DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

DANIEL DEFOE

ROBINSON CRUSOE

TRADUCERE DE RADU D. ROSETTI

Ediţie îngrijită de
DOINA FLOREA

EDINTER
BUCUREŞTI

Coperta: Radu Popescu

PREFAȚĂ

Mai întîi cîteva cuvinte asupra autorului:

Daniel Defoe, fiul unui măcelar, s-a născut în anul 1661, la Londra, și a murit în același oraș la 26 aprilie 1731. A fost înmormîntat la cimitirul Bunhill, unde după cîțiva ani, copiii din capitala Angliei, pe care i-a fermecat cu scrierile lui, i-au ridicat un monument.

Viața lui a fost plină de aventuri. Tatăl său voia să-l facă preot, dar el s-a apucat de negustorie; și i-a mers rău. De 13 ori s-a îmbogățit, și de 13 ori și-a pierdut averea.

Disperat, în 1688, intră ca voluntar în armată; dar a plecat repede și de acolo, ca să se apuce de literatură. A redactat singur o revistă — cea dintîi lucrare periodică de felul acesta — în care a apărat libertatea presei, libertatea religioasă, proprietatea literară etc. Scriind și niște articole antireligioase, a fost închis și amendat. După doi ani de pușcărie, reîncepe publicarea broșurilor sale, dezvoltînd de astă dată teorii asupra socialismului.

Fire schimbătoare, se dezgustă însă repede și de politică, pe care o părăsește, spre a se deda numai literaturii, pe care o va îmbogăți cu peste 80 de volume. Dintre acestea, cele mai principale sînt: Memoriile unui cavaler, Noua călătorie împrejurul globului, Viața și aventurile lui Duncan Campbell, Desăvîrșitul negustor englez Robinson Crusoe.

Această din urmă operă se distinge atît de mult de celelalte, încît ea singură face renumele autorului. Ea

a apărut în 1719 la Londra și se zice că a fost vîndută editorului numai pentru suma de 10 livre sterlinge, adică de 250 lei, cu toată particula* de, *pe care Foe și-a turnat-o înaintea numelui, ca să sperie pe editor.*

Totuși nu există carte pe lume care să fi avut un mai mare succes, atît material, cît și moral — și cu drept cuvînt. Cartea aceasta întrunește toate condițiunile unei opere literare desăvîrșite, și de aceea a fost tradusă în mai toate limbile.

Subiectul e simplu: Robinson Crusoe, *pe la mijlocul secolului al XVII-lea, călătorind pe mare, e aruncat de o furtună pe o insulă; aici, petrecînd singur 26 de ani, își scrie suferințele.*

Mulți, geloși probabil, — căci talentul are totdeauna invidioși — susțin că Foe și-ar fi împrumutat subiectul cărții sale din ziarul marinarului scoțian Alexandru Selkirk, care pe la anul 1705, într-o călătorie pe mare, certîndu-se cu tovarășii săi, a fost într-adevăr aruncat pe insula San Juan Fernando, care pe atunci nu era încă locuită și unde Selkirk a trăit 4 ani și patru luni, pînă ce o corabie l-a readus în Anglia.

Învinuirea aceasta este întărită oarecum de Taine, care într-un studiu asupra lui Robinson *spune că «în toată această lucrare, amănuntele sînt redate cu atîta exactitate, încît se pare că autorul a trecut singur prin toate întîmplările descrise.»*

Deși faptul nu este încă probat, dar chiar dacă ar fi, el nu ar scădea întru nimic meritul lui Foe. Oare Virgil, La Fontaine, Molière, Shakespeare, n-au împrumutat subiectele operelor lor geniale de la popor? Întrucît le-a scăzut meritul?

Dintre toate cărțile care se pun în mîna copiilor, cea mai interesantă, mai morală și mai instructivă este fără îndoială Robinson. *Ea nu cultivă numai mintea, ci și inima; nu numai că desfătează, ci și învață, de aceea în multe școli s-a introdus ca obiect de învățămînt, pentru că cuprinde într-însa morală, geografie, fizică, economie, comerț, tehnică, politică, pînă și artă militară.*

---

* E vorba despre lire sterline; precizarea se face la 1900 — n.n.

Stilul frumos și simplu în care e scrisă ademenește și pe oamenii maturi. Ea nu arată numai caracterul unui tip, ci al rasei anglo-saxone întregi. «Și-apoi, această operă cuprinde o mare idee filosofică, zice criticul francez Ph. Chasles: omul, aruncat singur în creațiune, în fața naturii și a lui Dumnezeu, supune una, adoră pe cealaltă, și poate trăi numai prin munca lui.»

De părerea aceasta este și Jean-Jacques Rousseau, ale cărui sfaturi au fost urmate de un alt moralist, germanul Campe, care a prelucrat opera lui Foe, punînd-o în dialog și făcînd dintr-însa o adevărată publicațiune pedagogică. Cu timpul, cunoștințele geografice ale omenirii începînd să se mărească, toți voiau să știe ce se petrece în ținuturile depărtate, mai ales ale Americii. Cea mai mică publicație care istorisea despre pățania marinarilor era citită cu aviditate. Pentru satisfacerea acestei curiozități, mulți scriitori și-au luat sarcina de a rivaliza cu Foe; de aici s-a născut o adevărată literatură de Robinsoni, cunoscută sub numele de Robinsonadă. *Pînă la anul 1760, apăruseră numai în Germania 40 de Robinsoni diferiți; astăzi numărul lor a ajunș la 63. S-au făcut pînă și opere și piese de teatru, tratînd despre acest subiect.*

La noi, cea mai veche traducere cunoscută e cea de la 1853, apărută în Institutul Tipo-Litografiei din Iași și intitulată Robinson Cruzoe sau Întîmplările cele minunate ale unui tînăr, aduse pe românește de Serdarul Vasile Drăghici; *o altă traducere veche este a domnului Georgiu Popa, după Campe, apărută la 1873 în Pesta. «Biblioteca enciclopedică» a ziarului* Adevărul *a publicat și dînsa un extract din* Robinson, *tradus de domnul Marian, și-am auzit că mai sînt două traduceri, datorate domnului Rîureanu și doamnei Adelaida Olteanu, pe care însă nu le-am găsit la nici o bibliotecă.*

O traducere completă însă a operei lui Foe, în țara noastră, nu s-a făcut pînă acum. Subscrisul și-a luat această sarcină; dacă a reușit sau nu — va judeca publicul cititor.

București, 1900.

TRADUCĂTORUL

CAPITOLUL I

M-am născut dintr-o familie bună, în orașul York, în anul 1632. Tatăl meu, născut în Bremen, se stabili la Hull, unde, prin negustorie, cîștigă bani mulți; apoi, părăsindu-l, se duse de se așeză la York, unde se căsători cu mama mea, ai cărei părinți se numeau *Robinson*. Familia aceasta e una dintre cele mai bune ale localității; de la dînsa mi se trage numele de *Robinson Kreutznaer*; dar, printr-o pocire a limbii, foarte obișnuită în Englitera, astăzi ne numim și iscălim *Crusoe*; prietenii mei nu m-au numit niciodată altfel.

Eram al treilea copil la părinți și, neînvățînd nici un meșteșug, începui a-mi face fel de fel de planuri. Tatăl meu, care era în vîrstă, mă crescuse cum putuse mai bine, uneori dictîndu-mi lecțiile chiar el, alteori trimițîndu-mă la școlile publice; mă destinase studiului legilor, dar pe mine mă stăpînea dorul de a mă avînta pe mare. Înclinația aceasta mă făcea să lupt așa de tare contra voinței și poruncilor tatălui meu, precum și contra dojenilor repetate ale mamei și ale rudelor, că s-ar fi putut prevedea de atunci fatalitatea care mă tîra către suferință și nenorocire.

Tatăl meu, înţelept şi serios, îmi dădea sfaturile cele mai nimerite spre a mă face să renunţ la ce-mi căşunase. Într-o dimineaţă, mă chemă în camera lui şi-mi vorbi mult. Mă întrebă ce mă hotăra sau, mai bine zis, ce nebunie mă împingea să-mi părăsesc patria şi familia, care putea să mă sprijine, şi unde aveam putinţa s-ajung să mă îmbogăţesc, ducînd totodată o viaţă plăcută şi liniştită. Îmi spuse că sînt două soiuri de oameni: unii care n-au nimic, alţii, mai aleşi, care stau pe o treaptă superioară, cărora le e dat să încerce lucruri mari, să cutreiere lumea, căutînd aventuri, ca să ajungă faimoşi, descoperind un drum neumblat; că nu fac parte nici dintre cei dintîi, nici dintre cei din urmă, că starea mea e mijlocie şi că se poate compara cu primul cat al vieţii burgheze; că, printr-o experienţă lungă, se convinsese că situaţia aceasta e cea mai bună, aceea în care ţi-e mai uşor să fii fericit, nu numai pentru că e la adăpostul sărăciei, al suferinţei şi muncii prea grele, dar şi fiindcă te scapă de luxul, de ambitia şi de invidia care frămîntă pe cei mari. Îmi spuse că pot să mă conving de aceasta uitîndu-mă la el, care e invidiat de toţi; că regii au gemut de multe ori de pe urma naşterii lor înalte; c-ar fi voit şi ei să facă parte din clasa mijlocie, între cei mari şi cei mici; că toţi înţelepţii sînt de părerea lui, că, în sfîrşit, crede că aceasta e adevărata fericire şi că roagă cerul să-l păzească de sărăcie, dar să nu-l trimită bogăţii.

Pe urmă mă rugă cu vorbele cele mai blînde şi mai duioase să nu fac această copilărie, să nu mă arunc în mijlocul necazurilor de care natura şi naşterea mă ferise; mă făcu să observ că n-aveam

nevoie să merg să-mi cîştig pîinea, că va face pentru mine tot, că nu va uita nimic spre a mă pune în stăpînirea bunurilor de care-mi vorbise; că dacă nu voi fi mulţumit în viaţă, aceasta va fi numai din vina mea sau a destinului; că, după ce-şi făcuse datoria, arătîndu-mi calea răului, nu mai era responsabil de nimic; într-un cuvînt, mă făcu să înţeleg cum ar lucra pentru fericirea mea dac-aş vrea să rămîn acasă.

Adăugă că nu va înceta niciodată să se roage pentru mine, dar în acelaşi timp îndrăznea să mă anunţe că, dacă aş face greşeala să plec, Dumnezeu nu m-ar binecuvînta, şi că pe viitor m-ar lăsa să mă gîndesc singur cum i-am nesocotit sfaturile, fără să am pe nimeni lîngă mine să mă ajute.

Către sfîrşitul vorbirii lui, care era într-adevăr profetică, deşi, fără îndoială, dînsul n-o credea, observai că ochii îi erau umezi; şi cînd spuse că nu voi avea pe nimeni lîngă mine să mă ajute, fu aşa de mişcat, că se-ntrerupse şi-mi mărturisi că nu mai are puterea să continue.

Fui pătruns adînc de discursul lui dulce; puteam, oare, să rămîn nesimţitor? Deci mă hotărîi să nu mă mai gîndesc la călătoriile mele şi să mă supun sfaturilor familiei. Dar vai! această înclinare bună trecu ca un fulger; şi pentru ca pe viitor să scap de dojenelile tatălui meu, îmi făcui planul să mă depărtez fără a-mi lua rămas bun de la dînsul. Totuşi, nu plecai numaidecît şi-mi liniştii puţin mişcările.

Într-o zi, cînd mama îmi păru mai veselă ca de obicei, o luai deoparte: îi spusei că pasiunea mea de a vedea lumea e de nestăpînit, că mă făcea incapabil de a lucra şi că tatăl meu ar face mai

bine să mă lase să plec, decît să mă silească să fug. O rugai să se gîndească — aveam deja optsprezece ani şi că era prea tîrziu să mai intru la un negustor sau la un procuror; că, dac-aş intra, n-aş face nici o treabă şi aş fugi înainte de termen; dar dac-ar voi să vorbească pentru mine şi să-mi obţină de la tata voia de a face o călătorie pe mare, îi făgăduiam că. dacă mă voi întoarce nemulţumit de viaţa aceasta pribeagă, voi renunţa la ea şi voi repara timpul pierdut printr-o muncă îndoită.

Mama mea se supără şi-mi spuse că zadarnic ar ruga pe tatăl meu, căci el îmi cunoaşte prea bine interesele ca să-mi dea consimţămîntul la o faptă aşa de dăunătoare; că nu pricepea cum mai puteam să mă gîndesc la aşa ceva după convorbirea pe care o avusesem cu el şi cu toate cuvintele de dojană pe care ştia că acesta mi le spusese; într-un cuvînt, dacă vroiam să mă pierd, nu vedea nici o scăpare, dar consimţămîntul nu şi-l va da niciodată; că nu voia să contribuie la distrugerea mea, că nu se va putea spune niciodată că mama mea a aprobat ceea ce tatăl meu dezaprobase.

Cu toate că mă refuzase, aflai mai tîrziu că-i spusese totul tatălui meu şi că. pătruns de durere, el suspinase:

„Dac-ar rămîne acasă, copilul acesta ar putea să fie fericit; dar dacă s-o duce în ţări străine, va fi fiinţa cea mai nenorocită; nu pot să consimt“.

Urmai să fac pe surdul de cîte ori mi se propunea să îmbrăţişez o profesiune. Adeseori mă plîngeam tatălui şi mamei mele de piedica pe care

mi-o puneau, nelăsîndu-mă să-mi aduc la îndeplinire planul, către care mă simțeam atras ca de-o inspirație.

Într-o zi, aflîndu-mă la Hull, unde fusesem din întîmplare și fără nici un gînd de evadare, întîlnii pe unul din prietenii mei, care era gata să se ducă la Londra pe mare, pe un vas al tatălui său. Îmi propuse să plec cu el și, ca să mă convingă, recurse la un argument foarte obișnuit marinarilor: îmi spuse că drumul nu mă va costa nimic. Nu mai întrebai nici pe tata, nici pe mama; lăsîndu-mă în voia întîmplării, fără a cere binecuvîntarea tatălui meu, nici ajutorul cerului, fără să mă mai gîndesc la urmări, mă urcai pe bordul vasului care pleca la Londra. Ziua aceasta, cea mai fatală a vieții mele, fu cea de 1 septembrie a anului 1651.

Nu cred ca nenorocirile vreunui tînăr aventurier să fi început așa de curînd și să fi ținut mai mult ca ale mele.

De-abia ieșise nava din Humber, cînd vîntul începu să sufle și marea se umflă îngrozitor. Cum călătoream pe mare pentru întîia oară, slăbiciunea și spaima puseră stăpînire peste corpul și sufletul meu, producîndu-mi o neliniște de nedescris. Începui să mă gîndesc numaidecît la ceea ce făcusem și la justiția divină care pedepsea în mine un copil vagabond și neascultător. Îmi revenirä în minte toate sfaturile bune ale părinților, lacrimile tatei, rugăciunile mamei; și conștiința mea, care nu se hîrșise încă, mă dojenea că nu luasem în seamă îndemnurile bune, că nu-mi îndeplinisem datoria față de tatăl meu și de Dumnezeu.

În timpul acesta, furtuna se întețea, marea se agita din ce în ce; și cu toate că valurile nu erau

prea înalte în comparaţie cu ceea ce am văzut de multe ori pe urmă, mai ales cîteva zile după aceea, era însă destul ca să zdruncine un biet marinăraş ca mine, străin pînă atunci de acest element înfricoşat.

Mă aşteptam în fiecare minut să fiu înghiţit de valuri, şi de cîte ori vasul se apleca, credeam că se scufundă de-a binelea. În agitaţia asta teribilă, jurai de mai multe ori că, dacă Dumnezeu m-o ajuta să scap cu bine din această călătorie şi să ajung pe pămînt, nu voi mai pune niciodată piciorul pe o navă; mă voi duce drept la tatăl meu, să-i ascult sfaturile, şi nu mă voi mai expune unor asemenea primejdii. Astfel, propunîndu-mi ispăşirea copilului rătăcit, hotărîi să mă întorc în casa părintească.

În ziua următoare, vîntul se domoli, marea se linişti, începui să mă obişnuiesc. Fui, totuşi, retras toată ziua, suferind încă de răul mării, dar, către seară, timpul se însenină, vîntul încetă cu desăvîrşire: urmă o seară încîntătoare; soarele apuse fără a fi înconjurat de nori şi a doua zi răsări tot aşa.

Am dormit bine în timpul nopţii şi, departe de a mă simţi rău, eram vesel, privind cu admiraţie oceanul acesta, care cu o zi înainte fusese aşa de îngrozitor, şi care acum se arăta aşa de liniştit şi de plăcut. De frică să nu persist în hotărîrile mele bune, prietenul meu, care într-adevăr mă ademenise să fug din casa părintească, veni la mine, bătîndu-mă pe umeri: „Ei bine, zise dînsul, mi se pare că ţi-a cam fost frică noaptea trecută; aşa e? Şi, totuşi, n-a fost decît o adiere“.

— Cum! zisei, numești asta o adiere? A fost o furtună teribilă!

— O furtună! replică dînsul. Asta e la tine furtună! N-a fost nimic; cînd plutim în larg și avem o navă bună, noi ne batem joc de vînturi de-astea. Ești încă novice; hai să bem un punci, și facă plăcerile lui Bachus să uităm năbădăile lui Neptun; uite ce frumos e azi!

În sfîrșit, ca să scurtez pagina aceasta tristă din istoria mea, încetul cu încetul începui să mă obișnuiesc cu viața marinarilor și-mi uitai repede căința, toate gîndurile asupra vieții mele trecute, toate hotărîrile pentru viitor.

Agitația gîndurilor mele — isprăvită, frica — risipită, primele dorințe — revenite, uitai cu totul și făgăduielile și jurămintele pe care le făcusem la ananghie.

Într-adevăr, aveam cîteva momente de reflecție, și sentimentele cele bune îmi reveneau uneori, cum se întîmplă totdeauna în asemenea ocazii; dar le alungam și căutam să mă vindec, ca de-o boală. Căznindu-mă să beau mult și să fiu întotdeauna în tovărășie, prevenii repede întoarcerea acceselor — căci așa le numeam —, astfel că, în cinci sau șase zile, obținui asupra conștiinței mele izbînda cea mai desăvîrșită pe care putea s-o dorească un tînăr care caută să-și înăbușe remușcările.

În ziua a șasea a plutirii noastre, intrarăm în rada Yarmouth. Fiindcă vîntul bătuse din sens contrar, merseserăm foarte puțin de cînd încetase furtuna; furăm siliți să ne oprim în acest loc și rămaserăm, vîntul continuînd să sufle din sens contrar șapte zile la rînd. În timpul acesta, mai

multe vase din Newcastle intrară în aceeaşi radă — întîlnirea tuturor celor ce aşteaptă un vînt bun ca să coboare pe Tamisa.

N-am fi lăsat noi să treacă atîta timp, dacă n-ar fi suflat vîntul prea tare, ă cincea zi devenind chiar furios. Rada era socotită tot aşa de sigură ca un port; ancorasem bine, iar pămîntul de care ne înţepenisem era tare; oamenii noştri nu făceau nimic şi se gîndeau aşa de puţin la vreo primejdie, că-şi petreceau tot timpul odihnindu-se şi înveselindu-se, cum se face pe mare. Dar a opta zi, dimineaţa, vîntul se înteţi; echipajului i se comandă să lase catargul şi să rînduiască totul, ca să dea vasului întreaga uşurare posibilă. Către amiază, marea se umflă înspăimîntător; partea dinainte a vasului se afunda mereu şi valurile trecură de mai multe ori peste punte. Şeful echipajului dădu ordin să se lase amîndouă ancorele.

De astă dată uraganul era teribil şi vedeam deja spaima pînă şi pe feţele marinarilor. Cu toate că şeful era un om neobosit, de cîte ori trecea pe lîngă mine, ducîndu-se sau venind din cabina lui, îl auzeam şoptind: „Doamne! ai milă de noi! Sîntem pierduţi! S-a isprăvit!". Şedeam ca trăsnit lîngă cîrmă şi n-aş putea spune la ce mă gîndeam. Oroarea morţii, pe care o credeam trecută, neputîndu-mi închipui că o a doua furtună o să urmeze aşa de repede, se redeşteptă iar în mine cînd auzii pe şef şoptind că sîntem pierduţi. Ieşii din colţul meu, să văd ce se petrece afară. Niciodată nu-mi văzură ochii un spectacol atît de îngrozitor: valurile se ridicau cît munţii şi se spărgeau de noi în fiecare moment; ori în ce parte îmi întorceam privirile, mă înfricoşam. Două vase încărcate tre-

cură pe lîngă noi; aveau catargele rupte şi marinarii strigau că o corabie, care se afla la o milă de noi, se scufundase. Două alte bastimente[1] fuseseră smulse din ancore şi aruncate afară din radă în plină mare, plutind fără catarge, în voia întîmplării. Corăbiile mai uşoare, mai puţin încărcate, trecură pe lîngă noi ca fulgerul.

Către seară, un marinar ceru voie şefului să taie catargul dinainte; acesta nu prea consimţi, dar cînd marinarul îl lămuri că, dacă nu se face aceasta, vasul va pieri la sigur, se convinse. Cînd însă catargul dinainte fu tăiat, cel dinapoi începu să se clatine aşa de tare, că trebui să fie tăiat şi dînsul, rămînînd puntea goală.

Las să se înţeleagă în ce stare mă aflam eu în timpul acestei operaţii, eu, care nu navigasem încă şi pe care un lucru de nimic mă speriase mai înainte. Dar nu trebuia să scăpăm aşa ieftin; uraganul urmă cu atîta furie, că înşişi marinarii mărturisiră că n-au văzut încă aşa ceva. Vasul nostru era bun, dar prea încărcat şi aşa de cufundat în apă, încît, din cînd în cînd, marinarii strigau că ne ducem la fund. Furtuna era straşnică, îi vedeam pe şef, pe subşef şi pe ceilalţi făcîndu-şi rugăciunea şi aşteptînd să ne scufundăm. Ca o culme a nenorocirii, pe la miezul nopţii, un om, care fusese trimis să inspecteze fundul vasului, strigă că e o spărtură şi un altul spuse că apa a intrat deja de patru picioare. Atunci toată lumea fu chemată la pompe; vorba aceasta singură mă înspăimîntă aşa de tare, că leşinai. Dar marinarii mă treziră din letargie şi-mi spuseră că, dacă pînă atunci nu fusesem bun la nimic, acum puteam să trag şi eu la pompă; mă sculai şi alergai la

pompă, unde lucrai viguros. În acelaşi timp şeful, văzînd cîteva bastimente de cărbuni, care, neputînd lupta cu furtuna, erau silite să intre la larg şi se îndreptau spre noi, dădu ordin să se tragă mai multe bubuituri de tun, ca semn că sîntem în primejdie. Eu, care nu ştiam ce înseamnează aceasta, fui aşa de mirat, crezînd c-a crăpat vasul sau că s-a întîmplat alt accident teribil: într-un cuvînt, leşinai iar. Cum ne aflam într-un moment cînd fiecare se gîndea la pielea lui, nici nu fui băgat în seamă; numai un altul, care-mi luă locul la pompă, crezîndu-mă mort, mă împinse cu piciorul. Îmi revenii în fire tocmai tîrziu.

Se pompa mereu, dar apa continuînd să intre prin spărtură, ne cufundam. Cu toate că furtuna se mai liniştise, nu era cu putinţă să plutim pînă să ajungem într-un port; aşa că şeful continuă să tragă tunuri, cerînd ajutor. Un mic bastiment, care tocmai trecea pe lîngă noi, trimise o barcă spre a ne scăpa; cu multă primejdie de-abia putu să ne ajungă; era însă cu neputinţă să se apropie de noi, cînd în sfîrşit, lopătarii, făcînd o ultimă sforţare şi expunîndu-şi viaţa, ca să ne-o scape pe a noastră, ajunseră lîngă noi şi puturăm să le aruncăm o frînghie. Bravînd pericolul, o apucară, puturăm să ne scoborîm în barca lor. Am fi pretins zadarnic să ajungem bastimentul; ne înţeleserăm că trebuie să ne lăsăm în voia valurilor, dar să luptăm cît vom putea să ne îndreptăm spre pămînt. Şeful nostru promise că, dacă vasul se va lovi de pămînt, va plăti proprietarului despăgubirile. Astfel, mai lopătînd, mai împinşi de vînt, o luarăm spre nord, aproape pînă la Winterton Ness.

Nu trecuse un sfert de ceas de cînd părăsisem vasul, şi-l văzurăm cufundîndu-se. Mărturisesc că privirea mi se tulburase şi că de-abia puteam să disting obiectele, cînd marinarii îmi spuseră că vasul se ducea la fund; căci din momentul în care mă coborîsem, sau mai bine zis mă coborîseră în barcă, eram ca un om împietrit, atît din cauza spaimei care mă cuprinsese, cît şi a gîndurilor, care mă făceau să sufăr dinainte oroarea viitorului.

În timpul acesta, oamenii noştri lopătau din răsputeri ca să ne apropiem de pămînt cît se putea mai mult. Cînd barca era deasupra valurilor, se vedea pe ţărm o mare mulţime de oameni care alergau gata să ne ajute cînd vom fi în apropiere. Dar nu înaintam deloc şi nu puteam aborda pînă nu treceam de canalul Winterton; căci dincolo de coastă, spre vest, vîntul era mai liniştit. În sfîrşit, nu fără multă greutate, reuşirăm să punem cu bine piciorul pe pămînt, în partea aceea.

Merserăm la Yarmouth pe jos şi furăm trataţi cu multă umanitate, fie de magistrat, care ne găsi locuinţe bune, fie de negustori şi de armatori, care ne dădură bani destui ca să mergem la Londra sau, dacă vom găsi de cuviinţă, să ne întoarcem la Hull.

Atunci trebuia să am bunul-simţ de a lua drumul Hull-ului, spre a mă reîntoarce acasă: era calea pe care trebuia s-o urmez ca să devin fericit.

Dar soarta mea rea mă tîra cu o putere irezistibilă: cu toate că de multe ori judecata îmi spunea că trebuie să mă întorc în căminul părintesc, nu mă puteam decide.

Prietenul meu, care contribuise la a-mi întări încăpăţînarea, şi care era fiul stăpînului navei, era acum şi mai descurajat decît mine. Cînd îmi vorbi pentru prima oară de Yarmouth, ceea ce nu se întîmplă decît a doua sau a treia zi, deoarece locuiam în mahalale deosebite, observai că-şi schimbase tonul: mă întrebă c-un aer melancolic ce mai fac şi spuse tatălui său cine eram şi cum făcusem călătoria aceea ca încercare, cu scopul de a face pe urmă altele.

Întorcîndu-se spre mine, tatăl amicului îmi spuse cu un aer grav şi mişcat: „Tinere, să nu te mai întorci pe mare; trebuie să consideri evenimentul acesta ca un semn sigur şi pipăit că nu trebuie să te avînţi pe valuri".

— De ce, domnule? îl întrebai. Dumneata o să faci tot aşa?

— Cazul meu, replică dînsul, e altul: sînt marinar de profesie, e vocaţia mea; e o datorie pe care mi-o îndeplinesc. Pe cînd dumneata, care ai făcut această călătorie ca o simplă încercare, ai gustat deja, ca un fel de mizilic, necazurile pe care ţi le rezervă Provedinţa dacă vei continua să persişti. În sfîrşit, urmă dînsul, cu ce scop te-ai îmbarcat?

Îi spusei o parte din istoria mea, dar mă întrerupse şi, aprinzîndu-se, strigă: „Cu ce am greşit, oare, ca să am un astfel de nenorocit la bord? Nu, pentru nimic în lume nu m-aş mai sui pe un bastiment în care-ai fi dumneata!" Se înfuriase de-a binelea, cred pentru că-şi pierduse vasul, dar cuvintele lui trecuseră de marginile autorităţii la care avea dreptul faţă de mine. Totuşi, pe urmă îmi vorbi serios, îndemnîndu-mă să mă întorc lîngă tatăl meu.

Îi răspunsei foarte puțin, apoi ne despărțirăm curînd, și de-atunci nu l-am mai văzut. Cît despre mine, cum aveam cîțiva bani în buzunar, mă dusei pe uscat la Londra.

Acolo, ca și pe drum, mă gîndii mult asupra felului de viață pe care trebuia s-o duc; nu știam dacă mă-ntorc acasă sau o iau iar razna pe mare. Întru cît privește întoarcerea, rușinea mă făcea să alung toate gîndurile bune care-mi treceau prin cap. Îmi închipuiam că voi fi arătat cu degetul și că-mi va fi rușine să mă arăt, nu numai dinaintea tatei și a mamei, dar a orișicui.

Rămăsei cîtva timp în nehotărîrea aceasta, neștiind ce-o să fac. Continuai să mă înspăimînt la ideea întoarcerii; amintirea ultimei întîmplări se ștergea din mintea mea cu cît timpul trecea; și dacă-mi venea uneori dorul de a mă reîntoarce, era așa de slab, că nu întîrzie să dispară cu totul. Mă gîndeam deja la altă călătorie.

Influența aceasta rea, care mă scosese afară din casa tatălui meu, care-mi inspirase gîndul bizar și periculos de a-mi căuta norocul, și care se înrădăcinase așa de tare în mine, că mă făcuse să rămîn surd la toate sfaturile, ordinele și lacrimile tatălui meu, influența aceasta, zic, de orice natură era, mă făcu să plănuiesc cea mai nenorocită întreprindere. Mă îmbarcai pe un vas care mergea spre coastele Africii sau, după cum zic marinarii, *spre Guineea.*

În toate aceste întîmplări, fu o nenorocire pentru mine că nu mă îmbarcai ca marinar: căci așa aș fi muncit mult și, în același timp, aș fi învățat marina și m-aș fi făcut capabil să devin

secund, sau poate chiar căpitan de corabie. Dar simţindu-mă cu bani în buzunar şi cu haine bune pe corp, voiam să merg pe bord boiereşte.

Sosit la Londra, avusei norocul să găsesc tovărăşie bună, lucru care nu se prea întîmplă unui tînăr zăpăcit ca mine. Prima persoană pe care o cunoscui fu un căpitan de corabie, care fusese odată în Guineea, unde îi mersese aşa de bine, că acum se reîntorcea. Omul acesta mă plăcu şi, auzindu-mă spunînd că ard de dorinţa de a vedea lumea, îmi propuse să mă îmbarc cu el; mă asigură că n-o să mă coste nimic; că voi mînca cu dînsul; că, dacă vreau să iau o ladă cu mărfuri, mă voi bucura de tot beneficiul pe care mi-l poate procura negoţul, şi că poate cîştigul pe care-l voi avea îmi va întrece toate speranţele.

Primii propunerea şi, împrietenindu-mă cu căpitanul acesta, care era un om cinstit şi sincer, hotărîi să plec cu el. Aruncai la întîmplare o mică sumă, mică într-adevăr, dar care se mări considerabil prin cinstea şi devotamentul protectorului meu. Se urca la patruzeci de lire sterline, pe care o întrebuinţai cumpărînd, după sfatul său, marchitănie. Adunasem suma aceasta prin ajutorul mai multor rude, cărora le scriam şi care, cred, convinseră pe tatăl meu şi pe mama mea să mă ajute în această primă întreprindere.

Pot să spun că, dintre toate călătoriile mele, aceasta este singura care mi-a reuşit, mulţumită cinstei şi generozităţii prietenului meu. Între alte lucruri pe care le cîştigai în tovărăşia lui fu că învăţai matematica, regulile navigaţiei şi calculul mersului unui vas; în sfîrşit, îmi procurai cunoştinţele absolut necesare unui marinar; dacă-i plă-

cea lui să mă-nveţe, îmi plăcea şi mie, tot aşa de mult, să învăţ; aşa că drumul acesta mă făcu dintr-o dată şi negustor şi marinar.

Adusei cinci livre[2] şi nouă uncii[3] de nisip de aur, ceea ce mă făcu să cîştig la Londra aproape trei sute de lire sterline. Succesul acesta îmi inspiră planuri mari, care-mi aduseră mai apoi ruina totală.

Totuşi, aveam o neplăcere în această călătorie: eram bolnav mereu de friguri, din cauza climei excesiv de calde. Comerţul nostru cel mai însemnat se făcea pe o coastă care avea 15 grade latitudine septentrională[4].

În sfîrşit, devenisem *negustor de Guineea;* dar, spre nenorocirea mea, bunul meu amic, căpitanul, muri la cîteva zile după întoarcere. Totuşi, mă decisei să reîncep aceeaşi călătorie. Mă îmbarcai pe acelaşi vas, condus de astă dată de secundul care devenise căpitan. Niciodată vreo navigaţie n-a fost mai nenorocită ca asta: e drept că nu luai cu mine decît a treia parte din banii cîştigaţi, lăsîndu-i pe ceilalţi în mîna văduvei amicului meu, care-i întrebuinţă foarte conştiincios; dar mi se întîmplă o mulţime de nenorociri. Prima fu că, mergînd spre insulele Canare sau, mai bine zis, pe cînd eram între aceste insule şi Africa, furăm surprinşi de un corsar turc din Sale[5], care se luă după noi cu toate pînzele întinse. Le întinserăm şi noi, ca să scăpăm; dar, văzînd că merge mai repede şi că peste cîteva ore ne va ajunge, ne pregătirăm de luptă. Aveam pe bord douăsprezece tunuri; piratul avea optsprezece. Pe la orele trei după amiază, fu lîngă noi şi începu atacul; dar făcu o nesocotinţă: căci, în loc să ne ia pe la

spate, cum îi era planul, își descărcă tunurile pe una din laturile noastre; ceea ce, văzînd noi, îndreptarăm tunurile spre a-i susține atacul și le descărcarăm și noi, făcîndu-l să dea îndărăt. Ai noștri se țineau bine: nici unul nu fusese atins.

Barbarezii[6] se pregăteau pentru o a doua luptă, și noi s-o susținem. Dar luînd-o pe partea cealaltă, șaizeci dintre dînșii năvăliră pe puntea noastră și începură să măcelărească, să taie funiile și catargele. Îi primirăm și noi cu lovituri de puști și de alte arme, astfel că-i gonirăm de două ori de pe punte. În sfîrșit, ca să nu insist asupra acestei epoci fatale a vieții mele, vasul nostru fiind „despuiat", trei din ai noștri uciși și alți opt răniți furăm siliți să ne predăm și duși prizonieri la Sale, port care aparține barbarezilor.

CAPITOLUL II

Tratamentul la care furăm supuşi nu fu aşa de teribil cum mi-l închipuiam, şi eu nu fui dus cu ceilalţi în interiorul ţării, unde era reşedinţa împăratului; căci căpitanul corsarilor, văzîndu-mă tînăr şi sprinten, mă luase cu el. O astfel de schimbare de condiţie, care din negustor mă făcea rob, mă disperă. Dar — vai! — nu era decît un slab început al nenorocirilor pe care trebuia să le îndur.

Stăpînul meu luîndu-mă acasă la dînsul, nădăjduiam c-o să mă ia cu el şi în călătoriile pe mare; şi soarta lui fiind, mai curînd sau mai tîrziu, să fie prins de un vas spaniol sau portughez, speram c-o să-mi recapăt libertatea. Nădăjdea aceasta se spulberă repede; căci, cînd se îmbarcă, mă lăsă pe uscat ca să-i îngrijesc grădiniţa şi să îndeplinesc datoriile unui rob al casei; cînd se întoarse, îmi porunci să mă culc în cabina lui, să-i păzesc corabia.

Fiind pe bord, nu mă gîndeam la altceva decît cum să fac să scap; dar, după o matură gîndire, nu găsii nici un mijloc nimerit. N-aveam pe nimeni

căruia să mă destăinuiesc, nici pe care să-l iau cu mine; nici un tovarăş de robie, nici un englez, irlandez sau scoţian.

Trecuseră doi ani, cînd se prezentă o ocazie care-mi dădu iar gînduri de scăpare. Deşi stăpînul meu rămînea pe uscat mai mult ca de obicei şi nu-şi mai îngrijea vasul, din lipsă de parale, totuşi ieşea de două-trei ori pe săptămînă cu şalupa, ca să pescuiască în radă. Atunci mă lua cu dînsul, împreună cu un maur, ca să vîslim. Îl ajutam amîndoi şi mă arătam foarte îndemînatic la pescuit. În sfîrşit, uneori mă trimitea cu o rudă a lui şi cu tînărul maur, ca să-i aducem peşte.

Odată plănuia să facă o partidă de petrecere şi de pescuit, cu două trei persoane de vază. În această intenţie făcu provizii extraordinare, pe care le îmbarcă în ajun, şi-mi porunci să pregătesc trei puşti cu cartuşe, pentru că-şi propunea să-şi adauge la plăcerea pescuitului şi pe aceea a vînătoarei.

Pregătii totul după poruncă. A doua zi dimineaţă, îl aşteptam în corabie, pe care o spălasem cu îngrijire şi căreia îi ridicasem pavilionul; într-un cuvînt, nu uitasem nimic din ceea ce putea contribui la buna primire a oaspeţilor, cînd îl văzui venind singur: îmi spuse că, din cauza unor afaceri, oaspeţii săi şi-au amînat partida de pescuit pe altă dată. În acelaşi timp, îmi porunci să mă duc ca de obicei la pescuit cu ruda sa şi cu tînărul maur. Îmi spuse că prietenii săi vor mînca împreună cu dînsul, deci să-mi grăbesc întoarcerea.

Împrejurarea aceasta făcu să se renască planul meu de dezrobire: mă gîndii că eram pe punctul de a avea un mic vas sub comanda mea; şi îndată

ce stăpînul meu se retrase, începui să mă pregătesc, nu de pescuit, ci de călătorie, cu toate că nici nu știam în ce direcție trebuie să apuc. Dar orice cale mă despărțea de reședința mea tristă mi se părea bună.

Primul pas pe care-l făcui fu să mă adresez rudei stăpînului meu, spunîndu-i că ne va trebui pîine, să avem de mîncare pe bord; îmi răspunse că am dreptate și, în consecință, se duse să caute un coș cu pesmeți și trei chiupi cu apă rece. Știam locul unde se află pivnița, a cărei structură îmi arăta destul că era plină cu lucruri furate de la englezi. Pe cînd maurul se afla pe uscat, scosei cîteva sticle, așa încît să-l fac să creadă că le-am luat pentru stăpînul meu. Mai transportai și o bucată mare de ceară, grea de peste cincizeci de livre, și cîteva mosoare de sfoară, un topor și un ciocan, obiecte care-mi fură îndată foarte trebuincioase, mai ales ceara, din care făcui lumînări.

Îl mai trăsei o dată pe sfoară, și iată cum: numele lui era Ismail, care se pronunță în țara aceasta Muley sau Moley.

— Moley, îi zisei, avem cu noi puștile stăpînului; n-am putea să facem rost de praf de pușcă și de alice? Căci ce ne împiedică să împușcăm și noi păsări de mare?

— Mă duc să caut, răspunse dînsul. Și, într-adevăr, aduse două buzunare de alice și de praf. Le duserăm în șalupă.

Găsind și eu praf de pușcă în odaia căpitanului, umplui una dintre sticlele mari pe care le scosesem din pivniță, vărsînd într-alta ce mai rămăsese.

Procurîndu-ne astfel cele necesare, întinserăm pînzele și ieșirăm din port, să pescuim. Garni-

Îl înşfăcai şi-l aruncai în mare.

zoana fortului, care e la intrarea portului, ştiind cine sîntem, nici nu ne băgă în seamă. De-abia ieșisem o milă în mare şi strînserăm pînzele, așezîndu-ne la pescuit. Vîntul sufla nord-nord-est; deci era contra dorinţei mele, căci, dac-ar fi bătut dinspre sud, eram sigur că ajung pe coastele Spaniei, sau cel puţin că intru în golful Cadix. Dar din orice parte bătea vîntul, hotărîrea mea era bine luată: voiam cu orice preț să scap din locașul acesta trist și pe urmă să mă las în voia soartei.

Pescuirăm îndelung, fără ca să prindem nimic; căci de cîte ori simţeam că se agăța vreun peşte în undiță, mă feream să-l trag afară, de frică să nu mă vază maurul. „Nu facem nici o brînză, îi zisei; stăpînul meu nu glumeşte, vrea să fie bine slujit; trebuie să mergem mai departe". El, care nu pricepuse şiretenia mea, fu de aceeaşi părere şi, ducîndu-se la proră, întinse pînzele. Eu, care mă aflam la cîrmă, mînai vasul mai departe; pe urmă oprii, prefăcîndu-mă că vreau să pescuiesc; dar deodată, lăsînd cîrma în mîna băiatului, mă îndreptai spre Moley, care se găsea la proră, și, prefăcîndu-mă că vreau să ridic ceva de la spatele lui, îl înșfăcai repede și-l azvîrlii de-a dreptul în mare.

Reapăru la suprafaţa apei, căci înota ca o rață; mă strigă, mă rugă să-l primesc pe bord, jurîndu-mi că, dacă vreau, mă va urma la capătul lumii. Înota aşa de repede, la spatele corăbiei, că, nefiind vînt, era cît pe-aci să m-ajungă; de frică, alerg la cabină, smulg o pușcă din cui și, îndreptînd-o spre dînsul, îi strig: „Ascultă, prietene: nu ţi-am făcut nici un rău şi nici nu-ţi fac, dacă

nu vei încerca să reintri în barcă; ştii să înoţi destul de bine ca să ajungi la ţărm; marea e liniştită, grăbeşte-te să ajungi, şi să ne despărţim prieteni; dar dacă vei încerca să te atingi de bord, îţi zbor creierii, căci sunt decis să-mi recapăt libertatea."

La aceste vorbe, nu mai răspunse nimic şi se puse să înoate spre coastă. Era un înotător minunat şi nu mă-ndoiesc c-a ajuns cu bine la ţărm.

Mi-ar fi venit grozav la socoteală să am maurul cu mine, dar nu eram sigur de el. După ce scăpai de el, mă întorsei spre băieţaş, care se numea Xuri: „Xuri, îi zisei, dacă vrei să-mi fii credincios, am să te umplu de bunătăţi; dar dacă nu-mi făgăduieşti aceasta, punîndu-ţi mîna pe faţă şi jurînd pe Mahomed şi pe barba tatălui tău, trebuie să te arunc şi pe tine în mare. Copilul acesta îmi zîmbi aşa de blînd şi îmi vorbi aşa de nevinovat, că-mi spulberă toată neîncrederea; pe urmă îmi jură că îmi va fi credincios şi că va merge cu mine unde voi vroi.

Cît timp putui să văd încă pe maur, nu-mi schimbai calea, mergînd mai bine contra vîntului, pentru ca să se creadă că merg în jos.

Dar îndată ce se-ntunecă şi văzui că noaptea se apropie, cîrmii spre sud-est, ţinînd mai mult spre est, ca să nu mă depărtez prea tare de pămînt. Aveam un vînt favorabil, marea era liniştită, şi mersei atît, încît a doua zi, pe la orele trei după amiază, cînd zării pămîntul, crezui c-am făcut de la Salé o sută cincizeci de mile spre sud, dincolo de locaşurile împăratului Marocului sau ale vreunui rege învecinat, căci nu întîlnirăm pe nimeni.

Totuşi, eram tare îngrijorat de mauri; îmi era aşa de frică să nu cad în mîinile lor, că nu vroii nici să mă opresc, nici să mă cobor pe pămînt, nici să las ancora; îmi urmai astfel drumul timp de cinci zile, cît ţinu vîntul favorabil, pe urmă schimbîndu-se spre sud.

Îmi făcui atunci socoteala că, dacă mă urmărea vreun bastiment dinspre sud, nu putea să mai înainteze şi îndrăznii să mă apropii de coastă: aruncai ancora la gura unui rîuleţ, al cărui nume mi-era necunoscut, precum necunoscute mi-erau şi popoarele care locuiau pe marginile lui: nu văzui şi nici nu mă gîndeam să întîlnesc vreun om. Ceea ce-mi trebuia mai mult era apa rece.

Intrarăm în acest golfuleţ către seară: hotărîi să mă duc să recunosc ţara cum s-o face noapte, înot. Dar cum se făcu noapte, auzirăm un zgomot aşa de înspăimîntător, provenit din urlete şi gemete de animale sălbatice, de specii necunoscute nouă, că bietul Xuri era să moară de spaimă şi mă rugă să nu mă dau jos pînă nu s-o face ziuă. Îl ascultai; aruncarăm mica noastră ancoră şi stăturăm liniştiţi toată noaptea; era însă cu neputinţă de dormit, căci nu întîrziarăm să vedem o mulţime de animale, de toate felurile, cît nişte namile, pe care nu ştiam cum să le numim, şi care se bălăceau prin apă, scoţînd nişte mugete aşa de teribile, cum n-am mai auzit în viaţa mea.

Xuri o sfeclise de tot şi, ca să nu mint, nici mie nu mi-era tocmai bine. Dar o băgarăm pe mînecă rău cînd văzurăm unul din aceste animale venind înot spre noi. Adică de văzut nu-l văzurăm; dar era uşor de recunoscut după horcăitul lui îngrozitor. Xuri zicea că e un leu, ceea ce se prea putea;

bietul băiat îmi striga să ridic ancora şi să lopătăm din răsputeri. Dar n-apucă să isprăvească fraza şi zării animalul; era numai la doi paşi de noi, ceea ce mă înspăimîntă: intrai în cabină, luai puşca şi trăsei în el, făcîndu-l să se-ntoarcă la ţărm.

E cu neputinţă să redau urletele şi mugetele ce se auziră atît de pe ţărm, cît şi din interior, la auzul detunăturii; desigur că animalele acestea nu mai auziseră niciodată un astfel de zgomot.

Nu era chip de a te expune pe coasta aceasta în timpul nopţii; mi se păru că ar fi înţelept să n-o fac nici ziua; căci tot aşa de rău era să cădem în mîinile sălbaticilor, ca şi-n ghearele tigrilor şi ale leilor.

Oricum ar fi fost, trebuia să ne coborîm undeva pe pămînt, să luăm apă, căci nu mai aveam nici o pintă[7]. Dar unde şi cînd să ne coborîm? Aici era greutatea. Xuri îmi spuse că, dacă-l las să plece pe pămînt cu un chiup, se face forte să-mi aducă apă, dacă este. Îl întrebai de ce vrea să se ducă şi dacă nu e mai bine să mă duc eu, iar el să rămînă la bord. Îmi răspunse cu atîta dragoste, că de-atunci îl iubii: „Fiindcă, zise dînsul, în limba lui stricată, dac-or veni sălbaticii, să mă mănînce pe mine." — „Ei bine, îi răspunsei, ei bine, scumpul meu Xuri, vom merge împreună. Dac-or veni sălbaticii, o să-i împuşcăm şi n-o să le servim de jaf nici unul." Pe urmă, îi dădui să mănînce un pesmet şi să bea un păhărel de lichior. Traserăm vasul cît puturăm mai mult de ţărm şi ne coborîrăm pe pămînt, neavînd cu noi decît arme şi doi chiupi.

Nu îndrăznii să mă depărtez prea mult de corabie, așa încît să n-o mai văd, de frică să nu se coboare spre dînsa sălbaticii, dar copilașul descoperind un loc ascuns, la o depărtare de o milă, o luă repede într-acolo: peste cîtva timp îl văzui întorcîndu-se, alergînd cît îl țineau picioarele.

Crezui că e urmărit de vreun sălbatic sau speriat de vreun animal și fugii spre dînsul să-i vin într-ajutor; dar cînd fui aproape de el, văzui ceva care-i atîrna pe umăr: era un animal care semăna cu un iepure, cu deosebire că era de altă culoare și avea picioarele mai lungi; carnea era foarte bună și prada aceasta ne înveseli; dar ceea ce înveselea pe Xuri era că găsise apă, fără să întîlnească sălbatici; și ca să-mi aducă știrea aceasta îmbucurătoare fugea el așa.

Pe urmă văzurăm că nu trebuie să ne dăm atîta osteneală pentru apă: cînd marea se retrăgea, apa din gura rîului era dulce.

Ne umplurăm chiupurile; ne ospătarăm cu animalul omorît de Xuri și ne pregătirăm să ne întoarcem pe corabie, fără să fi întîlnit picior de om.

Cum mai făcusem o călătorie în părțile astea, știam că insulele Canare, precum și acelea ale Capului Verde, nu erau departe. Dar neavînd nici un instrument cu care să măsor latitudinea, și memoria mea neajutîndu-mă să-mi aduc aminte, nu știam încotro trebuie să apuc ca să ajung la ele. Altminteri, mi-ar fi fost ușor să ajung la una din aceste insule; nădejdea mea era că, dac-oi lua-o pe coastă pîn-oi ajunge în partea unde fac englezii negoț, voi întîlni vreun vas de-al lor, care să ne scape din nenorocire.

Cît putui să socotesc, trebuia să ne fi găsit între regiunea care, aflîndu-se între pămînturile împăratului Marocului deoparte, şi Ţara Negrilor de alta, nu e populată decît de animale sălbatice. În mai mult de o sută de mile, ziua nu văzurăm decît pustiu, iar noaptea nu auzirăm decît urlete şi mugete.

Mi se păru de mai multe ori că descopăr vîrful insulei Tenerife, din Canare. Aveam dorinţa s-o iau în larg, ca să încerc s-o ajung: de două ori era s-o fac; dar totdeauna fui oprit de vîntul care sufla din sens contrar şi de marea care era prea agitată pentru vasul meu micuţ. Mă hotărîi să-mi îndeplinesc tot primul plan, adică s-o iau pe lîngă coastă.

După ce plecarăm din locul acesta, furăm siliţi în mai multe rînduri să tragem lîngă ţărm, să luăm apă. Într-o zi, traserăm într-un loc unde ţărmul era mai înalt.

Xuri, ai cărui ochi erau mai pătrunzători decît ai mei, mă strigă încet şi-mi spuse că am face mai bine să ne depărtăm, „căci, urmă dînsul, nu vezi monstrul acela îngrozitor care doarme pe culme?" Mi-aruncai privirea în direcţia arătată de dînsul şi văzui într-adevăr un monstru grozav: era un leu de-o mărime colosală, care şedea lungit la umbră. „Xuri, zisei, dă-te jos şi împuşcă-l!" Xuri, foarte speriat de ceea ce-l îndemnam, se bîlbîi: „Eu să împuşc la el! Înghite el la mine!" Nu-i mai vorbii, dar îi spusei să nu facă zgomot. Aveam trei puşti; începui prin a lua pe cea mai mare, care avea un calibru respectabil; o încărcai bine cu praf, cu trei gloanţe mari, şi o pusei alături; pe urmă luai o alta, pe care o încărcai cu două

gloanțe și, în sfîrșit, o a treia, în care îndesai cinci gloanțe mici. Pe urmă, luînd pușca pe care o încărcasem întîi, ochii bine și trăsei în capul animalului; dar, cum era culcat așa încît își ținea laba în dreptul nărilor, gloanțele îl loviră în genunchi și-i zdrobiră piciorul. Se ridică, mugind, dar simțindu-și laba ruptă, căzu; pe urmă, se ridică în trei picioare și începu să ragă înspăimîntător. Eram mirat că nu-l rănisem la cap; luai repede pușca a doua și, cu toate că începuse să fugă, îi descărcai o altă lovitură în cap, și avui plăcerea să-l văd căzînd mort, zbătîndu-se turbat. Într-adevăr, expediția aceasta ne procura petreceri, dar nu ne dădea de mîncare, și regretai c-am pierdut zadarnic trei descărcături pe o fiară care nu ne era de nici un folos.

Totuși, mă gîndii că pielea animalului putea să ne servească la ceva, ceea ce mă decise să-l jupoi. Xuri și cu mine ne puseserăm pe lucru, dar el se pricepea mai bine. Operațiunea aceasta ne ocupă toată ziua; luarăm pielea și o întinserăm pe punte; soarele o uscă în două zile; îmi făcui din ea plapumă.

După ce părăsirăm locul acesta, ne îndreptarăm spre sud, mergînd zece sau douăsprezece zile neîntrerupt, menajîndu-ne proviziile care începeau să scadă și acostînd numai cînd ne era de trebuință apa.

Planul meu era să ajung la înălțimea rîului Gambia, adică în împrejurimile Capului Verde, unde speram să găsesc un bastiment european; dar, dacă întîmpinam vreo decepție, nu mai știam ce drum să apuc; trebuia să caut vreo insulă sau să mă dau pe mîna negrilor. Știam că toate vasele

care pleacă din Europa în Guineea, Brazilia sau Indiile orientale ancorează la capul Verde sau lîngă insulele acestea; într-un cuvînt, destinul nu-mi oferea decît una din două: să întîlnesc un vas sau să pier.

După ce ne urmarăm călătoria zece zile, cum spusei mai sus, văzui că întreaga coastă era locuită şi observai chiar, în două-trei locuri, oameni care şedeau pe ţărm, ca să ne vadă trecînd; puturăm chiar să băgăm de seamă că erau negri şi goi. Îmi venea să merg spre dînşii; dar Xuri, care-mi dădea întotdeauna sfaturi bune, mă opri; totuşi, mă apropiai de ţărm, aşa încît să pot să le vorbesc. În acelaşi timp, ei începură să fugă de-a lungul coastei; observai că n-aveau arme, afară de unul, care purta în mînă un baston, pe care Xuri îl lua drept lance, zicînd că negrii aceştia ştiu să mînuiască foarte bine această armă. Mă ţinui la distanţă, vorbindu-le cum mă pricepeam mai bine, prin semne, cerîndu-le între altele şi de mîncare; îmi făcură semn să mă opresc, că ei se duc să-mi caute: dădui jos pînza şi ancorai. Doi dintre dînşii fugiră departe în insulă şi, în mai puţin de-o jumătate de ceas, se întoarseră. Aduceau două bucăţi de carne şi grîu de care se produce la dînşii: nu ştiam nici ce fel de carne e, nici ce fel de grîu; totuşi, eram foarte voioşi să le primim proviziile. Era vorba să vedem prin ce precauţii să le apucăm; căci n-aveam poftă deloc să mă duc la ei, pe pămînt; negrilor le era frică de noi. Fură cu cap; puseră ce-aveau să ne dea pe ţărm şi apoi se depărtară în insulă, unde stătură de cînd ne coborîrăm să le luăm şi pînă ne întoarserăm pe bord; apoi reveniră.

Neavînd să le dăm lucru mare, le arătarăm recunoştinţa noastră prin semne de mulţumire. Dar numaidecît se prezentă ocazia să le facem şi noi un serviciu. Căci iată ce se întîmplă: deodată, se zăriră două animale de o mărime colosală, care se coborau din munte spre mare; unul îl urmărea de sus pe celălalt. Poporul părea speriat, mai ales femeile. Rămase numai omul care avea în mînă o lance; ceilalţi o luară la fugă. Dar animalele nici gînd n-aveau să se arunce pe negri; fugiră drept la mare, se aruncară în apă şi începură să înoate ici şi colo, parcă se jucau. În sfîrşit, unul dintre ele se îndreptă spre noi şi se apropie de bord mai mult decît mă aşteptam; dar eram gata să-l primesc, căci îmi încărcasem cu îngrijire puşca şi-i spusei lui Xuri să le încarce şi pe celelalte. Cînd fu în bătaia puştii, îi trăsei un glonţ în cap; întîi se dădu la fund, pe urmă reapăru, pe urmă începu să se zbată; cum vroia să se întoarcă la ţărm, muri pe drum, atît din cauza rănii mortale pe care o primise, cît şi din cauza apei care îl îneca.

Nu pot descrie spaima pe care o produse focul şi bubuitura puştii asupra acestor creaturi. Cîţiva erau să moară de frică şi căzură pe spate. Dar cînd văzură că animalul era mort, că se dăduse la fund şi că le făceam semn să se întoarcă, prinseră curaj, se apropiară şi începură să caute dobitocul. Apa, care se roşise, îmi arătă locul unde se scufundase şi, cu ajutorul unei frînghii, pe care o pusei împrejurul corpului animalului şi al cărei capăt li-l aruncai, îl scoaseră afară. Era un leopard foarte curios, de-o frumuseţe admirabilă.

Negrii, care nu-şi puteau închipui cu ce instrument putusem să-l omor, ridicară mîinile spre cer, arătîndu-şi mirarea.

Celălalt animal, speriat şi el atît de foc, cît şi de bubuitură, se grăbi să ajungă la ţărm, înotînd, şi de acolo fugi pe muntele din care se coborîse, fără să pot vedea aşa de departe din ce speţă era. Văzui numaidecît că negrii se pregăteau să mănînce carnea; întrucît mă privea, eram foarte mulţumit că putusem să-i servesc cu ceva; şi cînd le făcui semn că pot să-l ia, îmi mulţumiră călduros. Se repeziră asupra animalului şi, cu toate că n-aveau cuţite, cu ajutorul unui lemn ascuţit, îl jupuiră mai bine decît am fi făcut-o noi cu cuţitul. Pe urmă îmi oferiră o parte, pe care o refuzai, lăsîndu-i să înţeleagă că-mi trebuia pielea. Mi-o trimiseră împreună cu o mare cantitate de provizii, pe care le primii, deşi nu ştiam ce erau. Pe urmă le făcui semn că-mi trebuie apă, arătîndu-le un chiup pe care-l întorsei cu gura în jos, ca să le arăt că e gol. Numaidecît chemară pe cineva din ai lor şi două femei mi-aduseră două cofe de pămînt, cu apă. Le puseră pe pămînt şi se retraseră, cum făcuseră şi cei care-mi aduseseră proviziile. Trimisei pe Xuri, care umplu trei chiupuri.

Mă vedeam cu o cantitate de apă suficientă, aveam struguri berechet şi grîu destul.

Cu aceste provizii, îmi luai rămas bun de la negrii mei; ridicai pînza şi îmi urmai drumul spre sud, aproape unsprezece zile, în care timp nici nu mă gîndii să m-apropii de pămînt. După acest timp, observai că pămîntul intra din ce în ce în mare. Chiar în faţa mea, la o depărtare de patru — cinci leghe, marea era foarte liniştită; făcui un

ocol mare în larg, ca să ating vîrful: reuşii; şi cînd trecui dincolo de cap, eram la o depărtare de două leghe de continent, văzînd distinct mai încolo alte pămînturi. Atunci trăsei concluzia, adevărată de altfel, că aveam de-o parte Capul Verde şi de cealaltă parte insulele care-i poartă numele. Nu ştiam încotro s-o iau; căci, dac-ar fi început să bată şi un vînt mai tăricel, puteam să n-ajung la nici una.

În încurcătura aceasta, rămăsei visător şi intrai în cabină, unde m-aşezai, lăsînd cîrma lui Xuri. Dar auzii numaidecît strigînd: „Stăpîne, stăpîne, eu vede un corabie pînze!" Părea foarte speriat, căci era aşa de naiv, încît credea că e o navă trimisă să ne prindă; eu eram încredinţat că, la distanţa la care ne aflam, nu aveam de ce să ne mai temem. Ieşii repede afară din cabină, şi nu numai că văzui corabia, dar şi observai că e un bastiment portughez. La început îl luai drept unul din acelea care fac comerţ cu negri pe coastele Guineei; dar cînd băgai de seamă calea pe care o urma, mă convinsei repede că mergea în altă parte, şi că gînd n-avea să se apropie de pămînt: deci, întinsei pînzele şi lopătai cît mai repede în largul mării, ca să încerc să-i vorbesc.

După ce făcui toate sforţările, recunoscui că nu pot să mă apropii de dînsul şi că mă va lăsa în urmă mai înainte de a-i putea face cel mai mic semn. Dar chiar în minutul în care-mi isprăvisem toate mijloacele pentru a-mi grăbi cursa şi pe cînd începusem să-mi pierd nădejdea, mi se păru că marinarii ne priveau cu ocheanul şi că, luîndu-ne drept nişte naufragiaţi ai vreunui vas european,

își încetineau mersul ca să ne dea timp să-i ajungem. La vederea aceasta, prinsei curaj, și cum aveam pe bord pavilionul stăpînului meu, îl ridicai pe frînghie, ca să le arăt că sîntem în pericol. Trăsei și un foc de pușcă. Observară foarte bine amîndouă mișcările; căci îmi spuseră pe urmă că zăriseră fumul, deși nu auziseră bubuitura. La aceste semne, lăsară pînzele și avură omenia să se oprească pentru mine, așa că peste trei ceasuri fui lîngă dînșii.

Mă întrebară în limba franceză, portugheză și spaniolă, cine eram; dar nu înțelegeam nici una din aceste limbi. În sfîrșit, un marinar scoțian, care se afla pe bord, îmi adresă cuvîntul. Îi răspunsei că sînt englez scăpat din sclavia maurilor din Sale. Atunci mă invitară pe bord și mă primiră binevoitori, cu tot ce aveam. Își poate închipui oricine bucuria mea!

Ca să-mi arăt recunoștința, dădui căpitanului vasului tot ce aveam; dar avu generozitatea să-mi spună că nu primește nimic și că, din contra, mi se va da înapoi tot ce posed, la Brazilia: „Căci, zise dînsul, cînd v-am scăpat viața, n-am făcut decît ceea ce aș fi fost foarte mulțumit să se facă pentru mine; de altfel, dacă ducîndu-vă în Brazilia, într-o țară așa de depărtată de a dumneavoastră, v-aș lua tot ce posedați, n-aș face decît să vă las să muriți de sărăcie, deci să vă iau viața, după ce v-am scăpat-o. Nu, nu, urmă dînsul, vreau să vă duc în acea țară numai din interesul ce vă port; lucrurile pe care le aveți o să vă servească pentru întreținere și pentru a vă putea plăti întoarcerea“.

Dacă omul acesta păru milos în vorbe, tot aşa fu întru îndeplinirea lor, căci îi opri pe marinari să se atingă de lucrurile mele, le luă pe toate în depozit şi-mi dădu chiar un inventar al lor, fără a uita măcar cele trei chiupuri.

Cît despre barca mea, ea era foarte bună, şi dînsul ştia aceasta; deci îmi propuse s-o cumpere pentru corabia sa şi mă întrebă cît cer pe dînsa. Îi răspunsei că fusese aşa de generos cu mine, că nu puteam s-o apreciez, şi că-l făceam pe dînsul arbitru; îmi propuse să-mi dea o obligaţiune de zece lire sterline, pe care mi-o va plăti în Brazilia; şi adăugă că, odată ajunşi, dacă acolo îmi va da cineva mai mult pe dînsa, va lua aceasta în considerare. Mai mult: îmi mai oferi alte zece lire sterline pentru Xuri. Nu-mi veni la socoteală să-i primesc, nu de altceva, dar nu puteam să mă hotărăsc să vînd libertatea acestui copil, care mă ajutase aşa de credincios ca să mi-o capăt pe a mea. Arătai scrupulele mele căpitanului; îmi mărturisi că le găsea drepte şi-mi spuse că se obligă să-i redea libertatea peste zece ani, dacă vroia să se facă creştin; consimţii cu atît mai uşor, cu cît vroia chiar dînsul.

Navigarăm bine pînă la Brazilia şi, după vreo douăzeci de zile, ajunserăm în golful Todos-los-Santos.

N-aş putea să descriu generozitatea cu care mă tratä căpitanul. Mai întîi nu vroi să-mi ia nimic pentru drum; pe urmă îmi dete douăzeci de ducaţi pentru pielea de leopard şi patruzeci pentru cea de leu; porunci să mi se înapoieze tot ce aveam pe bord şi cumpără tot ce vrui să-i vînd: sticle, două puşti şi restul cerii din care-mi făcusem lu-

minări. Într-un cuvînt, strînsei vreo patruzeci de lire sterline, cu care fond debarcai în Brazilia.

După cîteva zile, căpitanul avu bunătatea să mă recomande unui om foarte cumsecade, care avea o plantaţie şi o rafinărie. Trăii cîtva timp în casa lui, unde învăţai să plantez trestia şi să extrag dintr-însa zahăr. Văzînd ce bine trăiesc plantatorii şi cît cîştigă de uşor, hotărîi, dacă puteam să capăt o licenţă, să mă stabilesc în această ţară şi să mă fac şi eu plantator ca şi ceilalţi, propunîndu-mi, în acelaşi timp, să caut mijlocul prin care să-mi ridic banii pe care-i lăsasem la Londra şi pe care voiam să-i întrebuinţez la îmbunătăţirea stabilimentului meu. În consecinţă, îmi procurai bilete de naturalizare, în virtutea cărora cumpărai pămînt care era încă liber. Pe urmă alcătuii un plan pentru plantaţie şi pentru stabiliment, proporţionîndu-le după fondul pe care nădăjduiam că-l voi primi din Englitera.

Aveam de vecin un portughez, care era născut la Lisabona, din părinţi englezi; îl chema Wells şi afacerile îi erau aproape în aceeaşi situaţie cu ale mele. Îl numesc vecin, pentru că plantaţia lui era lîngă a mea şi trăiam în bună înţelegere. Amîndoi aveam un capital mic şi, la drept vorbind, doi ani nu plantarăm decît pentru trebuinţa noastră. După acest timp, începurăm să facem progrese şi pămîntul nostru lua deja o înfăţişare frumoasă, aşa că în al treilea an plantarăm tutun, şi avurăm anul viitor o bună parte de lan minunată pentru a fi plantată cu trestie de zahăr. Aveam trebuinţă de ajutoare şi simţii mai mult ca totdeauna ce rău făcusem că mă despărţisem de Xuri.

Dar nu era de mirare că făcusem o gogomănie, eu, care nu făceam decît rele. Nu vedeam alt mijloc de îndreptare decît munca; mă apucasem de o muncă total diferită de gustul meu, contrară felului de viață care-mi plăcea și pentru care părăsisem casa tatălui meu, și nu luasem în seamă sfaturile lui bune. N-ar fi fost mai bine să fi rămas lîngă dînsul, scutindu-mă de osteneala de a cutreiera lumea?! De cîte ori mă gîndeam la starea mea, mă întristam. N-aveam decît o singură mulțumire: pe vecinul meu, cu care vorbeam din cînd în cînd; toate lucrurile le făceam eu, cu mîinile mele, și mă obișnuisem să spun că trăiesc ca un om care scăpase de înec pe o insulă deșartă, în care era singurul locuitor.

Îmi luasem toate măsurile pentru a-mi conduce bine plantația, mai înainte de plecarea căpitanului care mă primise la bordul său, în mijlocul mării, și care mi se arătase așa de prieten și de iubitor. Rămase trei luni, atît pentru a-și încărca vasul, cît și pentru a-și face pregătirile de plecare. Într-o zi, pe cînd îi vorbeam de micul fond pe care-l lăsasem la Londra: „Domnule Englez, îmi zise dînsul, dacă dorești să-mi dai o scrisoare pentru persoana la care ai banii în Londra, cu ordinul de a-ți trimite efectele la Lisabona, unor persoane pe care ți le voi numi, și în mărfuri potrivite acestei țări, îți promit, dac-o vrea Dumnezeu, să-ți aduc produsul la întoarcere; dar te sfătuiesc să nu iei decît o sută de lire sterline, adică jumătate din capitalul pe care zici că-l ai, și să faci o primă încercare, pentru ca, dacă reușești, să poți face tot așa și cu restul celălalt; dacă, din contra, ai

nenorocirea să pierzi, tot mai ai o jumătate din capital, la care poţi să recurgi în caz de nevoie".

Sfatul acesta era aşa de prietenesc şi atît de înţelept, că mă grăbii să-l primesc; pregătii deci o hîrtie, în formă de declaraţie, pentru doamna la care-mi lăsasem banii, şi o procură pentru căpitanul portughez.

Adresai acestei doamne, văduva căpitanului englez, un istoric fidel al întîmplărilor mele, robia mea, fuga, modul cum întîlnisem în mijlocul mării pe căpitanul portughez, purtarea lui generoasă faţă de mine, starea în care mă aflam, cu toate instrucţiunile necesare pentru a-mi scoate banii. Cînd căpitanul acesta cinstit ajunse la Lisabona, găsi mijlocul nu numai să trimită văduvei scrisoarea mea, dar să spună întreaga mea istorie unui negustor din Londra, care făcu un raport patetic şi fidel văduvei. Aceasta nu se mulţumi să trimită căpitanului numai banii mei, ci-i trimise şi dintr-ai ei douăzeci şi cinci de lire sterline, drept recunoştinţă pentru umanitatea şi mila pe care mi-o arătase.

Negustorul din Londra, schimbînd cele o sută de lire sterline ale mele, în mărfuri englezeşti, le trimise la Lisabona, aşa după cum ceruse căpitanul care, la rîndul lui, le aduse cu bine în Brazilia. Între altele, erau o mulţime de obiecte de fier şi instrumente trebuincioase plantaţiei, care-mi fură de mare ajutor.

Nu mai putui de bucurie cînd sosi transportul şi crezui că mă îmbogăţisem deja. Căpitanul, care vroia să-mi fie furnizor şi care-şi îndeplinea aşa de demn funcţia, îşi întrebuinţase cele douăzeci şi cinci de lire sterline, pe care i le dăduse buna

mea amică, ca să-mi tocmească un servitor pe şase ani; mi-l aduse şi, în schimbul atîtor servicii, nu vru să primească niciodată mai mult decît puţin tutun din recolta mea.

Ţineţi seamă că toate mărfurile mele fiind de fabricaţie engleză, vîndui stofele, pînzeturile şi celelalte obiecte căutate în acestă ţară, cu un preţ foarte bun; deci, cîştigai de patru ori cît cheltuisem şi mă văzui cu mult mai înaintat decît bietul meu vecin. Afară de servitorul pe care mi-l adusese căpitanul, din Lisabona, mai cumpărai un sclav negru şi tocmii un european.

CAPITOLUL III

De multe ori întrebuinţarea rea a prosperităţii devine izvorul celor mai mari nenorociri: ceea ce se întîmplă cu mine. În anul viitor, plantaţia îmi reuşi de minune; scosei din pămînt cincizeci de suluri de tutun, afară de ceea ce dădui vecinilor şi oprii pentru mine; aceste cincizeci de suluri, cîntărind fiecare peste o sută de livre, erau foarte bune şi gata pentru cînd s-o întoarce flota de la Lisabona. Atunci, văzînd cum mi se măresc afacerile şi bunurile, începui să plănuiesc fel de fel de întreprinderi peste puterile mele, într-un cuvînt, îmi făcui mai multe proiecte din acelea care aduc de multe ori ruina persoanelor celor mai încercate în comerţ.

Dac-aş fi voit să continui viaţa pe care o duceam, aş fi putut să aspir la bunătăţile vieţii retrase, pe care tatăl meu mi-o recomandase atît de serios. Dar mă născusem pentru altceva; trebuia să lucrez înainte, ca să mă scufund în nenorocire; trebuia, mai ales, să-mi înmulţesc numărul greşelilor şi, în consecinţă, să-mi furnizez o materie bogată dojenilor pe care trebuia să mi le fac într-o zi, în mijlocul gîndurilor celor mai împovărătoare. Toate

aceste dezastre proveneau numai din pasiunea mea neînfrînată de-a cutreiera lumea.

Din cauza aceasta fugisem din casa tatălui meu și nu puteam să am un minut de odihnă fără să m-apuce iar dorul de pribegit: eram tentat să plec iarăși, cu dorul de a mă ridica mai repede decît o permitea natura lucrurilor. Astfel mă azvîrleam pentru a treia oară în prăpastia mizeriei.

Pentru ca să purced gradat în această parte însemnată a istoriei mele, trebuie să se presupună că, trăind aproape patru ani în Brazilia și începînd să cîștig binișor în noua mea plantație, nu numai că învățasem limba țării, dar mă și împrietenisem cu tovarășii mei de plantație, precum și cu negustorii din San-Salvador, care era portul nostru de mare.

În convorbirile noastre, le spusesem de multe ori despre cele două călătorii ale mele pe coastele Guineei, modul tratărilor și mijlocul ușor prin care capeți nisip de aur, dinți de elefant și alte lucruri prețioase, dînd negrilor lucruri de nimic, cioburi de oglinzi, cuțitașe și tot felul de obiecte de marchitănie[8].

Întotdeauna eram ascultat cu luare-aminte, și mai ales cînd vorbeam despre comerțul negrilor, exploatat de o societate care ni-i vindea pe sume exagerate.

Într-o zi, pe cînd eram în tovărășia mai multor negustori și plantatori și după ce vorbisem cu dînșii serios despre comerțul de care pomenii mai sus, trei veniră la mine a doua zi dimineață și-mi spuseră că s-au gîndit mult la ce vorbisem în ajun și că veniseră să-mi propună un lucru pe care trebuia să-l țin secret.

Le promisei; apoi îmi declarară că aveau de gînd să echipeze o navă pentru Guineea, că toţi aveau plantaţii ca şi mine, că nimic nu-i încurca mai mult ca lipsa de sclavi; cum însă negoţul acesta nu mai putea continua, din cauză că vînzarea publică a sclavilor era oprită, scopul lor era să facă o călătorie secretă, să debarce sclavii pe ascuns şi să-i împartă apoi pe plantaţii; într-un cuvînt, era vorba să se ştie dacă mă învoiesc să plec pe vas în calitate de şef, ca să îngrijesc eu de negustorie pe coastele Guineei; întrucît priveşte împărţeala negrilor, mi se va da o parte egală cu a celorlalţi, fără a mai plăti eu nimic pentru această întreprindere.

Trebuie să mărturisesc că propunerea era foarte avantajoasă pentru orice om care n-ar fi avut un stabiliment, şi de cultivat o plantaţie a lui, care promitea îndeajuns. Dar pentru mine, deja destul de înaintat, care n-aş fi avut decît să urmez aşa doi—trei ani şi să-mi adaug la capital cele o sută de lire sterline pe care le mai aveam în Englitera, pentru a deveni bogat, fără a mai pune la socoteală că banii aceştia s-ar fi înmulţit, pentru mine, zic, o asemenea călătorie era o adevărată nebunie.

Dar îmi fu tot aşa de cu neputinţă să rezist cererii lor, ca şi atunci cînd nu-mi putusem stăpîni dorinţele nebune care nesocotiseră toate sfaturile bune ale tatălui meu. Într-un cuvînt, le spusei că voi pleca, cu dragă inimă, dacă vor voi să-mi îngrijească plantaţia în lipsa mea, dispunînd după dorinţa mea, în caz cînd voi pieri. Îmi făgăduiră toţi şi se obligară prin contract. Făcui un testament în formă, prin care dispuneam de

plantaţie şi de lucrurile mele în caz de moarte, instituind ca legatar universal pe căpitanul de corabie care-mi scăpase viaţa, şi obligîndu-l să dispună de avutul meu după o anumită clauză: adică să-şi păstreze o jumătate din bunuri, iar cealaltă parte s-o trimită în Englitera.

În sfîrşit, îmi luai toate precauţiile posibile ca să-mi pun averea în siguranţă. Dac-aş fi întrebuinţat numai o parte din această prevedere ca să-mi studiez adevăratele interese, cîntărind ce trebuie şi ce nu trebuie să fac, desigur că n-aş fi părăsit niciodată un stabiliment aşa de bun ca al meu.

Dar mă grăbeau şi-mi plăcea să ascult mai bine licăririle înşelătoare ale închipuirii, decît lumina sănătoasă a judecăţii. Vasul fiind echipat şi încărcat, şi toate lucrurile aranjate după cum hotărîsem, la 1 ianuarie 1659 mă suii la bord. Cu opt ani în urmă, fusese tocmai ziua cînd mă îmbarcasem la Hull, învrăjbit contra poruncilor părinţilor mei.

Vasul nostru avea aproape o sută douăzeci de tone; avea şase tunuri şi paisprezece oameni, numărîndu-l şi pe căpitan, împreună cu băiatul său. Nu-l încărcasem decît cu marchitănie, mai ales cu oglinjoare, bricege, securi şi cîteva saltele.

Puserăm pînzele chiar în ziua în care mă suii pe bord şi ne îndreptarăm de-a lungul coastei spre nord, cu intenţia de a cîrmi spre ţărmul Africii, cînd vom atinge 10 sau 11 grade latitudine septentrională. Avurăm un timp foarte frumos, numai că era prea cald. Ajunşi în dreptul capului Sfîntului Augustin, ne depărtarăm în largul mării şi, pierzînd pămîntul din vedere, cîrmirăm ca şi

cînd am fi vrut să mergem la insula Fernando de Noronha; dar o lăsarăm la est, ca şi pe insulele celelalte, urmîndu-ne călătoria spre nord-est-nord şi trecurăm linia după o plutire de aproape douăsprezece zile.

După ultimul nostru calcul, ne aflam sub 7 grade şi 22 de minute latitudine septentrională, cînd deodată se ridică un uragan violent, care ne rătăci cu totul. Începu către sud-est, apoi se îndreptă spre nord-vest şi, fixîndu-se la nord-est, se întinse aşa de îngrozitor, că timp de douăsprezece zile ne supuserăm poruncilor destinului şi furiei vînturilor.

Furtuna aceasta, pe lîngă spaima care o răspîndeşte întotdeauna, ne costă trei oameni: unul muri de friguri continue şi ceilalţi doi — dintre care şi musul — căzură în mare. Către sfîrşitul celei de-a douăsprezecea zile, vîntul domolindu-se, căpitanul făcu socoteala cum putu mai bine şi găsi că era aproape de 11 grade latitudine septentrională, dar că la vestul capului Sfîntul Augustin era o diferenţă de douăzeci şi două de grade longitudine, aşa că eram aruncaţi spre coasta Guianei, în partea septentrională a Braziliei, dincolo de rîul Amazoanelor, nu departe de Orinoco. Vasul fusese încercat rău şi înghiţise apă destulă; căpitanul îmi ceru părerea, spre a şti încotro s-o apucăm, şi fu de părere să ne întoarcem în direcţia orientală, de unde plecasem.

Eram de altă părere. După ce examinarăm împreună o hartă marină a Americii, ajunserăm la concluzia că pămîntul locuit cel mai apropiat era arhipelagul Caraibelor: de aceea hotărîrăm să întindem pînzele spre Barbados, unde speram

ca, ieşind în larg, pentru a evita golful Mexic, vom putea ajunge în cincisprezece zile. Altfel ne era cu neputinţă să ne urmăm călătoria, atît nouă, cît şi vasului.

Cu scopul acesta ne schimbarăm direcţia şi o luarăm spre nord-vest, ca să atingem vreo insulă locuită de englezi, unde speram să găsim ajutoare. Dar călătoria noastră trebuia să se sfîrşească altfel; căci, fiind pe la 12 grade latitudine, furăm asaltaţi de o a doua furtună, care ne tîrî cu aceeaşi furie spre est şi ne depărtă aşa de tare de orice societate omenească, încît n-aveam altceva de făcut decît să pierim între valuri sau să fim sfîşiaţi de sălbatici. Nici o speranţă să ne mai revedem vreodată patria!

În această poziţie disperată, vîntul sufla mereu turbat şi începeau să se ivească zorile, cînd unul dintre noi strigă: *„Pămîntul!"*. De-abia ieşirăm din cabină, să vedem ce era şi în ce parte din lume ne aflam, cînd deodată vasul se înnămoli într-un banc de nisip; mişcările îi încetară îndată şi valurile pătrunseră înăuntru aşa de repede, că ne aşteptam să pierim din moment în moment; ca să ne apărăm contra valurilor, ne ţineam de bordul vasului.

Nu cunoşteam nici clima, nici poziţia locului în care ne aflam; era o insulă sau un continent? Era o ţară locuită sau pustie? Furia vîntului, deşi se mai potolise, era încă teribilă şi nu mai speram ca vasul s-o ducă mult fără să se sfărîme, afară numai dacă marea nu s-ar fi liniştit deodată, ca prin minune. Stam nemişcaţi, privindu-ne unii pe alţii, aşteptînd moartea în fiecare minut. Sin-

gurul lucru care ar fi putut să ne asigure era că vasul nu se spărsese încă; căpitanul zicea că vîntul se îmblînzeşte.

În sfîrşit, timpul deveni mai senin şi ne reluarăm curajul; dar partea dinainte a vasului era prea înnămolită în nisip, ca să putem nădăjdui să-l scoatem, şi situaţia noastră era tot nenorocită, căci chiar dac-am fi scăpat de-acolo, ca să ne coborîm pe pămînt, riscam să murim de foame sau să fim mîncaţi. Cu puţin mai înainte de dezlănţuirea furtunii, avusesem în spatele nostru o corabie, dar se sfărîmase, lovindu-se de cîrma noastră, şi se scufundase sau se rătăcise, aşa că dinspre partea asta nu ne mai rămînea nici o speranţă.

Mai aveam la bord o barcă, dar nu ştiam cum s-o coborîm pe mare; însă nu era timp de pierdut, căci ne aşteptam în fiecare moment ca vasul să fie spart; unii dintre noi ziceau că e deja.

Pilotul apucă barca; oamenii noştri îl ajutară şi reuşiră s-o coboare lîngă vas; ne coborîrăm unsprezece înăuntru, încredinţîndu-ne sufletele milei divine. Cu toate că furtuna se mai liniştise, marea se ridica încă la înălţimi considerabile.

Pericolul era aproape şi îngrozitor; văzurăm limpede că barca noastră nu va putea rezista furiei apei şi că ne vom îneca. N-aveam pînze; şi chiar dac-am fi avut, nu le-am fi putut întrebuinţa. Fiecare dintre noi ştia că, atunci cînd barca va ajunge lîngă ţărm, va fi făcută ţăndări. Oricum ar fi fost, vîntul ne împingea spre pămînt şi noi dădeam cît puteam din mîini, ca să ne grăbim pierzarea.

Nu ştiam dacă acea coastă era stîncoasă sau mlăştinoasă, înaltă sau joasă. Singura licărire de speranţă era să fim aruncaţi, ca prin minune, într-un golf, sau la îmbucătura unui rîu, unde ne puteam adăposti de vînt. Dar aceasta era foarte puţin probabil; departe, pămîntul ni se arăta şi mai ameninţător decît marea.

După ce parcurserăm o leghe şi jumătate, un val furios, înalt cît un munte, se prăvăli lîngă noi: venise să ne anunţe lovitura de graţie. Într-adevăr, ne lovi cu-atîta furie, că răsturnă barca şi ne despărţi unul de altul; într-un moment, furăm înghiţiţi de apă cu toţii.

Nu găsesc cuvinte prin care să descriu la ce mă gîndeam cînd mă duceam la fund. Cu toate că înotam foarte bine, nu putui să scot capul să respir. Valul mă trînti aproape mort la o distanţă colosală, lîngă pămînt. Văzîndu-mă mai aproape de pămînt decît m-aş fi aşteptat, avui destulă prezenţă de spirit să fac o mişcare ca să mă ridic în picioare şi să-ncerc s-o iau la fugă, mai înainte de a mă ajunge un alt val. Dar văzui îndată că mi-era peste putinţă să reuşesc; căci, privind înapoi, zării marea care se ridica înaintea mea înaltă şi furioasă, ca un duşman periculos cu care ţi-e cu neputinţă să te măsori. Tot ce-mi rămînea de făcut era să-mi ţin respiraţia şi să mă înţepenesc în picioare, aşa încît să nu m-acopere apa. Mi-era însă frică ca nu cumva vreun val venit de la ţărm să m-arunce îndărăt.

Al doilea val care mă izbi mă acoperi cu o masă de apă înaltă de douăzeci sau treizeci de picioare; mă simţeam tîrît departe de pămînt cu o putere şi o iuţeală de neînchipuit; în acelaşi timp, îmi

ţineam respiraţia şi înotam din răsputeri. Dar eram gata să mă înec, cînd mă pomenii deodată cu trupul afară din apă, ceea ce mă uşură la moment. Cu toate că intervalul acesta nu ţinu decît două secunde, îmi făcu totuşi bine, căci îmi dădu răgaz să răsuflu şi mă îmbărbătă. Fui din nou acoperit de apă, dar nu aşa de tare, încît să nu pot rezista; atunci, observînd că valul se sfărîmase, şi că începea să se retragă, m-avîntai înainte şi mă-nţepenii în pămînt. Rămăsei cîteva minute fără să mă mişc, atît pentru a mă odihni, cît şi pentru a aştepta retragerea apelor; apoi o luai la fugă cît putui. Sforţarea aceasta tot nu era îndestulătoare spre a mă scăpa de furia talazurilor care mă loveau mereu; mă răpiră încă de două ori, ca să m-azvîrle apoi pe ţărm.

Puţin a trebuit pentru ca ultimul din aceste două asalturi să nu-mi fie fatal; căci marea, smulgîndu-mă ca mai înainte, mă puse pe pămînt sau, mai bine zis, mă azvîrli aşa de tare de o stîncă, că mă zăpăcii, primind lovitura în coastă şi în inimă; pentru moment, îmi pierdui respiraţia; dac-atunci ar mai fi năvălit vreun val, e sigur că m-aş fi înecat. Dar îmi revenii în simţiri mai înainte de întoarcerea talazului şi, văzînd c-o să mă acopere iar, hotărîi să m-agăţ de un colţ al stîncii, şi în poziţia aceasta să-mi ţin răsulfarea pînă la retragerea apelor. Deja valurile nu mai erau aşa de mari ca înainte, fiindcă pămîntul era aproape, puteau, totuşi, să m-acopere. Făcui o nouă sforţare şi m-apropiai aşa de tare de pămînt, că valul care veni apoi mă acoperi, dar nu putu să mă răpească, încît nu mai avui de făcut decît un pas

Hotării să-mi petrec noaptea într-un pom.

pentru ca să fiu pe pămînt de-a binelea; mă urcai pe țărm și mă așezai pe iarbă, la adăpost de furia valurilor.

Cred că e cu neputință să poată descrie cineva mulțumirea în care se găsește omul scăpat astfel, ca să zic așa: smuls din fundul mormîntului.

Mă preumblam pe țărmul mării, ridicînd mîinile spre cer, cu sufletul absorbit în contemplarea salvării mele, arătîndu-mi bucuria prin mii de gesturi, pe care n-aș putea să le mai fac; mă gîndii la tovarășii mei, care fără-ndoială, se înecaseră cu toții, scăpînd numai eu. Nu mai dădui de urma nici unuia!

Îmi întorsei privirea în partea vasului sfărîmat, dar marea era așa de spumoasă și corabia se afla așa de departe, că de-abia o distinsei; la această vedere, strigai: „Doamne! Cum a fost cu putință să ajung pe pămînt!“

Pe urmă începui să privesc împrejurul meu, pentru ca să văd unde sînt și ce trebuie să fac. Vai! Simții îndată că n-am de ce să fiu mulțumit și că, în loc să mă bucur că scăpasem, trebuia să mă îngrozesc: căci eram ud și n-aveam haine ca să mă schimb, mi-era foame și n-aveam ce mînca; mi-era sete și n-aveam ce bea; eram slab și n-aveam cu ce să mă întăresc, în sfîrșit, nu mă aștepta altceva decît să mor de foame, sau să fiu sfîșiat de animalele sălbatice. N-aveam cu mine nici o armă cu care să pot omorî vreun animal ca să mă hrănesc, nici să mă apăr contra vreunei creaturi care ar fi încercat să mă omoare; n-aveam cu mine decît un cuțit, o pipă și puțin tutun într-o cutie; asta era toată provizia mea. Mă cuprinse o neliniște grozavă și, timp de cîteva ceasuri, mă plim-

bai de colo pînă colo, ca un zăpăcit. Dar noaptea se apropie și începui să mă gîndesc ce era de făcut dacă se găseau într-adevăr pe-acolo animale sălbatice, știind că fiarele acestea umblă noaptea după pradă.

Singurul mijloc de scăpare, pentru moment, era să mă urc într-un pom, să-mi petrec noaptea. Mă depărtai puțin de țărm, să văd dacă nu e cu putință să găsesc puțină apă dulce; avui norocul să găsesc, ceea ce mă bucură. După ce băui și mestecai puțin tutun, ca să-mi treacă de foame, mă urcai în pom, așezîndu-mă astfel, încît să nu cad, în cazul cînd voi adormi. Cum eram foarte obosit, căzui într-un somn adînc, care mă obdihni cum nu mă odihnise încă nici un somn; nici nu cred că sînt mulți oameni pe lume care-ar fi putut să doarmă așa de bine ca mine, într-o așa de urîtă poziție.

CAPITOLUL IV

Cînd mă sculai, era tîrziu; timpul era senin; furtuna se risipise și marea era tot așa de liniștită pe cît fusese în ajun de agitată. Dar care nu-mi fu mirarea cînd văzui vasul, lăsat în ajun deasupra bancurilor de nisip, aproape de stînca unde fusesem rănit așa de rău! Era la o depărtare de aproape o milă și, cum vasul părea înțepenit, doream să urc la bord, să iau cîteva obiecte trebuincioase.

Cînd mă coborîi din adăpostul pe care mi-l alesesem în pom, privii împrejur, și primul lucru pe car-el descoperii fu barca pe care vîntul o azvîrlise lîngă coastă, la o depărtare de vreo două mile de mine, spre dreapta. O luai de-a lungul coastei, ca s-ajung pînă la dînsa, dar între mine și ea găsii un braț de mare larg de aproape o jumătate de milă, așa că mă întorsei, lăsînd lucrurile baltă, deoarece gîndul meu era mai mult la vasul în care speram să găsesc ceva pentru trai.

Cu puțin mai înainte de amiază, văzui că marea era foarte liniștită și, fiind și în reflux, puteam să înaintez pînă la un sfert de milă de vas; fu o nouă cauză de durere, căci observai că, dacă am fi rămas

cu toţii pe bord, am fi ajuns cu bine pe pămînt, şi n-aş fi avut nenorocirea să mă găsesc singur, departe de orice consolare, fără nici un tovarăş.

Gîndurile acestea îmi stoarseră lacrimi; dar cum ele n-aduceau decît o slabă consolare durerilor mele, hotărîi să mă duc pe vas. Era foarte cald; mă dezbrăcai şi mă aruncai în apă. Cînd ajunsei lîngă bord, îmi fu cu mult mai greu să mă urc pe dînsul decît mi-aş fi închipuit; vasul era înţepenit pe pămînt, dar partea din afara apei era destul de înaltă şi nu aveam nimic la îndemînă ca să mă sui. Ocolii vasul de două ori, înot; a doua oară, observai un capăt de frînghie care atîrna înainte şi de care mă mirai că n-o văzusem pe bord; o apucai, nu fără multă greutate, şi sării pe punte. Cînd fui sus, văzui că vasul era crăpat şi apa intrase pe la fund. Fireşte că primul lucru pe care-l făcui fu să caut peste tot, să văd ce se stricase şi ce rămăsese neatins. Toate proviziile scăpaseră neatinse: fiindcă mi-era foame, îmi umplui buzunarele cu pesmeţi şi începui să mănînc, ocupîndu-mă în acelaşi timp, şi de altele, căci n-aveam vreme de pierdut. În cabina căpitanului găsii rom, şi băui vîrtos; aveam şi trebuinţa de acest întăritor, ca să-mi dea curaj, să pot îndura suferinţele ce mă aşteptau.

Nu mi-ar fi folosit la nimic să rămîn cu braţele încrucişate şi să-mi pierd timpul dorind ceea ce nu se putea îndeplini cu nici un preţ. Nevoia mă făcu prevăzător şi ager. Aveam la bord vreo două catarge de rezervă şi cîteva bîrne; le aruncai peste bord, după ce avui grijă să le leg pe fiecare, ca să nu le ia apa. După aceasta, coborîndu-mă pe o parte a vasului, legai cum putui mai bine bîrnele

între ele, făcînd astfel un fel de plută. Văzui că mă ține, dar că nu voi putea transporta pe dînsa o greutate prea mare, din cauză că era prea ușoară. Cu un fierăstrău, găsit la bord, o mai dresei cu cîteva bîrne. Nădejdea de a-mi procura cele necesare mă învăță să fac mai bine decît aș fi fost capabil în orice altă împrejurare.

Pluta mea era deja în stare să primească o încărcătură considerabilă; acum era vorba ce obiecte să iau și cum să le scap de valuri; după ce-mi făcui socoteala ce obiecte îmi trebuiesc mai mult, începui prin a lua trei lăzi de marinari, ale căror broaște le spărsei, ca să le golesc; le coborîi pe plută cu o frînghie. În cea dintîi așezai provizii, pîine, orez, trei cașcavaluri de Olanda, cinci bucăți de pastramă, și un mic rest de grîu de Europa, pus deoparte pentru nutrețul cîtorva păsări pe care le îmbarcasem. Era și o cantitate mică de orez amestecat cu grîu; dar, spre marea mea părere de rău, văzui că era roasă de șoareci. Cît despre băutură, găsii cîteva duzini de sticle, aparținînd căpitanului, printre care erau și cîteva băuturi întăritoare: douăzeci și patru dintre ele conțineau rach[9]; le pusei separat, deoarece nu erau de trebuință și nici posibil să le așez în ladă.

În timpul acestei operațiuni, observai că marea începe să se umfle și avui mîhnirea să-mi văd haina, vesta și cămașa, pe care le lăsasem pe țărm, plutind în voia apei; ciorapii și pantalonii nu mi-i scosesem. Accidentul acesta mă făcu să caut haine și nu răscolii mult pentru ca să-mi scot paguba cu dobîndă; mă mulțumii să iau ceea ce-mi era absolut necesar, deoarece erau și alte lucruri care

mi-erau de neapărată trebuință: dintre acestea făceau parte mai multe instrumente casnice.

După o lungă căutare, găsii în sfîrșit lădița dulgherului; fu pentru mine o bogăție cu mult mai prețioasă decît ar fi fost un vas încărcat cu aur: o coborîi și o așezai pe plută, astfel cum era, fără să mă mai uit măcar ce are înăuntru.

Lucrurile pe care le doream mai mult apoi erau munițiile și armele. În odaia căpitanului erau două puști foarte bune și două pistoale; le luai, precum luai și mai multe săculețe cu praf de pușcă, un săculeț cu plumb și două săbii vechi, ruginite. Știam că sînt undeva trei butoaie cu praf de pușcă, dar nu-mi aduceam aminte unde erau ascunse. În sfîrșit, dădui peste ele. Unul dintre ele se udase, dar celelalte două erau uscate, așa că le pusei pe plută, împreună cu armele. Atunci crezui că mă aprovizionasem îndeajuns; nu-mi mai rămînea decît gîndul de-a le duce pe țărm, căci n-aveam nici pînză, nici ramă, nici cîrmă, și cea mai mică adiere putea să-mi înece toată încărcătura.

Trei lucruri mă făceau să sper: marea era liniștită, fluxul împingea spre pămînt, vîntul era favorabil. Găsii și cîteva rame, de-ale bărcii, pe jumătate rupte, două fierăstraie, o daltă, un ciocan, fără a mai număra ce era în cufărul dulgherului; le luai cu mine și-o pornii pe mare. Pluta alunecă foarte bine aproape o milă; numai observai că o cam cîrmește în locul de unde plecasem; ceea ce mă făcu să cred că e vreun curent de apă; nădăjduiam să găsesc un golf sau un rîuleț care să-mi țină loc de port și unde să-mi pot debarca încărcătura.

Lucrul era cum mi-l închipuisem: în faţa mea, descoperii o mică deschizătură de pămînt, către care mă simţeam tîrît de curent. Cîrmii pluta cum putui mai bine, dar cît pe-aci să naufragiez a doua oară; şi dacă nenorocirea aceasta s-ar fi întîmplat, cred că într-adevăr m-ar fi lovit de moarte. Partea aceasta a coastei fiindu-mi necunoscută cu totul, mă lovii cu pluta de dînsa şi gata-gata să-mi alunece toate lucrurile în apă. Făcui tot ce-mi stătu în putinţă să ţin lăzile în loc, lăsîndu-mă greu pe ele, dar puterile mele erau neîndestulătoare ca să depărteze pluta; nici nu îndrăzneam să mă mişc din loc şi, ţinîndu-mi bagajul cu toată puterea, rămăsei aşa vreo jumătate de ceas, pînă cînd marea, umflîndu-se din ce în ce, sfîrşi prin a-mi pune pluta la nivel. După cîteva minute, apa urmînd a se umfla, mă mişcă din loc şi împinsei pluta cu rama în canal. Înaintînd, mă pomenii la îmbucătura unui rîu, străbătut de un curent repede. Cu toate acestea căutai un loc bun de debarcat, căci n-aveam de gînd să merg mai departe: speranţa pe care o aveam, de a descoperi vreo corabie, mă făcea să nu mă depărtez de ţărm.

În sfîrşit, zării la dreapta un colţişor către care-mi îndreptai pluta, nu fără multă greutate; mă apropiai aşa de tare, că atinsei fundul cu rama; puteam să ajung ţărmul cu uşurinţă, dar coasta fiind cam înaltă, îmi fu frică să nu mi se răstoarne pluta a doua oară. Aşteptai fluxul mării, şi cînd pluta îmi fu ridicată la suprafaţa ţărmului, înfipsei ramele rupte în pămînt, aşa încît, cînd apa se retrase, mă lăsă pe uscat.

Primul lucru pe care-l făcui după această debarcare fericită fu să plec în recunoaşterea ţării, atît

pentru a-mi găsi o locuință, cît și pentru a-mi strînge obiectele și a le pune în siguranță contra oricărui accident. Nu știam încă dacă pămîntul acesta era un continent sau o insulă, dacă era locuit sau nu, dacă trebuia sau nu să-mi fie teamă de fiare. La o depărtare de o milă se zărea un munte foarte înalt și rîpos, din al cărui vîrf se dezlănțuiau spre nord alți munți.

Luai o pușcă și un pistol, cu două săculețe, unul cu praf și altul cu gloanțe; astfel înarmat, plecai în descoperiri pînă în vîrful muntelui, unde ajungînd înnădușit, după multă osteneală, văzui cît mi-era soarta de nenorocită; îmi dădui seama că mă aflu într-o insulă înconjurată de mare, fără a zări altceva decît niște stînci în depărtare și vreo două insule, cu mult mai mici decît cea pe care mă aflam, situate spre vest, la distanță de vreo trei leghe.

Mai mult: observai că insula pe care mă găseam era stearpă, așa că aveam tot dreptul să o cred nelocuită; poate că trăiau pe dînsa numai animale sălbatice; totuși, nu vedeam nici unul, afară de niște păsărele, a căror speță n-o cunoșteam, așa că nu știam ce să fac cu dînsele după ce le-aș fi împușcat. La întoarcere trăsei într-o pasăre mare, care ședea pe o cracă.

Desigur că, de la crearea lumii, fu prima lovitură de pușcă auzită în acest loc; nici n-apucai s-o trag, și din toate părțile pădurii se înălțară sute de păsări de diferite soiuri, țipînd fiecare după felul ei. Cît despre pasărea pe care o împușcai, o luai drept un fel de erete; carnea ei, cu un miros tare, nu făcea parale.

După această descoperire, mă întorsei la pluta mea și începui s-o descarc. Lucrul aceasta îmi răpi tot restul zilei, și cînd veni noaptea nu știam nici ce să fac, nici ce loc să-mi găsesc pentru odihnă, căci pe pămînt nu îndrăzneam să mă culc, de frica fiarelor. Pe urmă mă convinsei că dinspre partea aceasta n-aveam de ce să mă tem.

Mă baricadai cum putui mai bine cu lăzile și cu scîndurile pe care le adusesem, făcîndu-mi un fel de colibă, cel puțin pentru o noapte. Întrucît privește mîncarea pe care o puteam găsi în insulă, nu-mi închipuiam încă de unde puteam să mi-o agonisesc, afară numai din cele două-trei animale, care semănau a iepuri și pe care le văzusem fugind prin pădure, cînd împușcasem eretele.

Îmi închipuii că mai puteam lua din vas mai multe lucruri trebuincioase, mai ales frînghii, pînze și alte obiecte pe care le puteam transporta pe pămînt. Hotărîi deci să fac o altă călătorie pe bord, dacă oi putea; și cum știam că prima furtună va face nava bucăți, renunțai la orice altă întreprindere înainte de a o face pe aceasta.

Mă decisei să plec tot ca întîia oară, în timpul refluxului, cu singura deosebire că de astădată mă dezbrăcai înainte de a ieși din colibă, neluînd pe mine decît o cămașă ruptă, pantaloni și cipici. Mă urcai la bord și pregătii al doilea transport. Experiența capătată mă făcu mai îndemînatic. De astă dată încărcai pluta mai puțin. Totuși, nu uitai să iau mai multe obiecte care-mi fură foarte trebuincioase: mai întîi, găsii în cabina dulgherului doi-trei saci plini cu cuie și cu ținte, un sfredel mare, o duzină de topoare și o piatră de ascuțit, instrument foarte trebuincios.

Le pusei pe toate de-o parte, împreună cu alte obiecte care aparţinuseră tunarului: doi-trei drugi de fier, doi saci de gloanţe, şapte puşti, o altă puşcă de vînătoare, o cantitate mică de praf de puşcă, un sac mare de alice şi o bucată mare de plumb; dar aceasta din urmă era aşa de grea, că n-avui puterea s-o ridic peste bord ca s-o arunc pe plută.

Mai luai toate hainele pe care le găsii, pînza de la catargul cel mare, o saltea şi cîteva plăpumi. Încărcai toate cele descrise şi reuşii să le duc cu bine pe pămînt, ceea ce mă mai consolă.

Cît timp fui departe de pămînt, îmi închipuii că cel mai mic rău ce putea să mi se întîmple era ca animalele sălbatice să-mi mănînce proviziile; dar la întoarcere văzui că nu se întîmplase nimic, afară numai că un animal, care semăna cu o pisică sălbatică, se aşezase pe o ladă; cînd văzu că mă apropii, o luă la fugă, dar se opri deodată, scurt; nu părea speriat şi avea aerul c-ar vrea să se împrietenească cu mine. Îi arătai vîrful puştii, dar cum nu ştia ce-i aia, nu se sperie şi rămase pe loc. Îi aruncai o bucată de pesmet, pe care o înhăţă; ba o înghiţi cu atîta poftă, încît mă făcu să înţeleg că o a doua bucată ar fi binevenită; dar văzînd că nu i-o dau, se depărtă.

Butoaiele în care se afla praful de puşcă fiind prea grele şi prea mari, fui nevoit să transport praful în mai multe pachete, ceea ce-mi prelungi operaţia. Văzîndu-mă pe pămînt cu tot calabalîcul, începui să-mi fac un mic cort cu pînza găsită şi cu mai mulţi ţăruşi.

Băgai în cort tot ce-ar fi putut să se strice de ploaie sau de soare; pe urmă pusei de jur-împrejur

toate lăzile şi butoaiele, făcîndu-mi astfel o mică fortificaţie, contra oricărui asalt ce s-ar fi încercat asupră-mi. Intrarea cortului o baricadai pe dinăuntru cu scînduri, iar pe dinafară cu o ladă goală. După ce-mi pusei pistoalele sub căpătîi şi puşca lîngă mine, pentru prima oară mă aşezai în pat şi dormii liniştit toată noaptea. Eram grozav de obosit, căci noaptea trecută nu dormisem mai de loc, iar ziua lucrasem din răsputeri.

Deşi aveam destule lucruri, credeam că e o datorie, cît timp vasul va mai sta înţepenit, să merg să iau ce mai era cu putinţă. În fiecare zi, în timpul refluxului, mergeam pe bord, şi totdeauna aduceam cîte ceva. Cînd mă dusei pentru a treia oară, luai toate catargele, pînzele şi frînghiile, de la cele mai mari pînă la cele mai mici, pe care, ca să le pot transporta, fui silit să le tai în bucăţi.

Ceea ce-mi făcu mai multă plăcere fu că după cinci-şase călătorii, tocmai în momentul cînd credeam că nu mai e nimic de luat, găsii încă o cantitate mare de pesmeţi, trei ploşti cu rom sau cu rachiu, o cutie cu zahăr şi un boloboc cu floare de făină de cea mai bună calitate. Bucuria îmi fu cu atît mai mare, cu cît nu mă mai aşteptam să găsesc ceva nestricat. Pusei pesmeţii în mai multe pachete de pînză, fabricate de mine înadins, şi îi transportai pe pămînt, împreună cu restul încărcăturii.

A doua zi făcui o altă călătorie. Fiindcă nu mai aveam nimic de luat, mă apucai să despoi vasul de cabluri: începui cu cel mai gros, tăindu-l în mai multe bucăţi, proporţionale cu puterile mele. Mai luai şi toată fierăria pe care putui s-o scot. Tăind după aceea cele două prăjini orizontale care

leagă catargele, începui să plutesc. Pluta aceasta era așa de îngreunată, că ajungînd la locul de debarcare, nu putui s-o cîrmesc ca altădată și mă răsturnă cu bagaje cu tot. Întrucît mă privea, răul nu era așa de mare, deoarece eram aproape de țărm; dar pierdui cea mai mare parte din încărcătură, mai ales fierul, pe care voiam să-l întrebuințez: totuși, în timpul refluxului scăpai o mare parte din cabluri și cîteva obiecte de fier, nu fără multă greutate, deoarece eram nevoit să mă dau mereu la fund. Cu toate acestea, continuai să mă duc pe bord în fiecare zi, aducînd mereu cîte ceva.

Eram deja de treisprezece zile pe pămînt; în timpul acesta fusesem de unsprezece ori pe bord și luasem tot ce o persoană era în stare să ia; cred că nu exagerez spunînd că, dacă timpul ar fi continuat să fie liniștit, aș fi adus la țărm, bucată cu bucată, tot vasul. Vrui să mă întorc a douăsprezecea oară, dar, pe cînd mă pregăteam, observai că începe să bată vîntul, ceea ce nu mă împiedică să mă duc în timpul refluxului și, cu toate că răscolisem de atîtea ori prin toate colțurile, așa încît credeam că nu mai e nici un ac de luat, găsii un dulap plin cu cutii, în care descoperii două ibrice, o pereche de foarfece, zece cuțite și zece furculițe; într-o altă cutie, erau treizeci și șase lire sterline, unele în monedă Europeană, altele din Brazilia, unele de argint, altele de aur.

La vederea acestui bănet, surîsei: „Vanitate a vanităților! strigai; metal înșelător, cît ești de mic în ochii mei! La ce poți să-mi servești? Nici nu meriți să mă aplec ca să te ridic; un singur cuțit dintre acestea prețuiește pentru mine mai mult decît toate comorile lui Cresus; rămîi, deci,

unde eşti, sau du-te, mai bine, în fundul mării!" Dar liniştindu-mi indignarea, îmi venii în fire şi, luînd banii împreună cu celelalte obiecte pe care le găsisem în dulap, făcui un pachet. Mă gîndeam deja să închegbez o plută, cînd observai că cerul începe să se acopere cu nori şi timpul să se răcorească. După un sfert de ceas, vîntul începu să sufle dinspre coastă, aşa că mă gîndii că ar fi fost un plan nesocotit să-mi fac o plută pe cînd vîntul bătea dinspre pămînt; ce-aveam mai bun de făcut era s-o şterg înainte de începerea fluxului, dacă nu vroiam să zic adio pămîntului. În consecinţă, începui să înot pînă la ţărm, ceea ce nu fu uşor, atît din cauza greutăţii pe care o purtam, cît şi din cauza agitaţiei mării, căci vîntul începu să bată deodată şi furtuna se dezlănţui mai înainte chiar de începerea fluxului.

Dar ajunsesem deja în cortul meu, la adăpost de furtună, în mijlocul bogăţiilor mele. Vîntul gemu toată noaptea; dimineaţa cînd mă sculai, vasul dispăruse.

De atunci nu mă mai gîndii la dînsul; totuşi, marea îmi aruncă la ţărm mai multe ţăndări, care însă nu-mi fură de mare trebuinţă.

Tot gîndul meu era cum să mă pun mai bine la adăpost de sălbatici şi de fiarele din insulă. Nu ştiam dacă e mai bine să-mi fac un cort sau o pivniţă; hotărîi să le fac pe amîndouă.

Începui prin a recunoaşte că locul pe care mă găseam nu era bun de locuit, pentru că terenul era jos şi mlăştinos, deci vătămător sănătăţii, şi pentru că nu era prin apropiere apă. Hotărîi să-mi caut unul mai bun. Îmi dădeam cu socoteala că,

în poziția în care mă aflam, aveam mai întîi trebuință să fiu sănătos, și în consecință să am apă potabilă; al doilea, să fiu la adăpostul arșiței soarelui; al treilea, să mă asigur că nu pot fi atacat de fiare sau de sălbatici, și al patrulea, să am vedere spre mare, așa încît, dacă voi zări vreun vas pe lîngă această pustie, să fac tot ce-mi va sta în putință spre a scăpa.

Pe cînd căutam un loc care să întrunească toate aceste condiții, găsii o cîmpie mică așezată la picioarele unei coline înalte, parc-ar fi fost fațada unei case, așa că mă apăra. În fața ei, stîncoasă, era o gaură care semăna destul de bine cu intrarea unei peșteri; în realitate, însă, înăuntru nu se găsea nici o scobitură care să intre în stîncă.

Hotărîi să mă așez aici. Cîmpia nu era mai lată de o sută de yarzi[10], era încă o dată atît de lungă și forma în fața locuinței mele un fel de covor verde, care se cobora regulat, în toate direcțiile, în mare. Partea aceasta era la nord-nord-vestul colinei, punîndu-mă la adăpost de căldură, pînă cînd soarele cobora spre apus.

Înainte de a-mi înălța cortul, desenai dinaintea găurii stîncii o jumătate de cerc, care închidea în jumătatea sa de diametru aproape zece yarzi — de la punctul central și pînă la circumferință — și douăzeci — de la un capăt la altul. În jumătatea de cerc înfipsei cîțiva pari, înalți de cîte cinci picioare și jumătate, pe care-i legai între dînșii cu cablul pe care-l tăiasem de pe bordul vasului, formînd astfel un gard țeapăn. Gardul era așa de tare, că nu putea fi stricat decît cu multă greutate; îmi și luă timp și lucru mult, pînă să-l fac.

Pentru ca să intru în fortificaţia mea, îmi făcui o scară, pe care mă suiam; după ce intram, o ridicam. În modul acesta, mă credeam asigurat contra atacurilor, şi dormeam în siguranţă toată noaptea.

În această fortăreaţă îmi adusei toate proviziile şi muniţiile, într-un cuvînt — toate bogăţiile. Apoi îmi ridicai un cort mare, pe care-l făcui dublu, ca să mă ferească de ploaia într-adevăr excesivă în regiunea aceasta, în acest timp al anului. Îmi făcui mai întîi un cort mijlociu, pe urmă unul mai mare deasupra, acoperindu-le pe amîndouă cu o pînză gudronată, pe care o luasem împreună cu celelalte.

De atunci încetai pentru multă vreme să mă mai culc în patul pe care-l adusesem, plăcîndu-mi mai bine să dorm într-un fel de hamac.

Băgai în cort toate proviziile care ar fi putut să se strice la ploaie şi, închizîndu-mi astfel toate bunurile în curtea locuinţei mele, astupai intrarea, servindu-mă numai de scară.

Odată această lucrare sfîrşită, începui să scobesc stînca, ducînd piatra şi pămîntul scos, în interiorul cortului, la picioarele unui par, unde făcui un fel de terasă, înaltă de un picior şi jumătate.

Muncii mult şi greu pînă să isprăvesc şi lucrările acestea.

Într-o zi, cînd nu-mi făcusem încă decît planul locuinţei mele, pe cer se formă pe neaşteptate un nor negru şi gros, care aduse furtună; deodată, fulgeră şi tună. Nu mă speriai atît de fulger, cît de gîndul care-mi trecu prin minte. „Ah! zisei, ce-o să se facă praful meu de puşcă? Cum o să mă

apăr fără el? Cu ce-o să vînez?" Gîndindu-mă că, dintr-un moment într-altul, praful de pușcă putea să sară în aer, eram mort de frică.

Gîndul acesta mă impresionă așa de tare, că, după ce se sfîrși furtuna, îmi suspendai toate lucrările, ocupîndu-mă numai cu așezarea prafului în mai multe pachețele, pe care le despărții, astfel că, dacă unul ar fi luat foc, să nu le arunce în aer și pe celelalte.

Ca să isprăvesc lucrarea aceasta, îmi trebuiră cincisprezece zile; și cred că pulberea mea, a cărei cantitate se urca la vreo sută patruzeci de livre, fu despărțită în nu mai puțin de o sută de pachete. Cît despre sacul care se udase, eram asigurat, astfel că-l pusei în peștera mea, pe care avui fantezia s-o botez bucătărie; restul îl așezai în găurile stîncii, așa încît să fie ferit de umezeală.

În tot timpul cît ținu această lucrare, nu lăsam să treacă nici o zi fără să ies măcar o dată, fie ca să petrec, fie ca să caut ceva bun de mîncare; chiar și pentru ca să observ, pe cît mi-era cu putință, care erau producțiile insulei. Prima dată cînd ieșii, văzui că sînt țapi, ceea ce mă bucură; dar bucuria îmi fu întreruptă, cînd văzui că animalele acestea erau așa de sălbatice și de iuți, că nu era chip să te-apropii de ele. Aceasta însă nu mă descuraja, fiind sigur c-o să pot să împușc uneori cîte unul, ceea ce se și întîmplă, nu mult după aceasta, observînd cînd se duceau și veneau.

Cînd eram în vale și le vedeam pe stîncă, o luau la fugă și alergau cu o iuțeală de neînchipuit; iar cînd erau ele în vale și eu pe stîncă, stăteau pe loc, de parcă nici nu m-ar fi văzut. De aici trăsei concluzia că se uitau numai în jos, așa că nu vedeau

niciodată ce se petrece deasupra; de aceea, de atunci încolo, hotărîi să le vînez totdeauna de pe stîncă, unde, fiind aşezat mai sus decît ele, le împuşcam uşor. La prima lovitură pe care o trăsei asupra acestor animale, împuşcai o capră, care avea ied, ceea ce mă întristă. Cînd mama căzu, iedul rămase lîngă mamă-sa; ridicai capra pe spate şi, pe cînd o duceam, bietul puişor mă urma: o pusei pe pămînt şi, ridicînd iedul în braţe, îl luai cu mine peste gard, sperînd că-l voi putea hrăni; dar nu vroi să mănînce nimic, ceea ce mă hotărî să-l împuşc, ca să-l mănînc eu. Produsul acestei vînători mă nutri îndelung, căci îmi menajam proviziile, mai ales pîinea, pe cît era cu putinţă.

Văzîndu-mi locuinţa gata, găsii că e absolut de trebuinţă să-mi aleg un loc unde să fac focul. Voi spune mai tîrziu ce anume făcui pentru aceasta; acum eram mai ocupat cu ceea ce mă privea personal.

Poziţia mea mi se prezenta ochilor într-o înfăţişare îngrozitoare. Mă mai mîngîia gîndul că aveam cu ce să trăiesc. Ce s-ar fi ales de mine dacă nu s-ar fi întîmplat, ceea ce nu cred să se întîmple nici o dată la sută, ca vasul să se apropie îndeajuns de pămînt ca să pot scoate atîtea lucruri dintr-însul? Ce-aş fi făcut dacă aş fi fost nevoit să rămîn în starea în care fusesem aruncat de valuri, fără nici un obiect trebuincios vieţii? „Ce-aş fi devenit, strigai, ce-aş fi devenit fără puşcă, de exemplu, fără muniţii, ca să pot merge la vînat, fără scule, ca să lucrez, fără haine, ca să mă îmbrac, fără pat, ca să dorm, fără cort, ca să mă adăpostesc?" Atunci mă bucuram de toate aceste lucruri, şi mă gîndeam că, dacă într-o zi ar fi trebuit să

mă dispersez de pușcă, aveam, după cît se vedea, cu ce să mă hrănesc toată viața. Într-adevăr, prevăzusem de la început cum să mă apăr contra tuturor accidentelor, nu numai cînd mi s-ar fi isprăvit munițiile, ci și chiar cînd m-aș fi îmbolnăvit. Totuși, mărturisesc că nu-mi trecuse prin gînd c-aș putea pierde munițiile, că praful de pușcă ar fi putut sări în aer din cauza trăznetului.

Acum deci, cînd trebuie să descriu tabloul unei vieți singuratice, a unei vieți netrăite, poate, încă de nimeni pe lume, voi începe de la început și voi urma cu rînduială. Era în a treizecea zi a lui septembrie, cînd pusei pentru prima oară piciorul în această insulă deșartă, în epoca echinocțiului de toamnă, cînd soarele trimite razele aproape perpendicular pămîntului; și după socoteala mea, mă aflam la o latitudine de nouă grade și douăzeci și două de minute.

După zece-douăsprezece zile, îmi trecu prin gînd că, mai curînd sau mai tîrziu, aș pierde rostul zilelor și al ceasului, nemaiștiind nici cînd e duminică, dacă n-aș recurge la un expedient. Pentru a preveni o încurcătură regretabilă, înfipsei pe țărm, chiar în locul unde fusesem azvîrlit, un stîlp mare, din care făcui o cruce, pe care scrisei:

AM VENIT AICI LA 30 SEPTEMBRIE 1659

Pe marginile acestui par, făcui în fiecare zi cîte o crestătură: la fiecare șapte zile, însemnam una mai mare, și la fiecare zi întîi de lună — una și mai mare; în modul acesta, îmi făcui un calendar, socotind cu grijă săptămînile, zilele și anii.

Trebuie să se bage de seamă că, pe lîngă lucrurile pe care le scosesem din vas, în diferitele drumuri pe care le făcusem pînă la dînsul, erau într-adevăr foarte multe mai puțin însemnate decît cele descrise, dar care nu-i mai puțin adevărat că-mi foloseau și ele, cum, de pildă, cerneala, hîrtia și alte obiecte pe care le găsii în cabina căpitanului, a cîrmaciului și a dulgherului, trei-patru compasuri, instrumente de matematică, cadrane, lunete, hărți și cărți de navigație. Luasem toate aceste obiecte cu grămada, fără să am timpul să mă gîndesc la ce mi-ar folosi. Găsii și trei Biblii, pe care le primisem împreună cu lucrurile trimise din Englitera, și pe care avusesem grijă să le împachetez împreună cu celelalte lucruri, cînd plecasem din Brazilia; apoi cîteva cărți portugheze și, între altele, două trei cărți de rugăciuni catolice, pe care le strînsei cu evlavie. Mai aveam în corabie două pisici și un cîine. Pisicile le luai cu mine, cîinele sări în apă și mă ajunse la țărm, în ziua cînd făcui prima descărcătură. Timp de mai mulți ani mă sluji ca un servitor și un prieten credincios; niciodată nu se dădea în lături să mă slujească. Găsisem condeie, toc, și cerneală: cît timp mă ținu cerneala, scrisei, deci, regulat tot ce mi se întîmpla, dar cînd se isprăvi, nu mai putui însemna nimic, deoarece nu găsii nici un mijloc să fabric alta și nici cu ce s-o înlocuiesc. Aceasta mă făcu să-mi aduc aminte că în magazia mea mai lipseau o mulțime de lucruri trebuincioase: din acestea făceau parte o cazma, un tîrnăcop și o lopată, pentru

a transporta pămîntul; pe urmă, ace şi aţă; întrucît priveşte pînza, învăţai în curînd să nu-mi mai fie de trebuinţă.

Cauza că toate lucrările mele mergeau încet era lipsa acestor obiecte, aşa că, pînă cînd să-mi isprăvesc de aşezat culcuşul, trecu aproape un an. Parii pe care se rezema erau aşa de grei, că nu-i ridicai cu una, cu două; îmi trebuia timp pînă să-i tai din pădure, să le dau forma, şi mai ales să-i aduc pînă jos: îmi trebuiau două zile, ca să aduc unul; şi încă o zi, ca să-l înfig în pămînt. În lucrarea aceasta mă servii de o buturugă mare şi puternică; mai pe urmă, văzui că e mai la-ndemînă să întrebuinţez un drug de fier, pe care-l găsii cu uşurinţă: totuşi, văzui că nu-i treabă uşoară să înfigi pari.

N-aveam de ce să mă plîng că lucrez prea mult; nu trebuia să fiu avar cu timpul meu, căci odată lucrul isprăvit, nu ştiu ce-aş fi făcut, afară numai de călătorii prin insulă, ca să-mi aduc de mîncare, ceea ce şi făceam în fiecare zi.

Apoi, începui să mă gîndesc serios la poziţia mea, cîntărind împrejurările prin care trecusem. Avui grija să-mi pun în ordine bunurile, nu atît pentru a le lăsa moştenitorilor, căci nu părea că voi avea vreodată, ci pentru a alunga gîndurile negre care mă copleşeau în fiecare zi.

Începeam deja să mă obişnuiesc cu situaţia mea, pierdusem obiceiul de a privi pe mare, spre a vedea dacă nu cumva se zăreşte vreun vas, ceea ce pînă atunci făcusem în fiecare zi; nemaivroind să-mi pierd timpul cu speranţe vane, mă hotărîi să-l întrebuinţez numai spre a-mi îndulci traiul pe cît era cu putinţă.

Mi-am descris deja locuinţa, pe care mi-o făcusem la picioarele unei stînci, şi care era înconjurată de un gard dublu, făcut din cablu, tare ca un zid. După un an şi jumătate, pusei şi niște căpriori, pe care-i rezemai de stîncă şi-i împodobii cu crăci, ca să mă apere contra ploilor, așa de violente în unele anotimpuri.

Am povestit cum mi-am închis obiectele, atît în această locuință, cît şi în peştera de la spatele ei; la început lucrurile fiind așezate claie peste grămadă, încăpeau; dar cînd le așezai cu regulă, nu mai aveai loc unde să te învîrtești. Mă apucai, deci, să lărgesc grota, săpînd sub pămînt, stînca cedînd cu ușurință sforţărilor mele. Văzîndu-mă asigurat contra fiarelor, înaintai cu lucrările, săpînd în partea dreaptă a stîncii; pe urmă cîrmind pentru a doua oară la dreapta, reușii să-mi fac o altă poartă, prin care puteam să ies afară din fortificația mea.

Din lucrarea aceasta nu mă alesei numai cu o poartă mai mult, ci făcui şi mai mult loc pentru așezarea mobilelor. Atunci mă pusei să le fabric pe cele mai trebuincioase, şi începui cu un scaun și o masă; fără aceste două mobile nu puteam să mă bucur de puținele bunuri care-mi rămîneau încă în viaţă; aşa, de pildă, nu puteam să scriu cumsecade, nici să mănînc, fără masă.

Mă pusei pe lucru și nu putui să nu bag de seamă că judecata este principiul originii matematicii. Nu mînuisem în viaţa mea nici o sculă şi, cu toate acestea, prin munca și prin rîvna mea, observai că nu era nici unul dintre obiectele necesare mie pe care n-aş fi putut să-l fac, dac-aș fi avut la îndemînă tot ce mi-ar fi trebuit; fără acestea, şi tot

făcui cîteva. Dar cu cîtă muncă! Aşa, de pildă, dacă îmi trebuia o scîndură, n-aveam altceva de făcut decît să tai un pom, şi să-l tai din amîndouă părţile, pînă reuşeam să am o scîndură destul de subţire. E adevărat că, în modul acesta nu puteam scoate decît o singură scîndură dintr-un pom: dar n-aveam ce face, trebuia răbdare.

Totuşi, îmi făcui un scaun şi o masă. Pentru aceasta întrebuinţai scîndurile pe care le luasem pe plută. După ce făcui scînduri, fabricai mese mari, largi de un picior şi jumătate, pe care le pusei una peste alta de-a lungul peşterei, pentru a aşeza pe ele toate obiectele şi a le găsi cu înlesnire. Bătui în stîncă şi cîteva cuie, ca să-mi atîrn puştile şi alte lucruri care puteau fi agăţate. Oricine mi-ar fi văzut bolta ar fi luat-o drept o prăvălie unde se găsesc de toate.

Atunci începui să însemn într-un caiet toate acţiunile mele; la început, eram prea zăpăcit, nu de muncă, dar de gînduri disperate, pentru a putea scrie ceva ca lumea. Biruindu-mi însă slăbiciunea şi văzîndu-mă aşezat cu mobile, cu scaunul şi cu masa mea, cît se putea mai bine în condiţiile în care mă aflam, începui a scrie jurnalul următor, pe care-l urmai pînă mi se isprăvi cerneala.

CAPITOLUL V

JURNAL

La 30 septembrie a anului 1659, după ce naufragiai în timpul unei furtuni teribile, care ne-a abătut vasul din cale timp de mai multe zile, eu sărmanul Robinson Crusoe, scăpat singur din tot echipajul, pe care-l văzui pierind, fui aruncat de valuri pe această insulă, pe care crezui nimerit s-o botez *Insula Disperării.*

Îmi petrecui tot restul zilei întristat de starea îngrozitoare în care mă aflam, neavînd nici ce mînca, nici unde mă adăposti, nici haine, nici arme, fără nici o speranță de ajutor, așteptînd să cad în fiecare minut pradă fiarelor sau sălbaticilor, sau să mor de foame, în sfîrșit, nevăzînd nimic altceva în fața mea decît imaginea morții. De frica animalelor sălbatice, către seară mă urcai într-un pom și adormii adînc toată noaptea.

În ziua de 1 octombrie, fui surprins să văd dimineața că vasul fusese adus de valuri aproape de țărm. Era o consolare pentru mine; credeam că, dacă vîntul va înceta să bată, voi putea merge pe bord să caut ceva de mîncare și să scot cîteva obiecte necesare vieții. O parte a zilei o petrecui

gîndindu-mă; dar, în sfîrșit, mersei pe lîngă țărm cît putui mai mult, și pe urmă o luai către vas înot.

De la 1 pînă la 24 octombrie, îmi întrebuințai zilele scoțînd din vas tot ce puteam să iau, și transportînd lucrurile în timpul fluxului, pe o plută. În timpul acesta, plouă mult: părea că e vremea ploilor.

La 24, îmi răsturnai pluta, cu tot ce se afla pe dînsa, dar în timpul refluxului scosei o mare parte din lucruri.

La 25, începu o ploaie care ținu toată noaptea și toată ziua, însoțită de vîrtejuri, care făcură vasul țăndări. Fui ocupat toată ziua să-mi acopăr lucrurile, de frică să nu se strice de ploaie.

La 26 octombrie, mă plimbai toată ziua, căutîndu-mi un loc potrivit spre a-mi stabili locuința și a mă pune la adăpost de atacurile nocturne ale fiarelor și ale sălbaticilor. Către noapte, înfipsei un par într-un loc potrivit, la picioarele unei stînci, și trăsei o jumătate de cerc, spre a-mi însemna limita locuinței, pe care hotărîi s-o întăresc printr-un gard dublu, dintre care unul de cablu, și pe dinafară cu brazdă.

De la 26 la 30, lucrai cu sîrguință, aducîndu-mi toate lucrurile în noua locuință, cu toate că ploua necontenit.

La 31, dimineața, îmi luai pușca și plecai la vînătoare. Împușcai o capră, al cărei ied mă urmă pînă acasă; dar, fiindcă nu voi să mănînce, fui silit să-l împușc.

La 1 noiembrie, ridicai un cort la picioarele stîncii; îl făcui cît putui mai mare. Mă culcai într-însul pentru prima oară.

La 2 noiembrie, îmi așezai împrejurul cercului toate lăzile, scîndurile și bucățile de lemn pe care le scosesem din corabie, făcînd astfel un fel de întăritură în interiorul fortăreței.

La 3, ieșii cu pușca și împușcai două păsări care semănau a rațe, din care îmi făcui o mîncare foarte bună. După dejun, începui să lucrez, spre a-mi face o masă.

În dimineața zilei de 4, continuai să mă țin de un obicei, din care-mi făcui apoi o lege, pe care o observai de-atunci în fiecare zi: adică îmi împărții timpul pentru a munci, pentru a mă plimba, pentru a dormi și pentru micile mele petreceri. Dimineața, ieșeam două-trei ceasuri cu pușca; pe urmă, mă puneam pe lucru pînă aproape de ora 11, și apoi mîncam ceea ce-mi pregăteam eu și providența; de la douăsprezece pînă pe la două, dormeam, fiindcă era prea cald; în sfîrșit, pînă seara lucram iar. Ziua aceasta și cea următoare o consacrai să-mi isprăvesc masa.

La 5 noiembrie, ieșii cu pușca și cu cîinele meu și împușcai o pisică sălbatică; pielea era moale, dar carnea nu făcea două parale. Toate animalele pe care le împușcam, le jupuiam, păstrînd pielea. Întorcîndu-mă de-a lungul coastei, văzui cîteva păsări de mare pe care nu le cunoșteam.

În ziua de 6 după plimbarea de dimineață, reîncepui să lucrez la masă și o terminai: n-o prea găseam după gustul meu; pe urmă o mai dresei.

Către 7 noiembrie, timpul începu să se însenineze. În zilele de 7, 8, 9, 10 și 12, nu lucrai la altceva decît la un scaun. Nu vorbesc de ziua de 11, fiindcă, după calendarul meu, era duminică.

Nu mult după aceea nu mai ţinui duminica, deoarece uitînd o dată s-o însemn pe par, pierdui socoteala zilelor.

La 13, căzu o ploaie care mă răcori şi făcu mult bine pămîntului. După ce trecu, luai hotărîrea de a-mi împărţi provizia de praf de puşcă în cît mai multe pachete, spre a o pune în siguranţă.

La 14, 15 şi 16, făcui cîteva cutii pătrate, care puteau să conţină cel mult cîte o livră sau două de praf; după ce le umplui, le aşezai în mai multe locuri diferite, depărtîndu-le cît mai mult unele de altele. Într-una din aceste trei zile, împuşcai o pasăre a cărei carne era foarte bună de mîncat.

La 17, începui să găuresc stînca, aflată în spatele cortului meu, spre a o lărgi şi a o face mai încăpătoare. Pentru aceasta îmi lipseau trei unelte foarte trebuincioase: un tîrnăcop, o sapă şi o roabă sau un coş. Nu putui, deci, să lucrez şi mă gîndii cu ce-aş putea înlocui aceste unelte. Cît despre tîrnăcop, îl înlocui uşor cu un drug de fier, care era destul de bun, deşi cam greu; dar sapa, a doua unealtă care-mi lipsea, îmi era aşa de trebuincioasă, că fără ea nu puteam să fac nimic, şi mă gîndeam de unde s-o scot.

A doua zi, 18 noiembrie, căutînd prin pădure, găsii un fel de pom, care, dacă nu era din aceia pe care brazilienii, din cauza tăriei lor, îi numesc *pomi de fier*, le semăna mult. Avui de furcă pînă să pot tăia o cracă, după ce stricai un topor; nu cu mai puţină greutate o dusei pînă acasă, căci era foarte grea.

Tăria lemnului şi modul în care eram silit să lucrez mă făcură să pierd multă vreme pînă să-mi pot, în sfîrşit, alcătui instrumentul. Încetul cu în-

cetul, îi dădui forma unei lopeţi; avea coada întocmai ca acelea întrebuinţate în Englitera, dar nefiind întărită cu fier, nu putea să ţină mult. Totuşi, îmi fu de mare folos.

Îmi mai lipsea un coş sau o roabă. Nu puteam să-mi fac un coş, nefiind sau neştiind eu să fie în insulă nici salcie, nici răchită, nici un alt pom ale cărui crăci să se îndoaie lesne. Cît despre roabă, mi se părea că-i dădeam de rost, afară numai de roată, de care nu aveam nici o cunoştinţă şi pentru fabricarea căreia nu aveam nici o aplicaţie; de altfel, n-aveam nimic ca să torn osia de fier care trebuie să treacă prin mijlocul roţii, şi fui silit să renunţ la fabricarea ei; pentru ca să scot din peşteră pămîntul pe care-l săpam, mă sluji de un instrument care semăna cu copaia întrebuinţată de salahori, cînd aduc tencuiala.

Ca să dau forma acestui instrument, nu mă căznii aşa de tare; dar pentru lucrul acestor două nimicuri pierdui patru zile întregi — afară de preumblarea de dimineaţă; rar mi se întîmpla să nu ies cu puşca şi să mă întorc fără a aduce cu mine ceva bun de mîncare.

23 noiembrie. Întrerupînd celelalte lucrări pînă acum, deoarece fusesem ocupat cu încropirea instrumentelor, le reluai, muncind în fiecare zi atît cît mă ţineau puterile şi regulile pe care mi le prescrisesem. Ca să-mi lărgesc peştera, astfel încît să-mi pot ordona bine lucrurile, săpai optsprezece zile.

La 10 decembrie, tocmai cînd credeam c-am isprăvit, deodată se prăvăli de sus o cantitate de pămînt, cu atîta zgomot, că mă speriai; şi pe drept cuvînt, căci, dacă m-aş fi aflat dedesubt,

o păţeam. Avusei multă greutate pînă să dreg acest dezastru, căci fui nevoit mai întîi să car pămîntul care căzuse, şi apoi, ceea ce era şi mai însemnat, să pun proptele peşterii, spre a preveni încă un astfel de accident.

La 11, ridicai două proptele, la vîrful cărora aşezai două scînduri în formă de cruce. Isprăvii lucrul acesta a doua zi, şi, fiindcă nu eram mulţumit de el, îl urmai aproape toată săptămîna, ridicînd alte proptele, la fel cu celelalte, şi formînd astfel un rînd de stîlpi, care păreau că-mi împart casa în două apartamente.

17 noiembrie. Începînd din această zi şi pînă în ziua de 20, mă ocupai cu pusul poliţelor şi bătui cuie în proptele, pentru a agăţa tot ce puteam; începînd din acest moment, pot să mă laud cu aranjarea locuinţei mele.

La 20 decembrie, începui a-mi duce mobilele în peşteră, a-mi găti casa şi a-mi face o masă de bucătărie, pentru a-mi prepara carnea: mă sluji de scînduri, dar întrebuinţarea lor începea să se rărească.

La 24, plouă toată ziua şi toată noaptea, şi nu fu chip de ieşit.

Plouă şi la 25 şi la 26.

La 27, împuşcai o capră şi rănii alta, pe care o prinsei. O adusei acasă; cînd sosii, îi îngrijii piciorul şi-l legai. O ţinui aşa de bine, că trăi şi se făcu sănătoasă. După mai multă vreme, se învăţă cu mine, şi ziua pleca prin livada dimprejurul locuinţei mele, fără să fugă. Atunci îmi veni în gînd să domesticesc animale, pentru ca, atunci cînd mi s-o isprăvi iarba de puşcă şi alicele, să am ce să mănînc.

În zilele de 28, 29 şi 30 decembrie, fură nişte călduri mari, nebătînd nici un vînt; nu era cu putinţă să ies decît seara, cînd plecam să caut de mîncare.

Şi în ziua de 1 ianuarie 1660, fu foarte cald; ieşii în zori şi, către seară, cu puşca. De rîndul acesta, depărtîndu-mă puţin pe aleile care sînt cam pe la mijlocul insulei, văzui o mulţime de ţapi; erau foarte sălbatici, şi hotărîi să încerc a-mi aduce o dată cîinele, să văd dacă n-o putea să vîneze cu mine.

După cum hotărîsem în ajun, în ziua de 2 plecai cu cîinele, pe care-l asmuţii contra ţapilor; dar văzui că-mi făcusem rău socoteala, căci se strînseră toţi la un loc, gata să-l străpungă: fu destul de prevăzător ca să vază primejdia şi să nu se apropie.

La 3, începui fortificaţiile şi zidul; şi fiindcă tot mi-era teamă că voi fi atacat, nu uitai nimic pentru a face lucrarea cît se poate mai tare. Deoarece am descris deja acest zid, nu mai spun nimic despre dînsul. Ajunge să spun că-mi trebui multă vreme pînă să-l construiesc şi că lucrai de la 3 ianuarie pînă la 14 aprilie, deşi nu era mai lung de 24 de yarzi. Dînsul forma o jumătate de cerc, care, începînd de la o parte a stîncii, se sfîrşea de cealaltă parte, ocupînd un diametru de aproape 8 yarzi, de la intrarea peşterii şi pînă la punctul opus al circumferinţei.

În timpul acesta, mă ostenii mult, şi-mi văzui lucrul de multe ori întrerupt de ploi, nu numai cîteva zile, ci săptămîni şi luni întregi. E drept că, pînă nu-mi sfîrşii zidul, nu mă aflai în siguranţă. Dar cîtă muncă pînă să aduc parii din pădure şi să-i bat în pămînt!

După ce făcui acest zid, ridicai alături un altul, pe care-l acoperii cu brazdă. Băgai de seamă că era cu neputință cuiva să ghicească acolo o locuință, şi mă felicitai pentru iscusință.

Totuşi, răscoleam toată ziua pădurea, ca să găsesc vînat, afară numai cînd eram împiedicat de ploaie; mai în fiecare din aceste preumblări descopeream cîte un lucru folositor.

O dată dădui peste un fel de porumbei sălbatici, care-şi făceau cuiburile prin stînci: luai cîţiva pui, cu gîndul de a-i nutri şi a-i domestici; reuşii, dar cînd se făcură mari, zburară toţi şi nu se mai întoarseră, poate că din cauză că-i hrăneam prea rău, neavînd nu ce să le umplu guşa. Luam din cînd în cînd puii acestor păsări, fiind foarte gustoşi.

Băgai de seamă că în administraţia gospodăriei mele lipseau o mulţime de lucruri: de pildă, îmi fu cu neputinţă să fabric un butoi. Aveam vreo două balerci, dar nu eram destul de îndemînatic să construies altele la fel, cu toată sforţarea pe care o făcui timp de mai multe săptămîni.

Un alt lucru care-mi lipsea era lumînarea, şi-mi venea foarte greu fără dînsa, căci eram nevoit să să mă culc de cum însera, ceea ce se întîmpla de obicei pe la ceasul şapte. Aceasta îmi aduse aminte de bucata de ceară cu care-mi făcusem lumînări în timpul păţaniei mele din Africa; dar acum nu mai aveam nici o fărîmă. Singurul mijloc pe care-l găsii fu să păstrez grăsimea unui ţap pe care-l împuşcai; pe urmă uscai la soare o farfurioţă de pămînt, pe care o fasonai; apoi, luînd o bucăţică de sfoară, ca să-mi slujească de fitil, găsii mijlocul să-mi fac o lampă, care, totuşi, nu lumina ca o lumînare. În mijlocul acestor lucrări, căutînd

printre mobile, găsii un sac, care fusese umplut cu grăunţe pentru hrana păsărilor, nu din această călătorie, ci din cealaltă. Grîul care mai rămăsese fusese ros de şoareci şi nu mai văzui pe fundul sacului decît praf; fiindcă sacul îmi trebuia, aruncai praful la picioarele stîncii. alături de fortificaţiile mele.

Aceasta se întîmplă cu puţin mai înainte de ploile despre care am vorbit, şi dădui atît de puţină importanţă faptului, că peste o lună nici nu-mi mai aduceam aminte de el, cînd observai ici şi colo cîteva spice care ieşeau din pămînt. La început, le luai drept nişte plante pe care nu le cunoşteam; dar puţin după aceea fui foarte surprins văzînd două spice ajunse la maturitate, cu boabe de grîu perfect de bune, de aceeaşi speţă cu cele din Europa, tot aşa de frumoase parc-ar fi crescut în Anglia.

Cînd văzui crescînd grîul acesta într-o climă pe care o credeam improprie creşterii lui, neştiind cauza acestui eveniment, fui mirat şi crezui că Dumnezeu a făcut să crească înadins grîul acesta miraculos, fără ajutorul nici unei seminţe, şi că făcuse minunea asta numai ca să mă facă să pot trăi în această pustie.

Gîndul acesta mă înduioşă pînă la lacrimi, şi mirarea mea se mărea din ce în ce, pînă cînd văzui şi alte plante la fel crescînd alături, care se înşirară de-a lungul stîncii; recunoscui în ele spice de orez, de care văzusem crescînd în Africa.

Nu numai că eram sigur că providenţa îmi trimitea aceste daruri, dar credeam că-i şi mai milostivă, şi vizitai împrejurimile şi toate colţurile stîncii, care totuşi mi-erau cunoscute, căutînd o

cantitate mai mare din aceste producţii miraculoase: nu găsii nimic. În sfîrşit, îmi adusei aminte că aruncasem în această parte un sac în care se aflau grăunţe pentru găini, şi minunea dispăru; mărturisesc cu ruşine că, atunci cînd descoperii că nu era nimic nenatural în acest eveniment, recunoştinţa mea pioasă către Dumnezeu se pierdu.

Către sfîrşitul lui iunie, culegeam întotdeauna grîul, băgînd de seamă să nu pierd nici o sămînţă; hotărîi să-l semăn pe tot, în speranţa că, cu timpul, se va înmulţi destul spre a-mi putea face pîine. Trecură patru ani, pînă să pot gusta puţină. Grîul pe care-l semănai întîi îl pierdui aproape cu totul, deoarece îl semănasem pe vremea secetei.

Mai crescură şi cîteva spice de orez pe care le îngrijii tot aşa de bine, pentru aceeaşi întrebuinţare, cu singura deosebire că acesta din urmă îmi servea cînd de pîine, cînd drept fel de mîncare.

Să reluăm jurnalul:

După cum spusei, lucrai din răsputeri trei luni şi jumătate la facerea zidului, şi-l închisei la 14 aprilie, după ce-mi făcui o intrare prin care mă introduceam cu ajutorul unei scări; nu-mi făcui poartă, de frică să nu se bage de seamă de departe locuinţa mea.

La 16 aprilie, isprăvii scara cu care mă urcai deasupra gardului; pe urmă, o luai înăuntrul curţii, care era destul de încăpătoare şi în care nu putea intra nimeni decît sărind peste gard.

A doua zi după ce isprăvii acest lucru, era cît pe-aci să-mi văd nimicite toate lucrările şi să-mi pierd chiar viaţa; lucram lîngă cort, cînd deodată văzui pămîntul de sus prăvălindu-se deasupra

capului meu. Doi pari, pe care-i înfipsesem la intrarea peşterii, trosniră îngrozitor; neştiind cauza zgomotului, crezui că se rostogolesc nişte obiecte, cum se mai întîmplase o dată. De frică să nu fiu îngropat dedesubt, o luai la fugă către scară şi, crezîndu-mă în nesiguranţă, sării peste zid, ca să mă depărtez astfel de bucăţile de stînci, pe care mă aşteptam să le văd căzînd. De-abia sărisem, cînd simţii că e cutremur. De trei ori se cutremură pămîntul sub mine, între fiecare zguduitură fu un interval de aproape opt minute, şi toate trei fură atît de violente, că ar fi răsturnat edificiul cel mai tare.

O parte mare a stîncii, care se afla la o depărtare de aproape o jumătate de milă de mine, căzu cu un zgomot de trăsnet. Pînă şi oceanul părea zguduit, şi cred că pămîntul de sub valurile lui se cutremură mai tare decît insula.

Cutremurul făcu să-mi vină greaţă, de parc-aş fi fost pe mare, pe timp de furtună: n-auzisem şi nici nu mai văzusem aşa ceva; spaima îmi îngheţase sîngele în vine, lăsîndu-mă într-un fel de amorţeală. Dar bubuitura pe care-o produse stînca în cădere, mă deşteptă din starea din nesimţire în care mă aflam, pentru ca să mă sperie şi mai tare, văzînd o mulţime de lucruri îngrozitoare: printre altele, un munte cît o namilă, gata să se prăvălească peste cortul meu şi să-mi îngroape toate bogăţiile. Gîndul acesta mă readuse iar în starea de mai înainte.

Dar, în sfîrşit, văzînd că cele trei zguduituri nu mai sînt urmate de altele, începui a prinde curaj, fără a avea, totuşi îndrăzneala să sar înapoi peste zid, de frică sa nu fiu îngropat de viu; rămăsei nemişcat.

În timpul acesta, se întuneca și cerul se acoperea de nori, parc-ar fi vrut să plouă. Apoi începu să bată un vînt furios, care într-o jumătate de ceas se transformă în furtună. Ținu aproape trei ceasuri, apoi se liniști; peste alte trei ceasuri, se potoli de tot și începu să plouă.

Eram în aceeași stare, cînd mă gîndii că vîntul și ploaia aceasta erau o urmare naturală a cutremurului și că, deci, acesta se sfîrșise, așa că puteam să mă întorc în locuință. Gîndul acesta mă făcu să-mi vin în fire și, ploaia răcorindu-mă, mă dusei în cort; dar n-apucai să intru, și văzui că fusese răsturnat de ploaie, așa că fui nevoit să m-adăpostesc în peșteră, cu toate că mi-era frică să nu se prăbușească pe mine. Potopul acesta mă sili să fac de-a curmezișul fortificațiilor mele un fel de canal, așa încît să se poată scurge apa, căci altfel mi-ar fi înecat peștera. După ce stătui cîtva timp la adăpost, văzui că trecuse cutremurul. Începui să-mi recapăt sîngele rece și, pentru ca să-mi susțin curajul de care, fără îndoială, aveam mare nevoie, mă îndreptai spre partea unde-mi țineam mica provizie, ca să mă întăresc puțin cu rom; ca totdeauna, și de astă dată luai puțin, știind că, odată sticlele golite, nu mai era mijloc să le umplu.

Urmă să plouă toată noaptea și o bună parte din a doua zi, așa de tare, că nu fu chip să scot capul afară. Începui să mă gîndesc ce era de făcut. Ajunsei la concluzia că insula fiind supusă cutremurelor, nu trebuia să-mi stabilesc locuința, într-o peșteră ci, din contra, trebuia să mă așez într-un loc deschis, pe care apoi să mi-l întăresc cu același fel de gard; eram sigur că a mai sta acolo ar fi fost să-mi sap

Doi pari trosniră îngrozitor

singur mormîntul. Cele două zile următoare, cele de 19 şi 20 aprilie, nu făcui altceva decît să mă gîndesc unde-ar fi mai nimerit să-mi mut locuinţa.

Frica de-a nu fi îngropat de viu mă făcea să nu mai pot dormi liniştit; aceeaşi frică aveam să dorm afară, într-un loc descoperit şi fără apărare. Şi cînd mă uitam împrejur şi vedeam cît de bine erau orînduite toate lucrurile, cît eram de păzit de atacuri, îmi părea tot mai rău că mă mut.

De altfel, pentru noile lucrări îmi trebuia timp mult, şi nu le puteam executa decît tot în vechea locuinţă. Hotărîi să fac un gard tot ca acela dintîi, şi să mă mut numai atunci cînd lucrul va fi gata şi perfecţionat. Mă oprii la planul acesta în ziua de 21 decembrie.

În dimineaţa zilei de 22, mă gîndeam la mijloacele de a-l pune în execuţie, dar eram foarte sărac în scule, avînd numai cîteva topoare, pe care le îmbarcasem pentru a le vinde indienilor. Şi ele erau, însă, cu tăişul stricat. Aveam eu o piatră de ascuţit, dar nu ştiam s-o întrebuinţez. Piedica aceasta îmi făcu mult sînge rău. La urma urmei, născocii o roată, pe care o legai de-o curea, prin mijlocul căreia puteam să mişc piatra cu piciorul, avînd mîinile libere. Nu văzusem niciodată o asemenea maşină în Anglia, cu toate că, după cum m-am convins pe urmă, sînt destule. Piatra mea era foarte groasă şi foarte grea, aşa că lucrai la instrumentul acesta o săptămînă.

28 şi 29 aprilie. Întrebuinţai amîndouă zilele ca să-mi ascut toate sculele. Maşina pe care o inventasem mergea de minune.

30. Băgînd de seamă că pîinea îmi scade pe zi ce trece, socotii ce mi-a mai rămas şi, cu părere de rău, hotărîi să mănînc de-aci încolo numai cîte un pesmet pe zi.

CAPITOLUL VI

În dimineaţa zilei de 1 mai, privind marea în timpul refluxului, văzui pe ţărm ceva care semăna cu o butie. Cînd mă apropiai, recunoscui două-trei butoiaşe şi rămăşiţe de corabie, aruncate acolo de ultimul uragan. Mă uitai înspre navă şi o văzui afară din apă. Examinai un butoiaş, care se afla pe ţărm şi observai că avea înăuntru praf de puşcă, care se udase şi se întărise ca piatra. Totuşi, îl depărtai de apă şi apoi mă îndreptai spre navă, înaintînd pe nisip cît putui mai mult.

Cînd fui aproape, văzui că situaţia se schimbase într-un mod curios. Partea de dinainte a vasului, care mai înainte era îngropată în nisip, acum ieşise afară de şase picioare; pupa, care era făcută bucăţi şi despărţită de rest, era rezemată pe o grămadă de nisip atît de ridicată, încît nu mai era nevoie să înot, ci mă puteam sui în vas pe ea. La început fui surprins, dar pe urmă înţelesei că aceasta se datoreşte cutremurului. Din cauza zguduiturilor, vasul se spărsese şi mai rău, şi în fiecare zi marea îi răpea o mulţime de lucruri, pe care vîntul le aducea pînă pe ţărm.

Aceasta mă făcu să-mi schimb cu totul gîndul de mutare, şi în ziua aceea toată grija mea fu de a încerca să pătrund în vas; dar văzui că era un lucru la care nu puteam să nădăjduiesc, deoarece era umplut cu totul de nisip. Totuşi, hotărîi să iau vasul cu bucata, ştiind că tot ce voi scoate îmi va folosi la ceva.

La 3 mai, începui să lucrez cu ferăstrăul şi tăiai o bucată de bîrnă care susţinea o parte a punţii; după aceea scosei cît putui mai mult nisip. Fluxul mă sili să-mi întrerup lucrul.

La 4, mersei la pescuit; dar nu putui să prind măcar un peşte, ceea ce mă făcu să-mi pară rău că-mi pierdusem timpul zadarnic; eram gata să plec, cînd prinsei un mic delfin. Aveam o undiţă cu sfoară lungă, dar n-aveam cîrlige; totuşi, prindeam destul peşte pentru mîncare. Toată arta era să-l usuc la soare înainte de a-l mînca.

La 5, mersei iar pe ruinele vasului; tăiai o altă bîrnă şi scosei de pe punte trei scînduri mari de brad, pe care le legai şi le aruncai pe valuri în timpul fluxului, ca să le ducă la ţărm.

De la 6 pînă la 14. Mersei la sfărîmături şi scosei mai multe cherestele şi scînduri, şi două sau trei sute de livre de fier.

La 15 mai, luai cu mine două topoare pentru a încerca să tai o bucată de plumb.

La 16, bătu vîntul toată noaptea, şi scheletul vasului fu şi mai hîţînat; dar rămăsei aşa de mult prin pădure, căutînd cuiburi de porumbei, că nu mă mai dusei pe bord.

La 17, observai pe ţărm cîteva bucăţi din restul vasului, care fuseseră aruncate la o distanţă de

aproape două mile; mă dusei să văd ce sînt; erau două bucăţi din pupă, prea grele ca să le pot aduce.

La 24. Lucrai la distrugerea rămăşiţelor vasului pînă în ziua aceasta, cînd cioplii aşa de tare scheletul, că primul flux luă mai multe butoaie şi două lăzi de marinari. Din cauză că vîntul sufla dinspre pămînt, nici un obiect nu fu aruncat pe ţărm, afară de o butie plină cu slănină de Brazilia, pe care apa sărată şi nisipul o stricase cu totul.

Urmai munca aceasta pînă la 15 iunie, căutîndu-mi de mîncare în timpul fluxului. Plecam pe timpul refluxului. Strînsesem lemne şi fier destul spre a-mi construi o corabie, dac-aş fi ştiut cum s-o fac. Mai ridicasem şi, bucată cu bucată, aproape două sute livre de plumb.

La 16 iunie, mergînd spre mare, găsii o broască ţestoasă, prima pe care o vedeam în insulă. Dacă nu văzusem nici una pînă atunci, aceasta se datoreşte mai mult întîmplării decît rarităţii speţei, deoarece de atunci n-aveam decît să mă duc de cealaltă parte a insulei, ca să găsesc cîte o mie pe zi; poate că descoperirea aceasta era să mă coste scump.

La 17 iunie. Petrecui toată ziua cu prepararea broaştei mele ţestoase; găsii înăuntru şaizeci de ouă; şi fiindcă de la sosirea mea în această tristă pustie nu gustasem decît carne de pasăre şi de ţap, carnea ei mi se păru cea mai fragedă din lume.

La 18, plouă toată ziua şi stătui acasă Ploaia mi se părea rece şi mă simţeam îngheţat, lucru care nu mi se întîmplase încă la această latitudine.

La 19, îmi fu rău şi tremurai parc-aş fi fost scuturat de friguri.

La 20, nu putui să dorm toată noaptea, şi simţii o căldură mare, însoţită de dureri de cap nesuferite.

La 21 şi-n zilele următoare, îmi fu cînd rău, cînd bine.

La 26, eram mai bine, şi fiindcă n-aveam nimic de mîncare, îmi luai puşca şi plecai să caut. Mă simţeam foarte slab; totuşi, împuşcai o căprioară, pe care o tîrîi acasă cu anevoie; fripsei pe cărbuni cîteva bucăţele, pe care le mîncai; aş fi dorit să-mi fac o ciorbă de carne, dar, din cauză că n-aveam strachină, trebui să renunţ.

La 27, mă întoarse boala aşa de rău, că fui nevoit să stau în pat toată ziua, fără să beau şi fără să mănînc. Muream de sete, dar eram aşa de slăbit, că n-aveem puterea să mă ridic să-mi caut apă. Avui un acces; cînd mă lăsă, adormii şi nu mă mai sculai pînă la miezul nopţii. De-abia deschisei ochii, şi mă simţii uşurat, deşi încă foarte slab. Dar ce era de făcut? N-aveam apă şi fui nevoit să stau în pat pînă dimineaţa, cînd adormii iar. În timpul somnului avui o arătare care mă rechemă la simţăminte religioase. Ruga pe care o adresai lui Dumnezeu, cu această ocazie, fu prima pe care o făceam după ani îndelungaţi.

La 28 iunie, simţindu-mă puţin întărit de somn, şi accesul trecînd cu totul, mă sculai. Spaima pe care mi-o cauzase visul nu mă împiedică să mă gîndesc că accesul putea să revină a doua zi, şi că trebuia să profit de acest interval, ca să-mi recîştig puterile şi să-mi pregătesc răcoritoarele trebuincioase. Primul lucru pe care-l făcui fu să torn apă într-o sticlă mare, pătrată, pe care o pusei pe masă, lîngă pat; picurai într-însa puţin rom. Tăiai o bucăţică de ţap, pe care o fripsei pe jăratic; dar nu

putui să mănînc decît puțin. Ieșii să mă plimb, dar inima mi se strînse de durere și mă cuprinse slăbiciunea și tristețea, văzîndu-mă în ce hal eram și gîndindu-mă că răul putea să revină a douazi. Seara mîncai trei ouă de țestoasă, pe care le copsei pe jăratic.

Încercai să mă plimb, dar mă simțeam așa de slab, că de-abia puteam să-mi duc pușca, fără de care nu ieșeam niciodată: deci nu mă dusei departe; mă așezai pe pămînt și contemplai marea, care era albastră și liniștită.

Reflecțiile pe care le făcui asupra puținii mele evlavii mă rușinară; n-aveam nici o scuză ca să mă justific față de mine, și mă ridicai gînditor și melancolic. Mergeam către locuința mea și sării peste zid, ca și cînd aș fi vroit să mă culc; dar îmi simțeam cugetul agitat și n-aveam chef de somn: mă așezai pe scaun și, fiindcă începea să se întunece, aprinsei lampa. Mă îngrijeam deja să nu m-apuce frigurile, cînd mi-adusei aminte că brazilienii nu iau altă doctorie, la orice fel de boală, decît tutun. Știam că am într-una din lăzi un sul din această plantă, ale cărei foi erau în cea mai mare parte „făcute", deși erau altele încă verzi.

Mă ridicai și mersei drept la lada care închidea vindecarea corpului și a sufletului meu; o deschisei și găsii tutunul; fiindcă tot acolo se aflau și puținele cărți pe care le păstrasem, luai Biblia, despre care am vorbit mai sus și pe care n-o deschisesem încă, nu atît din cauză că n-avusesem timp, ci pentru că nu mă împinsese inima. O luai, zic, și o pusei pe masă, alături de tutun.

Nu știam ce fel să prepar tutunul pentru boala mea, nici dacă era bun sau nu, dar încercai în

mai multe feluri, sigur c-o să nimeresc. Începui prin a lua o foaie, pe care o pusei în gură. Fiindcă tutunul era verde şi tare şi nu eram obişnuit cu el, mă ameţi groaznic. Pe urmă opării cu rom o altă foaie, pentru a o lua după un ceas sau două, la culcare; în sfîrşit, aruncai cîteva foi pe jăratec şi ţinui nasul în fum, cît putui mai mult, fără să mă prăjesc sau să mă înăbuş.

Între aceste pregătiri, deschisei Biblia şi începui să citesc. Dar prea mă zăpăcise fumul, ca să-mi pot urma citirea; totuşi, primele cuvinte pe care le citii, cînd îmi aruncai ochii pe carte, fură următoarele: „Cheamă-mă în zilele tale de deznădejde; te voi scăpa şi mă vei binecuvînta".

Cuvintele acestea mă mişcară şi mă gîndii mult la ele. Se făcea tîrziu; după cum spusei, tutunul mă ameţise aşa de rău, că mi se făcuse somn; de frică să nu-mi trebuiască ceva peste noapte, lăsai lampa aprinsă şi plecai să mă culc; dar mai înainte îngenuncheai şi mă închinai, rugînd pe Dumnezeu să îndeplinească cele scrise în Biblie. Pe urmă băui romul cu care opărisem tutunul şi care era aşa de tare, că de-abia putui să-l înghit. Nu întîrzie să mi se suie la cap şi dormii aşa de adînc, că, a doua zi, cînd mă deşteptai, nu putea să fie mai puţin de trei ore după amiază; mai mult: mi se pare c-am dormit două zile şi două nopţi, căci altfel nu pricep cum m-am încurcat în socoteala calendarului meu cu o zi, după cum am constatat cîţiva ani în urmă.

Oricare ar fi fost cauza acestei încurcături, a doua zi după somn mă simţii întărit şi vesel; ieşii cu puşca, dar nu mă depărtai prea tare. Împuşcai o pereche de păsări de mare, care semănau a gîşte

sălbatice: le adusei acasă, dar neavînd poftă să le mănînc, mă mulţumii cu cîteva ouă de broască ţestoasă, care erau foarte bune. Seara repetai doctoria care credeam că-mi făcuse bine, adică tutun opărit în rom; sorbii însă mai puţină, nemestecînd foaia de tutun şi nemaipunîndu-mi nasul în fum, ca mai înainte. A doua zi, 1 iulie, nu mă simţii aşa de bine după cum mă aşteptam; avui cîteva scuturături.

La 2, repetai doctoria îndoită; mi se sui la cap, ca şi întîia oară.

La 3, frigurile mă părăsiră cu totul; dar trecură cîteva săptămîni pînă să-mi recapăt toate puterile.

Gîndindu-mă la cuvintele Scripturii: „Te voi scăpa", în dimineaţa zilei de 4 iulie, luai Biblia şi începui să citesc Noul Testament.

Îmi făcui o lege să citesc în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară cîte un capitol. Nu începusem exerciţiul acesta de mult, cînd simţii în sufletul meu o căinţă adîncă şi sinceră asupra vieţii mele trecute; şi cu toate că, din punct de vedere fizic, situaţiunea mea era aceeaşi, mi se păru că devine mai dulce şi mai suportabilă. Prin citirea regulată a Sfintei Evanghelii şi prin obişnuinţa rugăciunii, gîndurile mele se îndreptară către Dumnezeu; simţii mîngîieri interioare necunoscute încă: şi fiindcă puterile îmi reveneau în fiecare zi, mă pusei să muncesc aşa încît să nu-mi lipsească nimic şi să-mi fac traiul cît mai regulat cu putinţă.

De la 3 pînă la 14 iulie, ocupaţia mea principală fu de a mă plimba toată ziua cu puşca în mînă; repetam de multe ori preumblarea, dar o făceam scurtă, ca un om care, sculat după boală,

caută să se înzdrăvenească încetul cu încetul; căci e greu de spus în ce stare de slăbiciune ajunsesem. Doctoria de care mă servisem era cu totul nouă și desigur că nu mai vindecase încă pe nimeni de friguri; experiența pe care o făcusem nu mă îndemna însă s-o repet, deoarece pe de o parte lua răul, dar pe de alta slăbea îngrozitor; așa că multă vreme după aceea rămăsesem cu un fel de tremurătură nervoasă.

Preumblările acestea mă învățară, pe spinarea mea, că nu-i nimic mai periculos pentru sănătate decît să ieși la cîmp în anotimpul ploios, mai ales cînd ploaia e însoțită de furtună. Fiindcă ploaia care cădea cîteodată în timpul căldurilor era însoțită mai totdeauna de furtună, o socoteam cu mult mai periculoasă decît cea de septembrie sau octombrie.

Se împlineau aproape zece luni de cînd mă aflam în acest trist locaș; orice speranță de scăpare dispăruse și credeam că niciodată vreo creatură omenească nu pusese piciorul în acest loc sălbatic. Locuința mea mi se părea destul de întărită. Ardeam de dorința de a face o recunoaștere mai completă în insulă, ca să văd dacă nu cumva descopăr producții necunoscute încă.

Deci începînd de la 15 iulie, mă apucai să cutreier insula mai cu băgare de seamă. Mă dusei mai întîi la micul bazin unde acostasem plutele. O luai de-a lungul rîului și, după ce mersei două mile, văzui că marea dispărea și că se forma numai un fel de rîuleț, a cărui apă era foarte dulce și foarte bună. Fiindcă era vară și secetă, în unele locuri nici nu era apă: în orice caz, nu era destulă pentru ca să pot face un curent puternic.

Pe marginile acestui rîu găsii mai multe livezi plăcute, acoperite cu verdeaţă. În părţile care păreau că nu fuseseră inundate niciodată, găsii o mare cantitate de tutun verde, a cărui tulpină era foarte înaltă. Mai erau o mulţime de alte plante, pe care nu le cunoşteam şi de care nu auzisem vorbindu-se niciodată, dar care puteau avea proprietăţi folositoare.

Începui să caut rădăcini de manioc, care servesc Americanilor din aceste ţinuturi drept pîine: îmi fu cu neputinţă să găsesc. Văzui mai mulţi aloes, a căror întrebuinţare n-o ştiam, şi cîteva trestii de zahăr sălbatice.

Mă întorsei gîndindu-mă ce-ar fi de făcut pentru a învăţa proprietăţile plantelor şi ale fructelor pe care le-aş putea descoperi în viitor; dar, după multă gîndire, nu luai nici o hotărîre, căci, trebuie s-o mărturisesc, în tot timpul şederii mele în Brazilia nu învăţasem nimic despre plantele de cîmp, sau cel puţin cunoştinţele pe care le căpătasem nu-mi puteau fi de mare folos, în starea mizerabilă în care mă aflam.

A doua zi — ziua de 16 a lunii —, luai acelaşi drum şi, înaintînd puţin mai mult ca în ajun, văzui că rîul şi livezile nu se întindeau mai departe şi că terenul începea să fie acoperit de păduri. Acolo găsii mai multe feluri de fructe, mai ales pepeni, care umpleau pămîntul, şi struguri care se încolăceau după arbori şi ai căror ciorchini, copţi şi rumeni, erau numai buni de cules. Descoperirea aceasta pe cît mă miră, pe atît mă bucură.

Dar îmi potolii pofta, profitînd de o experienţă care fusese crudă altora; îmi adusei aminte că, în Barbaria[12], văzusem murind de dizenterie mai

mulţi sclavi care mîncaseră struguri. Găsii secretul să scap de aceste urmări periculoase şi să prepar fructul într-un mod excelent, expunîndu-l să se usuce la soare şi mîncîndu-l astfel conservat, întocmai cum se face în Europa cu aşa-numitele stafide; mă gîndii că iarna îmi vor servi drept hrană bună şi sănătoasă, şi nu mă înşelai.

Îmi petrecui acolo toată ziua; înspre seară, mă gîndii că n-ar fi nimerit să mă întorc acasă, şi pentru prima oară mă hotărîi să dorm afară. La sosirea nopţii, mi-alesei drept adăpost un pom, întocmai cum făcusem cînd sosisem în insulă; era un pom stufos, în care mă întinsei liniştit şi dormii adînc. A doua zi dimineaţa, îmi urmai drumul, mergînd încă aproape patru mile; mergeam drept înspre nord, lăsînd în dreapta şi în urma mea un lanţ de dîmburi.

La capătul acestui drum, mă găsii într-un loc deschis, care părea că se scoboară spre occident; un rîuleţ cu apa rece, care ieşea dintr-o colină, îşi îndrepta mersul în sens opus, adică spre orient: întreg acest loc părea aşa de plăcut, de verde şi de înflorit, că l-ai fi luat drept o grădină plantată artistic. Se vedea că aici trebuie să fie totdeauna primăvară.

Mă coborîi puţin pe valea aceasta încîntătoare şi apoi mă oprii, pentru a privi împrejur. Mai întîi, toate simţurile îmi fură cuprinse de admiraţie; uitai cîteva minute toate gîndurile negre, pentru ca să nu mă gîndesc decît că tot ce vedeam era al meu, că eram stăpînul şi regele absolut al acestei regiuni; că aveam dreptul de stăpînire asupra ei şi că, dac-aş fi avut moştenitori, aş fi putut să le-o transmit. Văzui o mulţime de portocali şi lă-

mîi sălbatici, dintre care însă foarte puţini aveau fructe în sezonul acesta. Lămîile verzi pe care le culesei nu numai că erau bune de mîncat, dar şi sănătoase; zeama lor, amestecată cu apă, era şi mai bună.

Vedeam înaintea mea destul teren de muncă; trebuia să culeg fructe şi să le transport acasă; căci hotărîsem să-mi fac o provizie mare de lămîi şi de struguri, pentru a avea în anotimpul ploios.

Pentru aceasta, făcui trei grămezi, dintre care două de struguri şi una de lămîi.

Luai din fiecare cît puteam să duc şi mă îndreptai spre casă, hotărît să mă reîntorc în curînd, aducînd cu mine un sac sau altceva, pentru a putea transporta restul.

După o călătorie de trei zile, mă întorsei la mine; aşa voi boteza de-acum înainte peştera şi cortul meu. Dar, înainte de-a ajunge, strugurii se trecuseră toţi, aşa că nu mai erau buni la nimic. Cît despre lămîi, se păstraseră foarte bine; păcat numai că erau puţine.

A doua zi, la 19 iulie, mă întorsei cu doi săculeţi, pe care-i făcusem ca să-mi strîng în ei recolta; dar fui surprins, găsind strugurii pe care-i lăsasem în ajun aranjaţi frumos — ciuguliţi şi răspîndiţi. Îmi dădui seama că trebui să fie prin apropiere niscaiva animale sălbatice, care cauzaseră paguba.

În sfîrşit, văzînd că nu-i rost de a-i lăsa grămadă. nici de a-i lua în sac, deoarece pe de o parte se terciuiau, iar pe de alta erau mîncaţi de animale sălbatice, găsii o altă metodă, care-mi reuşi de minune: culesei o mare cantitate de struguri, pe care-i agăţai de vîrful crăcilor pomilor din apropiere, ca să se prăjească la soare; lămîile le luai

Pe cînd mă întorceam din acestă scurtă călătorie, priveam cu admirație fecunditatea văii și situația ei încîntătoare; o găseam la adăpost de furtuni și vedeam că locul pe care-l alesesem pentru a-mi stabili locuința era, fără îndoială, cel mai rău din toată insula. De atunci mă gîndii c-ar fi bine să mă mut în locul acesta fertil și plăcut, căutînd să-mi fac o locuință tot așa de întărită ca și cealaltă.

Legănai multă vreme gîndul acesta, și frumusețea locului îmi mărea imaginația; dar cînd începui să examinez lucrurile mai cu de-amănuntul și mă gîndii că locuința mea era așezată la marginea mării, văzui că vecinătatea aceasta putea să-mi procure vreodată vreun eveniment plăcut; și cu toate că nu se arăta nimic care să mă facă să cred că evenimentul acesta fericit ar putea să se întîmple, mă gîndii că a mă închide între colinele și pădurile acelea, în mijlocul insulei, ar fi a-mi face scăparea nu numai puțin probabilă, dar chiar cu neputință; hotărîi, deci, să nu mă mai mut.

Însă prinsei atîta dragoste de localitatea aceea, că petrecui acolo mai tot restul lui iunie; și cu toate că nu-mi mutasem locuința, nu putui să mă opresc de la a-mi satisface în parte dorința, plantînd o grădină pe care o înconjurai cu un gard înalt. Cîteodată dormeam în această nouă fortăreață cîte două și chiar trei nopți la rînd, sărind peste gard cu ajutorul unei scări, cum făceam și dincolo. De atunci mă considerai un om care are două locuințe: una, pe țărm, pentru a îngriji de comerț și de sosirea navelor, alta la țară, pentru a priveghea secerișul și culesul. Aceste lucrări mă ținură în noua locuință pînă la 1 august.

Tocmai isprăvisem și începeam să profit de munca mea, cînd ploile, care începură să cadă potop, mă goniră în vechea locuință, de unde nu trebuia să ies așa curînd; căci, cu toate că în cea dintîi îmi făcusem un cort, pe care-l nimerisem foarte bine, ca şi primul, n-aveam însă la spate, ca dincolo, o stîncă adăpostitoare şi nici o peşteră în care să mă ascund în caz de ploi extraordinare.

Îmi isprăvisem munca de pe „moşioară" pe la începutul lui august și de atunci începui să-i gust bunătățile. În a treia zi, strugurii pe care-i agățasem îi găsii uscați. Începui a-i da jos, și făcui foarte bine că luai această precauție, căci altfel ploile care începură să cadă mi i-ar fi stricat pe toți. Aveam mai mult de două sute de ciorchini: îmi trebui timp ca să-i dau jos, să-i duc acasă şi să-i așez în peşteră. De-abia terminasem, și ploile începură să cadă, şi ținură de la 14 august pînă la mijlocul lui octombrie; e adevărat că uneori se încetineau, dar din cînd în cînd deveneau așa de violente, că nu puteam să ies cîteva zile din peșteră.

În vremea aceasta, înmulțirea neașteptată a familiei mele mă bucură. Era un timp bunişor de cînd avusesem un necaz: pierdusem una dintre pisici, şi o credeam moartă, cînd, pe la sfîrșitul lui august, o văzui sosind, însoțită de trei pisoi.

Dar la 24 la 26, plouă mereu, şi așa de tare, că în tot timpul acesta nu putui ieși afară; mă învățasem să mă feresc de ploaie. În tot intervalul acesta, îmi cam lipsiră cele trebuincioase mîncării; îndrăznind să ies de două ori, împușcai un țap şi găsii o broască țestoasă foarte grasă, care îmi procură o mîncare minunată. Îmi împărții mîncarea astfel: dimineața luam un ciorchine de strugure,

la dejun o bucată de ţap sau de ţestoasă friptă, deoarece, din nenorocire, n-aveam o oală în care să pot fierbe ceva, şi seara două sau trei ouă de ţestoasă.

Pentru a-mi trece de urît şi a face şi ceva folositor în această închisoare la care mă condamna ploaia, lucram regulat două-trei ceasuri pe zi, pentru a-mi lărgi peştera; săpînd către una din laturile ei, reuşii s-o străbat de la o parte la cealaltă, stabilindu-mi astfel o intrare şi o ieşire liberă, la spatele fortificaţiilor. După ce făcui aceasta, avui o oarecare nelinişte, văzîndu-mă astfel expus primului agresor venit; dar mă linişti, gîndindu-mă că animalul cel mai mare pe care-l zărisem pe insulă fusese un ţap.

CAPITOLUL VII

Cînd sosi ziua de 30 septembrie, aniversarea funestei mele debarcări, socotii crestăturile făcute pe răboj şi găsii că se împlineau trei sute şaizei şi cinci de zile de cînd eram pe insulă. Ziua aceasta o considerai ca o zi de post mare, rugîndu-mă de dimineaţă pînă seara. Douăsprezece ore, pînă la apusul soarelui, nu mîncai nimic; pe urmă luai un pesmet şi un ciorchine de strugure, apoi, isprăvind ziua printr-o rugăciune, mă dusei la culcare.

Pînă atunci nu considerasem duminica drept o zi sfîntă, deoarece neavînd în sufletul meu, încă din copilărie, nici un sentiment religios, după cîtva timp nici nu mai însemnai, pe parul meu, duminica printr-o liniuţă, mai mare, astfel că n-o mai putui distinge dintre celelalte zile. Dar, după ce socotii zilele de pe răboj, observai, după cum spusei mai sus, că mă aflam pe insulă de un an întreg. Împărţii anul în săptămîni, şi astfel văzui că la şapte zile aveam o duminică: totuşi, e adevărat că, la sfîrşitul socotelii, observai că mă încurcasem cu vreo două zile.

Puţin dupe acea zării că cerneala mi-e pe sfîrşite; fui, deci, silit să fiu foarte econom, mulţu-

mind-mă să scriu numai întîmplările cele mai însemnate ale vieţii mele, fără a mai nota toate nimicurile zilnice.

Începui să bag de seamă regularitatea anotimpurilor: nu mai fui suprins, ştiind acum cînd o să plouă şi cînd o să fie secetă. Dar plătii scump această experienţă.

Am spus mai sus că păstrasem grîul şi orezul care crescuse pe neaşteptate, încît crezusem că era timpul să semăn. Cultivai o bucată de pămînt, pe cît îmi fu cu putinţă s-o fac cu o lopată de lemn şi, împărţind-o în două, semănai. În timpul acestei operaţiuni, îmi veni în minte c-ar fi bine să nu risipesc toată sămînța, deoarece nu ştiam care anotimp e mai bun pentru semănat; riscai, deci, numai o parte din sămînţă. oprindu-mi cîte un pumn din fiecare.

Pe urmă mă felicitai pentru această prevedere: din tot ce semănasem, nu răsărise decît un singur spic. şi aceasta din cauză că luna care urmase făcea parte din anotimpul secetos, şi pămîntul neprimind nici o ploaie, le lipsise seminţelor umiditatea necesară ca să poată creşte; nu produseră nimic pînă după sezonul ploilor. cînd apărură nişte spice care se uscară.

Văzînd că primul meu semănat nu prospera şi ghicind repede că nu trebuia căutată altă cauză decît seceta. pregătii alt lan. pentru a face altă experienţă. Lucrai, deci, o bucată de pămînt, aproape de „moşioara" mea, şi în februarie semănai restul grîului şi al orezului. cu puţine zile mai înainte de echinocţiul de primăvară. Sămînţa aceasta fiind udată îndeajuns în timpul lunilor martie şi aprilie, încolţi de toată frumuseţea şi îmi pro-

duse cea mai bună recoltă; dar, deoarece nu era decît restul celei dintîi, pe care nu îndrăznisem s-o risc toată, economisii pentru un al treilea semănat; scosei numai vreo două mertice[11], una de grîu şi alta de orz.

Experienţa mă făcu foarte îndemînatic. Învăţai cînd trebuie să semăn, ba încă să semăn şi să culeg chiar de două ori pe an.

Pe cînd spicele mele creşteau, făcui o descoperire de care profitai. După ce ploile trecură şi timpul se făcu frumos, ceea ce se întîmplă prin noiembrie, mă dusei să-mi văd coliba de la ţară. După o lipsă de două luni, găsii lucrurile aşa cum le lăsasem, şi chiar îmbunătăţite. Gardul viu pe care-l lucrasem nu numai că era întreg, dar aracii, pe care-i făcusem din crăci de arbori tăiaţi din împrejurime, crescuseră şi aveau ramuri lungi, parc-ar fi fost sălcii. Nu ştiu ce fel de pomi erau aceia din care tăiasem crăcile pentru araci. Văzînd cum creşteau aceste plante tinere, fui foarte mirat şi le cultivai, astfel încît să fie toate la acelaşi nivel. Crescură de minune şi formară un umbrar aşa de des, că aş fi putut sta sub el tot anotimpul secetos, ceea ce mă hotărî să tai alte ramuri şi să-mi fac un gard la fel împrejurul primei fortificaţii, la o depărtare de opt yarzi.

Crescu foarte repede, umbrindu-mi locuinţa şi apoi slujindu-mi chiar drept apărare.

Pe urmă văzui că anotimpurile anului s-ar putea împărţi, nu în cel de vară şi cel de iarnă, ca în Europa, ci ploios şi secetos, succedîndu-se de două ori pe an şi ocupînd lunile în ordinea următoare:

A doua jumătate a lunii februarie Martie Prima jumătate a lui aprilie	Timp ploios, soarele fiind în echinocţiu sau aproape de el
A doua jumătate a lui aprilie Mai Iunie Iulie Prima jumătate a lui august	Timp secetos
A doua jumătate a lui august Septembrie Prima jumătate a lunii octombrie	Timp ploios
A doua jumătate a lunii octombrie Noiembrie Decembrie Ianuarie Prima jumătate a lunii februarie	Timp secetos

Acesta era cursul obişnuit al anotimpurilor, afară de mici excepţii, cînd ploaia ţinea mai mult sau mai puţin, după direcţia sau violenţa vîntului. Învăţasem pe pielea mea cît era ploaia de dăunătoare sănătăţii, aşa că mă aprovizionam totdeauna din vreme, ca să nu mai fiu silit să ies în lunile ploioase. Dar nu trebuie să-şi închipuie cineva că în timpul acesta mă dedam lenei: găseam destul de lucru, căci îmi mai trebuiau o mulţime de obiecte, pe care nu puteam să le obţin decît printr-o continuă muncă. De pildă, vrui să fabric un coş, şi încercai în mai multe feluri; la început, întrebuinţai nişte nuiele care, fiind prea subţiri, nu fură bune la nimic. În această împrejurare, avui ocazia să văd ce bine făcusem că vizitatem în copilărie prăvălioara unui coşar care lucra în oraşul tatălui meu; ca mai toţi copiii, îi făceam mici servicii, mă uitam cu atenţie cum lucra, lucrînd uneori chiar eu. Aproape îi învăţasem meseria. Nu-mi lipsea decît mate-

rialul, cînd îmi amintii că vlăstarele din care făcusem gardul viu puteau să fie flexibile ca ale salciei. Hotărîi să încerc.

Pentru aceasta mă dusei a doua zi în coliba de la țară și, tăind cîteva crăci din arborele despre care am vorbit, văzui că sunt tocmai bune pentru ce-mi trebuiau. Avusesem grijă să le am totdeauna la-ndemînă; de aceia, pe măsură ce pomii vechi dispăreau, plantam alții. Pe urmă începui să fac cîteva coșuri mari și adînci, destinate recoltei.

După ce reușii, îmi încordai mintea spre a reuși să fabric alte două trebuincioase. Mai întîi, îmi lipsea un vas bun să pot pune într-însul ceva lichid, n-aveam decît două butoiașe în care se afla rom, cîteva sticle cu rachiu și alte spirtoase. N-aveam măcar o oală în care să pot fierbe cel mai mic lucru, afară de o tingire pe care o luasem din corabie, dar care, din cauza mărimii sale, nu era bună pentru fiert în ea ceva de mîncare. Al doilea lucru pe care ardeam de dorința să-l am era o pipă, lucru care-mi păru la început cu neputință; dar, la urma urmei, reușii să-mi fac una, cam din topor, nu-i vorbă, dar care-mi produse multă plăcere.

Mă ocupam cînd cu gardul, cînd cu coșurile, cînd iată că, pe la sfîrșitul verii, se întîmplă ceva care îmi luă tot timpul. Aveam o mare dorință să văd toată insula: înaintasem pînă la locul de unde izvora rîul și de-acolo mersesem pînă la coliba mea, de unde se vedea celălalt țărm al insulei și marea. Vrui să merg pînă acolo; îmi luai deci pușca, un topor și cîinele, o cantitate bună de praf de pușcă și alice, doi-trei ciorchini de strugure pe care îi pusei în sac, și plecai. După

ce coborîi toată valea despre care vorbii, descoperii la vest marea; fiindcă timpul era senin, văzui și o limbă de pămînt; nu știam dacă e o insulă sau un continent, dar vedeam că e foarte înaltă, întinzîndu-se de la vest spre vest-sud-vest, și că se afla la o depărtare de cel puțin cincisprezece leghe.

Tot ceea ce puteam să presupun despre situația acestei țări e că se afla în America. După toate socotelile pe care le făcui, trebuia să se găsească pe lîngă posesiunile spaniole: e cu putință să fie locuită de sălbatici, care m-ar fi făcut să sufăr mai mult decît sufeream. Descoperirea aceasta nu mă tulbură însă deloc.

După ce mă gîndii, socotii că, dacă pămîntul acesta face parte într-adevăr din coloniile spaniole, nu voi întîrzia să zăresc vreo corabie într-acolo; dacă, din contra, nu voi vedea nici una, trebuie să fie coasta care desparte Noua Spanie de Brazilia și care e locuită de cei mai sălbatici antropofagi, care devorează tot ce le cade în mînă.

Pe cînd reflectam astfel, înaintam. Partea aceasta a insulei îmi păru cu totul diferită de a mea. Priveliștile erau frumoase, plaiurile verzi și smălțate cu flori, pădurile înalte și dese. Văzui o mulțime de papagali și vrui cu tot dinadinsul să prind unul, să-l domesticesc și să-l învăț să vorbească. Mă căznii mult și, în sfîrșit, reușii să prind unul, pe care îl zăpăcii cu o lovitură de baston; ridicîndu-l, îl pusei în sîn: după ce-l îngrijii, se dezmetici și se întări, așa că-l luai cu mine. Trecură cîțiva ani pînă cînd să-l învăț să vorbească, dar în sfîrșit, îl învățai să mă cheme foarte familiar.

Călătoria aceasta îmi procură multă plăcere; în vale găsii cîteva animale pe care le luai, unele, drept iepuri, altele drept vulpi; dar se deosebeau de celelalte pe care le mai văzusem și, cu toate că împușcai mai multe, avui puterea să mă abțin de a le mînca. Aș fi și făcut o prostie să rîsc așa ceva, cînd aveam carne destulă, de țestoasă, de țap și de porumbel. Dacă mai pui la socoteală strugurii, mîncam ca la mesele cele mai bogate!

În timpul acestei călătorii, nu mergeam niciodată mai mult de două mile pe zi, dar le făceam cu înconjur, pentru ca să văd dacă nu întîlnesc ceva interesant. Cînd ajungeam, eram așa de obosit că m-apuca somnul numai decît; atunci mă urcam într-un pom și mă culcam.

Cînd ajunsei la marginea mării, admirația mea pentru coasta aceasta a insulei crescu; mă convinsei încă o dată că locuiam în partea ei cea mai urîtă. Peste tot se aflau păsări de diferite feluri, unele cunoscute, altele necunoscute, cea mai mare parte foarte bune de mîncat. Aș fi putut să împușc cîte aș fi vrut; dar îmi economiseam praful și alicele și doream mai mult să împușc o capră, dacă era cu putință, deoarece avea carne mai multă. Cu toate că în partea aceasta a insulei se aflau țapi mai mulți decît pe țărmul unde mă aflam, îmi era mai greu să-i împușc, deoarece solul fiind uniform, mă vedeau de departe.

Oricît de încîntător era locul, nici gînd n-aveam însă să-mi schimb locuința; mă obișnuisem acolo unde mă fixasem și, chiar în momentul în care admiram priveliștile frumoase, mi se părea că sînt departe de mine, într-o țară străină. În sfîrșit, o luai de-a lungul coastei, către est, și cred că

mersei mai bine de douăsprezece mile. Însemnai drumul străbătut înfigînd în pămînt un par, și hotărîi să mă întorc acasă, cu gîndul că, la cea dintîi viitoare călătorie, s-o iau spre estul domiciliului meu. ca astfel să înconjur jumătate de insulă.

Crezînd că voi vedea insula toată și, deci, aruncîndu-mi privirile în dreapta și în stînga, îmi voi putea zări locuința, la întoarcere luai alt drum. Însă mă înșelai, căci după ce făcui vreo două-trei mile, mă găsii într-o vale largă, înconjurată cu coline așa de păduroase, că mi-era peste putință să mai ghicesc drumul, afară numai dacă mă orientam după soare.

Colac peste pupăză, se mai întîmplă să fie timpul noros trei zile, cît stătui în această vale.

Fiindcă nu puteam zări soarele, mă rătăcii, pînă cînd ieșii, în sfîrșit, la marginea mării, unde îmi căutai parul, ca să mă întorc pe unde venisem. Mă întorsei acasă încet-încet, de-abia îndurînd căldura, care era nesuferită, și greutatea puștii, a toporului și a munițiilor pe care le luasem cu mine.

Pe drum, cîinele meu surprinse o capră și o înhăță: alergai și de-abia o scăpai din labele dobitocului. Grozav aș fi vrut s-o duc cu mine, deoarece mă gîndeam încă de mult cum aș face să prind o pereche din aceste animale, să le domesticesc și să formez o turmă, pentru a avea de mîncare cînd mi se va isprăvi pulberea și alicele.

Făcui o zgardă pe care i-o pusei la gît și de care legai o sfoară, cu care o trăsei; dar de-abia se tîra. Ajuns acasă, o închisei.

N-ar crede nimeni ce mulțumire simții văzîndu-mă în vechea mea locuință și odihnindu-mă în patul meu suspendat. Ultima călătorie pe care o făcusem, fără drum sigur ziua și fără adăpost noaptea, mă ostenise în așa hal, că găsii coliba mea o locuință perfectă, căreia nu-i lipsea nimic. Îmi plăcea tot ce-aveam și hotărîi să nu mă mai depărtez așa de mult.

Pentru ca să mă odihnesc bine, stătui în casă o săptămînă. Totuși, mă preocupa o afacere foarte importantă: o colivie pentru papagalul meu.

Făcea parte din familie și ne înțelegeam deja foarte bine. Apoi mi-adusei aminte de biata capră, pe care o închisesem în grădinița de la țară, și mă dusei să-i dau ceva de mîncare. După ce mîncă, o legai tot ca la început și o luai cu mine. Foamea o slăbise rău și mă urma ca un cîine, așa că puteam să nici n-o mai țin legată. O îngrijii cum putui mai bine, dîndu-i să mănînce cît vroia, și mîngîind-o în fiecare zi. Puțin după aceea se obișnuise așa de mult cu mine, că mă urmărea oriunde mă duceam.

Fu, deci, admisă printre ceilalți servitori.

Ploile din echinocțiul de toamnă reveniseră.

La 30 septembrie împlinindu-se doi ani de cînd eram în insula din care nu speram să mai ies, o sărbătorii tot ca în anul trecut. Mă închinai toată ziua, prosternîndu-mă înaintea lui Dumnezeu atotputernicul recunoscîndu-i bunătatea.

Vedeam că viața pe care o duceam era mai plăcută ca înainte, începeam să am alte bucurii și necazuri; mă încîntau lucruri noi și cu totul diferite de cele ce mi-ar fi făcut plăcere altădată.

Mai înainte, cînd mă duceam la vînătoare sau la plimbare pe cîmpii, gîndindu-mă la starea mea, mă întristam și priveam îndurerat pădurile și munții dimprejur, lîngă care mă vedeam pribegind stingher, închis de bariera veșnică a oceanului. Gîndurile acestea negre veneau ca o furtună; ele mă disperau și mă tulburau, făcîndu-mă să-mi frîng mîinile și să plîng ca un copil. Cîteodată m-apucau în mijlocul lucrului, și-atunci suspinam și rămîneam cîteva ceasuri cu ochii pironiți în pămînt.

Dar acum sufletul meu se nutrea cu alte gînduri; citirea povețelor lui Dumnezeu făcea parte din ocupațiile mele zilnice, și din izvorul acesta m-adăpam cu toate mîngîierile de care aveam trebuință.

Din acest moment ajunsei la convingerea că era cu putință să trăiesc mai fericit aici, în singurătate, decît aș fi trăit în mijlocul oamenilor — orice-aș fi fost printre ei. În avîntul acestei cugetări, mulțumii lui Dumnezeu ca de-o binefacere că m-adusese în acest loc.

Într-o astfel de stare sufletească îmi începui al treilea an de existență în insulă. În general, mi se întîmpla rar să mă dedau lenei; îmi împărțeam vremea proporțional cu lucrările pe care le-aveam de făcut. În prima linie, venea rugăciunea; pe urmă, preumblările după vînat, care, cînd nu ploua, țineau două-trei ceasuri, și în rîndul al treilea prepararea mîncării, care-mi lua o bună parte din zi. Trebuie să se observe că în tot timpul cînd soarele era la apogeu, căldura fiind foarte mare, era cu neputință să ies; deci nu puteam să dispun decît de trei sau patru ceasuri după

amiază. Cîteodată, schimbam orele de vînătoare cu cele de lucru, aşa că ieşeam cu puşca seara.

La scurtimea timpului de lucru, adăugaţi greutatea lui, deoarece neavînd îndemînare şi scule destule, eram de multe ori silit să mă abţin de la alte ocupaţii, pentru a reuşi să fabric cel mai mic obiect. Ca probă, voi cita că, pentru a-mi fabrica o scîndură, din care să-mi fac o măsuţă, mi-au trebuit patruzeci şi două de zile. Din acelaşi trunchi, doi dulgheri ar fi putut face, într-o singură zi, şase mese.

Iată cum făceam: mai întîi plecam în pădure, unde alegeam un pom gros, pentru că-mi trebuia scîndura lată. Ca să-l tai, ciopleam trei zile; îmi mai trebuiau pe urmă alte două ca să-l tai în lung, pînă-i lăsam o grosime de vreo trei degete. N-o să se găsească nimeni să-mi spună că lucrul acesta nu era un exerciţiu greu pentru mîinile mele; dar munca şi răbdarea mă făceau să-i vin de hac.

Sosind luna lui noiembrie, aşteptai rezultatul recoltei. Pămîntul pe care-l cultivasem nu era mare; după cum am mai spus, semănasem numai cîte o jumătate de metric de grîu şi de orez. Credeam că, de astă dată, voi avea o recoltă bună, cînd iată că observai că sînt în pericol s-o pierd toată, din cauza unor duşmani împotriva cărora mi-era cu neputinţă să lupt. Primele ostilităţi fură comise de ţapi şi de celelalte animale, pe care le botezasem iepuri şi care, gustînd din bunătatea semănăturilor ronţăiau acolo toată ziua şi toată noaptea, nelăsînd să crească nici un spic.

Nu văzui altceva de făcut de cît să înconjur ogoarele cu un gard. Ceea ce şi făcui într-o săp-

tămînă, nu fără multă muncă însă, cu atît mai grea, cu cît trebuia făcută în grabă. Ca să-mi sperii duşmanii, împuşcai ziua mai mulţi, iar noaptea îi dădui pe seama cîinelui, pe care-l legai de un par, la intrarea ogoarelor, de unde se repezea asupra lor. În modul acesta scăpai de ei şi avui fericirea să văd cum spicele cresc şi se coc. Dar de-abia scăpasem de ei, cînd iată că mă ameninţau păsările. Într-o zi, pe cînd mă plimbam printre lanuri, să văd cum merg semănăturile, observai împrejur o mulţime de păsări care n-aşteptau decît plecarea mea, pentru ca să se repeadă pe pradă. Descărcai puşca în ele, căci nu ieşeam niciodată fără puşcă. La auzul detunăturii, văzui în aer un nor de păsări care şedeau ascunse printre semănături şi pe care, nu le zărisem.

Spectacolul acesta fu foarte dureros pentru mine, deoarece îmi lua orice nădejde de recoltă. Eram cu atît mai necăjit, cu cît nu vedeam nici un mijloc de îndreptare. Totuşi, hotărîi să fac tot ce-mi va sta în putinţă ca să-mi scap semănăturile, şi la nevoie să stau chiar acolo de pază, ziua şi noaptea. Înainte de toate, mă dusei să constat pagubele. Păsările îmi făcuseră într-adevăr stricăciuni, dar nu aşa de mari după cum mă aşteptam; verzimea spicelor le tăiase puţin pofta şi, dacă puteam să scap restul, obţineam un seceriş bogat.

Stătui acolo puţin pentru a-mi încărca puşca; privind în lături, zării iar păsările, care se ascunseseră prin pomii dimprejur şi stăteau gata să se repeadă din nou. Mă făcui că plec. De-abia mă depărtasem, şi se înfiinţară. Fui aşa de supărat, că nu mai aşteptai să se adune mai multe; mi se

părea că-mi rod pîntecele, că fiecare sămînţă pe care-o înghit e o pîine furată. Deci înaintai şi trăsei un al doilea foc: împuşcai trei. Era tocmai ceea ce doream. Apoi le ridicai şi, ca să dau o pedeapsă exemplară, le tratai cum se tratează hoţii în Englitera, care sînt spînzuraţi şi arătaţi mulţimii, ca s-o înspăimînte. Nu se poate închipui ce efect le produse. De atunci nu mai văzui picior de pasăre pe lanuri; ba dispărură şi din împrejurimi. Mă bucurai foarte mult şi, pe la sfîrşitul lui decembrie, secerai şi semănai a doua oară.

Mai înainte de-a începe această corvoadă, nu ştiam cum să-mi fac rost de-o seceră, instrument absolut necesar pentru culcarea spicelor. N-avui altceva de făcut decît să-mi fabric una, din săbiile pe care le găsisem împreună cu celelalte arme rămase pe corabie. Recolta fiind mică, nu-mi fu greu s-o culeg. Spicuind paiele, căutai grăunţele, pe care le curăţai în palmă. Din o jumătate de mertic de orz, m-alesei cu două baniţe şi jumătate; n-aş putea spune însă exact, deoarece n-aveam nici o măsurătoare.

Rezultatul acesta mă încurajă; el mi-arătă că providenţa nu mă va lăsa fără pîine. Totuşi, mă găseam într-o mare încurcătură, căci nu ştiam nici să frămînt aluatul, nici cum să-l coc după aceea ca să-mi fac pîine. La greutatea aceasta adăugîndu-se dorinţa de a aduna o mai mare cantitate de provizii, pentru a avea pîine totdeauna, nu mă atinsei de recoltă, ci o păstrai pe toată, pentru a o semăna în anotimpul viitor. Pînă atunci mă căznii să mă perfecţionez în arta de a ara.

Puteam să spun într-adevăr că muncesc ca să trăiesc. Totuşi, nu se gîndesc mulţi prin cîte schimbări trece făina pînă să producă ceea ce numim *o bucată de pîine*.

Transformările acestea le vedeam eu, care eram silit să trăiesc, ca să zic aşa, numai prin instinct.

La început, n-aveam plug ca să ar, n-aveam cazma ca să scormonesc pămîntul. Într-adevăr, o înlocuisem cu o lopată de lemn, dar se vedea stîngăcia lucrătorului. Cu toate că-mi luă cîteva zile de lucru, nefiind întărită cu fier, se toci repede. Totuşi, le înduram pe toate şi sufeream răbdător.

Grîul odată semănat, mi-ar fi trebuit o grapă; neavînd, întrebuinţai o cracă mare, care mai mult zgîria decît curăţa.

După ce se făcu mare, cîte nu-mi trebuiau ca să-l înconjur cu un gard, să-l scap de animale şi de păsări, să-l culeg, să-l usuc, să-l vîntur şi să-l strîng! Pe urmă îmi mai trebuia o moară ca să-l macin, o sită pentru alesul făinii, drojdie şi sare pentru fermentare, un cuptor pentru coptul pîinii. Iată o mulţime de lucruri care-mi trebuiau şi din care n-aveam; voi arăta, totuşi, că-mi procurai de toate. Grîul îmi lua timp mult, dar îmi trebuia mai mult decît tot restul, aşa că-l consideram ca pe cel mai preţios dintre toate bunurile mele. Dacă n-aş fi ştiut c-o să le dau de hac, toate aceste lucruri de făcut m-ar fi disperat; timp aveam destul, deoarece îl împărţisem astfel, încît să am vreme pentru toate. Fiindcă nu vrui să întrebuinţez la facerea pîinei nici o sămînţă, pînă nu voi avea o cantitate mai mare, aveam

înaintea mea șase luni, în care puteam să lucrez pentru a-mi încropi toate uneltele necesare lucrării pămîntului.

Însă mai întîi îmi trebuia un lan mai mare, deoarece acum aveam destule grăunțe pentru a semăna o falcie. Nu puteam să ar fără o sapă. Începui, deci, cu dînsa, și nu-mi trebui mai puțin de-o săptămînă pînă s-o isprăvesc; totuși, ieși ca din topor. Dar nimic nu era în stare să mă descurajeze.

În sfîrșit, arai două lanuri mari de pămînt, pe care le alesei cît putui mai aproape de casă, și le înconjurai cu gard tare. Gardul viu era făcut din aceleași plante ca acelea care-mi înconjurau casa; știam că va crește repede și că, peste un an, nu-i va mai trebui decît o mică reparație. Lucrul acesta îmi luă trei luni, deoarece mai în tot timpul plouă, așa că ieșii rar.

În tot timpul acesta mă ocupai după cum spusei mai sus. Lucrînd, vorbeam cu papagalul meu. Învăță să vorbească, strigîndu-se: *Papagălușule!* Cuvîntul acesta fu cel dintîi pe care-l auzii rostit în insulă din gura cuiva. Pe cînd lucram, păsărica îmi servea de tovarăș; convorbirile cu dînsa mă ușurau mult. Mă gîndeam demult cum aș face să-mi fabric o oală de pămînt, deoarece îmi trebuia, dar nu știam de unde să încep. Totuși, cînd mă gîndeam la căldura climei, nu mă îndoiam că, dac-aș fi găsit, aș fi putut face o ulcică; uscîndu-se la soare, s-ar fi întărit îndestul pentru a putea pune într-însa obiecte pe care aș fi vrut să le feresc de umezeală. Fiindcă m-așteptam să am în curînd o mare cantitate de grîu, mă gîn-

deam să o strîng cum spusei. În consecinţă, hotărîi să fasonez cîteva ulcele şi să le fac cît se putea mai mari.

Poate că cititorului îi va fi milă de mine sau mă va batjocori cînd îi voi spune cîte încercări curioase făcui, ce forme caraghioase dădui vaselor, cîte se sparseră, din cauză că argila era prea moale, cîte crăpară la soare, aşa că, la urma urmei, m-alesei numai cu două obiecte mari de pămînt, pe care nu ştiu cum să le numesc şi care mă costară două luni de muncă.

Totuşi, fiindcă aceste vase — hai să le zicem vase — se întăriseră le soare, la luai cu băgare de seamă şi le pusei în nişte coşuri pe care le fabricasem dinadins pentru ele, ca să nu se spargă; fiindcă erau cam largi, umplui spaţiul liber cu paiele ce-mi rămăseseră din recoltă; în vase mă gîndii să pun grîu şi, cine ştie! poate că, odată, şi făină.

Dacă nu reuşisem să fac vase mari, reuşii să fac o mulţime mai mici, ca străchini, farfurii, căni, ulcele etc... Argila lua în mîinile mele diferite forme, întărindu-se la soare într-un mod surprinzător; nu însă de ajuns pentru a putea conţine ceva lichid şi a suporta focul. După cîtva timp, făcînd odată un foc bun, pentru a-mi frige carne, şi răscolind jăratecul, găsii o bucăţică dintr-un vas al meu, care se roşise şi se făcuse tare ca piatra. Fui foarte surprins şi-mi zisei că, dacă se întărise bucăţica, se putea tot aşa întări şi vasul.

Descoperirea aceasta mă făcu să caut mijlocul prin care aş putea să-mi ard vasele. N-aveam nici o idee despre cuptoarele pe care le întrebuinţează

aolrii, nici cum obţin smalţul; nu ştiam că plumbul pe care-l aveam era bun la aşa ceva. Făcui şi eu un jăratic mare, peste care pusei la întîmplare trei farfurii de pămînt, pe care aşezai ulcelele. După cîtva timp, văzui vasele roşindu-se fără să crape nici unul. Le lăsai în focul acesta cinci-şase ceasuri, pînă cînd observai că unul dintre ele începe să se topească: nisipul amestecîndu-se cu argila, se lichefia de căldură şi, dacă l-aş mai fi lăsat, s-ar fi prefăcut în sticlă. Astîmpărai jăraticul încetul cu încetul, pînă cînd vasele începură să se dezroşească: de frică să nu se stingă focul dintr-o dată şi astfel, printr-o schimbare prea mare de temperatură, vasele să crape, stătui treaz toată noaptea. În zori, mă văzui îmbogăţit cu trei ulcele, care, dacă nu erau frumoase, erau foarte bune, şi cu trei farfurii de pămînt, dintre care una smălţuită prin topirea nisipului.

Lucrul acesta, atît de mic în sine, produse o bucurie de nedescris. De-abia avui răbdare să-mi văd vasele răcite, şi pusei una la foc, ca să-mi fierb carne, operaţie care-mi reuşi perfect, căci bucăţica de ţap pe care o pusei înăuntru îmi făcu o supă minunată, cu toate că-mi lipseau celelalte zarzavaturi trebuincioase.

CAPITOLUL VIII

Ceea ce mai doream era o piatră, pe care să pisez grîul, căci pînă la facerea unei mori era o lucrare prea grea, care cerea multă ştiinţă şi la care nu mă încumetasem. Eram foarte încurcat, neştiind cu ce s-o înlocuiesc. Într-adevăr, n-aveam nici un talent pentru arta de-a ciopli şi, în afară de aceasta, n-aveam nici un instrument necesar. Timp de mai multe zile căutai o piatră care să fie destul de groasă şi să aibă un diametru destul de mare pentru a putea face dintr-însa o piuliţă; dar nu găsii nici una, afară de cele lipite de stînci, pe care însă nu le puteam scoate. Adăugaţi că stîncile din insulă nu erau destul de tari, ci formate din nişte pietre moi care, lovite, s-ar fi prefăcut în nisip, amestecîndu-se cu grîul. După ce-mi pierdui multă vreme în căutarea unei pietre, văzînd că n-o găsesc, mă hotărîi să caut în pădure o buturugă de lemn tare. Găsii cu uşurinţă şi, luînd pe cel mai mare pe care putui să-l mişc, îl rotunjii şi îl scobii cu ajutorul focului, cum fac sălbaticii. Apoi făcui un pisălog mare din lemnul numit *lemn de fier*. Pusei toate acestea deoparte, hotărît să le întrebuinţez la recolta doua, spre a-mi preface grîul în făină.

Greutatea aceasta învinsă, se ivi o alta: îmi trebuia o sită pentru a curăța făina de tărîțe, căci altfel mi-ar fi fost cu neputință să fac pîine. Lucrul era cu atît mai greu, cu cît n-aveam cele trebuincioase pentru fabricare, deși nu-mi trebuia decît o pînză transparentă. Rămăsei cîteva zile nehotărît. Aveam doar cîteva zdrențe și puțin păr de capră, dar nu știam să-l țes și, chiar dac-aș fi știut, îmi lipseau instrumentele necesare. Îmi frămîntam creierii cum să-i dau de rost, cînd, în sfîrșit, îmi amintii că printre veșmintele marinarilor scăpate din corabie se aflau și cîteva cravate de lînă. Alergai la ele; într-adevăr. cu trei îmi făcui niște site perfecte.

Apoi mă preocupa brutăria. Mai întîi, n-aveam drojdie, și nu vedeam de unde mi-aș fi putut-o procura; mă hotărîi, deci, să nici nu mă mai gîndesc la așa ceva. Cît despre cuptor, mă frămîntam mereu cum să-l înjghebez. La urma urmei, făurii ceva foarte ingenios: făcui cîteva vase de pămînt, foarte largi, dar puțin adînci: puteau să aibă un diametru de două picioare și o adîncime de nouă degete. Le arsei în foc ca și pe celelalte. Cînd vroiam să bag pîinea în cuptor, începeam prin a face un foc mare în vatra mea, pe care-o zidisem din cărămidă pătrată, făcută după cum mă tăiase capul: mărturisesc că nu erau ticluite după toate regulile geometrice. Apoi așteptam pînă ce se încălzea cuptorul; atunci scoteam binișor jăraticul și așezam aluatul, peste care puneam vasele de pămînt descrise mai sus, în jurul cărora adunam iar jăraticul, pentru ca să se concentreze căldura.

Astfel coceam pîinea, ca în cel mau bun cuptor din lume; ceva mai mult; nemulțumit să fac nu-

mai pe brutarul, făceam şi pe cofetarul, căci reuşii să prepar mai multe prăjituri de orez. Într-adevăr, n-ajunsesem pîn-acolo încît să pot face pateuri, dar chiar dacă m-aş fi priceput, nu ştiu cu ce le-aş fi putut face, decît cu carne de capră sau de pasăre.

Deci nu trebuie să se mire nimeni cînd voi spune că toate aceste lucrări îmi ocupară aproape întreg anul al treilea al şederii mele în această insulă, mai ales luîndu-se în consideraţie că o mare parte din timp mi-l răpea agricultura. Într-adevăr, secerai grîul în acelaşi anotimp, îl transportai acasă cum putui mai bine şi păstrai spicele în coşuri, pînă cînd avui vreme să le vîntur în mînă, exepedient la care eram redus, deoarece n-aveam vînturătoare.

Dar acum, cînd cantitatea mea de grîu se mărea, era de neapărată trebuinţă să-mi măresc hambarul.

Recolta îmi fusese atît de bună, că la ultimul cules adunasem douăzeci de baniţe de grîu şi tot atîtea de orez. De-atunci mă văzui în stare să trăiesc din belşug, eu, care nu mîncasem pîine de atîta timp, adică de cînd mi se isprăviseră pesmeţii. Vrui să văd cam cîtă cantitate de grîu mi-ar ajunge într-un an şi dacă nu era cu putinţă să semăn numai o dată. Văzui că patruzeci de baniţe mi-ar fi fost de ajuns. Hotărîi, deci, să semăn în fiecare an tot atît cît semănasem la ultima recoltă.

Pe cînd se petreceau aceste lucruri, gîndurile mele zburau la pămîntul pe care-l descoperisem în faţa insulei; ardeam de dorinţa de a mă duce

mereu acolo. Socoteam că, poate, face parte din continent şi, deci, voi înainta cîte puţin, pînă ce voi scăpa de mizeria în care mă aflam.

Nu mă gîndeam deloc la nenorocirile care puteau să mi se întîmple, mai ales de a cădea în mîinile sălbaticilor, mult mai cruzi decît tigrii şi leii Africii. Ar fi fost o minune să nu mă mănînce căci mi-aduceam aminte că auzisem spunîndu-se despre locuitorii de pe coastele Caraibelor că sînt antropofagi. Ştiam că nu sînt prea departe de ei. Chiar dacă n-ar fi fost pe-acolo, riscam să cad în mîinile lor mai tîrziu. Deoarece aceasta fusese soarta mai multor europeni, uneori în număr de zece sau douăzeci, nu mă puteam aştepta la altceva eu singur, şi deci incapabil de împotrivire. Toate lucrurile acestea, la care aş fi trebuit să reflectez, nici nu-mi trecură prin minte. Ardeam de dorul de a străbate marea. spre a merge pe cealaltă coastă.

Atunci începui să regret pe Xuri şi corabia pe care plutisem cale de cîteva sute de mile, de-a lungul coastelor Africii. dar fiindcă părerile acestea de rău nu mi-ajutau la nimic, îmi veni în gînd să văd ce face barca din corabia noastră care, după naufragiu, fusese aruncată pe ţărm. O găsii aproape tot acolo: era răsturnată, aplecată pe un morman de nisip, unde-o azvîrlise furia valurilor.

Dac-aş fi avut pe cineva să-mi ajute s-o repar şi s-o avînt pe mare, ar fi putut să mă servească şi să mă ducă în Brazilia; dar ar fi trebuit să prevăd că e tot aşa de greu s-o întorc, cît ar fi fost de greu să urnesc insula. Oricum ar fi fost, mă dusei în pădure, tăiai pîrghii şi le adusei, hotărît să-mi încerc puterile. Mă încredinţai, că

dac-aş fi putut s-o urnesc, nu mi-ar fi fost greu s-o repar şi să fac dintr-însa o navă, cu care m-aş fi putut avînta pe mare. Nu cruţai nici o osteneală şi muncii nu mai puţin de trei sau patru săptămîni. În sfîrşit, văzînd că nu mă ţin puterile, mă apucai să sap dedesubt, făcînd un şanţ în care pusei nişte pîrghii pentru a propti astfel barca, încît să cadă pe fund. Dar mă căznii degeaba, căci nu putui nici să mă bag dedesubt, darmite s-o urnesc spre apă! Mă văzui silit să renunţ la acest proiect; totuşi, lucru curios: cu cît îmi vedeam speranţele mai mult înşelate, cu atît mă ardea mai tare dorul să mă întorc pe continent.

Începui să mă gîndesc dacă nu era cu putinţă să-mi scobesc o luntre dintr-un trunchi de copac; planul acesta îmi surîse. Nici nu mă gîndeam la greutatea de a transporta luntrea odată făcută. La ce mi-ar fi folosit c-aş fi făcut-o, dacă aş fi fost nevoit s-o las pe loc, neputînd-o împinge pe mare? Dorinţa de-a trece pe celălalt ţărm nu-mi mai dădea răgaz să mă gîndesc la mijloacele de transport. În orice caz, ar fi fost mai uşor să duc luntrea de pe uscat pe mare, decît să sar peste cele patruzeci şi cinci de mile care erau pînă la continent.

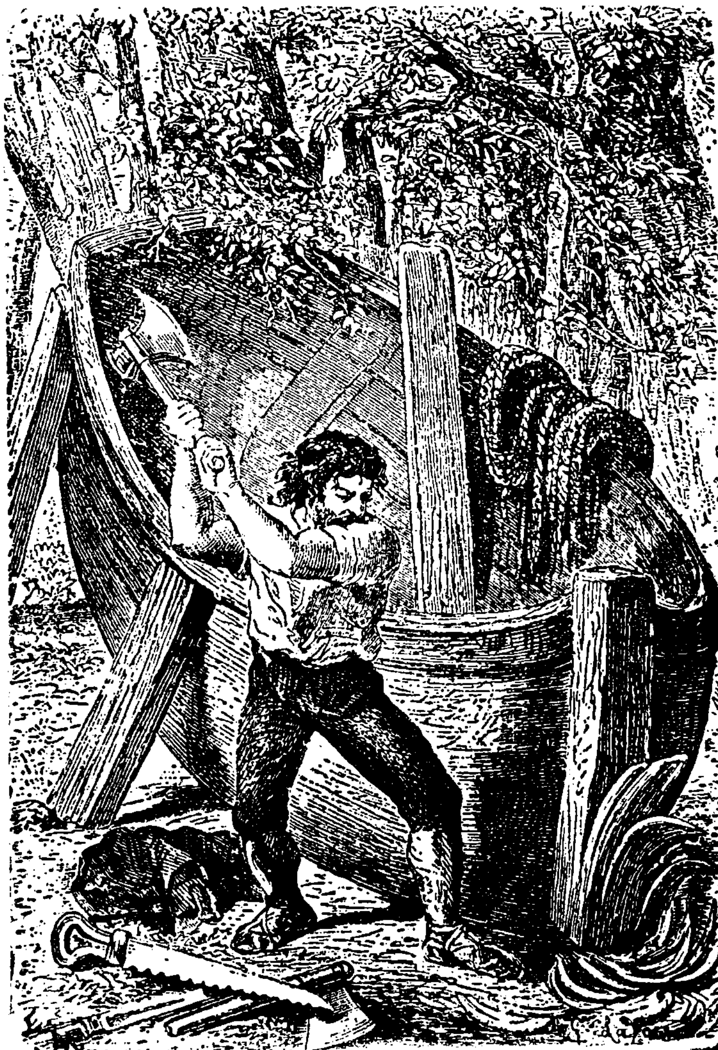
Începui deci acţiunea cea mai nesocotită cînd pornii să lucrez pentru îndeplinirea acestui plan Îl făcui fără să am convingerea că voi fi în stare să-l duc la capăt. Îmi sfîrşii toate îndoielile cu hotărîrea aceasta extravagantă: să fac luntrea şi pe urmă voi vedea dacă voi putea s-o urnesc sau nu.

Judecata aceasta era contrarie bunului-simţ, dar încăpăţînarea mă împinse la lucru. Începui prin a tăia un cedru; nu ştiu dacă pădurile Libanului au dat vreunul la fel lui Solomon, cînd acesta a clădit templul din Ierusalim. Avea la rădăcină un diametru de cinci picioare şi zece degete; mai sus se micşora la patru picioare şi unsprezece degete, pe o lungime de douăzeci şi două de picioare; iar mai sus se subţia. Nu fără greutate reuşii să-l culc la pămînt, căci trebuii să cioplesc la el douăzeci de zile.

Ca să-l curăţ de crăci şi să-i tai vîrful, îmi trebuiră alte cincisprezece zile; întrebuinţai toate uneltele de dulgher pe care le aveam şi toată puterea de care eram capabil. Ca să-l rotunjesc astfel încît să semene cu fundul unei bărci, mai lucrai o lună. Alte trei fui ocupat cu scobitul. Reuşii chiar să fac această operaţie fără ajutorul focului, servindu-mă numai de topor şi de un cui. În sfîrşit, mă văzui în stăpînirea unei bărci foarte frumoase. Era destul de mare ca să ţină douăzeci şi şase de oameni şi, în consecinţă, mai mult decît îndestulătoare pentru mine şi pentru tot calabalîcul meu.

Cînd isprăvii lucrul, simţii o bucurie nespusă. Într-adevăr, era cea mai mare luntre făcută dintr-o bucată pe care o văzusem în viaţa mea; dar las să-şi închipuie oricine cît muncisem la ea! Singurul lucru ce-mi mai rămînea de făcut era s-o împing pe mare; şi dac-aş fi putut face aceasta, fără îndoială c-aş fi plecat în călătoria cea mai nesigură.

Toate măsurile pe care le luai pentru ca să urnesc barca din loc fură zadarnice. Totuşi, nu se afla mai departe de mare decît la o distanţă de două sute de yarzi. Prima dificultate care se ivi

Mă văzui în stăpînirea unei bărci foarte frumoase

era un deluşor. Piedica aceasta nu mă opri; hotărîi să-l dau jos; o făcui, n-aş putea spune cu cîte osteneli. Numai o singură bogăţie din lume, liberatea, mă făcea să lucrez astfel. Dar cînd trecui peste piedica aceasta, nu mă văzui mai uşurat, căci îmi era tot aşa de greu să mişc luntrea, ca şi barca cea mare.

Atunci măsurai lungimea terenului, pentru a face un canal, deoarece, neputînd să duc barca pe mare, voiam să aduc marea la dînsa. Începui canalul fără să mă gîndesc mult şi, socotind cît trebuia să-l fac de larg şi cît de lung, precum şi mijloacele pe care puteam să le întrebuinţez, văzui că pentru a-l sfîrşi îmi vor trebui nu mai puţin de zece sau doisprezece ani.

Terenul era aşa de ridicat, că bazinul proiectat trebuia să aibă o adîncime de cel puţin douăzeci şi două de picioare, în partea cea mai depărtată de mare. Renunţai, deci, cu regret şi la planul acesta. Suferii mult şi văzui, din nenorocire prea tîrziu, ce nebunie e să începi o lucrare înainte de a-ţi face socotelile şi a vedea dacă execuţia ei nu întrece puterile tale.

Pe la mijlocul acestei lucrări, se împlini al patrulea an de cînd eram în insulă, şi îi serbai aniversarea cu aceeaşi pietate ca în anii precedenţi.

Acum duceam o viaţă mai bună ca la început, şi ea influenţa asupra spiritului şi trupului meu.

De multe ori petreceam ceasuri şi zile întregi gîndindu-mă ce-aş fi făcut dacă n-aş fi putut scoate din corabie obiectele pe care le aveam. Gîndurile acestea mă făceau să cred şi mai mult în Dumnezeu.

Dar cerneala mi se isprăvise demult şi, ca să mai am, fusesem nevoit să torn într-însa apă, se spălăcise de tot, aşa că de-abia se mai distingea.

După cerneală, primul lucru care-mi lipsea era pîinea sau, mai bine zis, pesmeţii pe care-i adusesem de pe corabie. Cu toate că economisesem cît putusem, mîncînd timp de un an numai cîte unul pe zi, nu mai avui de loc pînă în ziua cînd reuşii să-mi fac pîine din grîul pe care-l semănasem.

Hainele mi se zdrenţuiseră. Rufele mi se rupseseră demult, afară de cîteva cămăşi, pe care le găsisem în lăzile marinarilor şi pe care le purtam cînd era căldura prea mare. Avusesem mare noroc că găsisem trei duzini. Luasem şi cîteva flanele, care însă nu-mi fură de trebuinţă, deoarece erau prea călduroase.

Cu toate că era destul de cald pentru a umbla dezbrăcat şi cu toate că eram singur în insulă, îmi fu cu neputinţă să fac aceasta. Nu vroiam şi nici nu puteam să mă gîndesc la aşa ceva. De altfel, razele soarelului mă pîrjoleau mai tare cînd eram gol decît cînd aveam pe mine o haină; cînd razele băteau pe trupul gol, îmi băşicau pielea, pe cînd, cu cămaşă, eram ferit. Îmi fu la fel de greu să mă obişnuiesc să ies la soare cu capul descoperit, dogorea aşa de tare, că simţeam imediat nişte dureri nesuferite; de cum mă acopeream, încetau.

Toate experienţele acestea mă făcură să mă gîndesc cum să-mi întrebuinţez mai bine zdrenţele pe care le aveam şi pe care le numeam haine. Mi se roseseră toate veşmintele. Mă apucai de încropit un fel de haină mare, cu surtucurile şi

celelalte materiale pe care le scăpasem de înec. Mă făcui, deci, şi croitor, ca să nu zic cîrpaci. Reuşii să-mi fac trei haine şi cîteva perechi de pantaloni; mărturisesc însă că lucrarea aceasta nu-mi făcea onoare.

Păstrasem pieile tuturor patrupedelor pe care le împuşcasem; dar fiindcă le întinsesem să se usuce la soare, cea mai mare parte din ele se întăriseră şi se încreţiseră în aşa hal, că nu mai erau bune de nimic.

Din cea pe care puteam s-o întrebuinţez, îmi făcui o căciulă, ca să mă apere de ploaie, şi un veşmînt, adică o haină mare şi o pereche de pantaloni largi, căci hainele mele trebuiau mai mult să mă ferească de căldură, decît să-mi ţină de cald. Dacă nu mă pricepeam în dulgherie, nu prea eram tare nici la croitorie. Totuşi, hainele acestea îmi fură de trebuinţă, căci ploaia nu răzbea prin ele.

După aceasta, avui multă bătaie de cap încercînd, să-mi fac o umbrelă; pierdui o grămadă vreme, dar tot nu reuşii să obţin una care să mă mulţumească. Puteam să le fac, dar numai întinse, aşa că trebuia să le port totdeauna deschise, ceea ce era sîcîitor. În sfîrşit, izbutii să fac una bună pentru ce îmi trebuia, pe care-o acoperii cu piele. Cînd ploua, mă adăpostea ca o streaşină, cînd era soare, mergeam de drag sub ea. Cînd nu mi-era de trebuinţă, o luam la subţioară.

După ce sfîrşii toate lucrările acestea, timp de cinci ani, în care urmai acelaşi sistem de viaţă, nu mi se mai întîmplă nimic extraordinar. Ocupaţia mea principală, afară de agricultură şi de vînătoare, fu să fac o barcă, pe care, după ce-o ispră-

vii, o împinsei pe mare, cu ajutorul unui canal adînc de şase picioare şi larg de patru.

Însă după ce-mi isprăvii barca, văzui că era prea mică pentru scopul meu, adică pentru ca să străbat cu dînsa cele patruzeci de mile care mă despărţeau de celălalt ţărm. Fui, deci, nevoit să renunţ şi la proiectul acesta; dar mă hotărîi să fac, cel puţin, înconjurul insulei. Văzusem deja o parte din ea, după cum am mai spus şi descoperirile pe care le făcusem mă îndemnau să văd şi celelalte coaste.

Nu mă gîndeam decît la această călătorie. Pentru ca să plec mai în siguranţă, îi pusei bărcii o pînză şi un catarg. Făcui o încercare şi, văzînd că merge de minune, aşezai la fiecare capăt al ei cîte o lădiţă, pentru a pune înăuntru proviziile şi a le scăpa de umezeală. Pe urmă înţepenii umbrela la pupă, ca să-mi ţină umbră.

Mă serveam de această mică ambarcaţie ca să mă plimb din cînd în cînd pe mare, însă fără să mă depărtez vreodată. În sfîrşit, nerăbdător să-mi văd tot regatul, mă hotărîi să-i fac înconjurul, şi începui toate pregătirile. Luai două duzini de pîini, o oală de pămînt plină cu orez, o sticlă cu rom, o jumătate de capră, praf de puşcă şi alice, ca să împuşc altele, şi, în sfîrşit, cele două surtucuri despre care am vorbit, unul ca să-l îmbrac şi celălalt ca să mă culc pe el.

Plecai în această călătorie în ziua de 6 noiembrie din anul al şaselea al captivităţii mele, şi fu mai lungă decît m-aşteptam. Insula în sine nu era tocmai mare, dar avea către est nişte stînci care intrau în mare pe o distanţă de două leghe: unele ieşeau afară din apă, altele erau ascunse; la ca-

pătul lor, se afla un banc de nisip lung de o jumătate de leghe, astfel că, pentru a le putea înconjura, eram nevoit să ocolesc o bucată bună.

La vederea atîtor piedici, renunţai la planul meu, ba chiar ancorai, cu ajutorul unui cîrlig mare pe care-l luasem din navă.

După aceea, îmi luai puşca şi debarcai. Urcîndu-mă pe o înălţime, văzui toată partea aceasta a insulei, ceea ce-mi permise să fac cîteva observaţii asupra modului cum trebuia să-mi urmez călătoria.

Zării în apropiere un curent repede, care mergea către est, îl studiai cît putui mai bine, căci mi-era frică să nu fie periculos și, odată ajuns pe el, să mă tîrească în plină mare, de unde mi-ar fi fost greu că mă reîntorc în insulă. Şi s-ar fi întîmplat tocmai așa, dacă n-aş fi băgat de seamă că același curent trecea şi în cealaltă parte a insulei, cu singura diferenţă că se depărta mai mult.

Mai văzui că, la mal, avea un stăvilar mare, de unde trăsei concluzia că, odată scăpat de primul curent, îmi va fi ușor să înving piedicile.

Deoarece vîntul sufla prea tare dinspre est-sud-est, nu îndrăznii nici să mă depărtez pe mare, de frică să nu fiu aruncat în curent, nici să plutesc pe lîngă ţărm, de teamă să nu fiu zdrobit de stînci. Dormii două zile pe colină.

În ziua a treia, vîntul domolindu-se şi marea liniștindu-se, îmi reîncepui călătoria. Dar n-apucai să pun mîinile pe vîsle, cînd mă văzui tîrît în curent. Timpul fiind liniştit, nu puteam spera să mă scape vîntul. Mă consideram un om mort; ştiam că insula e înconjurată de doi curenţi şi că, în consecinţă, trebuiau să se întîlnească.

O broască țestoasă mare, îmi procură o provizie minunată

Nu mi-era frică de înec, căci marea era liniştită, dar eram convins că voi muri de foame. N-aveam cu mine decît o cană cu apă şi o broască ţestoasă ceea ce, desigur, nu era de ajuns. Prevedeam că, desigur, curentul o să m-arunce în largul mării, unde, după o plutire de mii de leghe, tot nu puteam fi sigur că voi da de o insulă sau de vreun continent.

Nu-şi poate nimeni închipui cît eram de deznădăjduit văzîndu-mă răpit de lîngă scumpa mea insulă. Eram deja la o depărtare de două leghe de ea şi nu mai speram s-o revăd. Totuşi, munceam din răsputeri să-mi îndrept barca spre nord, adică spre coasta unde observasem stăvilarul. Către amiază, simţii o adiere: mă bucurai şi veselia îmi fu şi mai mare cînd, peste o jumătate de ceas începu să bată un vînt foarte favorabil. Eram la o depărtate colosală de insulă şi de-abia o mai zăream; dacă timpul s-ar fi schimbat, se isprăvea cu mine. Dar urmînd să fie bun, întinsei pînza şi o luai către nord, ca să scap din curent.

Nici n-o întinsesem bine, cînd limpezimea apei mă făcu să văd cum curentul trebuie să se schimbe; căci, cînd eram în mijlocul lui, apa era tulbure. Cu cît înaintasem, devenise mai limpede. După ce mai plutii o jumătate de milă, începu să bată alt vînt, care venea dinspre stînci. Stîncile acestea despărţeau curentul în două; partea lui cea mai mare o lua spre sud, lăsînd stîncile la nord-est, pe cînd cealaltă se îndrepta rapid către nord-vest.

E greu de închipuit graba cu care ridicai pînza, ca să profit de vîntul favorabil şi de curentul stăvilarului.

Mă aflam între două curente, între cel de sud, care mă luase, și cel de nord, care se afla la o depărtare de o leghe și care mergea în cealaltă parte a coastei. Marea era absolut liniștită, nu mă împingea către nici un curent; dar cu ajutorul vîntulețului care sufla înspre insulă și cu al pînzei pe care, după cum spusei, o ridicai, reușii să mă apropii.

Cînd descoperii stîncile, era cam pe la patru seara și mă aflam încă la o depărtare de o leghe. Se întindeau către sud și, fiindcă formaseră curentul acesta teribil, formaseră și stăvilarul care se îndrepta spre nord. Era puternic și nu se îndrepta direct către insula mea, dar profitînd de vînt, îl străbătui cum putui și, după o oră, ajunsei la o depărtare de o milă de țărm. Apa fiind liniștită, nu întîrziai să ajung cu bine la coastă.

Cînd ajunsei, mă aruncai în genunchi, mulțumii lui Dumnezeu că mă scăpase și jurai să nu mai fac astfel de experiențe. Îmi legai barca sub niște pomi și apoi, fiindcă eram mort de obosit, adormii numaidecît.

CAPITOLUL IX

Cînd mă deşteptai, nu ştiam cum să fac să-mi duc barca în golful vecin cu casa mea; s-o conduc pe mare — ar fi fost un risc prea mare; cunoşteam pericolele de pe coasta estică, iar spre vest nu îndrăzneam să mă avînt; deci, mă hotărîi a o lua pe lîngă coasta vestică, sperînd că voi da peste vreun golfuleţ, unde-mi voi putea lăsa barca, pentru a o găsi apoi, în caz de nevoie. Într-adevăr, după ce mersei cale de o leghe, dădui peste unul, în care se vărsa un rîuleţ. Nici că se putea un loc mai potrivit. Apoi mă uitai să văd unde sînt şi-mi dădui seama că nu eram departe de locul în care mă aflasem cînd străbătusem insula; atunci îmi lăsai în barcă toate proviziile şi plecai numai cu puşca şi cu umbrela, fiindcă era foarte cald. Mergeam de zor, cu toate că eram grozav de obosit, şi către seară ajunsei acasă. Toate erau cum le lăsasem.

Sării peste gard şi mă culcai numaidecît la umbră; mă simţeam foarte obosit. Voi, care citiţi istoria aceasta, închipuiţi-vă cît fui de surprins cînd, la deşteptare, auzii strigîndu-mi-se de mai

multe ori: "Robinson, Robinson, sărace Robinson Crusoe, unde-ai fost? Robinson Crusoe, unde-ai fost? Unde ești?"

Fiindcă vîslisem toată dimineața și umblasem toată după amiaza, eram așa de obosit, că de-abia puteam să deschid ochii. Moțăiam și mi se părea că-mi vorbește cineva. Cu toate acestea, auzeam mereu strigătul: „Robinson Crusoe! Robinson Crusoe!" În sfîrșit, mă deșteptai buimăcit. Îmi venii însă repede în fire, cînd zării pe gard papagalul. Îmi dădui imediat seama că el îmi vorbise, după cum îl învățasem.

Cu toate că mă încredințasem că nu-mi vorbise nimeni altcineva, îmi trebuii un oarecare timp pînă să-mi vin în fire. Cum naiba venise papagalul aici? Totuși, numai dînsul putuse să-mi vorbească. Îl stigai, și drăguța de pasăre veni de se așeză pe mîna mea, mîngîindu-mă: „Sărace Robinson, unde-ai fost?" Pe urmă, îl băgai în casă.

Umblasem destul pe mare și acum aveam trebuință să mă odihnesc, gîndindu-mă la primejdiile prin care trecusem. Aș fi fost încîntat dac-aș fi putut să am barca în golfulețul de lîngă casă; dar nu vedeam cum. Nu mai îndrăzneam să înconjur insula pe coasta estică. Îmi îngheța sîngele în vine și mi se făcea părul măciucă numai gîndindu-mă! Coasta cealaltă n-o cunoșteam, dar eram încredințat că și la est se afla curentul despre care am vorbit și că, deci, eram tot așa de amenințat să fiu depărtat de insulă. Mă lipsii, deci, de luntre — de luntrea care-mi răpise atîția ani de muncă.

Cum lesne își poate închipui oricine, după întîmplarea aceasta, mai bine de un an dusei o

viaţă liniştită. În timpul acesta, mă perfecţionai în mecanică, şi văzui că am tragere de inimă pentru dulgherie.

Devenii şi un olar de mîna întîi: născocisem o roată minunată, cu ajutorul căreia dădeam vaselor mele o formă perfectă. Găsii şi mijlocul de a-mi face o lulea; invenţia aceasta mă bucură aşa de tare şi mă măgulii atît de mult, că nu ştiu să fi simţit vreodată vreo mîndrie mai mare.

Cu toate că era foarte primitivă, trăgea perfect şi fumam cu dînsa cu mare plăcere. Cînd ridicasem obiectele din navă, găsisem şi cîteva pipe, pe care însă nu le luasem, crezînd că n-o să găsesc tutun în insulă.

Mă perfecţionai de asemenea în împletirea coşurilor; nu prea le nimeream frumoase, dar îmi erau foarte trebuincioase. Aşa, de exemplu, cînd împuşcam o capră, o atîrnam de un pom, o jupuiam, o tăiam în bucăţele şi, aşezînd-o în coş, o aducem acasă. Tot aşa făceam şi cu broaştele ţestoase. Unele coşuri mai mari îmi serveau de hambare, pentru strîngerea grîului.

Praful de puşcă începea să mi se împuţineze; nu vedeam cu ce-l puteam înlocui. Gîndul acesta mă îngrijoră. Ce mă făceam fără praf de puşcă? Cum aş mai fi împuşcat capre? Ce-i drept, hrăneam de mult o capră, cu gîndul să prind cîţiva ţapi, dar nu ajunsei la rezultatul acesta decît atunci cînd capra se făcu mare. N-avui curajul s-o împuşc şi o lăsai să moară de bătrîneţe. Împlinindu-se unsprezece ani de cînd mă aflam în insulă, şi proviziile mele începînd să se împuţineze, mă gîndii ce era de făcut să prind capre.

Pentru aceasta, întinsei mai multe curse în care se prinseră cîteva; dar firele fiind prea șubrede, scăpară. Găseam întotdeauna momeala mîncată și sforile rupte Mi-era peste putință să fac altele mai tari, deoarece n-aveam sîrmă.

Încercai să le prind în laț, săpînd gropi, pe unde știam că vin să pască. Le acoperii cu împletituri, pe care pusei orz și grîu. Dar planul nu-mi reuși: erau viclene, mîncau grăunțele și, chiar dacă se prăvăleau în groapă, reușeau să scape. Un altul, în locul meu, ar fi descurajat; eu perfecționai cursele din ce în ce și, într-o dimineață, găsii într-una un țap bătrîn, de o mărime extraordinară, iar în alta trei iezi, dintre care un țap și două capre.

Țapul bătrîn era așa de furios, că nu știam ce să fac cu el. Nu îndrăzneam să cobor în groapă să-l iau. Mi-ar fi fost foarte ușor să-l împușc, dar nu aceasta era scopul meu. Cu multă greutate, îl ridicai și-i dădui drumul. O luă la goană cum nu cred să fi fugit vreodată vreun alt animal. Nu-mi trecuse prin minte că, prin înfometare, poți să domesticești și lei; căci altfel l-aș fi făcut să postească trei-patru zile, și apoi, dîndu-i de mîncare, m-ar fi urmat ca un mielușel. Animalele acestea sînt foarte recunoscătoare față de cei ce le hrănesc.

Cît despre iezi, îi scosei unul cîte unul și, legîndu-i la un loc, cu multă greutate îi dusei acasă. La început, nu vrură să mănînce; dar apoi ademeniți de grăunțele bune pe care le puneam dinaintea lor, mîncară cu poftă și se domesticiră. Nădăjduiam c-o să pot mînca ied și după ce mi s-o isprăvi praful de pușcă. Speram că, în curînd, voi avea împrejurul casei o întreagă turmă de capre,

Îmi veni în gînd să le închid într-un loc înconjurat cu un gard înalt, ca să nu fugă și să fie, în acelaşi timp, ferite de ţapii sălbatici. Planul era cam mare, dar de neapărată trebuinţă. Căutai un loc bun de păşunat şi care, avînd apă, să fie în acelaşi timp aşezat la umbră.

Specialiştii or să cam rîdă de mine cînd vor afla că locul acesta îl alesei lîngă pădure, aşa că trebuia să fac un gard lung de cel puţin două mii de mile. Caraghioslîcul nu consta în mărimea gardului, ci în faptul că ograda fiind prea mare, şi caprele alergînd ca şi în libertate, ar fi redevenit iar sălbatice şi nu le-aş mai fi putut prinde.

Observai aceasta tocmai după ce lucrasem o sută cincizeci de picioare Deci îmi schimbai planul şi hotărîi să nu fac ogorul mai larg de o sută şaizeci de picioare şi lung de şase sute. Întinderea aceasta era îndestulătoare pentru o turmă mică; după ce s-ar fi mărit, puteam s-o lărgesc.

Planul acesta îmi părea nimerit şi mă pusei pe lucru; pe cînd munceam, îmi ţineam caprele să pască pe lîngă mine, cu piedici la picioare, de frică să nu fugă. Din cînd în cînd, le dădeam cîte o mînă de orz sau de grîu. Se îmblînziră de tot, aşa că, atunci cînd mă vedeau cu mîna plină de grăunţe, se ţineau după mine lanţ.

După un an şi jumătate, avui o turmă de douăsprezece animale, capre, iezi şi ţapi; doi ani după aceea, avui una de patruzeci şi trei, cu toate că tăiasem o grămadă. Mai făcui încă vreo cinci ogoare, dar mai mici ca acelea dintîi. Între dînsele, făcui parcuri şi porţi

Tocmai tîrziu îmi veni în minte să profit de laptele caprelor. Fără multă bătaie de cap, îmi făcui

şi o lăptărie. Caprele mele îmi dădeau cîteodată de la opt pînă la zece pinte de lapte pe zi. Pînă atunci nu mai mulsesem.

Cum se simte cîteodată mîna lui Dumnezeu, în împrejurări grele! Cum îndulceşte toate relele, făcîndu-i pe cei mai păcătoşi să-i recunoască puterea! Cine ar fi crezut c-o să găsesc o masă atît de îmbelşugată în pustia aceasta, în care mă aşteptam să mor de foame!

Omul cel mai nepăsător ar fi fost mişcat văzîndu-mă mîncînd în mijlocul familiei mele. Eram regele şi stăpînul insulei întregi: domn peste toţi supuşii, avînd drept de moarte şi de viaţă asupra lor. Puteam să le iau libertatea sau să le-o dăruiesc. În împărăţia mea, nu se aflau nesupuşi.

Mîncam ca un rege în faţa Curţii; n-avea voie să-mi vorbească decît papagalul, ca un favorit. Cîinele meu, care îmbătrînise şi n-avea căţea ca să-şi înmulţească speţa, şedea totdeauna la dreapta mea. Cele două pisici, la fiecare capăt al mesei, aşteptînd să le arunc cîte o bucăţică de carne.

Aş fi vrut din toată inima să am luntrea lîngă casă, dar nu îndrăzneam să mă mai expun. Cîteodată îmi venea s-o aduc, pe lîngă coastă, dar îmi luam repede seama. Într-o zi, mă apucă aşa de tare dorul să mă sui pe colina pe care mă mai urcasem, ca să observ ţărmul vecin, că nu mă mai putui stăpîni. Deci, o pornii la drum.

Dac-ar fi întîlnit cineva pe străzile Yorkului un om îmbrăcat ca mine, ar fi luat-o la goană sau s-ar fi tăvălit de rîs.

Purtam pe cap o căciulă din blană de capră, de-o înălţime înspăimîntătoare şi fără nici o formă.

Mîncam în tovărăşia familiei

La ceafă îmi atîrnasem o piele care-mi acoperea gîtul, ferindu-mă de căldură şi de ploaie.

Aveam un fel de haină, tot din blană de capră, care-mi ajungea aproape de genunchi; pantalonii îi purtam largi şi scurţi — îi făcusem din blana unui ţap. N-aveam nici ghete, nici ciorapi, dar îmi făcusem un fel de opinci, pe care le legam cu sfoară.

Aveam o cingătoare la fel cu haina. În loc de sabie şi un pumnal, purtam într-o parte un ferăstrău şi în cealaltă o bardă. Purtam şi o curea, agăţată de-a curmezişul şi care avea două buzunare: într-unul puneam praf de puşcă, în celălalt alice. În spate duceam un coş, pe umăr o puşcă; deasupra capului, ţineam o umbrelă.

Faţa îmi era pîrlită ca a unui om care nu şi-o îngrijeşte şi care se afla la o depărtare de numai şapte sau opt grade de ecuator. Barba îmi crescuse de cîţiva coţi, dar pe urmă, avînd foarfeci, o retezai.

Mă întorc la descrierea călătoriei: mersei pe lîngă ţărm, drept către locul unde-mi lăsasem luntrea. Mă urcai într-însa, şi mă cuprinse mirarea cînd văzui marea liniştită! Nici curent, nici valuri, nimic. Parcă eram în golfuleţul meu.

Îmi bătui capul să văd care era cauza schimbării. Observai marea şi socotii, că pricina curentului era fluxul şi refluxul.

Nu mai rămînea îndoială că acel curent care mă răpise luase naştere din fluxul care bătuse dinspre vest şi se amestecase cu apa vreunui rîu. El curgea pînă lîngă insulă sau se pierdea în mare, după cum vîntul bătea de la est sau de la nord. Toate observaţiile acestea le făcui înainte de amiază

şi pînă seara mă încredinţai şi mai mult de adevăr. Revăzui curentul, cu singura deosebire că, în loc s-o ia direct către insulă, se depărta de ea cu o jumătate de leghe.

Din toate observaţiile acestea ajunsei la concluzia că, urmărind atent timpul fluxului şi al refluxului, îmi va fi uşor să aduc luntrea lîngă locuinţă. Dar amintirea suferinţelor trecute mă speria aşa de tare, că nu mai îndrăzneam să încerc. Îmi plăcea mai degrabă, să-mi fac alt plan, mai greu de executat, dar mai sigur, adică să-mi construiesc altă luntre. Mă pusei pe muncă aşa cum ştiam eu şi, în curînd, avui două bărci: cîte una de fiecare coastă a insulei.

Aveam şi două plantaţii. Una era în fortăreaţa pe care o înconjurasem cu gard. Îmi aranjasem în stîncă mai multe camere; în cea mai mare, care era şi cea mai puţin umedă, îmi ţineam vasele de pămînt şi vreo cincisprezece coşuri, conţinînd fiecare cîte cinci-şase baniţe de grîu. În unele, sămînţa era nevînturată.

Aracii se făcuseră pomi mari şi aşa de stufoşi, că îmi acopereau casa cu totul. Era cu neputinţă să ghicească cineva că acolo locuieşte un om.

În apropiere aveam un lan pe care-l semănam şi care-mi aducea în fiecare an o recoltă abundentă. Dacă mi-ar mai fi trebuit sămînţă, puteam să am cîtă vroiam.

Afară de această plantaţie, mai aveam una mai mare, pe care-o numeam „moşioară". Îi tunsei puţin gardul viu care-o împrejmuia, ca să n-o umbrească prea tare. În mijloc, îmi aşezasem cortul, făcut dintr-o bucată de pînză întinsă bine. Înăuntru îmi pusei un culcuş, făcut din blana ani-

10 — C-da 1013

malelor pe care le împuşcasem. Mă înveleam cu o plapumă din cele luate de pe bord şi cu un surtuc gros. Iată cum arăta coliba mea la ţară, unde mă retrăgeam cînd afacerile nu mă reţineau în capitală.

Alături mi-erau ocoalele de vite, adică de capre, şi fiindcă erau împrejmuite, mă îngrijeam să repar totdeauna gardurile. Pusei chiar araci, aşa că deveniră la fel de tari ca acelea de la casă.

Toate lucrările acestea arată îndeajuns că nu eram leneş şi că nu cruţam nici un efort, pentru a-mi îmbunătăţi traiul. „Turma de capre, îmi ziceam, o să-mi ajungă toată viaţa, chiar dac-aş mai trăi patruzeci de ani; e o prăvălie de carne, de lapte, de unt şi de brînză. Trebuie s-o îngrijesc, deci, bine, să n-o pierd".

Via îmi era tot pe-acolo; culegeam din ea struguri pentru toată iarna. Îi îngrijeam cum nu se putea mai bine; strugurele era unul din alimentele cele mai plăcute. Îmi servea şi de mîncare şi de medicament.

Localitatea aceasta se afla la jumătate de cale între fortificaţia mea şi golful unde-mi lăsasem luntrea; cînd mă duceam s-o vizitez, de obicei dormeam acolo. Aveam mare grijă de barcă; îmi plăcea foarte mult să mă plimb pe mare, dar nu îndrăzneam să mă depărtez. Mi-era frică să nu fiu răpit de vreun curent sau vînt neaşteptat. Dar iată-mă ajuns la un fel de viaţă deosebită de cea descrisă pînă acum.

Într-o zi, pe cînd mă duceam spre barcă, văzui pe nisip urmele unui picior de om; niciodată nu mă speriai mai tare: mă oprii ca trăznit. Ascultai, privii împrejur, dar nu văzui nimic. Mă suii pe

o colină, ca să văd mai departe, coborîi spre ţărm, dar tot nu zării nimic. Mă întorsei şi mă mai uitai o dată, crezînd că mă înşelasem; dar văzui aceleaşi urme. Degetele şi călcîiul unui picior de om se întipăriseră perfect pe nisip.

Nu ştiam ce să cred: fugii către fortificaţia mea, tulburat şi privind înapoi la fiecare pas; luam tufele drept oameni. E cu neputinţă de descris cîte îşi închipuie o imaginaţie înspăimîntată. Pînă s-ajung acasă, îmi trecură prin minte fel de fel de bazaconii.

Nici n-apucai s-ajung, şi m-ascunsei ca un om urmărit; nu mi-amintesc dacă sării peste zid sau intrai prin gaura pe care o făcusem în spatele stîncii şi pe care o numeam poartă. Nu cred să fi fugit vreodată mai iute vreun iepure sau vreo vulpe.

Nu putui să dorm toată noaptea; cu cît îmi trecea spaima, deveneam mai îngrijorat.

Gîndindu-mă mai bine, văzui că urmele acelea nu puteau să fie decît ale sălbaticilor de pe continent, care fuseseră împinşi aici în bărcile lor, de un vînt din sens contrar şi cărora nu le ardea să şadă mai mult în acest loc pustiu, aşa cum nu-mi ardea mie să-i văd.

Cînd îmi mai venii în fire, ieşii să umblu ca de obicei. Nu ieşisem din castelul meu de trei zile şi trei nopţi şi începusem să fiu lihnit de foame, deoarece nu aveam înăuntru decît pesmeţi şi apă. Mă gîndeam că trebuie să mulg şi caprele, operaţiune pe care o făceam cu plăcere în fiecare seară. Era chiar de trebuinţă să mă grăbesc: bietele dobitoace suferiseră mult; mai multe chiar se-mbolnăviseră.

Îmi făcui curaj, că mă speriasem numai de umbra mea, şi o luai către moşioară; să mă fi văzut cineva cît eram de preocupat, uitîndu-mă din cînd în cînd înapoi, şi cum o luasem uneori la fugă, m-ar fi considerat un hoţ.

Totuşi, după două zile, devenii mai îndrăzneţ şi mă încredinţai că fusesem prada unei închipuiri. Ca să mă conving şi mai bine, mersei la locul cu pricina. Dar cînd ajunsei la punctul fatal, văzui că eu nu mă putusem coborî din barcă şi, chiar dacă aş fi coborît, urma era cu mult mai mare decît piciorul meu. Căzui iar pe gînduri. M-apucă un tremur de parc-aş fi avut friguri şi mă întorsei acasă convins că nişte oameni ancoraseră în insulă sau că dînsa era locuită şi că riscam să fiu atacat pe neaşteptate.

Îmi trecu prin gînd să-mi dau jos toate ocoalele, să dau drumul vitelor în pădure şi să mă duc să mă stabilesc într-un alt colţ al insulei. Hotărîi să-mi dărîm şi coliba şi fortificaţiile şi să-mi stric pînă şi lanurile, ca să nu dau sălbaticilor cea mai mică bănuială.

Începu să-mi pară rău că făcusem o deschizătură la spatele stîncii. Pentru a drege răul, hotărîi să fac un alt loc de apărare, la o mică distanţă de cel dintîi, chiar în locul unde cu doisprezece ani mai înainte plantasem două rînduri de pomi. Îi pusesem aşa de aproape unii de alţii, că nu mai era nevoie decît de cîţva pari, pentru a face o fortificaţie perfectă.

Astfel, mă găseam între două fortificaţii. Pe cea de-afară o întărisem cu blăni groase şi cu cabluri, şi o căptuşisem cu un meterez de pămînt înalt de zece picioare. Deschisei într-însul cinci

găuri, în care, în loc de tunuri, pusei cinci puşti pe nişte afete. Aranjai lucrurile astfel, încît să pun în mişcare toată artileria mea în două minute. Ca să isprăvesc toate acestea, îmi trebuiră cîteva luni. Pînă nu le isprăvii, nu mă liniştii.

După asta, plantai o bucată mare de pămînt cu nişte vlăstari care semănau cu răchita. Cred că într-un singur an plantai peste douăzeci de mille; dar între fortificaţie şi pădure lăsai puţin loc liber, pentru a-mi vedea vrăjmaşii şi a nu mă lăsa să fiu prins în vreo cursă. După doi ani, avui înaintea locuinţei mele o pădurice frumoasă, iar după şase, o pădure întunecoasă; nimeni nu şi-ar fi putut închipui că dînsa ascunde locuinţa unei creaturi omeneşti. Fiindcă la nici unul din castelele mele nu-mi făcusem o portiţă, după cum am mai spus, ca să intru sau să ies din ele, foloseam două scări. Cu cea dintîi mă suiam pînă în partea stîncii unde puteam s-o aşez pe a doua. După ce le ridicam pe amîndouă, nimeni nu s-ar fi putut sui pînă la mine decît cu mare pericol.

Astfel, ca să-mi asigur viaţa, îmi luai toate precauţiunile.

Cu toate aceste ocupaţiuni, totuşi mai găseam timp să-mi îngrijesc de celelalte afaceri; mă interesam mai mult de turma mea de capre, care nu numai că începuse să-mi fie de mare trebuinţă, dar mă făcea să sper şi într-o mare economie de praf de puşcă şi de osteneli în viitor. Aş fi fost foarte disperat s-o pierd.

După multă bătaie de cap, nu găsii decît două mijloace de apărare: să sap o boltă în pămînt şi să ascund caprele în fiecare noapte, sau să le

închid în două-trei ocoale diferite, depărtate şi ascunse una de alta, astfel că, în caz de dezastru, să nu le pierd pe toate.

Pentru realizarea acestui plan scotocii insula în lung şi în lat, pînă găsii locul ferit pe care-l căutam. Era un şes, în partea cea mai deasă a pădurii, pe unde era să mă rătăcesc într-o zi. Se îngrijise natura să-l facă în formă de parc, şi astfel mă scutise de muncă.

Mă pusei îndată pe lucru şi, într-o lună ajutasem, aşa de bine natura, că drăguţele mele de animale păşteau în siguranţă; la început, adusei numai doi ţapi şi două capre.

Mă făcuse să muncesc atîta numai urma unui picior de om; şi de doi ani trăiam cu frica în sîn.

CAPITOLUL X

Intr-o zi, înaintînd către coasta occidentală a insulei, mai mult ca de obicei, mi se păru că văd departe pe mare o barcă. În lăzile pe care le luasem odată din navă, găsisem şi cîteva ocheane, dar din nefericire n-aveam nici unul la mine, aşa că degeaba îmi osteneam ochii să văd mai bine. Nu eram sigur dacă era o barcă sau nu. Întîmplarea aceasta mă făcu să iau hotărîrea de a nu mai ieşi niciodată fără ochean.

Coborînd de pe colina pe care mă aflam şi găsindu-mă într-o parte a insulei unde nu mai fusesem pînă atunci, văzui că urmele de om nu sunt aşa de rare pe aici şi că, dacă providenţa nu m-ar fi aruncat în acea parte a insulei necălcată de sălbatici, aş fi observat că era vizitată des de dînşii, deoarece aveau un loc minunat de ancorat. Aş mai fi aflat că, după luptele marine, învingătorii îşi aduc prizonierii aici, ca să-i mănînce sau să-i ucidă.

O privelişte înspăimîntătoare care mi se înfăţişă ochilor pe coasta sud-vestică mă învăţă şi mai bine şi mă înspăimîntă: zării pămîntul presărat cu cranii, cu mîini, picioare şi oase de om;

în apropiere, se vedeau urmele unui foc și o bancă bătută în pămînt, în formă de cerc, pe care, fărăndoială, se așezaseră canibalii ca să mănînce îngrozitoarea pradă.

Priveliștea aceasta înspăimîntătoare mă făcu să uit cîteva momente de primejdia ce mă amenința pe mine personal, pentru a le plînge pe nenorocitele victime.

Auzisem vorbindu-se despre ororile acestea, totuși vederea lor mă impresionă ca și cum n-aș fi auzit niciodată de așa ceva. Îmi întorsei privirea cu groază și, desigur, mi s-ar fi făcut rău dacă natura nu mi-ar fi venit în ajutor, făcîndu-mă să vărs; cu toate că-mi venii repede în fire, nu mai putui sta în vecinătatea aceasta și mă întorsei repede acasă.

După ce mă depărtai, mă oprii buimăcit și, îngenunchind, ridicai ochii plini de lacrimi spre cer: mulțumii lui Dumnezeu că făcuse să mă nasc într-o parte de lume depărtată de poporul acesta sălbatic.

Cu inima plină de simțăminte de recunoștință, mă întorsei la mine mai liniștit, căci eram sigur că fiarele acestea n-or să vină niciodată în partea unde locuiam eu, crezînd că nu vor găsi nimic pe-acolo.

Trăisem deja în insulă optsprezece ani fără să întîlnesc pe nimeni și puteam spera că voi mai trăi încă optsprezece tot așa, afară de cazul cînd aș fi făcut să mă descopăr singur, ceea ce nu era planul meu, și de cazul cînd s-ar fi întîmplat să fac cunoștință cu un soi de oameni mai buni decît canibalii.

Totuși groaza provocată de cruzimile văzute mă aruncă într-un fel de melancolie și mă ținu închis

în domeniul meu aproape doi ani; prin domeniu înțeleg castelul meu, căsuța de la țară și ocoalele din pădure. Aici, unde-mi țineam închise caprele, nu mergeam decît atunci cînd aveam neapărată trebuință: îmi era frică să nu mă întîlnesc cu sălbaticii. Nu îndrăzneam să mă duc nici pînă la barcă și hotărîi să-mi fac alta.

Cu timpul frica se risipi și începui să duc iar viața de mai înainte. Eram însă mai prevăzător, și de teamă să nu atrag atenția sălbaticilor, nu mai trăgeam cu pușca. Era o mare fericire pentru mine că putusem să îmblînzesc capre, și deci nu eram silit să merg la vînătoare. Prindeam însă, din cînd în cînd, cîte una, cu ajutorul lațurilor.

Nu ieșeam niciodată fără pușcă; luam totdeauna cu mine și două pistoale. Îmi mai puneam în șold și un cuțit mare bine ascuțit, căruia îi făcusem un fel de teacă. Dacă adăugați armele acestea la costumul descris mai sus, vă puteți închipui ce aer impozant aveam.

Lăsînd la o parte prevederile acestea necesare, judecînd rece, situația mea, începeam să găsesc că, în comparație cu altele, e suportabilă.

Cu toate că nu-mi lipseau lucruri prea multe, observai cu părere de rău că grija pe care o aveam de a-mi conserva persoana mă făcuse să pierd îndemînarea de a fabrica obiecte trebuincioase; între altele, uitasem o idee fericită care-mi trecuse prin cap: aceea de-a usca o parte din grîu și orz, pentru a-mi face bere.

Planul acesta o să vă pară cam curios, din cauză că îmi lipseau o mulțime de obiecte: n-aveam nici un butoi și mă căznisem odată zadarnic, cîteva luni, să fac unul; n-aveam hamei, ca să fabric

berea astfel încît s-o pot conserva, n-aveam drojdie, ca s-o fac să fermenteze, n-aveam cazan în care s-o fierb. Totuşi, sunt convins că, fără grija sălbaticilor, aş fi reuşit s-o fabric, deoarece nu mi se întîmplase încă niciodată să-mi trăsnească vreo idee prin cap şi să n-o execut.

Acum însă spiritul meu inventiv se întorsese în altă direcţie; ziua şi noaptea nu făceam decît să mă gîndesc la mijloacele prin care puteam să scap victimele din mîinile canibalilor. Dar toate planurile nu foloseau la nimic: ce putea să facă un om singur contra atîtor oameni armaţi cu barde şi cu săgeţi, şi care le mînuiau tot aşa de bine ca pe nişte arme de foc?

Uneori mă gîndeam să sap o mină pînă la locul lor de festin şi să pun acolo cinci sau şase livre de praf de puşcă; s-ar fi aprins de la prima scînteie şi i-ar fi aruncat în aer pe toţi. Dar nu-mi convenea să pierd atîta praf, căci nu mai aveam decît un butoiaş; şi pe urmă nu eram sigur de izbîndă; s-ar fi putut ca explozia să-i pîrlească numai, şi deci să nu-i sperie în aşa hal, încît să nu mai calce pe insulă. Renunţai la planul acesta şi hotărîi să trag asupra lor cînd vor sta la masă, cu cele trei puşti cu cîte două focuri, pe care le aveam, împuşcînd de fiecare dată cîte doi-trei; să mă reped apoi între ei cu pistoalele încărcate şi cu sabia întinsă, chiar dacă ar fi douăzeci la număr.

Căutai mai multe zile un loc potrivit de unde să trag şi coborîi chiar de cîteva ori către locul festinului, cu care începusem să mă obişnuiesc, mai ales de cînd îmi umblau prin cap gînduri de răzbunare.

În sfîrşit, găsii un loc potrivit pe una din coastele colinei, unde puteam să aştept sosirea bărcilor lor în siguranţă şi de unde mă puteam strecura în pădurea cea mai întunecoasă; găsisem un pom în care m-ascundeam: de acolo puteam să observ toate mişcările lor şi să trag cu precizie, cînd vor fi în mijlocul îngrozitorului ospăţ.

Mulţumit de această descoperire, hotărîi să-mi execut planul şi-mi încărcai bine toate trei puştile şi pistoalele. Astfel pregătit, aşteptam lupta.

Cu scopul acesta mă suiam pe colină în fiecare dimineaţă, depărtîndu-mă de casă mai mult de-o leghe; dar stătui de pază mai mult de două luni fără să văd nimic; nu numai că nu descoperii nici o barcă aproape de ţărm, dar nu zării vreuna nici măcar pe ocean.

În tot timpul acesta persistai în planul meu cu aceeaşi ardoare, hotărît să omor treizeci de sălbatici, ca să-i pedepsesc pentru crimele lor.

Osteneala de a mă gîndi mereu la acelaşi lucru mă făcu să judec mai bine asupra acţiunii pe care era s-o comit: „Ce drept am eu, îmi zisei, să mă fac judecătorul şi călăul creaturilor acestora, cărora cerul le permite să se pedepsească unele pe altele de atîta timp? Ce drept am eu să răzbun sîngele pe care-l varsă pe rînd? De unde ştiu eu ce crede divinitatea despre acţiunea aceasta, care-mi pare mie aşa de criminală? Poate că popoarele acestea, comiţînd-o, nu cred că greşesc, şi o fac cum facem noi toate greşelile. Poate că ei omoară un om tot aşa cum am tăia noi un bou sau am mînca un miel".

De aici, urma că întreprinderea mea nu era dreaptă şi că sălbaticii aceştia nu trebuiau soco-

tiți mai ucigași decît creștinii, care străpung fără milă trupe întregi de vrăjmași, chiar cînd aceștia își predau armele.

Considerațiile acestea mă liniștiră, și încetul cu încetul renunțai la măsurile luate, ajungînd la convingera că erau nedrepte și că, pentru a începe ostilitățile, trebuia să aștept să fiu provocat.

Hotărîea aceasta o luai cu atît mai bucuros, cu cît ceea ce pregătisem era menit mai mult să mă piardă decît să mă scape, căci ar fi fost de-ajuns să fugă un singur sălbatic, pentru ca el să-și aducă toată nația în insulă, ca să-și răzbune compatrioții. Ajunsei, deci, la concluzia că cel mai bun lucru de făcut era să nu mă amestec în treburile sălbaticilor și că singura mea grijă trebuia să fie aceea ca, pe cît era cu putință, să nu știe nimeni că se află picior de om pe insulă.

Prevederea aceasta era susținută de religie, care mă oprea să-mi înroșesc mîinile cu sîngele semenilor mei.

Avui o mare mulțumire sufletească văzînd că nu comisesem o acțiune pe care judecata mi-o zugrăvea ca un omor voluntar, și îngenunchiai, mulțumind lui Dumnezeu că nu mă lăsase să-mi înmoi mîinile în sînge nevinovat; îl rugai să mă scape de sălbatici și să mă oprească de a le face cel mai mic rău, în afară cazului de legitimă apărare.

Aproape un an întreg căutai așa de puțin mijlocul de a ataca pe sălbatici, că, de frică să nu-i văd debarcînd și printr-o întîmplare favorabilă să fiu împins iar să-i omor, nici nu mă suii pe colină. Nu făcui decît să depărtez barca mea de-acolo și s-o duc pe țărmul oriental, unde-o împinsei în

scorbura unei stînci şi unde nu puteau ajunge sălbaticii, din cauza curenţilor.

De atunci, duşei un trai mai liniştit ca oricînd, nu ieşeam decît pentru a-mi îndeplini datoriile obişnuite, adică spre a-mi mulge caprele şi a hrăni mica turmă pe car-o ascunsesem în pădure şi care fiind în partea cealaltă a insulei, nu putea fi atacată. După cum se vedea, sălbaticii n-aveau gînd să se depărteze vreodată mai mult de ţărmul unde veniseră de atîtea ori. Cînd mă gîndeam ce-aş fi făcut dacă i-aş fi întîlnit pe canibali pe cînd umblam prin insulă aproape gol şi cu o singură puşcă, şi aia încărcată ca vai de lume, îngălbeneam. Ce-aş fi păţit dacă, în loc de o singură urmă, m-aş fi găsit în faţa a douăzeci de sălbatici care n-ar fi aşteptat mult ca să mă-nhaţe!

Mărturisesc că pericolul prin care treceam mă făcuse să cam uit dorul de a trăi bine şi acum mă mulţumeam numai să trăiesc. De frică să nu fac zgomot, nu mai îndrăzneam să bat nici un cui, să cioplesc nici un lemn; nu mai trăgeam cu puşca, iar focul îl aprindeam numai cînd n-aveam încotro, căci mi-era teamă ca fumul ce se înălţa să nu mă dea de gol. Obiectele care cereau întrebuinţarea focului le cărai în partea fortăreţii dinspre pădure, unde, după multă bătaie de cap, găsisem o pivniţă naturală întinsă, a cărei intrare eram sigur că n-o zăriseră sălbaticii, şi în care n-ar fi îndrăznit să intre nimeni, decît cineva căruia i-ar fi trebuit o ascunzătoare sigură.

Intrarea acestei grote era în spatele unei stînci mari; dădui peste ea din întîmplare sau, ca să fiu drept, cu ajutorul cerului, pe cînd căutam nişte crengi din care să-mi fac cărbuni.

Cînd văzui gaura aceasta în spatele unor mărăcini, curiozitatea mă făcu să intru, ceea ce făcui cu multă caznă. O găsii destul de mare ca să pot sta în picioare; dar mărturisesc că ieşii şi mai repede de cum intrasem, deoarece, privind împrejur, văzui lucind în întuneric doi ochi mari, scînteietori ca nişte stele. Nu ştiam dacă sînt de om sau de fiară.

După cîteva momente de gîndire, îmi venii în fire şi mă certai că fusesem aşa de fricos, eu, care trăisem în această pustie de două zeci de ani şi poate aveam aerul mai înspăimîntător decît tot ce s-ar fi putut afla în grotă.

Îmi făcui curaj şi, aprinzînd o torţă, intrai; dar de-abia făcusem trei paşi, şi mă speriai şi mai tare, auzind un suspin, urmat de şoapte şi de un alt suspin, şi mai spăimos. Simţii o sudoare rece pe tot corpul şi cred că, dac-aş fi avut pălăria pe cap, ar fi căzut din cauza părului, care se făcuse măciucă.

Totuşi, mă sforţai să-mi înving frica şi reuşii; înaintînd dădui peste un ţap bătrîn de o mărime extraordinară, care stătea culcat, trăgîndu-şi sufletul.

Îl împinsei cu piciorul, să văd dacă nu pleacă; încercă să se ridice, dar nu putu. Nu-l ajutai nici eu, convins că, atît cît va sta aici, va înfricoşa pe oricare sălbatic ce ar încerca să pătrundă în grotă.

Liniştit, cu totul, privii împrejur şi găsii văgăuna strîmtă şi neregulată; o făcuse numai natura. Văzui, în fund, o altă deschizătură, dar aşa de strîmtă, că nu puteai intra în ea decît de-a buşilea, lucru pe care-l amînai pînă voi veni cu o feştilă. Mă întorsei a doua zi, cu o provizie de şase lu-

mînări făcute din seu de capră; după ce mersei de-a bușilea aproape cincisprezece picioare, mă pomenii într-un loc mult mai larg.

Mă trezii într-o boltă înaltă de aproape douăzeci de picioare și pot să spun că pînă atunci nu văzusem în insulă ceva mai frumos; lumina celor două lumînări pe care le aprinsesem se reflecta de sute de mii de ori pe pereții grotei. Nu știam de ce luceau așa: erau de cristal, de pietre scumpe sau de aur? Cu toate că era întunecoasă, era peștera cea mai frumoasă pe care și-o poate închipui cineva; pe jos era acoperită cu un covor de nisip fin; nu se vedea nici o urmă de animal veninos, nu se simțea nici un miros greu, pe pereții nu se vedea nici un pic de umezeală.

Singurul defect era greutatea intrării; dar tocmai defectul acesta o făcea mai sigură. Eram încîntat de descoperirea mea și hotărîi să aduc aici tot ceea ce vroiam să păstrez mai mult, mai ales munițiile și armele de rezervă.

Planul acesta îmi dete prilejul să deschid butoiașul cu praf de pușcă pe care-l scăpasem din valuri. Văzui că apa pătrunsese în el de vreo trei-patru degete și că praful muiat formase un fel de cămașă care conservase restul, întocmai cum coaja de nucă îi apără miezul; mai rămînea în mijlocul butoiașului o cantitate de aproape șaizeci de livre de praf, pe care-o transportai în peșteră, împreună cu plumbul ce-mi mai rămăsese; nu oprii în castel decît atîta cît mi-ar fi trebuit pentru apărare, în caz de surprindere. În situația aceasta, mă comparam cu uriașii din vechime, care locuiau prin vizuini inaccesibile, convins că sălbaticii nu vor putea să mă învingă.

Bătrînul ţap muri a doua zi, la intrarea în grotă, unde-l şi îngropai.

Se împlineau douăzeci şi trei de ani de cînd mă aflam în insulă şi mă obişnuisem aşa de mult, încît fără frica de sălbatici, aş fi fost mulţumit să-mi petrec aici restul zilelor şi să mor în grota în care înmormîntasem bietul animal. Îmi procurasem chiar mijloace de petrecere, lucru care altă dată îmi lipsea: îmi învăţasem papagalul să vorbească şi îndruga aşa de bine, că convorbirea cu dînsul îmi procură multă plăcere tot timpul cît trăirăm împreună.

Cîinele îmi fu şi el un tovarăş iubit, timp de şaisprezece ani, după care muri de bătrîneţe. Cît priveşte pisicile, se înmulţiseră în aşa grad, că fui nevoit să împuşc mai multe: nu păstrai lîngă mine decît vreo două-trei favorite, ai căror pui aveam grijă să-i înec imediat ce veneau pe lume. Restul familiei se compunea din două capre, pe care le obişnuisem să mănînce din palmă, şi alţi doi papagali, care silabiseau destul de bine *Robinson Crusoe*, dar care nu ştiau să vorbească la fel cu celălalt, cu care-mi dădusem multă osteneală. Mai aveam cîteva păsări de mare, a căror speţă n-o cunoşteam; le prinsesem pe ţărm şi le tăiasem aripile; locuiau în păduricea plantată de mine şi contribuiau mult la buna mea dispoziţie. Eram mulţumit; nu mă supăra decît gîndul că liniştea putea să-mi fie tulburată de sălbatici.

Cerul hotărîse însă altfel şi îi sfătuiesc pe toţi cei ce vor citi istoria mea să scoată dintr-însa următoarea învăţătură: de cîte ori nu se întîmplă în viaţă noastră ca răul de care ne ferim cu cea mai mare îngrijire, şi care ni se pare îngrozitor

cînd cadem în el, să fie poarta salvării noastre şi singurul mijloc de a scăpa de suferinţe? Adevărul acesta l-am constatat mai ales în ultimii ani ai vieţii mele singuratice, şi cititorul va vedea cum.

Era prin luna decembrie, în vremea cînd de obicei semănam şi, deci, eram silit să stau zile întregi „la ţară", cînd, ieşind odată în zori, fui surprins la vederea unei lumini, ce se zărea pe coastă, la o depărtare de o jumătate milă. Nu se zărea în partea unde observasem că vin sălbaticii, ci, din nenorocire, în partea coastei dinspre mine.

Frica de-a fi surprins mă făcu să intru repede în peşteră, unde deopotrivă nu eram în siguranţă, deoarece grîul meu nesecerat încă putea să descopere sălbaticilor că insula e locuită şi, deci, să-i facă să mă caute peste tot, pînă mi-or da de urmă.

Îngrijat, mă întorsei acasă, şi, ridicînd repede scara, mă pregăteam de apărare: încărcai toate pistoalele şi puştile, pe care le pusesem în loc de tunuri pe afete, hotărît să mă bat pînă la ultima picătură de sînge. Astfel înarmat, aşteptai duşmanul timp de două ceasuri, foarte nerăbdător să ştiu ce se petrece afară.

Neavînd pe nimeni pe care să-l trimit în recunoaştere şi în neputinţă de a mai sta multă vreme în nesiguranţă, îndrăznii să mă urc pe vîrful stîncii cu ajutorul celor două scări şi, lungindu-mă pe pămînt, mă uitai cu ocheanul. Văzui nouă sălbatici aşezaţi împrejurul unui foc, nu însă ca să se încălzească, căci era o căldură înăbuşitoare, ci ca să frigă nişte carne de om, destinată mesei lor îngrozitoare.

Aveau cu dînşii două luntre, pe care le trăseseră pe ţărm. Fiindcă era în timpul fluxului, păreau

că se vor întoarce cînd va începe refluxul, ceea ce mă mai linişti, căci mă convinsei că vin şi se duc totdeauna astfel, aşa că pe vremea refluxului puteam să cutreier liniştit insula. Observaţia aceasta mă făcu să-mi urmez secerişul fără grijă.

Lucrul se întîmplă întocmai cum mi-l închipuisem: îndată ce marea începu să se umfle spre occident, îi văzui aruncîndu-se în bărci şi vîslind din răsputeri, după ce mai înainte jucaseră şi se învîrtiseră împrejurul focului.

După ce se depărtară, ieşii înarmat cu puştile, cu pistoalele şi cu săbiile mele, şi mă suii repede pe colina de unde văzusem pentru prima oară rămăşiţele teribilului festin. De-acolo zării însă trei luntre care se depărtau împreună cu cealaltă spre continent.

Coborîndu-mă pe ţărm, văzui iar resturile mesei lor îngrozitoare şi mă indignai aşa de tare, că hotărîi să trag în prima trupă pe care o voi întîlni.

Se vede că vizitau insula foarte rar, deoarece trecură cincisprezece zile pînă să le mai dau de urmă. În tot timpul acesta trăii cu frica în sîn, fără să văd nici un mijloc de scăpare.

Eram însă gata de răzbunare şi-mi întrebuinţam aproape tot timpul făcîndu-mi fel de fel de planuri de atac; eram hotărît să încep lupta imediat ce îi voi zări pe sălbatici, mai ales dacă vor avea puterile împărţite, ca rîndul trecut. Nu mă gîndeam că, oricîţi aş împuşca, peste cîtva timp aş fi nevoit să reîncep, şi voi sfîrşi prin a deveni un ucigaş mai mare ca dînşii.

Grijile aceste îmi amărau viaţa; cînd ieşeam mă uitam cu băgare de seamă în toate părţile.

Ce idee bună avusesem să-mi pun turma în siguranță și să nu mai fiu silit să trag cu pușca în capre! Poate că detunătura ar fi speriat cîțiva sălbatici, dar s-ar fi reîntors mai numeroși, și știam ce m-ar fi așteptat. Avui însă fericirea să nu-i mai văd pînă în luna mai a celui de-al douăzeci și patrulea an al vieții mele singuratice.

În timpul acesta, cincisprezece luni îmi petrecui zilele în fel de fel de gînduri, și nopțile în vise înspăimîntătoare, care mă făceau să mă trezesc înfricoșat: mai totdeauna visam că împușcam sălbatici.

Pe la mijlocul lunii mai, se ridică o furtună teribilă, însoțită de tunete și de trăznete. Noaptea care urmă nu fu mai liniștită; și, pe cînd citeam Biblia și mă gîndeam serios la cele citite, mi se păru că aud pe mare bubuituri de tun.

Surpriza aceasta era cu totul diferită de celelalte pe care le avusesem; într-o secundă, fui în picioare și mă urcai în vîrful stîncii. În același moment, văzui o lumină, apoi auzii o a doua bubuitură, care-mi ajunse la urechi peste o jumătate de minut; părea că vine dinspre partea mării unde fusesem luat de curenți.

Crezui că e vreun vas în pericol, care cere ajutor, și mă gîndii că, dacă eu nu-i puteam veni în ajutor, el însă îmi putea veni mie. Pentru aceasta strînsei repede mai multe surcele și aprinsei un foc în vîrful colinei; cu toate că bătea vîntul, se aprinse numaidecît, și eram sigur că cei de pe corabie trebuie să-l vadă. Îl văzură, desigur, căci de-abia s-aprinsese focul, și auzii alte bubuituri, de astă dată mai dese. Aruncai lemne în foc

toată noaptea; cînd se făcu ziuă, zării pe mare o umbră, dar nu putui distinge ce era, nici cu ocheanul.

Ţinui ochii aţintiţi pe mare toată dimineaţa; în sîrşit, mi se păru că descopăr o corabie mare. Îmi luai puşca şi înaintai cu paşi repezi către partea meridională a insulei, acolo unde fusesem dus de curenţi la picioarele stîncilor; mă urcai pe cea mai înaltă şi, fiindcă timpul era senin, spre marea mea părere de rău, văzui un vas care fusese sfărîmat de stînci chiar în locul din care scăpasem ca prin minune.

Aşa se întîmplă uneori, că ceea ce îl salvează pe unul îl pierde pe celălalt; căci se pare că oamenii aceştia nu ştiau de stîncile acestea ascunse în mare, către care fuseseră azvîrliţi de vîntul care bătea cînd spre est, cînd spre est-nord-est. Dac-ar fi zărit insula, desigur c-ar fi căutat să coboare pe dînsa în bărci. Bubuiturile de tun pe care le trăseseră cînd aprinsesem focul mă cam încurcară: cîteodată, credeam că, zărind lumina, coborîseră în bărci să ajungă la ţărm, dar fuseseră înecaţi de valuri, altă dată îmi închipuiam că nu putuseră nici măcar să coboare în bărci, deoarece acestea fuseseră răpite de talazuri. Îmi mai ziceam că se putea ca marinarii să fi fost scăpaţi de alt vas, care venea în urmă.

Toate astea nu erau decît închipuiri; şi în starea în care mă găseam, nu puteam decît să-i plîng pe cei morţi şi să-i mulţumesc lui Dumnezeu că, între atîţi marinari care-şi pierduseră viaţa pe aici, găsise cu cale să mă scape numai pe mine. Învăţai că, oricît de nenorocit ai fi, dacă priveşti împrejur, vezi întotdeauna nenorociri şi mai mari,

Aceasta era situaţia nenorocitului echipaj, a cărui scăpare n-o credeam cu putinţă, doar numai dacă nu fusese salvat de altă corabie. Dar nu era decît o probabilitate.

Nu găsesc cuvinte cu care să exprim dorinţa pe care o aveam să văd scăpat măcar un singur om, din care să-mi fac un tovarăş; niciodată nu dorisem mai mult societatea oamenilor, nici nu mă simţisem atît de nenorocit fără dînşii.

Dar nu era aceasta soarta nenorocitului, şi nici a mea; căci pînă în ultima zi a şederii mele în această insulă, nu ştiui dacă a scăpat cineva din acest naufragiu. După cîteva zile, avui durerea să găsesc pe nisip cadavrul unui muss înecat. Era îmbrăcat cu o haină de marinar, cu o pereche de pantaloni vechi şi o cămaşă de pînză albă; mi-era cu neputinţă să ghicesc de ce naţie e; în buzunare avea doar cîţiva gologani şi o pipă, mult mai preţioasă pentru mine decît toţi banii.

CAPITOLUL XI

Marea se liniştise şi ardeam de dorinţa de-a vizita vasul, nu atît pentru a găsi înăuntru ceva trebuincios, cît pentru a vedea dacă nu se găsea pe el vreo creatură omenească a cărei viaţă s-o pot scăpa. Gîndul acesta mă stăpînea aşa de tare, că pînă nu-l îndeplinii nu mă liniştii.

Pregătii, deci, cele necesare pentru călătorie. Luai o bucată de pîine, o cană cu apă, o sticlă cu rom şi un coş plin cu struguri uscaţi. Încărcat cu aceste provizii, mă coborîi în barcă, o curăţai şi o împinsei pe unde; pe urmă mă întorsei să mai aduc ce-mi mai trebuia: orez, umbrela, cîteva prăjituri, un caşcaval şi o cană cu lapte de capră. Cînd fui gata rugai pe Dumnezeu să-mi binecuvînteze călătoria; apoi, luînd-o pe lîngă ţărm, ajunsei la capătul coastei nord-estice a insulei, de unde, dacă eram destul de îndrăzneţ, puteam să mă avînt pe ocean. Privii îngrozit la curentele care erau să mă înghită, căci amintirea aceasta nu putea decît să mă descurajeze, deoarece, dac-aş fi avut nenorocul să dau iar în ele, m-ar fi depărtat din nou de insulă, şi de astă dată ziceam adio lumii.

Eram aşa de înspăimîntat, că era cît pe-aci să-mi părăsesc planul. Îmi trăsei barca lîngă ţărm şi, aşezîndu-mă pe o moviliţă, stăteam şi mă gîndeam ce-i de făcut; rămăsei pînă cînd începu fluxul, care-mi împiedică planul pentru cîteva ore. Pe urmă, îmi trăsni prin cap să mă sui pe o colină, să văd încotro o apucau curenţii pe vremea fluxului, pentru a observa dacă nu era cu putinţă ca, aruncat de vreun curent cînd marea era liniştită, să fiu adus tot aşa de repede înapoi pe timpul fenomenului. Găsii repede o înălţime de unde se putea zări marea din toate părţile, şi văzui limpede cum curentul refluxului ieşea din partea meridională a insulei şi cîrmind spre nord, putea să mă ducă pînă la mine acasă.

Încurajat de descoperirea aceasta, hotărîi să plec a doua zi dimineaţă, pe vremea refluxului, ceea ce şi făcui, după ce mă odihnii toată noaptea în barcă. O luai mai întîi spre nord, pînă cînd simţii curentul, care mă depărtă de coasta estică, fără însă a se face stăpîn cu totul pe barca mea, care avea cîrma bună şi pe care o mînam cu ramele; cu mijlocul acesta mergeam drept înspre navă, la care ajunsei în mai puţin de două ore.

Un spectacol trist mi se arată ochilor: vasul, care părea spaniol, şedea pironit între două stînci; pupa şi o parte din corpul vasului erau sparte de valuri; şi, fiindcă prora se lovise de stînci cu violenţă, catargele erau rupte; numai catargul din vîrf rămăsese neatins.

Cînd m-apropiai, un cîine care mă văzu ieşi pe punte şi începu să latre. Îl strigai; sări în mare şi, ajutîndu-l, se urcă în barcă; era pe jumătate mort de foame şi de sete; îi dădui o bucată de

pîine şi-o înghiţi ca un lup flămînd, care-a umblat cincisprezece zile nemîncat prin zăpadă; apoi îi dădui să bea puţină apă.

În vas văzui un spectacol înduioşător: doi oameni înecaţi muriseră îmbrăţişaţi la proră. Afară de cîine, nu mai era nici o vieţuitoare pe bord.

Aproape toate obiectele de pe bastiment erau stricate de apă; găsii cîteva butoaie cu vin şi cu rachiu, dar erau prea mari ca să le pot lua. Mai dădui şi peste mai multe lăzi, din care luai două, fără să mă uit ce aveau înăuntru.

Din obiectele găsite, îmi dădui cu socoteala că vasul trebuia să fi fost încărcat cu lucruri scumpe; bănuii că se ducea spre Buenos Aires sau Rio de la Plata, iar de-acolo la Havana şi în Spania.

Afară de lăzi, mai găsii şi un butoiaş pe care, după multă cazną, reuşii să-l cobor în barcă. Într-o cabină, zării mai multe puşti şi un cornet cu praf de puşcă; luai praful, dar armele le lăsai, fiindcă aveam destule. Mai luai o lopăţică şi un cleşte de foc, de care aveam mare trebuinţă, o căldare şi un ibric pentru fiert ciocolata. Văzînd că începe fluxul, mă coborîi în barcă, împreună cu cîinele şi cu tot calabalîcul; chiar în aceeaşi seară mă întorsei pe insulă, obosit mort.

După ce mă odihnii încă o noapte în barcă, mă gîndii dacă e mai bine să-mi duc lucrurile în peşteră sau în castel. Butoiaşul era plin cu un fel de rom care nu era aşa de bun ca acela din Brazilia. Lăzile erau încărcate cu obiecte foarte trebuincioase mie: găsii o mulţime de sticle pline cu băuturi întăritoare excelente; sticlele erau argintate şi conţineau fiecare cîte trei pinte.

Dădui peste două borcane cu dulceaţă, aşa de bine închise, că apa nu putuse să pătrundă în ele; în alte două pătrunsese.

Mai găsii cîteva cămăşi foarte bune, diferite cravate şi o jumătate de duzină de batiste, cu care îmi ştergeam faţa pe timpul căldurilor. Toate aceste obiecte îmi erau foarte trebuincioase.

Pe fundul lăzii, descoperii trei saci mari cu gologani şi mai multe obiecte de aur, care puteau să cîntărească la un loc o livră. Găsii şi în a doua ladă gologani, dar aur nu, de unde trăsei concluzia că aparţinuse unui marinar mai sărac.

În lada aceasta din urmă, se aflau cîteva veşminte, dar proaste, şi trei sticluţe cu praf de puşcă subţire, pentru vînătoare. În general, nu mă alesei cu lucru mare din această călătorie; banii nu-mi foloseau la nimic; i-aş fi dat pe toţi pentru două-trei perechi de ciorapi, căci îmi trebuiau grozav. Luasem eu ciorapii din picioarele bieţilor marinari înecaţi, dar nu erau tocmai buni.

Dusei banii în grotă şi-i pusei alături de ceilalţi, pe care-i găsisem mai de mult.

E adevărat însă că, atunci cînd ai bani mulţi, ai dori să ai şi mai mulţi; regretai că nu putui pătrunde în fundul vasului spre a lua banii ce mai puteam, pentru ca, dacă odată şi-odată scăpam, să-i duc cu mine în patrie!

Lăcomia aceasta se observă mai mult la omul bogat, corupt de civilizaţia înaintată şi care se dedă pasiunii jocului.

După ce-mi aşezai obiectele la loc sigur, dusei barca în rada unde-o ţineam de obicei şi mă întorsei acasă, unde găsii toate lucrurile cum le lăsasem. Reîncepui să trăiesc ca mai înainte, ocupîn-

du-mă cu lucrările domestice. Cîtva timp, trăii chiar liniştit; numai că ieşeam rar, şi mergeam mai mult spre coasta de vest, unde ştiam că nu vin sălbaticii.

O dusei aşa doi ani, şi aş fi fost destul de fericit dacă creierul meu, care parcă era făcut înadins ca să-mi chinuiască trupul, nu s-ar fi umplut cu fel de fel de planuri, ca să pot părăsi insula. Cîteodată, mi se năzărea să mai vizitez o dată nava, în care n-aveam ce să mai găsec, altă dată mă gîndeam cum să scap din insulă, şi desigur că, dac-aş fi avut cu mine corabia cu care plecasem din Sale, aş fi pornit pe mare, la întîmplare.

Natural, visurile se învîrteau împrejurul gîndurilor. Odată visam că, plecînd într-o dimineaţă din castel, văzui pe coastă două luntre din care se coborîră unsprezece sălbatici cu un prizionier, care era destinat să fie mîncat.

În momentul în care era să fie omorît, nenorocitul scapă şi vrea să se ascundă în pădure; văzîndu-l singur, mă descopăr şi, încurajîndu-l, îl fac să se suie pe scară, în fortificaţia mea. Sînt vesel de această întîlnire, fiindcă mi-am găsit un tovarăş de suferinţă şi de ajutor.

Acesta fu visul care, cît timp ţinu, mă umplu de bucurie. Dar ce decepţionat fui la deşteptare!

Văzui însă că singurul mijloc de a-mi îndeplini planul era să prind un sălbatic sau să scap un prizonier, lucru foarte greu, deoarece trebuia să omor o caravană întreagă. Pe de altă parte, tremuram, gîndindu-mă la cele judecate mai sus, şi care mă făceau să-mi privesc acţiunea ca pe o crimă. E adevărat că-mi dădeam şi dreptate, ştiind că sălbaticii aceştia mi-erau duşmani şi că mă vor

devora imediat ce le va sta în putință, așa că, atacîndu-i, nu făceam decît să mă apăr. Totuși, stam nehotărît cînd mă gîndeam că trebuia să vărs atîta sînge.

După o lungă cugetare, cumpănind bine argumentele, pasiunea învinse umanitatea și mă hotărîi să pun mîna pe un sălbatic cu orice preț. Întrebarea era cum trebuia să fac ca să reușesc. Fiindcă nu puteam să decid nimic înainte, mă hotărîi să-mi fac planul cînd vor debarca și voi vedea împrejurările.

Pentru aceasta plecam în toate zilele în recunoașterea terenului; dar timp de optsprezece luni nu descoperii nimic, deși cutreierai partea țărmului cea mai vizitată de sălbatici. Osteneala pe care mi-o producea umbletul acesta zadarnic, departe de a mă descuraja, mă îndîrjea și mai rău: ardeam de nerăbdare să dau ochi cu canibalii.

Aveam atîta încredere în mine, încît mă făceam forte să prind trei sălbatici și să-i pun în imposibilitate de a mă ataca. Nu-mi lipsea decît ocazia.

În sfîrșit, păru că se prezintă: într-o dimineață, descoperii pe țărm șase luntre; pe sălbatici nu-i puteam vedea cu ochiul liber. Știam că, de obicei, veneau cîte cinci-șase într-o luntre, așa că numărul lor îmi strica toate planurile. Cum să se lupte un singur om cu treizeci? Cu toate astea, după ce stătui cîteva minute nehotărît, mă pregătii de luptă. Ascultai atent, să aud vreun zgomot; pe urmă, lăsîndu-mi cele două puști lîngă scară, mă așezai astfel, încît să nu mi se vadă capul. Privii cu ocheanul și văzui că sînt cel puțin treizeci; aprinseseră un foc mare, ca să-și pregă-

ească orgia, şi acum jucau împrejurul lui, făcînd fel de fel de strîmbături şi de sărituri, după obiceiul ţării.

Puţin după aceea, îi văzui scoţînd dintr-o luntre doi nenorociţi, pe care se pregăteau să-i taie. Unul dintre aceştia căzu la pămînt, lovit cu un par; doi-trei călăi se repeziră asupra lui, îl tăiară în bucăţi şi pregătiră hălci de carne pentru bucătăria lor infernală, pe cînd celălalt aştepta îngrozit să-i vină rîndul. Nefericitul, profitînd de un moment de libertate, începu să fugă cît îl ţineau picioarele, înspre partea unde se afla fortăreaţa mea.

Mărturisesc că, văzîndu-l îndreptîndu-se spre mine, mă îngrozii, mai ales că-mi închipuiam că va fi urmărit de toată trupa. Mă asigurai repede, văzîndu-l fugărit numai de trei canibali şi alergînd mai repede decît ei, aşa că, dacă mai putea să alerge vreo jumătate de ceas, scăpa.

Între el şi castelul meu se afla un mic golf, lîngă care, n-avea încotro, trebuia să se oprească, doar dacă n-ar fi trecut-o înot; dar cînd ajunse acolo, nu stătu la îndoială şi se aruncă în apă, ajungînd de cealaltă parte din vreo treizeci de salturi. Pe urmă începu iar s-alerge, cu aceeaşi iuţeală. Numai doi din sălbaticii care-l fugăreau se aruncară în apă; cel de-al treilea se întoarse la locul orgiei, ceea ce era o fericire pentru cel urmărit. Mai observai că înotătorii întrebuinţau, ca să ajungă la mal, aproape îndoit timp cît prizonierul.

Atunci mă convinsei că ocazia de a-mi găsi un tovarăş sosise şi că mă chema chiar cerul să scap viaţa acestui nenorocit. Mă coborîi repede de pe stîncă, să-mi iau puştile, şi mă repezii înspre mare. După cîţva paşi, fui între sălbatici şi bietul fugar.

îi strigai să se oprească, făcîndu-i semn cu mîna, dar mi se pare că, la început, îi era tot așa de frică de mine ca de canibali. Văzîndu-i pe aceștia că sosesc, m-aruncai asupra celui dîintîi și-l doborîi c-un pat de pușcă; nu trăsei foc, deoarece mi-era frică să nu fiu auzit de ceilalți — cu toate că le-ar fi fost cu neputință să știe ce înseamnă zgomotul acesta necunoscut.

Cel de-al doilea, văzîndu-și prietenul căzînd, se oprește ca trăznit. Mă duc înspre dînsul, dar îl văd că pune arcul la ochi, să tragă. Ochesc și eu și îl dobor dintr-o descărcătură. Săracul fugar, cu toate că-și văzu dușmanii morți, se opri înspăimîntat de zgomot și de lumină, dar observai că-i venea mai mult să fugă decît să se apropie. Îi făcui semn să înainteze; dar n-apuca să facă doi pași și se oprea. Fără îndoială, își închipuia că-l așteaptă soarta celorlalți. În sfîrșit, făcîndu-i un gest și mai binevoitor, înaintă și îngenunche la o distanță de vreo zece sau doisprezece pași, ca să-mi arate supunere. În tot timpul acesta, îi surîdeam cît puteam mai binevoitor. Cînd ajunse lîngă mine, mi se aruncă la picioare, sărută pămîntul și-mi puse un picior pe capul lui, ca să-mi arate credință și că mă va sluji ca rob. Îl ridicai și-l mîngîiai, ca să-l încurajez. Dar nu isprăvisem încă: văzui că sălbaticul pe care-l doborîsem cu un pat de pușcă nu murise, și îl arătai robului. Răspunse cîteva vorbe pe care nu le înțelesei, dar care mă încîntară, fiind primele accente omenești pe care le auzeam după douăzeci și cinci de ani.

Nu era însă timp de plăceri: sălbaticul își venise în fire și pe robul meu îl apucase iarăși frica. Cînd mă văzu trăgînd al doilea foc, prinse curaj

şi-mi făcu semn să-i dau sabia, ceea ce şi făcui. De abia i-o dădusem, şi se aruncă asupra duşmanului, retezîndu-i capul dintr-o dată, aşa de iute şi de ager cum ar fi făcut-o cel mai îndemînatic călău din Germania. Totuşi, vedea pentru prima oară o sabie, doar dacă vreţi să numiţi tot aşa săbiile de lemn pe care le întrebuinţează sălbaticii. Mai tîrziu aflai că săbiile acestea sînt făcute dintr-un lemn aşa de tare şi de greu, şi canibalii le ascut aşa de bine, că retează capul duşmanului cît ai clipi din ochi.

După ce făcu isprava, se întoarse sărind, şi rîzînd, şi făcînd o mulţime de gesturi pe care nu le înţelegeam. Depuse capul şi sabia la picioarele mele. Era curios să ştie cum omorîsem pe celălalt şi-mi făcu semn c-ar vrea să se apropie să-l vadă. Cînd ajunse lîngă el, fu şi mai mirat: îl privi, îl întoarse pe toate feţele, băgă degetul în rana făcută de glonţ drept în inimă şi care nu sîngerase mult. După ce-l privi lung, se întoarse lîngă mine cu arcul şi cu săgeata mortului. Îi făcui semn să mă urmeze, dîndu-i de înţeles că mi-e frică să nu vină ceilalţi sălbatici.

Îmi răspunse, tot prin semne, că ar vrea să îngroape cadavrele, ca să nu ne dea de urmă; îl lăsai şi, într-un minut, făcu două gropi în care aruncă victimele. Apoi îl luai cu mine, nu în castel, ci în peşteră, aşa că o parte din visul care-mi prezisese c-o să-mi găsesc tovarăşul în pădure se dezminţea.

Ajuns în peşteră, îi dădui o bucată de pîine, un ciorchine de strugure şi puţină apă, de care avea mare trebuinţă, fiind rupt de oboseală. Îi făcui

semn să se culce, arătîndu-i un morman de paie, acoperit cu o plapumă, care-mi servise și mie de mai multe ori de pat.

Era un flăcău țeapăn, de vreo douăzeci și cinci de ani; nici prea gros, nici prea subțire, avea o musculatură superbă; n-avea deloc aerul sălbatic: din contră, avea pe figura lui, mai ales cînd surîdea, blîndețea europenilor. Nici părul nu-i era creț ca al sălbaticilor: îl avea lung și negru. Ochii îi erau strălucitori, fruntea mare. Nu era negru la față, ci mai mult pîrlit, fără să semene deloc cu urîții din Brazilia și insula Virginiei; pielea lui aducea mai mult cu culoarea măslinei. Avea obrazul rotund și nasul drept, gura frumoasă și buzele subțiri, dinții regulați și albi ca mărgăritarul.

După ce mai mult moțăi decît dormi timp de o jumătate de oră, ieși din grotă și veni să mă găsească unde-mi mulgeam caprele.

Veni în fugă și se aruncă la picioarele mele, arătîndu-mi adînca-i recunoștință; își reînnoi jurămîntul de credință, punîndu-mi piciorul pe capul lui; în sfîrșit, făcu toate gesturile posibile ca să-mi arate supunere pînă la moarte. Înțelesei cele mai multe dintr-însele și-i arătai și eu cum putui că sînt mulțumit. Începui să-i vorbesc, și-l învățai și pe dînsul. Începui prin a-i spune că se va numi *Vineri*, în amintirea zilei întîlnirii noastre. Îl mai învățai să mă numească *Stăpîne*, și să zică *da* și *nu*. Pe urmă îi dădui să bea lapte dintr-un ulcior, arătîndu-i cum trebuie să înmoaie într-însul pîine. Îi plăcu foarte mult.

Rămăsei cu dînsul în peșteră toată noaptea; a doua zi îi făcui semn să mă urmeze, ca să-l îmbrac, căci era gol de tot.

Trecînd pe lîngă locul unde îngropase cadavrele şi pe care îl însemnase, ca să-l recunoască, mă făcu să înţeleg c-ar fi bine să scoatem carnea, s-o mîncăm. Făcui pe supăratul, arătîndu-mi toată indignarea, şi prefăcîndu-mă că-mi vine să vărs. Pricepu şi se depărtă ascultător. Apoi îl luai cu mine pe vîrful colinei, pentru ca să vedem dacă duşmanii plecaseră, şi uitîndu-mă cu ocheanul, observai că nu mai erau pe coastă. Nu se vedeau nici luntrele lor, semn că se depărtaseră.

Descoperirea aceasta nu mă mulţumi de tot. De astă dată avînd curaj mai mult, luai sclavul cu mine. Era înarmat cu sabia mea, cu arcul şi săgeţile luate de la sălbatic. Îi mai dădui o puşcă şi, astfel înarmaţi, o luarăm către locul măcelului.

Cînd sosii, îmi îngheţă sîngele în vine de groază. Vineri nu se-nspăimîntă. Locul era acoperit cu oase descărnate şi cu sînge, în sfîrşit, cu toate resturile mesei cu care canibalii îşi serbaseră victoria.

Văzui pe pămînt trei cranii şi cinci mîini, precum şi o mulţime de oase de la mîini şi de la picioare. Vineri îmi arătă că mizerabilii aduseseră cu dînşii patru prizioneri, din care mîncaseră trei, el fiind al patrulea; că avusese loc o luptă mare între naţiunea lui şi canibali, şi că aceştia din urmă făcuseră o mulţime de prizonieri, destinaţi să fie şi ei mîncaţi, la rîndul lor.

Adunai tristele rămăşiţe şi îl pusei pe Vineri să le ardă pe rug. Vedeam bine că vroia să le mănînce, dar i-arătai atîta scîrbă, că nu îndrăzni să le guste, de frică să nu-l omor şi pe dînsul.

După ce terminarăm această operaţie, ne întoarserăm la castel, unde începui să lucrez la veşmintele lui Vineri. Îi dădui mai întîi nişte pantaloni

... pînză, pe care-i găsisem în lada unui marinar şi care i se potriveau perfect. Îi mai pusei în spinare o haină de piele de capră şi, trîntindu-i în cap şi o scufie, făcută din piele de iepure, îl văzui îmbrăcat.

Era încîntat, văzîndu-se tot aşa de gătit ca stăpînu-său, cu toate că, la început, stătea ca lemnul în costumul ăsta, cu care nu era învăţat. Îl supărau mai mult pantalonii, şi mai ales mînecile, pe la subţioară. Încetul cu încetul, se obişnui.

A doua-zi, începui să mă gîndesc unde puteam să-l aşez mai bine pe servitorul meu, astfel încît să-i fie şi lui bine, şi să fiu şi eu apărat în cazul cînd ar fi aşa de ingrat încît să atenteze la viaţa mea. Nu găsii nimic mai nimerit decît să-i construiesc un bordei între fortificaţii, astfel încît să nu poată intra în castel fără voia mea. Mai mult: hotărîi să iau, în fiecare seară, toate armele cu mine.

Din fericire, toate aceste precauţiuni nu erau necesare; niciodată n-a avut un om vreun servitor mai credincios şi mai iubitor ca acesta. Începea să mă iubească cu o dragoste de fiu, gata să-şi sacrifice viaţa oricînd, ca s-o scape pe a mea. În scurt timp, îmi dădu atîtea probe, că-mi fu cu neputinţă să mă mai îndoiesc de el.

În sfîrşit, eram încîntat de noul meu tovarăş: mă pusesem cu tot dinadinsul să-l învăţ să vorbească şi să lucreze, şi-l găseam cel mai silitor şcolar din lume. Era aşa de vesel cînd putea să facă ceva, că rîdea ca un nebun. Atunci zilele începură să-mi pară dulci şi, cu condiţia ca sălbaticii să ne lase în pace, aş fi vrut bucuros să-mi sfîrşesc viaţa în acest locaş.

După ce stătui cu Vineri trei-patru zile, mă hotărîi să-l dezobișnuiesc de a mînca oameni, dîndu-i carne din vînatul meu. Într-o zi, îl dusei în pădure, cu gîndul de-a împușca o capră; intrînd, zării o capră, care ședea la umbră, lîngă doi iezi; oprii pe Vineri, spunîndu-i să nu se miște și, în același timp, trăsei asupra unui ied, pe care-l omorîi. Bietul sălbatic, care mă mai văzuse doborînd de departe pe unul din dușmani, fără să priceapă cum, tremura ca o frunză; fără ca măcar să se uite înspre partea iedului, ca să vadă dacă-l împușcasem sau nu, se descheie la haină, ca să se încredințeze dacă nu era rănit el. Fără îndoială, era convins că vreau să scap și de el, căci îl văzui îngenunchind la picioarele mele și sărutîndu-le îndelung. Îmi ținu un discurs lung, din care nu pricepui decît că mă ruga să nu-l omor.

Ca să-l liniștesc, îl apucai binișor de mînă și-l ridicai, arătîndu-i cu degetul capra, rugîndu-l să mi-o aducă. Pe cînd era ocupat să vadă cum naiba o ucisesem, îmi încărcai pușca din nou. Chiar în același moment, zării printre arbori o lighioană pe care o luai drept o pasăre de pradă, dar care era un papagal. Strig pe sălbatic și, arătîndu-i pămîntul, pușca și pasărea, trag. Văd pasărea căzînd și pe sălbatic înspăimîntat din nou. Neobservînd cînd îmi încărcasem pușca, dînsul o privea ca pe o armă ucigătoare la nesfîrșit. Îi trebui multă vreme să-și vină în fire, și cred că, dacă nu l-aș fi oprit, ar fi adorat pușca mai mult decît pe mine. Multe zile nici nu îndrăzni s-o atingă; îi vorbea ca și cînd dînsa ar fi putut să-i răspundă. O ruga, după cum aflai mai tîrziu, să nu-l omoare.

După ce-l văzui liniştit de tot, îi făcui semn să aducă păsărea, ceea ce şi făcu; dar, văzînd c-o să întîrzie pînă s-o aducă, deoarece papagalul, care nu murise încă, se tîrîse mai departe, profitai de ocazie ca să-mi încarc iar puşca. Neavînd însă în ce să mai trag, nu-mi mai speriai sclavul.

În aceeaşi seară, tăiai capra şi pusei mai multe bucăţi de carne într-o ulcică; după ce făcui o supă minunată, dădui o parte din carne lui Vineri, care, văzîndu-mă mîncînd, gustă şi dînsul. Îmi făcu semn că-i place, dar ceea ce-i părea curios era că o sărez. Ca să mă facă să înţeleg că sarea nu e bună, puse puţină pe limbă şi apoi o scuipă, strîmbîndu-se şi clătindu-şi gura cu apă. Eu, din contră, îi arătai că bucăţica de carne nu e bună fără sare, dar nu putui să-l conving.

A doua zi, vrui să-l învăţ să mănînce carne friptă, ceea ce făcui, frigînd o halcă pe jăratic, cum se face în Anglia, şi oferindu-i-o.

De-abia o gustă, şi-mi făcu atîtea semne că-i place şi că nu va mai mînca niciodată carne omenească, încît ar fi fost greu să nu-l pricep.

După aceea îl învăţai să secere şi să vînture grîul, operaţie pe care în curînd avea s-o facă tot aşa de bine ca mine; mai învăţă să frămînte pîinea. Într-un cuvînt, în cîteva zile, învăţă de toate.

Acum aveam de hrănit două guri, şi, în consecinţă, aveam trebuinţă de mai mult grîu ca mai înainte. Deci, alesei un lan mai mare şi începui să-l lucrez tot ca pe celelalte; Vineri mă ajută nu numai cu îndemînare, ci şi cu tragere de inimă, ştiind că roadele vor fi împărţite cu dînsul. Îmi era foarte recunoscător pentru toate atenţiile şi

mă făcu să înţeleg că iubirea lui n-avea margini. Fu anul cel mai plăcut pe care-l petrecui în insulă. Vineri începea să vorbească binişor şi ştia deja toate denumirile localităţilor şi ale obiectelor, aşa că-mi puteam pune iar în mişcare limba, care-mi fusese atîta timp netrebuincioasă.

Nu numai că-mi plăcea să vorbesc cu dînsul, dar eram încîntat de credinţa pe care mi-o arăta şi, văzînd cît ţine la mine, îl iubeam din ce în ce mai mult.

Într-o zi, vrui să ştiu dacă tînjeşte după patria lui, şi fiindcă ştia destul de bine englezeşte ca să-mi răspundă, îl întrebai în ce împrejurare căzuse prizonier. Îmi răspunse că naţia lui fusese mai totdeauna biruitoare, dar că fusese surprins, împreună cu alţi tovarăşi, de nişte inamici mult mai numeroşi. Îmi mai spuse că ai lui obişnuiesc şi ei să-şi mănînce prinşii şi adăugă că, la o depărtare de cîteva leghe în mare, bate întotdeauna acelaşi vînt şi curge acelaşi curent, care seara îşi schimbă bătaia în sens invers. Mulţumită numai acestui fenomen, sălbaticii pot să străbată distanţa aşa de uşor.

Crezui, la început, că nu e vorba decît de flux şi de reflux; dar pe urmă înţelesei că fenomenul se datoreşte rîului Orinoco, la îmbucătura căruia se află instalată insula pe care o locuiam.

În mijlocul acestor convorbiri, nu uitasem să fac să încolţească în inima lui Vineri sentimentul credinţei. Într-o zi, îl întrebai cine-l crescuse. Neînţelegîndu-mă, crezu că-l întreb de tatăl său. Îmi schimbai, deci, chestiunea şi-l întrebai cine a făcut marea, pămîntul, colinele şi pădurile. Îmi răs-

Vineri se sperie din nou.

punse că un bătrîn, anume Benamuki, care nu moare niciodată şi care e mai mult decît marea, luna şi stelele.

Profitai de ocazie ca să-i vorbesc despre adevăratul Dumnezeu; îi spusei că Creatorul tuturor vieţuitoarelor conduce prin aceeaşi putere şi înţelepciune cu care a creat tot; că e atotputernic, în stare să facă orice pentru noi, să ne dea toate ori să ne ia tot.

Îi deschisei ochii încetul cu încetul. Mă asculta cu luare-aminte şi părea că primeşte cu plăcere noţiunea lui Isus, trimis pe lume ca să ne ispăşească, şi a lui Dumnezeu, care ne aude rugăciunile deşi e în cer.

Invocai cerul pentru a-l face pe acest nenorocit sălbatic să poată pricepe Evanghelia; îl rugai să-mi dezlege limba, astfel încît să-l conving. În lecţia mea era mai multă bunăvoinţă decît ştiinţă; mărturisesc că, învăţîndu-l pe Vineri, mi se-ntîmplă ceea ce se întîmplă de multe ori în asemenea cazuri, adică învăţai şi eu o mulţime de lucruri necunoscute încă, sau cel puţin cărora nu le dădusem destulă atenţie.

Cînd începui să mă înţeleg bine cu Vineri, mă apucai să-i istorisesc toate aventurile mele, mai ales cele cu privire la insula în care mă aflam. Îi arătai misterul prafului de puşcă şi îl învăţai să tragă cu arma; mai mult: îi dădui un cuţit, care-i produse o plăcere nespusă, şi îi fabricai o cingătoare la fel cu a mea.

Îi mai făcui descrierea Europei şi mai ales a Engliterei, patria mea; îl iniţiai în modul nostru de trai, religia noastră, comerţul pe care-l facem cu tot universul, cu ajutorul corăbiilor; îi dădui

chiar o idee despre nava pe care o vizitasem și care se sfărîmase aproape de coastă. Îi arătai de asemenea rămășițele bărcii din care scăpasem. De-abia i-o arătasem, și-l văzui că rămîne gînditor. Îl întrebai care e cauza, și-mi răspunse: „Eu văzut barcă noi".

Îmi trebui mult pînă să înțeleg ce vrea să spună; dar, după un examen mai amănunțit, pricepui că vrea să mă facă să înțeleg că o barcă la fel cu aceasta fusese aruncată pe țărmul lor. Crezui că provenise de la vreun vas naufragiat, dar nu-mi dădu prin gînd că cei dinăuntrul vasului putuseră să scape pe dînsa. Singurul lucru la care mă gîndii fu să întreb cum era barca.

Mi-o descrise binișor, adăugînd: „Noi scăpat oameni albi înec". Îl descosei dacă erau oameni în barcă, și-mi răspunse: „Da, era plină". Îmi arătă pe degete că fuseseră optsprezece, care acum se aflau în țara lui.

Discursul acesta mă făcu iar să visez: îmi închipuii că marinarii din nava zărită cu cîteva zile înainte săriseră în apă și ajunseseră la mal, pe țărmul sălbaticilor. Gîndul acesta mă făcu să mă interesez mai mult de dînșii. Vineri îmi răspunse că locuiau acolo de patru ani; cînd îl întrebai de ce nu fuseseră mîncați, îmi răspunse: „Noi frați dînșii; mîncăm oameni numai bătaie". Adică: „națiunea mea nu mănîncă decît prizonierii prinși în război".

După cîtva timp, într-o zi, pe cînd Vineri se afla pe vîrful colinei, din partea estică a insulei, de unde pe vreme senină se putea vedea coasta

Americii, îl văzui sărind în sus şi strigînd de bucurie. Îl întrebai ce e, şi-mi strigă încîntat: „Acolo vede ţara mea!"

Faţa i se luminase şi-i citii în ochi dorul de-a se reîntoarce acasă. Descoperirea aceasta mă făcu să nu prea lungesc vorba asupra subiectului, fiind sigur că, de îndată ce va găsi vreo ocazie să plece, sălbaticul mă va părăsi, uitînd şi învăţămintele religioase pe care i le dădusem şi tot ce-mi datora. Ba îmi fu chiar frică să nu mă descopere compatrioţilor săi şi să-i aducă în insulă, pentru a mă devora cu aceeaşi plăcere cu care mîncase altădată pe duşmani. Îl învinuiam însă degeaba pe bietul băiat, cum mă convinsei pe urmă, cînd îmi spuse că n-ar dori să se-ntoarcă acasă decît însoţit de mine, sigur c-o să-i învăţ lucruri bune pe ai lui.

Atunci hotărîi să străbat marea pentru a ajunge la străinii scăpaţi din naufragiu; pentru aceasta căutai un pom destul de gros pentru a-mi face o barcă încăpătoare, şi, în acelaşi timp, în apropiere de ţărm, ca să fie uşor de împins pe mare.

Sălbaticul meu găsi repede un pom bun pentru ce-mi trebuia, dar pe care eu nu-l cunoşteam. Era de părere să-l scobim cu ajutorul focului; însă arătîndu-i instrumentele mele, se convinse că sînt mai practice. După o lună de muncă, dădu gata scobitura. Făcusem o barcă foarte curăţică. Pînă s-o împingem pe mare, mai pierdurăm încă cincisprezece zile.

Eram surprins văzînd îndemînarea lui Vineri. Îl întrebai dacă barca e destul de solidă şi-mi răspunse că e capabilă să reziste vînturilor celor mai puternice. Mai aveam însă de adăugat nişte lucruri pe care dînsul nu le cunoştea: un catarg, o pînză,

o ancoră şi un cablu. Pentru aceasta alesei un cedru drept, pe care îi poruncii lui Vineri să-l doboare şi să-i dea forma necesară. Pînza o făcui din diferitele cîrpe pe care le aveam. Mi-era frică să nu fie putrede, dar, după o muncă lungă şi obositoare — căci n-aveam ac — o sfîrşii. Aducea cu aceea cu ajutorul căreia scăpasem din Barbaria.

După ce mai lucrai încă două luni, la tot ce era necesar bărcii, mă văzui, în sfîrşit, gata de plecare. Cu toate că nu eram dulgher bun, îmi făcui pînă şi cîrmă, căci ştiam cît e de trebuincioasă. Mi se pare însă că lucrai la dînsa mai mult decît la întreaga barcă.

CAPITOLUL XII

Acum era vorba să-l învăţ pe sălbaticul meu mînuirea bărcii, căci, cu toate că ştia să vîslească, habar n-avea de întrebuinţarea cîrmei şi a pînzelor. Căsca ochii cînd mă vedea schimbînd pînza de colo pînă colo şi cîrmind barca după voinţă. Nu-i trebui mult ca să devină un marinar perfect, cu toate că-mi fu cu neputinţă să-l fac să înţeleagă întrebuinţarea busolei. Din fericire, nu era tocmai o pagubă mare, deoarece timpul era mai totdeauna senin, aşa că instrumentul nu ne era de trebuinţă, noaptea orientîndu-ne după stele. Pe timp ploios, nu îndrăznea nimeni să se expună pe mare.

Se împlineau douăzeci şi şapte de ani de cînd eram exilat în insulă, deşi nu se mai puteau numi exil cei trei ani din urmă, pe care-i petrecusem în tovărăşia lui Vineri. În fiecare an, celebram ca de obicei aniversarea naufragiului. Aveam convingerea că, anul care trebuia să urmeze, voi scăpa de suferinţe; totuşi, speranţa aceasta nu mă făcu să uit să semăn, ca de obicei, şi să lucrez înainte, ca şi cînd aş fi fost sigur c-o să mor în insulă.

Sosind vremea ploilor, fui nevoit să stau închis mai mult. Luasem toate măsurile ca barca să fie pusă în siguranţă.

Pentru aceasta Vineri săpase un şanţ pînă lîngă o stîncă, în care vîrîse luntrea ca într-un fel de şantier. Ca să nu se ude, o acoperise cu nişte crengi care o fereau tot aşa de bine ca orice pînză gudronată. Astfel aşteptarăm lunile noiembrie şi decembrie, în care eram hotărîţi să plecăm.

Timpul frumos sosind, începui să mă pregătesc de călătorie, cu scopul de a pleca peste vreo cincisprezece zile. Într-o dimineaţă, pe cînd lucram, îi poruncii lui Vineri să se ducă pe ţărm să prindă o ţestoasă, a cărei carne era foarte bună. De-abia plecase, cînd îl văzui întorcîndu-se în fugă şi sărind peste gard de parc-ar fi zburat. Nici nu-mi dădu răgaz să-l întreb ce e, şi începu să strige: „Stăpîne! durere!"

— Ce e? îl întrebai.

— Oh! răspunse dînsul, acolo, una, două, trei luntre! Şi încă una, două, trei!

Pricepui că-mi spunea că sunt şase luntre, dar pe urmă văzui că nu erau decît trei.

Încercai zadarnic să-l liniştesc, căci bietul băiat tremura ca varga, convins că sălbaticii veniseră înadins ca să-l omoare. „Curaj, Vineri, îi zisei, mă aflu în acelaşi pericol ca şi tine; dacă ne prind, aceeaşi soartă ne-aşteaptă; deci, trebuie să ne pregătim de luptă. Copilul meu, tu ştii să te baţi?

— Eu trage, răspunse dînsul, dar ei mulţi.

— Nu face nimic, îi replicai. Focurile noastre o să-i sperie. Sînt hotărît să-mi primejduiesc viaţa pentru tine, numai să-mi făgăduieşti că-mi vei asculta toate poruncile.

Vineri mă urma, ducînd puştile

— Da, strigă dînsul, eu mor dacă stăpînul zice mor.

Îi dădui imediat să bea puţin rom, ca să se-ntărească. Apoi îi poruncii să ia două puşti de vînătoare, pe care le încărcai; luai şi eu patru muschete, îmi încărcai şi pistoalele. Îmi încinsei sabia şi-i ordonai lui Vineri să-şi ia şi el barda.

Astfel pregătit, apucai ocheanul şi mă suii pe vîrful colinei, să observ ce se petrece pe ţărm. Văzui că duşmanii noştri sînt în număr de douăzeci şi unu, avînd cu dînşii trei prizonieri. Veniseră în trei bărci şi se pregăteau să-i măcelărească pe nenorociţi.

Mai observai că nu debarcaseră în locul de unde scăpase Vineri, ci aproape de portul meu, unde se afla o pădure care se-ntindea pînă lîngă mare. Descoperirea aceasta mă încurajă şi, întorcîndu-mă către Vineri, îi spusei că, în caz că sălbaticii vor încerca să reziste, sînt hotărît să-i împuşc pe toţi.

Romul care i se răspîndise prin sînge, îi dăduse şi lui curaj, aşa că-mi strigă iar:

— Eu mor dacă stăpînul zice mor!

Profitai de îndrăzneala lui, ca să împart armele; îi dădui trei puşti şi un pistol; luai şi eu tot atîtea şi pornirăm. Afară de arme, luasem cu mine o sticlă de rom şi îl încărcasem pe Vineri cu un sac de gloanţe şi unul de praf de puşcă. Singura poruncă pe care i-o dădusem era să vină după mine, să nu vorbească şi să nu facă nici o mişcare fără ordinul meu. Căutai un loc prin care să pot intra în pădure şi să pot trage foc asupra canibalilor fără să fiu văzut. Cu ajutorul ocheanului, îl găsii repede.

Pe cînd mergeam, entuziasmul îmi slăbise; nu mi-era frică de ei, fiindcă erau mai mulți — fiind înarmat, eram mai tare decît ei — dar îmi reveniseră gîndurile de altădată. Îmi ziceam: „Ce trebuință mă îndeamnă să-mi înmoi mîinile în sîngele unui popor care nu mi-a făcut nici un rău?" Gîndurile acestea mă puseră într-o mare nedumerire, din care, în sfîrșit, ieșii hotărît să m-apropii numai de locul măcelului și să aștept să fac ce m-o povățui cerul.

Intrai în pădure cu cea mai mare băgare de seamă, avînd în urma mea pe Vineri. Mă oprii la o mică depărtare de sălbatici. Zărind un pom înalt, îl chem pe Vineri și-i șoptesc să se suie în el, să vadă ce fac canibalii. Dînsul m-ascultă și coboară repede, să-mi spună că stau împrejurul focului și îl mănîncă pe unul dintre prizonieri, pe cînd alături un alt nenorocit, legat de coate, așteaptă să-i vină rîndul. Raportul acesta, mai ales soarta celui legat mă înfurie din nou; înaintai și văzui un om alb trîntit pe pămînt, legat cobză; hainele cu care era îmbrăcat mă convinseră că e un european.

.Mai departe era un alt pom acoperit de tufișuri, de unde puteam vedea mai de aproape festinul, fără a fi zărit. Descoperirea aceasta nu mă făcu să-mi pierd cumpătul; o luai într-acolo încet. Observai tot ce se petrecea.

Văzui că nu era timp de pierdut: nouăsprezece barbari ședeau împrejurul focului, iar doi se îndreptaseră către bietul creștin. Începuseră deja să-l dezlege, cînd mă adresai lui Vineri: „Haide, îi zisei, acum să m-asculți; fă și tu tot ce vei vedea că fac eu". Îmi promise. Punînd jos două puști, îl

văzui făcînd şi pe el tot aşa. Cu cealaltă puşcă îi luai la ochi pe sălbatici şi-i ordonai să facă tot aşa.

— Eşti gata? îl întrebai.

— Da, răspunse dînsul.

Şi în acelaşi moment traserăm amîndoi.

Vineri ochi aşa de bine, că omorî doi şi răni trei; eu nu rănii decît doi şi împuşcai unul. Îşi poate închipui oricine spaima celorlalţi; se ridicară toţi, uitîndu-se buimăciţi împrejur şi neştiind încotro să fugă, ca să scape de un pericol necunoscut. Vineri se uita mereu la mine, ca să vadă ce să facă. După prima salvă, trîntii puşca descărcată jos, luînd-o pe cealaltă. Vineri mă imită. Ochi la fel ca mine.

— Eşti gata? îl mai întrebai încă o dată.

— Foc! îi comandai, cînd îl văzui că-mi face semn că da.

Traserăm a doua oară; uciserăm încă doi; răniserăm însă o mulţime, pe care-i văzurăm alergînd care încotro, plini de sînge; dintr-înşii mai căzură vreo trei, pe jumătate morţi.

Atunci aruncai armele descărcate şi, luînd sabia, îi poruncii lui Vineri să mă urmeze, ceea ce şi făcu, cu o îndrăzneală admirabilă. Ieşirăm din ascunzătoare, scoţînd un strigăt înspăimîntător. Apoi o luai la fugă, cît mă ţineau picioarele, spre biata victimă, care şedea lungită pe nisip. Călăii care se pregăteau să-l dezlege o luaseră la fugă la auzul detunăturii, şi acum erau gata să sară în bărci, urmaţi de alţi trei. Îi strigai lui Vineri să se ia după ei şi să-i împuşte. M-auzi şi, fugărindu-i, trase asupra lor de la o depărtare de patruzeci

de yarzi. Văzîndu-i căzînd pe toți, îmi închipuii că-i omorîse pe cîteșipatru; zării însă pe urmă că trei se ridicară.

Pe cînd sălbaticul meu era ocupat cu distrugerea inamicului, scosei cuțitul ca să tai legăturile prizonierului și, punîndu-l în libertate, îl ridicai și-l întrebai, în limba portugeză, cine e.

Îmi răspunse pe latinește: *Cristianus.*

Văzîndu-l așa de slab, că de-abia se putea ține pe picioare, îi dădui sticla mea și-i făcui semn să bea. Bău și mîncă și o bucățică de pîine, pe care i-o dădui. După ce-și veni în fire, mă făcu să înțeleg că-i spaniol și că mi-e adînc recunoscător pentru ceea ce făcusem pentru el. Servindu-mă de toată spanioleasca pe care o știam, îi zisei: „Vom vorbi mai pe urmă; acum trebuie să luptăm. Dacă mai ai putere, ia acest pistol și această spadă și întrebuințează-le!" Le luă recunoscător, și atingerea armelor îi dădu putere. Se repezi asupra dușmanilor ca un leu și tăie doi. E drept că sălbaticii nici nu mai rezistau. Erau așa de speriați de bubuiturile puștilor, că-și pierduseră capul. Văzusem asta cînd trăsese asupra lor Vineri și cînd îi observasem căzînd de spaimă.

Eu țineam mereu pușca încărcată, dar nu trăgeam, ca să nu mă las dezarmat. Deoarece îi dădusem sabia și pistolul spaniolului, n-o aveam decît pe ea ca să mă apăr. Îi poruncii lui Vineri să dea fuga la pom să aducă armele, ceea ce făcu numaidecît. Pe cînd eram ocupat să le încarc, văzui că spaniolul se bătea înverșunat cu sălbaticul, care se apăra cu o sabie de lemn. Cu toate că creștinul era slăbit, se luptase deja destul de bine cu canibalul, pe care-l rănise în vreo două locuri, cînd,

deodată, acesta îl trînti, căznindu-se să-i smulgă sabia. Spaniolul nu-şi pierdu cumpătul; se lăsă să-i ia spada, puse mîna pe pistol şi-i zbură creierii. Vineri se luase după ceilalţi sălbatici, pe care-i ciopîrţise, omorînd trei. Pe de altă parte, spaniolul apucase o puşcă şi se luase după alţi doi, pe care-i răni; dar nemaiavînd putere să fugă, aceştia putură să se ascundă în pădure, unde Vineri mai omorî unul; celălalt avu norocul să scape, aruncîndu-se în mare şi ajungînd luntrea tovarăşilor săi înot. Cu totul nu scăpară decît patru.

Vîsleau din răsputeri, să iasă din bătaia puştii lui Vineri, care-i bombarda mereu, fără să-i atingă însă. Era de părere să ne aruncăm într-o barcă şi să-i urmărim, împuşcîndu-i şi pe ei, căci, odată scăpaţi, vor istorisi şi compatrioţilor lor cele pătite şi se vor întoarce cu sute de bărci, ca să ne distrugă. Fără îndoială, consimţii. Mă aruncai într-o luntre şi îi poruncii lui Vineri să mă urmeze; dar fui surprins găsind legat un al treilea prizonier, care, aproape mort de frică, nici nu ştia ce se petrece. Era legat aşa de strîns, că de-abia putea să mai răsufle.

Îl dezlegai repede şi vrui să-l ridic, dar n-avea putere să se ţină pe picioare, nici să vorbească. Scoase numai cîteva mugete, crezînd c-au venit sălbaticii să-l taie.

Îi spusei lui Vineri să-i dea să bea o duşcă de de rom; aceasta, împreună cu ştirea că nu-i vom face nimic, îl înzdrăveniră.

După cîteva minute, îl văzul pe Vineri că începe să-l sărute, să rîdă, să sară, parc-ar fi înnebunit. Cîtva timp, n-avu răgaz să-mi spună pricina acestei

Vineri se aruncă în brațele tatălui său.

veselii; dar, în sfîrşit, la întrebările mele, îmi răspunse cu lacrimi în ochi că sălbaticul acesta era tatăl său.

E cu neputinţă să descriu cît fui de mişcat văzînd bucuria fiului, vesel că l-a scăpat pe tatăl său din mîinile călăilor. Tot aşa de cu neputinţă e să descriu gesturile lui Vineri: cînd intra, cînd ieşea din corabie, cînd lua capul bătrînului şi-l lipea de pieptul său, ca să-l încălzească, cînd îi lua mîinile şi picioarele amorţite, şi le săruta, i le freca cu rom, ceea ce-i făcu bine bietului bătrîn.

Accidentul acesta ne făcu să scăpăm din vedere barca. Fu un noroc mare pentru noi, căci, după cîtva timp, se dezlănţui o furtună teribilă, care ţinu toată noaptea şi care ne-ar fi oprit să ne-ntoarcem la ţărm.

Vineri era aşa de ocupat cu tatăl său, că-mi fu milă să-l depărtez de lîngă dînsul. Cînd crezui că stătuse destul, îl strigai. Veni sărind. Îl întrebai dacă-i dăduse bătrînului pîine.

— Nu, zise dînsul, eu cîine rău, mîncat tot.

Îi dădui o bucată şi o duşcă de rom. Duse tot bătrînului, împreună cu un ciorchine de strugure.

După un minut, îl văzui sărind din barcă şi fugind aşa de repede către locuiţa mea, că-l pierdui din vedere: era cel mai sprinten om pe care l-am văzut în viaţa mea. Îl strigai zadarnic, căci nu m-auzi. Dar după un sfert de ceas îl văzui revenind, de astă dată mai încet, căci aducea ceva cu dînsul: o cană cu apă rece şi cîteva bucăţi de pîine, pe care mi le dădu. Apa o duse tatălui său, după ce mai întîi îmi dădu puţină şi mie. Nici n-apucă să guste, şi bătrînul primise puteri, căci murea de sete.

După ce bău, văzînd că tot a mai rămas, îi poruncii lui Vineri să ducă şi spaniolului o duşcă, împreună cu o bucată de pîine. Acesta, foarte obosit, se culcase pe iarbă, la umbra unui pom; se ridică să bea şi să mănînce. Îi dădui şi eu un strugure. Mă privi înduioşat, plin de recunoştinţă. Era aşa de slab, că nu putea să se ţină pe picioare; încercă de două-trei ori, dar nu izbuti: picioarele, umflate din pricina legăturilor, îl dureau îngrozitor. Ca să-l uşurez, îi poruncii lui Vineri să i le frece, cum îi făcuse tatălui său.

Cu toate că sălbaticul meu îşi îndeplinea datoria cu sfinţenie, nu putea să nu se-ntoarcă din cînd în cînd, să vadă ce face tatăl său. Odată, nezărindu-l, se ridică repede şi fugi înspre locul unde se afla, cu atîta iuţeală, că nici nu se vedea dacă picioarele lui atingeau pămîntul; dar, intrînd în barcă, se linişti văzînd că tatăl său nu făcuse altceva decît să se-ntindă, pentru a se odihni. Cînd se-ntoarse, îl rugai pe spaniol să se lase ridicat de Vineri, ca să-l duc acasă cu barca şi să-l îngrijesc. Sălbaticul meu nu-l lăsă să se ostenească: îl luă în spinare şi-l duse pînă la barcă, unde-l aşeză lîngă tatăl său; apoi, sărind din barcă, cu toate că era vînt, o tîrî pe lîngă ţărm, mai repede decît umblam eu. După ce-o aduse în golfuleţ, o luă iar la fugă, s-aducă şi cealaltă luntre lăsată de sălbatici, şi se-ntoarse şi cu aceasta tot aşa de iute. Mă ajută să trec golfuleţul; pe urmă se duse să-i ajute din nou pe tovarăşi, să se coboare din barcă. Nefiind nici unul în stare să umble, Vineri nu ştia ce să facă.

După ce mă gîndii şi eu îl rugai pe sălbatic să stea puţin să se odihnească, şi mă pusei să în-

jghebez un fel de targă. Îi aşezarăm pe dînsa pe amîndoi şi-i duserăm pînă lîngă fort; acolo însă era mai greu. N-aveam de gînd să dobor gardul şi nu ştiam cum să fac să-i trec pe bolnavi peste dînsul. Singurul lucru ce-mi rămînea de făcut era să mă pun iar pe muncă. Cu ajutorul lui Vineri, în mai puţin de două ore construii un cort acoperit cu ramuri. În bordeiul acesta aşezai două paturi, pe care pusei paie, şi pe care le acoperii cu cîte-o plapumă.

Acum iată-mi insula locuită: mă vedeam cu o mulţime de supuşi şi eram foarte satisfăcut văzîndu-mă considerat un mic suveran. Toată insula aceasta era a mea, dobîndită cu titluri incontestabile. Eram judecătorul şi Domnul tuturor; îmi datorau toţi viaţa şi erau gata să şi-o jertfească pentru mine.

După ce-mi văzui tovarăşii adăpostiţi, mă gîndii să le redau puterile printr-o mîncare bună. Îi poruncii lui Vineri să ia din turmă un ied de un an; îl tăiai şi pregătii cu el un fel de mîncare minunată, cu orz şi cu orez. Adusei totul în colibă şi mă pusei la masă în mijlocul noilor oaspeţi, încurajîndu-i şi înţelegîndu-mă cu ei cu ajutorul lui Vineri, căci spaniolul vorbea foarte bine limba sălbaticilor.

După masă, îi ordonai lui Vineri să ia o luntre şi să se ducă s-aducă armele pe care le lăsasem pe cîmpul de luptă. A doua zi, îi spusei să îngroape morţii, care, fiind expuşi la soare, ne-ar fi infectat aerul, şi să îngroape şi resturile festinului, răspîndite pe coastă. Nu puteam să fac eu operaţiunea aceasta, deoarece-mi venea rău numai cînd pri-

veam craniile. Sălbaticul își îndeplini așa de bine însărcinarea, că fără pădurea din apropiere n-aș mai fi ghicit locul orgiei.

Crezui e-a venit timpul să vorbesc cu prizonierii. Începui cu tatăl lui Vineri, pe care-l întrebai ce crede despre sălbaticii scăpați și dacă trebuie să ne fie frică de întoarcerea lor. Îmi răspunse că nu crede ca aceștia să fi scăpat de furtună și că, chiar dac-au scăpat, au fost aruncați pe o coastă străină și desigur, uciși. În cazul cînd ar fi ajuns acasă, tot n-aveam de ce să ne temem, căci desigur, zăpăciți de focul și de zgomotul armelor noastre, au istorisit că tovarășii lor fuseseră trăsniți și că inamicii apăruți nu erau decît trimiși ai cerului ca să-i pedepsească.

Era sigur de aceasta, fiindcă îi auzise vorbind pe fugari. Totuși, cîtva timp fui cu ochii în patru, ținînd totdeauna trupa pe picior de război. Aveam sub comanda mea numai patru soldați dar nu mi-ar fi fost frică să dau piept cu o sută de sălbatici.

Văzînd însă că trece timp mult și sălbaticii tot nu se-arată, grijile mi se risipiră și începui să mă gîndesc la călătoria spre continent, unde tatăl lui Vineri mă asigura că voi fi primit cît se poate de bine.

Aducerea la îndeplinire a planului meu fu puțin întîrziată de o convorbire foarte serioasă pe care o avui cu spaniolul. Dînsul îmi spuse că lăsase pe continent șaisprezece creștini, spanioli și portughezi, care, naufragiind, scăpaseră pe coastă și trăiau bine cu sălbaticii, numai că n-aveau ce să mănînce. Îl întrebai de toate peripețiile drumului și descoperii că se suiseră pe o corabie spa-

niolă care ducea piei de la Rio de la Plata la Havana, cu scopul de a schimba mărfurile europene pe care le aveau cu dînşii; că scăpaseră şi ei pe mare cinci marinari portughezi de la înec, dar că pierduseră şi dînşii cinci, pînă în sfîrşit, după multe nenorociri, fuseseră aruncaţi cu toţii pe coasta canibalilor, cu frica în sîn că vor fi mîncaţi imediat ce vor fi văzuţi.

Îmi mai spuse că aveau cîteva arme, dar că le erau absolut netrebuincioase, deoarece nu scăpaseră decît o cantitate mică de praf de puşcă, care fusese consumată în cîteva zile. Îl întrebai dac-ar fi dispuşi să vină în insulă, pentru ca, uniţi cu toţii, să lucrăm mai bine pentru scăparea noastră. Îmi răspunse că, fără îndoială, vor fi foarte fericiţi, dar că, dacă-i voi da voie, va pleca el singur cu bătrînul, pentru a le face propunerea şi a-i aduce numai dacă vor jura că, atît timp cît voi sta în insulă, mă vor recunoaşte de şef.

Cu asigurarea aceasta, hotărîi să lucrez pentru fericirea lor şi să-l trimit pe spaniol să se înţeleagă cu dînşii. Dar cînd fu gata de plecare, mă făcu să observ că noii veniţi vor trebui hrăniţi, şi că pînă la secerişul viitor va trebui să desţelenesc alte lanuri.

Sfatul lui îmi păru bun şi mă hotărîi să-l urmez. Ne puserăm cîteşipatru să lucrăm pămîntul, pe cît ne permiteau instrumentele noastre primitive. După o lună, furăm în stare să semănăm douăzeci şi două de baniţe de orz şi şaisprezece măsuri de orez. Era toată cantitatea de care dispuneam. Deabia ne mai rămînea o provizie pentru şase luni.

Acum fiind destul de puternici pentru a nu ne mai fi teamă de sălbatici, ne plimbam liniştiţi prin toată insula. Fiindcă toţi ne gîndeam la

scăpare, căutam mereu mijloacele. Între altele, observai cîțiva pomi buni pentru îndeplinirea planului meu. Pusei pe Vineri și pe tatăl său să-i abată și le dădui ca inspector pe spaniol. Le arătai cu cîtă anevoință făcusem eu scînduri, și le recomandai să facă și ei. Îmi făcură o duzină de blăni de stejar late de aproape două picioare și lungi de treizeci și cinci, groase de vreo patru degete. Își poate închipui oricine cît se căzniră!

Mă gîndeam să-mi măresc și turma; cîteodată mă duceam la vînătoare cu Vineri, altă dată îl trimiteam pe el cu spaniolul; prinserăm vreo douăzeci și doi de iezi, pe care-i adăugarăm la turmă. Sosind vremea culesului, poruncii să se usuce o cantitate mare de ciorchini, cu care-aș fi putut să umplu mai mult de șaizeci de butoiașe. Fructul acesta, împreună cu pîinea, erau alimentul nostru principal.

Sosise vremea secerișului și recolta se arăta bună, cu toate că avusesem ani și mai buni în insulă. Din douăzeci și două de banițe, culeserăm două sute douăzeci, iar orezul înmulțindu-se, era îndestulător pentru oaspeții pe care-i așteptam. Provizia era îndestulătoare chiar și dac-am fi voit s-o încărcăm pe vreun vas, ca să ne hrănească pînă în orice parte a Americii am fi vroit să ajungem.

După seceriș, începurăm să facem patru coșuri mari, pentru depozitarea produselor. Spaniolul era dibaci la împletit și-i părea rău că nu-și întrebuințase arta pentru a-mi face garduri. Din fericire, acum acestea nu-mi mai erau trebuincioase.

După ce isprăvirăm toate pregătirile, îi dădui voie spaniolului să se ducă să-și întîlnească compatrioții; îi poruncii în scris să nu ia nici un om

înainte de a-l fi făcut să jure, înaintea lui și a bătrînului sălbatic, că departe de a-l ataca pe stăpînul insulei și a face cel mai mic rău unui om care lucra pentru scăparea lor, îl va apăra contra tuturor atentatelor și-i va asculta toate ordinele. Mai poruncii spaniolului să-mi aducă un contract iscălit de toată trupa, uitînd că, după toate aparențele, nenorociții nu puteau avea acolo nici toc, nici cerneală.

După ce-i spusei ce are de făcut, spaniolul plecă cu tatăl lui Vineri, în aceeași luntre cu care fuseseră aduși pe coastă spre a fi sfîșiați de canibali.

Dădui fiecăruia cîte o pușcă și opt gloanțe, sfătuindu-i să fie economi cu praful și să nu tragă foc decît în caz de neapărată trebuință.

Acestea fură primele măsuri pe care le luai pentru scăparea mea, după douăzeci și șapte de ani de ședere în insulă. Nu uitai nimic ca să reușesc. Dădui călătorilor o provizie de pîine și struguri pe mai multe zile pentru spanioli. Mă înțelesei cu ei ce semn să facă la întoarcere, ca să-i recunosc înainte de a ajunge la țărm, apoi le urai călătorie plăcută.

Plecară pe un vînt bun, pe lună plină. După socotelile mele, era prin octombrie; e însă cu neputință să știu dacă socoteam exact, deoarece, după cum am mai spus, o dată mă încurcasem la numărătoare. Nu mai știam dacă însemn regulat măcar anii, cu toate că pe urmă văzui că socoteala mea se potrivea perfect cu adevărul.

CAPITOLUL XIII

De opt zile aşteptam întoarcerea trimişilor mei, cînd într-o dimineaţă Vineri se repezi la patul meu strigînd: „Stăpîne, au sosit, au sosit“! După ce mă îmbrăcai, mă dusei în pădure. Mă gîndeam aşa de puţin la vreo primejdie, că, împotriva obiceiului meu, nu luasem cu mine nici o armă. Uitîndu-mă spre mare, văzui o barcă îndreptîndu-se spre insulă. Mai observai că nu venea pe coasta direct opusă malului, ci pe coasta de sud. Fiindcă îmi era teamă ca nu cumva să fie duşmani într-însa, îi spusei lui Vineri să nu facă cel mai mic semn.

Ca să fiu şi mai bine lămurit, îmi luai ocheanul şi mă suii în vîrful stîncii, cum obişnuiam să fac cînd mă temeam de ceva.

Abia pusei piciorul pe vîrful colinei, şi văzui un vas englezesc ancorat la o depărtare cam de două leghe şi jumătate la sud-est de locuinţa mea.

Deşi trebuia să mă bucur, simţii o nelişte ciudată. Nu puteam pricepe ce căuta un vas englezesc pe-aici, şi, fiindcă mi-era teamă ca nu cumva să aibă gînduri necinstite, socotii că era mai bine să nu dau semne de viaţă.

După puţin timp, o barcă se apropie de ţărm, căutînd un loc ca să debarce cu uşurinţă; dar negăsindu-l, oamenii o împinseră pe nisip, cam la o optime de leghe de casa mea: eram încîntat, căci altfel ar fi debarcat înaintea porţii mele, m-ar fi alungat desigur din castel şi mi-ar fi furat tot avutul.

Cînd fură pe ţărm, văzui că erau englezi, afară de unu-doi, pe care îi luai drept olandezi. Erau cu toţii unsprezece. Trei din ei n-aveau arme şi, pe cît putui observa, erau în lanţuri. După ce cinci-şase dintre ei săriră pe ţărm, îi scoaseră pe ceilalţi din luntre, ca pe nişte prizonieri; unul din aceştia arăta prin mişcări o mare supărare; ceilalţi doi ridicau uneori mîinile la cer şi păreau foarte amărîţi, dar durerea lor era mai cumpătată.

Nu mai ştiam ce să cred. Vineri exclamă: „Stăpîne, o să vezi cum englezii mănîncă şi ei prizonieri ca oamenii sălbatici"! — „Nu, nu, zisei, mi-e teamă că o să-i măcelărească; dar n-o să-i mănînce". La fiecare clipă mă aşteptam să văd un asasinat; ba văzui chiar, o dată, pe unul din scelerați ridicînd o sabie mare, ca să-l lovească pe un nenorocit, ceea ce-mi îngheţă sîngele în vine.

Grozav vroiam să-i împuşc pe aceşti englezi nemernici, ca să-i scap din mîinile lor pe prizonieri; dar Providenţa îmi veni într-alt chip în ajutor.

Pe cînd mateloţii se tot plimbau de colo pînă colo prin insulă, cei trei prizonieri erau liberi să meargă unde vroiau, dar n-aveau curaj; se aşezară aşadar jos, abătuţi.

Înfăţişarea lor tristă îmi aduse aminte de vremea cînd debarcasem şi eu aici, cuprins de spaimă, şi cînd petrecusem o noapte întreagă într-un pom.

Nu m-aşteptasem defel ca o furtună să împingă vasul meu aici; tot aşa şi aceşti nenorociţi nu-şi închipuiau că cerul veghea asupra lor şi că, în curînd, îi va scăpa,

Cînd barca se apropiase de pămînt, refluxul era tocmai la cel mai înalt grad; toată vremea marinarii o petrecură fie vorbind cu prizonierii, fie hoinărind prin insulă, pînă ce marea, retrăgîndu-se, le lăsă barca pe uscat.

Doi stăteau de pază; tot bînd rachiu, adormiseră; totuşi, unul din ei se deşteptă şi, neputînd scoate singur barca din nisip, îi strigă pe ceilalţi. Se căzniră însă în zadar, căci nu reuşiră să o scoată de-acolo.

Se hotărîră atunci să o lase în plata Domnului şi se apucară să pribegească prin insulă. Îl auzii pe unul chemîndu-şi tovarăşul: „Haide, Jack, dă-o dracului. Fluxul care va veni are s-o scoată"!

În vremea asta nu mă depărtai de observatorul meu. Mă socotii foarte fericit că-mi întărisem aşa de bine locuinţa. Ştiam că barca nu putea fi pusă pe apă înainte de ora zece seara şi că, fiind întuneric, o să pot auzi tot ce vor vorbi.

Eram convins că acum o să am de furcă cu alţi vrăjmaşi decît cei din trecut, şi mă pregătii bine. Poruncii lui Vineri să facă tot aşa; mă bizuiam pe ajutorul lui, fiindcă era ţintaş bun. Luai două puşti, iar lui îi dădui trei. Pe cap purtam şapca teribilă din piele de căprioară, în şold îmi atîrnasem sabia, la cingătoare aveam două pistoale, şi pe fiecare umăr cîte o puşcă.

Scopul meu era să nu fac nimic pînă nu s-o lăsa noaptea. Dar pe la ceasurile două, cînd era vremea cea mai caldă, oamenii se duseră cu toţii

în pădure, desigur ca să se odihnească; cu toate că prizonierii nu erau în stare să doarmă, îi văzui culcați la umbra unui pom mare, fără a fi zăriți de ceilalți. Atunci hotărîi să mă arăt lor, ca să aflu chiar de la dînșii ce li se întîmplase. Mă îndreptai, așadar, spre ei. Vineri mă urma, și era înarmat ca și mine.

Apropiindu-mă de prizonieri, le zisei în spaniolește, atît cît mă tăia capul: Cine sînteți, domnilor? Nu răspunseră nimic și-mi păru că vor să fugă. Atunci începui să le vorbesc englezește:
— Domnilor, le zisei, nu vă temeți; poate că aveți aici un prieten.

— Să fie, oare, un trimis al cerului? răspunse unul din ei, căci nici un ajutor omenesc nu-ne poate folosi în pacostea care ne-a lovit.

— Orice ajutor vine de la cer, domnule, îi zisei; fii atît de bun și arată unui străin mijlocul de a vă ajuta. V-am văzut cînd ați debarcat și de asemenea cînd unul din scelerați a ridicat sabia asupra voastră.

Cu ochii plini de lacrimi, bietul om îmi răspunse:

— Vorbesc oare unui om, unui zeu sau unui înger?

— Dacă Dumnezeu ar fi trimis un înger în ajutorul vostru, îi zisei, acesta ar fi fost îmbrăcat cu alte haine și ar fi avut alte arme. Sînt om, ba chiar englez, și vreau să vă vin în ajutor. Am numai un scalv, dar avem arme și muniții; spuneți-mi tot ce aveți pe inimă.

— Vai, domnule! zise el, sînt prea multe de spus; află numai că eu am fost comandantul vasului pe care-l vezi; mateloții s-au răsculat împotri-

vă-mi şi puţin a lipsit să nu mă ucidă; acum vor să mă lase în această pustietate cu tovarăşii mei de suferinţă, dintre care unul e ajutorul meu, iar celălalt un călător. Am crezut că insula nu-i locuită şi ne aşteptam să pierim aici.

— Dar ce s-a întîmplat cu răsculaţii? îl mai întrebai.

— Iată-i culcaţi acolo, răspunse el, arătîndu-mi cu degetul un tufiş; tare mi-e frică să nu ne fi auzit, şi să ne măcelărească.

Îl întrebai dacă răsculaţii au arme de foc, şi-mi spuse că n-au decît două puşti, dintre care una rămăsese în barcă.

— Lăsaţi-mă atunci să fac ce ştiu eu, îi răspunsei; toţi au adormit; nimic nu-i mai uşor decît să-i omor.

Atunci el îmi spuse că nu sînt de vină decît doi scelerați și că, dacă aş scăpa de aceştia, ceilalţi nu s-ar mai opune defel; mai adăugă că nu putea să mi-i arate de atît de departe şi că era gata să-mi urmeze ordinele.

— Ei bine, zisei, că să nu fim văzuţi cînd s-or deştepta, să mergem într-un loc unde să ne putem sfătui în voie. Ajunşi într-un loc ascuns, îi spusei:

— Domnule, vreau să vă scap cu orice chip, însă cu două condiţii. Îmi răspunse că primeşte oricîte.

— Iată condiţiile mele; nu sunt decît două:

1) cît timp veţi sta în insula aceasta, să renunţaţi la orice autoritate, şi dacă vă voi da arme, să mi le daţi înapoi, oricînd voi crede de cuviinţă; vă veţi supune orbeşte ordinelor mele;

2) dacă reuşim să punem iar mîna pe vas, mă veţi duce cu sclavul meu în Englitera, fără să-mi cereţi ceva.

Căpitanul împuşcă unul dintre răzvrătiţi.

Îmi făgădui să facă tot ce voi vrea. Atunci le dădui trei muschete cu gloanțe și praf; apoi îl întrebai pe căpitan în ce chip crede că-i mai bine de lucrat. Îmi răspunse că lasă totul în voia mea. Atunci îi spusei că cel mai bun lucru era să-i ochim pe toți dintr-o dată și, dacă vreunul va scăpa și va voi să se predea, să-i dăm pace. Obiectă că ar fi tare mîhnit dacă i-am omorî, „dar dacă ne scapă cei doi scelerați, de care ți-am vorbit, continuă el, sîntem pierduți, căci o să aducă aici tot echipajul".

— E mai bine atunci să facem cum am spus la început. Îl îndemnai așadar să o ia înainte cu tovarășii săi și să facă după cum i-or dicta împrejurările.

Tocmai atunci se sculară doi răsculați; îl întrebai pe căpitan dacă aceștia sînt capii răscoalei. Îmi răspunse că nu.

— Ei bine, îi zisei, pe aceștia să-i lăsăm în plata Domnului, fiindcă așa se vede că le-a fost scris; dar dac-or scăpa și ceilalți, e vina voastră.

După aceea căpitanul înaintă cu cei doi tovarăși; pe umăr avea o muschetă și la cingătoare un pistol. Unul din răsculați, deșteptîndu-se, începu să strige, dar în același timp secundul și călătorul traseră. Căpitanul ținti bine pe capii răscoalei și omorî unul pe loc. Celălalt, grav rănit, striga după ajutor, dar căpitanul se apropie de el și-l culcă la pămînt c-o lovitură de pușcă.

Mai rămîneau trei, dintre care unul era rănit ușor; simțind că nu se puteau opune, se rugară să fie iertați. Căpitanul primi, cu condiția să-i ajute să-și recapete vasul și să plece la Jamaica,

de unde venise. Spre mai mare siguranţă, îl sfătuii ca, în tot timpul cît îl va ţine în insulă, să-i lege de mîini şi de picioare.

Pentru aceasta îi trimisei pe Vineri şi pe ajutorul de comandant în locul unde se afla barca, să scoată lopeţile şi pînzele. Cei trei mateloţi care se depărtaseră de ceată, auzind descărcături de puşcă, se întoarseră şi văzînd cum stau lucrurile, se supuseră şi ei şi se lăsară să fie legaţi ca şi ceilalţi.

Atunci avui timp să-i povestesc căpitanului toate întîmplările prin care trecusem; se minună de toate şi, plîngînd cu lacrimi fierbinţi, mulţumi lui Dumnezeu că mă scosese în calea lui.

Îl condusei apoi cu tovarăşii săi în castelul meu, îi ospătai aşa precum puteam şi le arătai toate născocirile mele de cînd venisem în insulă.

Căpitanul fu foarte surprins de ce auzi şi văzu; admiră mai ales chipul cum ştiusem să-mi întăresc locuinţa. Păduricea devenise foarte deasă şi nimeni nu putea trece prin ea; numai într-o parte îmi deschisesem o potecuţă întortocheată. Îi spusei că ceea ce vedea era numai castelul meu, reşedinţa mea, dar că mai aveam, ca mulţi prinţi, o casă ţărănească, pe care i-o voi arăta altă dată, căci acum trebuia să ne gîndim la mijloacele de a pune mîna pe vas. Îmi mărturisi că e tare greu ceea ce vrem să facem.

— Mai sînt, zise el, douăzeci de oameni pe bord, care se vor apăra vitejeşte, pentru că ştiu că, dacă se predau, în Englitera or să fie spînzuraţi. Cu cîţi sîntem noi, n-o să-i putem doborî!

Găsii că are dreptate şi că nu era altceva de făcut decît să împiedicăm echipajul să debarce. Mă temeam că oamenii de pe vas, văzînd că to-

varăşii lor nu se mai întorc, or să vină spre noi, desigur înarmaţi.

Spusei căpitanului că mai întîi trebuie să scufundăm barca, pentru ca să n-o mai poată lua nimeni. Scoaserăm tot ce se afla în ea: o sticlă cu rachiu, alta cu rom, cîţiva pesmeţi, un corn plin cu praf de puşcă, puşti şi alte mărunţişuri. Zahărul şi rachiul îmi plăcură foarte mult, căci aproape le uitasem gustul.

După aceea, făcurăm o gaură în fundul bărcii. La drept vorbind, eram sigur că n-o să putem pune mîna pe vas; scopul meu era ca, după ce vom rămîne singuri, să dregem barca, să putem merge la prietenii noştri spanioli, pe care nu-i uitasem. Nemulţumiţi numai cu gaura pe care o făcusem bărcii, ne căznirăm să o tragem cît mai mult pe ţărm, ca refluxul să n-o poată readuce pe apă. Tocmai atunci auzirăm o detunătură şi văzurăm pe vas semnalul obişnuit ca să vină barca înapoi dar aşteptară mult şi bine: barca nu venea.

Cu ajutorul ocheanelor, zărirăm că oamenii din vas coborîseră în altă barcă şi se îndreptau spre ţărm. Cînd îi puturăm distinge, văzurăm că erau zece şi că aveau arme de foc. Din pricina refluxului, fură siliţi să debarce în acelaşi loc ca şi cei dintîi. Căpitanul îmi spuse că trei dintre ei sînt băieţi cumsecade, dar că şeful de echipă, care conducea barca, şi cu ceilalţi sînt cei mai mari scelerați din tot echipajul. Credea c-or să ne învingă. Îi răspunsei, surîzînd, că în situaţia în care ne aflam trebuia să ne ridicăm deasupra fricii, că la nevoie trebuia să considerăm moartea ca o scăpare, şi că o viaţă ca a mea, care îndurase atîtea necazuri, merita s-o fac mai fericită.

— Trebuie s-aveţi curaj, îi zisei, în toată această afacere nu văd decît o greutate.

— Care? mă întrebă dînsul.

— Că în ceată sînt cîţiva oameni cinstiţi. Dacă ar fi fost toţi nişte tîlhari, aş fi crezut că Dumnezeu i-a trimis într-adins aici, spre pedeapsă, căci fii sigur că vor cădea toţi în mîinile noastre.

Vorbele astea, pronunţate cu glas tare, îi dădură curaj, şi începu să-mi ajute ca să-i punem pe prizonieri la loc sigur. Pe doi dintre aceştia, pe care căpitanul îi credea mai primejdioşi, Vineri şi cu un tovarăş al căpitanului îi duseră în peştera mea, de unde nu puteau fi nici văzuţi, nici auziţi, nici să găsească drumul, chiar dac-ar rupe lanţurile. Le dădui ceva de-ale gurii şi le spusei că, de vor fi astîmpăraţi, le va fi bine; dacă nu, îi voi lăsa la voia întîmplării. Îmi făgăduiră ascultare şi-mi mulţumiră pentru hrană şi lumină, căci Vineri le lăsase cîteva lumînări de seu.

Ceilalţi prozonieri stăteau mai bine; într-adevăr, nu legasem decît doi, care erau mai suspecţi iar pe ceilalţi doi îi luasem în serviciul meu, după recomandarea căpitanului şi după ce-mi jurară că-mi vor fi credincioşi pînă la mormînt. Astfel, ne aflam şapte inşi, foarte bine înarmaţi, şi eram sigur că-i vom învinge pe duşmani, mai ales că printre dînşii se aflau cîţiva oameni cinstiţi.

După ce debarcară, împinseră barca pe nisip, ceea ce mă bucură, deoarece mi-era frică să n-o lase ancorată, cu cîţiva oameni într-însa, astfel încît să ne fie cu neputinţă să punem mîna pe ea.

Primul lucru pe care-l făcură fu să alerge la barca tovarăşilor. Fură foarte surprinşi găsind-o

spartă. După un moment, scoaseră cîteva strigăte, spre a fi auziţi de prieteni; dar, văzînd că-şi pierd timpul zadarnic, se aşezară în cerc şi-şi încărcară armele. Eram siguri că prozonierii din peşteră nu-i aud şi că cei din castel n-au curajul să le răspundă.

Răzvrătiţii, neprimind nici un semn de viaţă, fură atît de surprinşi, că se hotărîră să se întoarcă la bord, istorisind că cei veniţi înainte probabil se înecaseră cu toţii, deoarece găsiseră luntrea sfărîmată. Îi văzurăm urcîndu-se în barcă şi pornind înapoi.

De-abia se depărtaseră, că se şi reîntoarseră, probabil după ce deliberaseră asupra măsurilor ce trebuie luate spre a-şi regăsi tovarăşii; trei rămaseră în barcă, iar ceilalţi o porniră prin insulă.

Nu-mi venea deloc la socoteală hotărîrea lor: dacă nu puteam pune mîna pe barcă, zadarnic am fi prins pe cei şapte de pe pămînt, căci ceilalţi ar fi fugit, şi ar fi pornit şi corabia, ceea ce ne făcea scăparea cu neputinţă.

Dar răul n-avea leac, cu atît mai mult, cu cît văzurăm barca plecînd şi ancorînd mai departe. Tot ce ne rămînea de făcut era să aşteptăm împrejurările.

Cei şapte care debarcaseră mergeau alături, înspre colina sub care se afla locuinţa mea, şi puteam să-i vedem foarte bine, fără ca ei să ne zărească. Vroiam să se apropie, aşa încît să-i putem împuşca, sau să se depărteze, pentru a putea ieşi fără a fi descoperiţi.

Cînd fură în vîrful colinei, de unde puteau vedea mai toată insula, începură să strige ca nişte disperaţi; văzînd că tot nu capătă nici un răspuns

şi neîndrăznind să mai înainteze, se aşezară să se sfătuiască din nou. Dac-ar fi adormit, ca şi cei dintîi, ne-ar fi venit grozav la socoteală; dar erau prea agitaţi ca să se culce, cu toate că nici nu visau ce-i aşteaptă.

Căpitanul, crezînd că ghiceşte ce plănuiesc şi închipuindu-şi că vor trage salve de puşti pentru a fi auziţi de camarazi, îmi propuse să dăm iureş într-înşii imediat ce-şi vor descărca puştile, şi să-i silim să se predea, fără a vărsa nici o picătură de sînge.

Dar planul acesta se risipi, şi stăturăm îndelung fără a lua nici o hotărîre. În sfîrşit, spusei că nu-i nimic de făcut, pentru moment, însă că, dacă pînă la venirea nopţii nu se vor reîmbarca, vom găsi mijlocul de a-i chema pe pămînt pe cei rămaşi în barcă şi apoi de a-i ataca şi a-i învinge.

După ce aşteptarăm mult rezultatul sfatului lor, îi văzurăm, spre regretul nostru, sculîndu-se şi luînd-o spre mare: desigur, se credeau în asemenea pericol, încît se hotărîră să se întoarcă la bord, să întindă pînzele şi să plece.

Văzînd disperarea căpitanului, născocii o stratagemă ca să-i fac să se întoarcă. Reuşii pe deplin. Poruncii secundului şi lui Vineri să treacă peste golfuleţul din partea vestică, în locul unde scăpasem din ghearele mizerabililor pe acesta din urmă; ajunşi, să înceapă să strige. Le spusei să şadă acolo pînă se vor încredinţa că sînt auziţi de marinari şi, odată ce se vor convinge, să mai răspundă cu un strigăt. Apoi s-o ia înainte, strigînd mereu, pînă i-o atrage în pădure. Mai tîrziu, să se întoarcă înapoi, fără a fi văzuţi, pe calea pe care le-o arătai.

Cînd ai noştri începură să strige, rebelii tocmai se urcaseră în barcă. O luară la fugă înspre golfuleţul de la vest; dar se opriră, neputînd trece din cauza apei. După cum prevăzusem, fură nevoiţi s-aducă barca.

După ce trecură dincolo, rămaseră în barcă numai doi. O legară de trunchiul unui copac.

Asta vroiam şi eu. Lăsîndu-i pe Vineri şi pe secund să-mi execute poruncile, îi luai pe ceilalţi cu mine şi, ocolind ca să ieşim de cealaltă parte a golfuleţului, dădurăm ochii cu barcagiii, pe neaşteptate. Unul era în barcă; celălalt dormea pe nisip. Căpitanul, care se afla mai înainte, sări la dînsul şi-i reteză capul cu sabia; apoi îi strigă celuilalt să se predea, sau îl omoară şi pe dînsul.

Nu stătu mult pe gînduri: văzîndu-se înconjurat de cinci inşi, se închină numaidecît. De altfel, căpitanul îl preţuia ca pe unul dintre cei buni. E adevărat, se uni cu noi şi ne sluji foarte credincios.

În timpul acesta, Vineri şi cu secundul îşi îndepliniseră aşa de bine însărcinarea că, tot strigînd din colină-n colină, îi atrăseseră pe marinari pînă-n mijlocul pădurii. Nu se retraseră decît cînd se înseră. Erau foarte obosiţi. Îi lăsarăm să se odihnească, deoarece credeam că-i mai sigur să atacăm inamicul pe întuneric.

Răzvrătiţii nu se întoarseră la barcă decît după cîteva ore de la întoarcerea lui Vineri. Îi auzeam strigînd pe ceilalţi, care răspundeau că sunt rupţi de oboseală — ştire care ne era foarte plăcută.

E cu neputinţă de descris ce mutră făcură cînd văzură barca pe uscat, nepăzită de nimeni.

Începură să strige iar, chemîndu-i pe nume pe cei doi tovarăşi. Nu le răspunse nimeni. În întu-

nericul serii, îi văzurăm umblînd de colo pînă colo, frîngîndu-şi mîinile de disperare. Intrau în barcă, să se mai odihnească, apoi ieşeau.

Oamenii mei vroiau să-i atace, dar scopul meu era să împuşc cît mai puţin şi să nu expun viaţa nici unuia dintre ai noştri. Hotărîi, deci, s-aştept, sperînd că se vor despărţi; pentru a nu-i pierde din vedere, le poruncii lui Vineri şi căpitanului să se apropie de dînşii, fără a fi văzuţi.

Nu şedeau de mult astfel, cînd cîrmaciul, şeful răzvrătiţilor, care se arăta mai disperat decît toţi, o luă într-acolo. Căpitanul era aşa de înfuriat împotriva acestui scelerat, că de-abia se ţinea să nu tragă într-însul de la distanţă. Totuşi, îl lăsă să se apropie, aşa încît să-l ia la sigur. Se sculă deodată şi trase.

Cîrmaciul fu omorît pe loc; un alt marinar, rănit grav, nu-şi dădu sufletul decît după două ceasuri. Cel de-al treilea o luă la fugă.

La zgomotul detunăturii, înaintai, însoţit de toată armata mea, care se compunea din opt oameni. Eu eram generalisim, Vineri — general, iar ca soldaţi îi aveam pe căpitan, împreună cu cei doi tovarăşi ai lui, şi pe cei trei prizonieri, cărora le dădusem arme.

Noaptea era foarte întunecoasă, aşa că nu se putea observa cîţi sîntem. Poruncii marinarului găsit în barcă, şi care acum se afla printre soldaţii mei, să-i cheme pe răzvrătiţi pe nume şi să-i întrebe dacă vor să se predea.

După aceasta, căpitanul începu să le vorbească şi le făgădui să-i ierte pe toţi, afară de unul, numit Atkins, care se răsculase cel dintîi.

Părură a se căi şi se rugară să-i ierte. Căpitanul le răspunse că nu sînt prizonierii lui, ci ai guvernatorului insulei.

— Aţi crezut, urmă dînsul, c-o să mă lăsaţi într-o insulă pustie; dar Dumnezeu a vrut ca ea să fie locuită şi stăpînită de un englez. Dînsul poate să vă facă ce-o vrea; ar putea să vă trimită să fiţi judecaţi în Englitera, afară de Atkins, căruia am poruncă să-i spun să se pregătească de moarte, căci va fi spînzurat mîine dimineaţă.

Cuvintele acestea produseră efectul aşteptat: Atkins se aruncă la picioarele căpitanului şi îl rugă să stăruie pe lîngă guvernator ca să-l ierte; ceilalţi îl rugară, în numele lui Dumnezeu, să nu-i trimită în Englitera.

Eram convins că evenimentele acestea aveau să-mi procure libertatea şi că marinarii ne vor ajuta să punem mîna pe corabie.

Pentru ca să-i înşel şi mai mult, mă depărtai astfel încît să nu mă vadă ce fel de persoană au ca guvernator. Atunci poruncii unui soldat să-l cheme pe căpitan, şi acesta îi strigă:

— Căpitane! Guvernatorul vrea să-ţi vorbească!

— Spune Excelenţei-sale că sosesc îndată, răspunse căpitanul.

Căzură repede în cursă, convinşi că guvernatorul are peste cincizeci de soldaţi.

Comunicai căpitanului planul meu de a pune mîna pe navă. Îl aprobă cu amîndouă mîinile şi hotărî să începem expediţia chiar a doua zi. Ca să fim mai siguri crezui că-i bine să despart prizonierii, şi poruncii căpitanului şi la doi soldaţi să-i ducă pe Atkins şi pe alţi doi răzvrătiţi mai dîrji,

în grotă, unde se aflau deja încă doi, cărora desigur nu prea le plăcea acolo.

Pe ceilalţi îi trimisei în coliba de la ţară, împrejmuită cu un gard. Fiindcă erau legaţi, şi soarta lor atîrna de modul cum se vor purta, puteam fi sigur că nu vor încerca să scape.

A doua zi îl trimisei pe căpitan la aceştia, ca să vadă ce gînduri au şi dacă pot fi întrebuinţaţi la îndeplinirea planului nostru. Dînsul le vorbi despre purtarea lor urîtă şi le arătă în ce hal îi adusese; le repetă că, dacă vor fi trimişi în Englitera, vor fi spînzuraţi.

— Totuşi, urmă dînsul, dacă mă veţi ajuta să-mi recapăt vasul, guvernatorul promite să vă ierte.

Îşi poate închipui oricine ce efect produseră vorbele acestea asupra nenorociţilor. Îngenunchează înaintea căpitanului şi-i jurară pe ce aveau mai scump că-i vor fi credincioşi pînă la ultima picătură de sînge, şi că-l vor urma peste tot ca pe un tată care le-a salvat viaţa.

— Ei bine, zise acesta, mă duc să transmit ce-aţi făgăduit căpitanului, şi să-l rog să vă ierte.

Veni să-mi aducă răspunsul, zicîndu-mi că e convins că nu-şi vor călca jurămîntul.

Totuşi, pentru a fi şi mai siguri, îl rugai să se întoarcă şi să le spună că va alege numai cinci dintr-înşii, deoarece guvernatorul vrea să păstreze pe ceilalţi ca zălogi. Dacă luaţii îşi vor călca jurămîntul, rămaşii vor fi spînzuraţi la marginea mării.

Pe cînd vorbea, era aşa de serios, încît avea aerul de a spune că guvernatorul e un om care nu glumeşte. Cei cinci aleşi primiră cu bucurie. Iată de ce forţe dispuneam:

1 — Căpitanul, secundul şi un călător.
2 — Cei doi prizonieri prinşi întîi şi cărora le dasem libertate şi arme, după recomandarea căpitanului.
3 — Cei doi pe care-i ţinusem pînă atunci legaţi în coliba de la ţară, dar cărora le dădusem drumul tot după recomandarea căpitanului.
4 — Cei cinci eliberaţi în urmă.
În total doisprezece, afară de zălogi.

Aceştia erau toţi cei care puteau fi întrebuinţaţi de căpitan spre a-şi recăpăta vasul, căci Vineri şi cu mine eram nevoiţi să rămînem în insulă, unde aveam şapte prizonieri, ce trebuiau ţinuţi despărţiţi şi hrăniţi.

Zălogii crezui de cuviinţă să-i ţin legaţi; Vineri avea poruncă să le dea de mîncare de două ori pe zi. Pe ceilalţi doi îi hrănea tot Vineri.

Pentru prima oară mă arătai acestora din urmă în tovărăşia căpitanului, care le spuse că sînt omul ales de guvernator ca să-i păzească şi că am poruncă să nu-i las să plece nicăieri fără voia mea, sub pedeapsă de a fi duşi la castel şi puşi în fiare.

Fiindcă nu mă cunoşteau, mă prefăceam mic, vorbind totdeauna cu mult respect de guvernator, de castel şi de garnizonă.

Singurul lucru ce-i mai rămînea de făcut căpitanului era să-şi pregătească bărcile. Într-una puse patru marinari şi numi drept comandant pe călător. În cealaltă se sui dînsul, cu secundul şi cu cinci marinari. Conduse foarte bine.

Descoperi vasul pe la mijlocul nopţii. Cînd fu destul de aproape de el, porunci lui Jackson să strige echipajului că aducea prima barcă. Jackson îi păcăli astfel pe răzvrătiţi pînă ajunse lîngă

navă. Căpitanul şi secundul se suiră întîi: se repeziră cu săbiile asupra dulgherului şi a pilotului, pe care-i uciseră. Urmaţi cu credinţă de către ceilalţi, supuseră pe cei de la bord. Începuseră deja să închidă uşile, pentru a-i împiedica pe cei de jos să le vină într-ajutor, cînd sosi şi barca cealaltă. Tovarăşii dintr-însa debarcară la proră şi intrară în cabina bucătarului, unde prinseră trei răzvrătiţi.

Stăpîn pe punte, căpitanul îi comandă secundului să ia trei oameni şi să forţeze cabina noului comandant. Acesta se sculase şi, însoţit de trei marinari, puseseră mîna pe arme. Cînd secundul forţă uşa, aceştia îl primiră cu salve de puşti, îl loviră la braţ şi răniră uşor doi marinari dintre cei care îl urmau. Deşi rănit, secundul nu se lăsă şi, cu un pistol, zbură creierii noului comandant. Glonţul îi intră prin gură şi ieşi deasupra urechii; tovarăşii săi, văzîndu-l mort, se predară.

Lupta se sfîrşi aici, şi căpitanul îşi luă în stăpînire vasul, fără a mai vărsa sînge.

CAPITOLUL XIV

Fui înştiinţat de izbîndă prin şapte bubuituri de tun, după cum ne înţeleseserăm. Îşi poate oricine închipui cît eram de fericit auzindu-le. Stătusem pe ţărm de la plecarea corăbiei şi pînă la ora două spre ziuă.

După ce mă asigurai de succes, mă culcai. Deoarece în ziua trecută mă ostenisem foarte tare, dormii pînă fui deşteptat de o altă bubuitură. De-abia mă deşteptasem şi mă auzii strigat pe numele meu de guvernator. Recunoscui vocea căpitanului. Cînd mă suii în vîrful stîncii, unde mă aştepta, mă luă în braţe şi, arătîndu-mi cu mîna vasul, îmi zise:

- Amicul meu, scumpul meu eliberator, iată-ţi vasul: eşti stăpîn pe el ca şi pe noi, ca şi pe toate bunurile noastre!

Îmi aruncai privirea spre mare şi văzui, întradevăr, vasul ancorat la un sfert de leghe de ţărm; căci căpitanul, imediat ce-i supusese pe răzvrătiţi, întinsese pînzele şi, profitînd de un vînt bun, adusese corabia, ca să zic aşa, aproape în dreptul porţii mele!

La rîndul meu, îl îmbrăţişai şi eu ca pe un salvator, spunîndu-i că-l privesc ca pe un trimis al

cerului, și că aventura noastră arată o dată în plus că universul este condus de o Providență care-i face pe nenorociți să găsească mijloace de scăpare în colțurile cele mai ascunse ale lumii.

Apoi începurăm să ne sfătuim ce era de făcut cu prizonierii; trebuia să se aleagă într-un fel, mai ales cu cei doi șefi ai răzvrătiților, a căror răutate o cunoșteam. Căpitanul mă asigură că oamenii aceștia nu pot fi îmblînziți nici cu vorba bună, nici cu vreo pedeapsă, și că nu vedea alt mijloc decît a-i transporta legați în Englitera sau în cea dintîi colonie engleză, pentru a-i da pe mîna justiției. Fiindcă observam că inima căpitanului era așa de bună, că nu lua hotărîrea aceasta decît cu părere de rău, îi spusei că știu eu un mijloc de a-i face pe scelerați să-i ceară ca o milă voia de a rămîne în insulă. Primi din toată inima.

Atunci îi trimisei pe Vineri și pe doi robi—cărora le dasem drumul, fiindcă tovarășii lor își făcuseră datoria îi trimisei, zic, în grotă, să-i ia pe cei cinci prinși legați și să-i ducă în coliba de la țară, unde să-i păzească pînă la sosirea mea.

După cîtva timp, sosii și eu, însoțit de căpitan și îmbrăcat cu niște haine noi, pe care mi le dăruise căpitanul. De astă dată fui privit într-adevăr ca un guvernator. Poruncii să mi se aducă prizonierii și le spusei, c-un aer grav, că știam tot ce conspiraseră împotriva căpitanului și măsurile pe care le luaseră ca să prade alte nave, odată stăpîni pe corabia furată, dar că; din fericire, căzuseră ei înșiși în cursa întinsă altora, deoarece vasul fusese redat căpitanului cu ajutorul meu și că-și vor vedea în curînd pretinsul căpitan spînzurat de catarg; că am dreptul să-i spînzur și pe ei, ca pe niște pirați

prinşi asupra faptului, şi că, înainte de a-i pedepsi, vreau să ştiu ce-mi promiteau ca să-i iert.

Unul dintre dînşii îngînă că-şi cer iertare. Le răspunsei că nu ştiu cum i-aş ierta, deoarece voi părăsi insula pentru a pleca în Englitera şi că nici căpitanul nu le poate acorda altă favoare, decît să-i ducă în fiare în Englitera, pentru a-i da pe mîna justiţiei, care desigur îi va condamna la spînzurătoare. Tot ceea ce puteam să le fac era să-i las în insulă, să trăiască aşa cum vor şti.

Părură că primesc propunerea mea cu recunoştinţă, spunîndu-mi că preferă de o mie de ori locaşul acesta decît soarta care-i aştepta în Englitera. Dar căpitanul se prefăcu că nu se învoieşte şi că nu îndrăzneşte să consimtă; îi răspunsei şi eu, prefăcut, că prizonierii sînt ai mei, nu ai lui, şi că deoarece le promisesem iertare, nu puteam să-mi iau vorba înapoi. Dacă nu consimte, n-am decît să le dau drumul, şi să-i prindă el dacă poate!

Făcui după cum zisei şi, dezlegîndu-i, le spusei că sînt liberi să plece în pădure; le făgăduii că, dacă vor să-mi urmeze sfaturile, le voi da şi arme. Pe urmă, îi spusei căpitanului că vreau să mai rămîn o noapte în insulă, spre a mă pregăti de drum. El putea să se ducă pe corabie, să aranjeze tot şi să trimită a doua zi dimineaţă barca. Îi mai spusei să nu uite să-l spînzure de catarg pe noul căpitan care fusese ucis, pentru ca să-l vadă ceilalţi prizonieri.

După ce plecă căpitanul, chemai iar pe prizonieri la mine acasă şi-i lăudai că se hotărîseră să rămînă în insulă, căci altfel căpitanul i-ar fi dus la bord şi i-ar fi spînzurat tot ca pe şeful lor, pe care li-l arătai atîrnat de catarg.

După ce-i văzui hotărîți să rămînă în insulă, îi învățai cum să facă pîine, cum să semene, cum să usuce strugurii, într-un cuvînt, le spusei tot ce aveau de făcut pentru ca să trăiască mai bine. Le mai vorbii și de cei șaisprezece spanioli care trebuiau să sosească, și pentru care le lăsai o scrisoare, recomandîndu-le să viețuiască în bună înțelegere cu dînșii.

Le lăsai armele mele; adică, mai multe muschete, trei puști și trei săbii, împreună cu un butoi și jumătate de praf de pușcă. Îi mai învățai mijlocul de a crește capre, de a le mulge, de a le îngrășa, și de a face unt și brînză. Mai mult: le făgăduii să conving pe căpitan să le mai lase praf de pușcă și o cantitate de semințe de legume, de care-aș fi fost foarte fericit să am și eu cînd mă aflasem în starea lor. Le mai dăruii un sac plin cu mazăre, pe care mi-l dăduse căpitanul, și le explicai cît de mult se înmulțește leguma aceasta semănată.

A doua zi, îi părăsii și mă îmbarcai: dar nu plecarăm—și nici în noaptea viitoare. Era cam pe la cinci dimineața, cînd văzurăm venind înot doi marinari dintre cei lăsați în insulă. Se rugară să fie mai bine spînzurați decît să rămînă în insulă, deoarece ceilalți trei vor să-i măcelărească.

Căpitanul nu prea vrea să-i primească, sub pretext că nu poate fără voia mea, dar în sfîrșit se lăsă convins de făgăduielile lor și-i păsui. Într-adevăr, deveniră niște băieți foarte de treabă.

Puțin după aceasta, barca cu proviziile promise fu trimisă în insulă. După rugăciunea mea, comandantul pusese într-însa și lăzile cu hainele marinarilor, pe care aceștia le primiră foarte bucuroși.

Spunînd adio insulei, luai cu mine căciula, umbrela şi papagalul, neuitînd nici banii despre care am vorbit şi care stătuseră ascunşi atîta vreme, încît ruginiseră.

Astfel îmi părăsii insula la 19 decembrie 1686, după o şedere într-însa de 28 de ani, două luni şi nouăsprezece zile, salvat din viaţa aceasta tristă în aceeaşi zi a lunii în care scăpasem din sclavia Maurilor din Salé. Călătoria mea fu norocoasă: sosii în Englitera la 11 iunie a anului 1687, după ce lipsisem din patria mea treizeci şi cinci de ani.

Cînd sosii în ţara mea, mă găsii tot aşa de străin ca şi cînd n-aş fi pus piciorul niciodată într-însa. Credincioasa mea bătrînă, căreia-i încredinţasem odată mica mea comoară, trăia încă; dar trecuse prin multe nenorociri şi rămăsese văduvă pentru a doua oară. O îngrijii cum putui mai bine şi nu numai că nu-i cerui banii, dar o ajutai pe cît îmi stătu în putinţă.

Pe urmă mă dusei la York; dar tatăl meu şi mama mea muriseră, şi familia mi se stinsese, afară de două surori şi de doi copii ai unui frate. Fiindcă mă credeau mort, nu-mi lăsase nici un neam vreo moştenire, aşa că numai cu banii pe care-i aveam nu puteam să m-apuc de nici o negustorie.

Într-adevăr, primii un dar la care nu m-aşteptam. Căpitanul căruia îi scăpasem viaţa şi vasul dăduse proprietarilor navei nişte informaţii aşa de binevoitoare mie, că aceştia mă chemară şi-mi mulţumiră, dîndu-mi şi două sute lire sterline.

Gîndindu-mă însă bine, mă hotărîi să plec la Lisabona, pentru a vedea dacă nu pot să aflu ce s-a făcut cu plantaţiile mele din Brazilia şi cu tovarăşul meu, care fără îndoială mă credea mort.

Pornii, deci, spre Lisabona şi sosii în septembrie viitor, însoţit de Vineri, care mă urma peste tot şi-mi dădea din ce în ce mai multe dovezi de iubire.

Spre marea mea mulţumire, după mai multe cercetări, îl găsii pe căpitanul care mă luase pe corabia lui, cînd scăpasem de pe coastele Barbariei. Îmbătrînise şi lăsase comanda navei fiului său, care-i urma negoţul în Brazilia. De-abia ne recunoscurăm.

După ce-mi reînnoii această veche cunoştinţă, mă informai despre plantaţie şi despre asociatul meu. Omul îmi răspunse că n-a mai fost de nouă ani în Brazilia, dar că poate să m-asigure că, la ultima sa călătorie, trăia încă. Îmi mai spuse că funcţionarii mei, fiind convinşi că eu murisem, fuseseră nevoiţi să dea cont despre bunurile mele procurorului fiscal, care şi le apropiase, pînă voi veni să le reclam. Că, nevenind, dăduse o parte din ele regelui şi altele mănăstirii Sfîntul Augustin, dar că, dacă le voi cere, mi-le va înapoia, afară de dobînzi, care vor fi împărţite la săraci.

Fiindcă n-avusese nici o dovadă despre moartea mea, căpitanul nu putuse să ia în posesie suma pe care i-o lăsasem prin testament, aşa că se mulţumise numai cu dobînzile, pe care vru să mi le înapoieze. Ştiindu-l sărac, nu primii decît o sumă mică. Dar îmi reclamai dreptul din Brazilia şi reuşii mai bine decît m-aş fi aşteptat, căci după şapte luni primii conturile funcţionarilor mei şi o scrisoare de la asociatul meu, cu toate desluşirile despre prosperitatea plantaţiei. Mai primii şi ştiri de la stareţul mănăstirii, care-mi punea la dispoziţie toţi banii rămaşi. Cît despre banii încasaţi de rege, nu luai înapoi nici o para chioară.

Oamenii mei îmi mai trimiseră o mie două sute de lăzi de zahăr şi opt sute de suluri de tutun.

Ar fi greu de spus gîndurile care mă agitară, văzîndu-mă stăpîn pe atîtea bunuri; posedam pe neaşteptate cincizeci de mii de lire sterline în argint, o proprietate în Brazilia, plus o rentă de o mie de lire sterline. Într-un cuvînt, eram aşa de fericit, că nu ştiam cum să-mi orînduiesc traiul mai bine.

Primul lucru la care mă gîndii fu să-l răsplătesc pe binefăcătorul meu, căpitanul portughez, care mă mîngîiase în nenorocire şi-mi dăduse dovezi de credinţă în fericire. Nu-mi mai rămînea decît să mă gîndesc ce voi face cu averile pe care mi le dăruise cerul. Trecură însă cîteva luni pînă să mă hotărăsc în vreun fel, şi în timpul acesta, după ce-mi împlinisem datoria de recunoştinţă faţă de căpitanul portughez, mă gîndii să răsplătesc şi pe biata văduvă, al cărei soţ fusese primul meu binefăcător şi care îmi îngrijise foarte bine afacerile. Pentru aceasta mă dusei la un negustor din Lisabona, pe care-l pusei să scrie corespondentului său din Londra s-o găsească pe femeia aceasta bună şi să-i dea din partea mea o sută de lire sterline, asigurînd-o că, atît timp cît voi trăi eu, nu va duce lipsă de nimic.

Flota din Brazilia fiind gata de plecare, răspunsei scrisorilor primite din această ţară. Scrisei stareţului, mulţumindu-i pentru felul cum se purtase cu mine şi dăruindu-i o sută cincizeci de lire, cu rugămintea de a împărţi cincizeci săracilor şi a da o sută mănăstirii.

Scrisei o scrisoare în acelaşi sens funcţionarilor mei şi asociatului, pentru a le da instrucţiuni.

După ce-mi rezolvai afacerile, îmi vîndui marfa şi-o schimbai pe toată în bani; nu-mi mai rămînea decît să-mi aleg drumul pentru a mă reîntoarce în Englitera. Eram obişnuit cu marea, dar nu-mi mai venea să m-avînt pe ea.

Mă hotărîi, deci, să străbat Spania şi Franţa. Pentru aceasta mă întovărăşii cu doi negustori portughezi care mergeau la Paris şi cu un călător englez: luai mai multe slugi şi plecarăm. Dar călătoria noastră nu se sfîrşi fără accidente: pe cînd treceam Pirineii, începu să ningă aşa de tare şi zăpada se făcu aşa de mare, că trebui să dăm bici cailor, de frică să nu fim îngropaţi de vii; mai mult, lupii, turbaţi de foame, ameninţau să ne sfîşie. Avurăm norocul să scăpăm din toate pericolele şi să ajungem teferi la Toulouse.

Nu voi spune nimic despre trecerea mea prin Franţa, deoarece au descris alţii mai iscusiţi ca mine ţara aceasta. Trecui de la Toulouse la Calais prin Paris, şi ajunsei la Dover la 11 ianuarie, după ce îndurai un frig de nesuportat.

Ajunsesem la ţinta dorinţelor mele, aveam cu mine toată averea mea, toate poliţele îmi fuseseră plătite fără nici o amînare.

Părăsisem planul de a mă mai duce în Brazilia şi-mi pusesem în gînd să rămîn în patrie, mai ales dacă găseam mijlocul de a mă despărţi avantajos de plantaţie. Pentru aceasta, îi scrisei bătrînului meu amic din Lisabona, care-mi răspunse că îmi va procura uşor mijlocul de a o vinde chiar în ţară. Mă îndemna să trateze chiar el în numele meu, cu doi fii ai unuia din funcţionarii mei, care se aflau acolo, care erau bogaţi şi care cunoşteau perfect marfa. Consimţii; afacerea fu reglată repede, şi

după opt luni, flota din Brazilia sosind în Portugalia, aflai printr-o scrisoare a căpitanului că oferta mea fusese primită şi că funcţionarii mei îi trimiseseră corespondentului lor din Lisabona zece mii de lire sterline, preţul cuvenit

Nu stătui nici un minut la îndoială şi primii banii.

Aici isprăvesc prima parte a istorisirii vieţii mele. E plină de atîtea aventuri, cîte nu cred să i se fi întîmplat altuia. Ea începe cu extravaganţe care nu-i pregătesc pe cititori pentru fericire, dar sfîrşeşte cu o fericire pe care evenimentele nu o prevedeau.

Îmi luai pe cei doi nepoţi sub tutelă: cel mai mare avea oarecare bunuri, ceea ce mă hotărî să-i dau o educaţie aleasă, astfel ca, după moartea mea, să poată trăi liniştit. Pe celălalt îl dădui în îngrijirea unui căpitan de corabie şi, după cinci ani de navigaţie, găsindu-l tot îndrăgostit de mare şi curajos, îi încredinţai comanda unui vas.

Mă căsătorii bine şi devenii tatăl a trei copii, doi băieţi şi o fată. Atunci gustai dulceaţa vieţii de familie, de care n-aş fi crezut să mai am parte . Văzui şi mai bine cîtă dreptate avusese tatăl meu sămi recomande un trai liniştit Dar, fiindcă pe lumea asta nu este fericire deplină, avui nenorocirea să-mi pierd soţia scumpă. Se va vedea în curînd cum, lipsit de tovarăşa aceasta dulce, mă aruncai în alte osteneli şi îndurai alte nenorociri, pentru a-mi satisface o fantezie apărută, în mijlocul unei fericiri plătite aşa de scump.

CAPITOLUL XV

După ce mă luptasem treizeci şi cinci de ani cu o mulţime de nenorociri, gustasem timp de şapte ani o mulţumire deplină; eram destul de înaintat în vîrstă şi, după o lungă experienţă, învăţasem că nimic nu-l face pe om mai fericit ca mediocritatea. S-ar crede că, în situaţia aceasta dulce, gustul meu pentru călătorii şi aventuri se astîmpărase şi că, la vîrsta de şaizeci şi unu de ani, nu-mi mai ardea s-o iau razna.

Ei bine, nu; din contra. Numai că, de astă dată, nu mă mai împingea dorul de îmbogăţire, căci aveam atîta avere, încît nu m-ar fi emoţionat nici un cîştig de o sută de mii de lire; aveam bunuri destule pentru mine şi pentru moştenitorii mei. Banii mi se înmulţeau în fiecare zi, deoarece familia fiindu-mi mică, nu puteam cheltui dobînzile, afară numai dacă nu m-aş fi apucat să duc un trai peste puterile mele, tocmind servitori şi cumpărîndu-mi trăsuri şi alte nimicuri ridicole. Deci, singura cale pe care trebuia s-o urmeze un om înţelept în locul meu ar fi fost să se bucure de darurile cerului şi să trăiască văzîndu-şi sporind averea.

Consideraţiile acestea nu fură destul de tari ca să mă facă să rezist dorului de a vedea Lumea

Nouă. Era o adevărată boală: doream mai ales să-mi revăd insula, plantaţiile. Amintirea coloniei pe care o lăsasem acolo nu mă slăbea nici o clipă, acolo mă gîndeam ziua şi noaptea.

Femeia mea, văzîndu-mă aşa de preocupat, într-o zi îmi zise:

— Dacă eşti aşa de hotărît să te întorci, decît să te opresc, mai bine plec cu tine; cu toate că nu cred nimerit să faci drumul acesta la o vîrstă aşa de înaintată şi cu averea ta, totuşi, dacă trebuie să pleci, consider ca o datorie din parte-mi să te urmez.

Cuvintele duioase ale soţiei mele mă făcură să mă gîndesc mai liniştit la planul meu: îmi dădui seama de toată extravaganţa faptului.

După ce mă luptai mult cu închipuirea, izbutii s-o stăpînesc; încetul cu încetul, reuşii să mă liniştesc şi, ca să-mi născocesc o ocupaţie, cumpărai o moşioară în comitatul Bedfordului, cu scopul de a mă retrage acolo. Casa era frumoasă, pămînturile bune de îngrăşat. Nimic n-ar fi fost mai nimerit, deoarece aveam multă tragere de inimă pentru agricultură.

Lucrul cîmpului îmi plăcea şi nu mă mai gîndeam să vagabondez; neavînd nici un necaz, mă credeam, în sfîrşit, ajuns la viaţa pe care mi-o lăudase tată meu, cînd fui lovit deodată de o nenorocire neprevăzută, alei cărei dureri erau nevindecabile şi ale cărei consecinţe mă făcură să aiurez mai mult ca oricînd. Lovitura despre care vorbii fu moartea soţiei mele, ale cărei vorbe iubitoare avuseseră asupra mea mai multă influenţă decît lacrimile mamei, sfaturile înţelepte ale tatălui meu

şi îndemnurile bune ale amicilor. Moartea ei mă lăsă singur pe lume, fără sprijin şi fără consolare.

În starea aceasta tristă, mă găseam tot aşa de străin în sînul patriei mele ca şi în Brazilia; în femeia mea îmi pierdusem călăuza; eram ca un vas fără cîrmă, pe care vîntul poate să-l ducă unde vrea. Toate plăcerile, pămînturile, grădina, turma, familia, care-mi procurau altădată atîta mulţumire, acum nu mai aveau nici un farmec pentru mine.

Mă hotărîi să mă întorc la Londra. Urîtul mă însoţi. Neavînd nici o treabă, umblam de colo pînă colo, ca un zăpăcit a cărui viaţă sau moarte era indiferentă celorlalţi oameni.

Fiind obişnuit, încă din copilărie, cu o viaţă activă, eram foarte nenorocit.

Pe la începutul anului 1693, nepotul meu, pe care-l crescusem pe mare şi căruia îi dădusem comanda unui vas, se întoarse dintr-o călătorie pe care o făcuse la Bilbao. Era prima pe care o făcuse în calitate de comandant. Venind să mă vadă, îmi spuse că nişte negustori i-au propus să facă o călătorie pentru ei în Indii şi China.

— Ei bine, unchiule, îmi zise dînsul, de ce nu vii cu mine? Îţi promit să-ţi fac plăcerea de a-ţi revedea insula, căci am poruncă să ating coastele Braziliei.

Proiectul acesta era aşa de nimerit cu starea mea sufletească, încît consimţii şi-i spusei că, dacă se înţelege cu negustorii să nu meargă mai departe de insula mea, îl urmez.

— Sper, îmi zise dînsul, că n-ai de gînd să rămîi acolo, să trăieşti ca mai înainte...

— N-ai putea să mă laşi acolo şi să vii apoi să mă iei, cînd te vei întoarce din Indii? îl întrebai.

Îmi răspunse că nu crede să poată face un ocol aşa de mare.

— De altfel, urmă dînsul, dacă din nefericire aş naufragia, ai fi pus în trista situaţie de a relua viaţa de care de-abia ai scăpat.

Cuvintele lui cuprindeau mult adevăr; dar găsirăm un mijloc să împăcăm şi capra şi varza: să luăm cu noi bucăţile necesare pentru încropirea unei şalupe, şi mai mulţi dulgheri, aşa încît, la caz de nevoie, să pot trece de pe insulă pe continent.

Nu stătui mult pe gînduri. Eram aşa de hotărît să plec, că nici o cauză din lume nu m-ar fi putut opri. Pe de altă parte, soţia fiindu-mi moartă, nu mai era nimeni ca să mă oprească, afară de bătrîna văduvă care încercă zadarnic să mă convingă! Îmi arătă degeaba primejdiile şi zădărnicia călătoriei; toate discursurile ei nu folosiră la nimic: îi spusei că dorul meu de ducă e de nestăvilit. Atunci, văzîndu-mă atît de hotărît, îmi dădu tot felul de sfaturi pentru reglarea afacerilor de familie şi creşterea copiilor.

Pentru a nu scăpa din vedere nimic în această privinţă, îmi făcui testamentul şi-mi lăsai bunurile pe mîini aşa de bune, încît eram sigur că, dacă mi se va întîmpla vreo nenorocire, copii mei nu vor pierde nimic. Creşterea o lăsai cu totul pe seama văduvei, căreia îi asigurai şi o rentă, ca să poată trăi în linişte.

Nepotul meu fu gata să întindă pînzele la începutul lui ianuarie 1694, şi mă îmbarcai, împreună cu credinciosul meu Vineri, în ziua de 18, luînd cu mine, afară de şalupa demontată, o mulţime de lucruri trebuincioase coloniei mele.

Mai întîi, luai mai mulţi servitori, cu intenţia de a-i lăsa în insulă ca să lucreze pe cheltuiala mea în tot timpul şederii acolo, dîndu-le voie ca, la plecare, să mă urmeze, sau să rămînă în insulă. Printre dînşii erau doi dulgheri, un lăcătuş şi un băiat foarte deştept, dogar de felul lui, dar care se pricepea la toate meşteşugurile. Făcea nişte roţi minunate: mai mult, era olar şi capabil să fabrice tot felul de instrumente din lemn şi pămînt; într-un cuvînt, îşi merita numele de *factotum*, pe care i-l dădusem.

Mai luai cu mine un croitor, care se oferise mai întîi să plece cu nepotul meu în Indii, ca pasager, dar pe urmă consimţise să se stabilească în colonia mea. Era un tînăr foarte îndemînatic, care-mi aduse mai apoi multe servicii.

Bagajul meu consta într-o mare cantitate de stofe, bune pentru îmbrăcat spaniolii, pe care m-aşteptam să-i găsesc în insulă. După socotelile mele, aveam destulă, ca să-i îmbrac pentru şapte ani. Dacă adăugaţi toate celelalte obiecte necesare îmbrăcămintii lor, ca mănuşi, pălării, papuci, ciorapi etc., aveam o marfă de vreo trei sute de lire sterline, în care se cuprindea şi rufăria paturilor, tigăile, cratiţele, căldările şi arama necesară ca să-mi fabric altele. Adăugasem o cantitate de vreo sută de livre de fier lucrat, ca broaşte, cuie, cîrlige etc.

Dar să nu uit vreo sută de arme de foc, de rezervă, muschete, puşti, pistoale, alice de toate mărimile şi două tunuri de bronz. Fiindcă nu puteam să prevăd la ce va fi, într-o zi, expusă colonia mea, mai încărcasem vasul cu o sută de butoaie cu praf de puşcă, săbii, pumnale şi halebarde. Rugai pe nepotu-meu să ia la bord încă două tunuri. pentru

ca, la caz de nevoie, să le cobor în insulă şi să-mi clădesc un fort capabil de a rezista inamicului.

După cum se arătă pe urmă, prevederea aceasta nu fu zadarnică. Se va vedea, în continuarea acestei povestiri, că-mi trebuiră pentru a putea menţine posesiunea acestei insule.

Călătoria reuşi mai bine ca toate celelalte, numai că mai tot timpul drumului vîntul bătu din sens contrar, aşa că ţinu mai mult decît crezusem.

În seara de 20 februarie, marinarul care era de santinelă veni să ne spună că a zărit departe o lumină şi a auzit o detunătură. Imediat, apoi, musul ne anunţă că auzise o alta şi cîrmaciul. Ne suirăm îndată pe punte, dar nu auzirăm nimic; după puţin timp văzurăm o lumină mare, pe care o luarăm drept un incendiu.

Făcurăm mai întîi apel la învăţătura noastră, care ne spuue că pămîntul nu putea să fie mai aproape de cinci sute de leghe, căci lumina se arăta la vest-nord-vest. Crezurăm că-i o corabie care a luat foc. Bubuiturile ce urmară ne încredinţară că nu sîntem departe de ea, deoarece flacăra se vedea din ce în ce mai mare, şi că, dacă ne vom urma calea, o vom ajunge. Dar timpul fiind întunecos, nu puturăm vedea decît flacăra; după o jumătate de ceas, începînd să bată un vînt bun, văzurăm o corabie mare, devorată de foc în mijlocul mării.

Poruncii să se tragă cinci tunuri, pentru a înştiinţa echipajul că un vas se afla aproape; ca să-i scape, vor veni spre ei în barcă, fiindcă deşi noi îl zăream, lor le era cu neputinţă să ne vadă, din cauza întunericului.

Coborîrăm pînzele pentru cîtva timp, şi, aşteptînd să se ivească zorile, ne lăsarăm duşi de vînt către corabia care ardea. Dar în timpul acestei manevre, o văzurăm, înspăimîntaţi, sărind în aer. După aceia focul se stinse, probă că vasul se dusese la fund. Era un spectacol îngrozitor, mai ales gîndindu-ne la nenorociţii arşi de flăcări sau pribegi în barcă, în mijlocul oceanului. Întunericul oprindu-ne să vedem, îmi venea mai bine să cred presupunerea aceasta din urmă. Pentru a le veni în ajutor, poruncii să se atîrne lămpi peste tot şi să se tragă tunuri toată noaptea, astfel încît să ne audă.

A doua zi, cu ajutorul ocheanelor, descoperirăm două bărci pline cu oameni, care vroiau să se îndrepte spre noi, dar nu puteau din cauza vîntului.

Le dădurăm semnalul obişnuit ca să vină la bord, şi apoi o luarăm într-acolo. În mai puţin de un sfert de ceas îi ajunserăm pe naufragiaţi şi îi luarăm pe toţi. Nu erau mai puţini de şaizeci — bărbaţi, femei şi copii.

E cu neputinţă de descris gesturile prin care nenorociţii aceştia îşi exprimară recunoştinţa pentru salvarea atît de neaşteptată.

Ne arătară toată recunoştinţa pe care sentimentul şi buna creştere sînt capabile să le dicteze. Căpitanul şi un preot veniră să mă vadă, pentru a se sfătui cu mine şi cu nepotul meu asupra soartei lor. După ce veni nepotul meu, începură să ne spună că tot ce aveau pe lume nu era destul ca să ne răsplătească, dar că ne dădeau toţi banii şi obiectele de valoare pe care le scăpaseră şi că nu ne rugau decît să-i lăsăm undeva pe pămînt, ca să se poată întoarce în Franţa.

Răspunsei căpitanului francez că, dacă-l scăpasem pe el şi pe ai lui, nu făcusem decît ceea ce ne cerea umanitatea pentru aproapele nostru şi ceea ce-am fi fost bucuroşi să se facă pentru noi în asemenea ocazie. Dar, cu toată bunăvoinţa de a-i ajuta, nu le puteam satisface dorinţa, deoarece, nefiind proprietarul vasului, nepotul meu nu-şi putea schimba drumul: avea obligaţia ca, după ce va atinge coastele Braziliei, să-şi urmeze calea. Tot ceea ce puteam face era să cîrmim spre locul unde ştiam că vom întîlni vreo corabie care se întoarce din Indiile Occidentale, pentru a le procura astfel mijlocul de a se înapoia în Anglia sau în Franţa.

Partea întîi a răspunsului meu era aşa de umană, încît domnii rămaseră foarte mulţumiţi; nu la fel era însă restul, şi călătorii, care se credeau siliţi să meargă cu noi pînă în Indiile orientale, ne rugară, deoarece şi-aşa ne depărtasem de coasta vestică, să avem cel puţin bunătatea de a-i duce pînă la Terra Nova, de unde vor putea închiria o navă care să-i înapoieze în Canada, de unde plecaseră.

Propunerea aceasta o găsii bună şi eram dispus s-o primesc, mai ales cînd mă gîndeam că transportul atîtor oameni în Indii ar fi fost nu numai supărător pentru ei, dar ne-ar fi ruinat, lăsînd în provizii un gol ireparabil. De altfel, prin accidentul acesta neprevăzut, nu credeam că nepotul meu încălca înţelegerea pe care o avea cu negustorii. Desigur, legile naturii nu ne permiteau să lăsăm în ghearele morţii atîţia oameni; şi deoarece îi luasem la bord, trebuia să-i lăsăm undeva pe pămînt. Deci, consimţii să urmez calea pe care o voiau şi, dacă vîntul ne va opri, le promisei să-i debarc în Martinica.

Timpul urma să fie frumos, dar bătea un vînt furios din spre nord-est și sud-est, care era cît pe-aci să ne oprească de a ne mai trimite oaspeții în Europa. După o săptămînă, ajunserăm la Terra-Nova. Coborîrăm francezii într-o barcă și-i lăsarăm cu gîndul lor de a pleca în Franța, dacă vor găsi destule provizii.

Singurul francez care rămase la bord fu un preot tînăr care, aflînd că mergeam în Indii, se rugă să-l luăm cu noi și să-l lăsăm pe coasta Coromandel. Consimții cu plăcere. Omul acesta mi-era drag, și cu drept cuvînt. Mai veniră cu noi patru marinari, care ne fură de mare folos.

De acolo luarăm drumul Indiilor orientale, fără pic de vînt timp de douăzeci de zile. Ne aflam în situația aceasta, cînd găsirăm iar ocazia să ne arătăm bunătatea, în împrejurări tot așa de nenorocite ca și prima dată.

La 19 martie 1695, fiind pe la gradul 27 și 5 minute latitudine septentrională, descoperirăm înaintea noastră o corabie mare. La început n-o puturăm zări bine, dar cînd ne apropiarăm, observarăm că avea catargele rupte. Trase un tun, ca să ne arate că e în primejdie. Fiindcă vîntul bătea favorabil, peste cîteva minute furăm lîngă ea.

Aflarăm că era din Bristol și că se întorcea din Barbados; chiar de acolo fusese răpită de un uragan teribil, cu cîteva zile înainte de plecare, pe cînd căpitanul și cu secundul se aflau pe țărm, așa că, afară de violența furtunii, vasul mai avusese de luptat și cu nepriceperea echipajului. Fusese atacat de o a doua furtună, care-l adusese în halul în care-l găseam.

Ceea ce mărea nenorocirea echipajului era, afară de osteneala pe care le-o pricinuiseră furtunile, faptul că mureau de foame. De unsprezece zile nu mai aveau o firimitură de pîine, se hrăneau numai cu apă şi făină.

Fireşte, mai întîi îi hrănirăm, şi avui destulă înrîurire asupra nepotului meu pentru a-l face să-i aprovizioneze din toată inima, chiar dacă-am fi fost constrînşi să mergem pînă în Virginia sau în altă insulă a Americii, să ne facem alte provizii. Din fericire, nu furăm siliţi să împingem mila aşa de departe.

Erau aşa de flămînzi, încît, mîncînd prea mult, puteau să se îmbolnăvească. Pilotul ne aduse în barca lui şase marinari, slabi ca nişte schelete, care, de moleşiţi ce erau, de-abia puteau să vîslească. Chiar dînsul era mort de foame.

Dîndu-i ceva de mîncare, îi spusei să fie cumpătat, dar n-apucă să îmbuce de trei ori, căi se făcu rău. Fu destul de prudent ca să se oprească, şi chirurgul nostru îi prepară un bulion, bun şi ca doctorie şi ca întăritor. Imediat ce-l luă, se simţi mai bine. Nu-i uitai nici pe marinari, le dădui şi lor de mîncare. Devorau, nu altceva, căci de foame parcă erau turbaţi. Unii dintre ei îmbucară cu atîta lăcomie, încît a doua zi erau să moară.

Ţinui pilotul şi pe marinari la bord, ca să se înzdrăvenească. Apoi mă gîndii şi la ceilalţi, şi trimisei barca noastră cu doisprezece oameni într-însa, să le ducă flămînzilor un sac cu pîine şi şase ciosvîrte de vacă.

Pentru a-i împiedica să mănînce prea mult şi să se îmbolnăvească, chirurgul dădu poruncă oame-

nilor noştri să fiarbă carnea şi să se aşeze la bucătărie santinele, astfel ca fiecare marinar să ia cîte o porţie mică.

Prevederea aceasta înţeleaptă le scăpă viaţa, căci altfel ar fi pierit de aceleaşi alimente trimise ca să-i scape.

Ordonai pilotului nostru să meargă în cabinele călătorilor să vadă ce fac, iar dacă mai trăiesc, să le dea întăritoare. Chirurgul îi dădu pentru aceasta o sticluţă cu esenţă de carne.

Nemulţumit numai cu aceste măsuri şi voind să văd cu ochii mei spectacolul pe care nu mai l-ar fi putut descrie nimeni, mă suii şi eu în barcă.

Găsii pe nenorociţii aceştia aşa de flămînzi, că aproape se băteau ca să înhaţe proviziile; dar pilotul, făcîndu-şi datoria, pusese la uşa bucătăriei o santinelă, dar văzînd că nu reuşeşte cu vorba, bună, întrebuinţă forţa, făcîndu-le bine fără voia lor.

Îi fuse însă milă de ei şi le dădu la fiecare cîte un pesmet muiat în zeamă de carne, ca să le astîmpere foamea, asigurîndu-i că, dacă nu le dă mai mult dintr-o dată, era pentru binele lor. Dar nimic nu era în stare să-i liniştească, dacă n-ar fi intervenit chiar ofiţerii lor şi nu i-am fi ameninţat că, dacă nu se liniştesc, nu le vom mai da nimic. În sfîrşit, se potoliră şi, începînd să-i hrănim cu cîte puţin, ajunseră să mănînce cît vroiau.

Călătorii erau mai prăpădiţi ca marinarii. Fiindcă aceştia n-avuseseră alimente îndestulătoare nici pentru ei, la început le dăduseră porţii foarte mici şi, în sfîrşit, îi uitaseră cu totul, aşa că de şase-şapte zile nu mîncaseră nimic.

Oricine va citi despre accidentul acesta tragic trebuie să convină că nu e cu putinţă să faci pe mare ceea ce ai fi putut face pe uscat. Era vorba să dăm ajutor echipajului nenorocit, dar nu să rămînem cu el; cu toate că vroiau să meargă cu noi, n-aveam timp de pierdut, să aşteptăm pînă şi-or drege catargele. Totuşi, după rugăminţile căpitanului, oamenii noştri ajutară echipajul la lucru trei zile. Apoi, după ce-i dădurăm trei butoaie cu carne de vacă şi o provizie bună de făină şi de pesmeţi, pentru care primirăm în schimb trei lăzi cu zahăr şi o cantitate mare de rom, îl părăsirăm.

CAPITOLUL XVI

Nu veţi fi uitat că îi trimisesem pe tatăl lui Vineri împreună cu un spaniol, scăpaţi de furia canibalilor, să-i găsească pe ceilalţi spanioli, ca să-i aducă pe insulă, spre a-i scăpa de starea tristă în care se aflau şi a găsi, împreună cu dînşii, mijlocul întoarcerii în Europa.

Nici nu-mi trăsnise prin cap că, pînă la întoarcerea lor, voi fi scăpat! Deci, cînd oamenii mei se întoarseră, nu putură decît să rămînă foarte surprinşi, văzîndu-mă plecat şi găsind în locul meu trei străini, stăpîni pe întreg avutul.

Călătoria spaniolului meu cu tatăl lui Vineri nu prezentă nimic particular, timpul fiind frumos şi marea liniştită.

Tovarăşii lui fură foarte veseli văzîndu-l, deoarece, de cînd căpitanul vasului murise în naufragiu, acesta rămăsese şef al lor. Fură cu atît mai surprinşi văzîndu-l, cu cît, ştiind că intrase în mîinile sălbaticilor, credeau că fusese sfîşiat de mult.

Istoria salvării lui le păru la început un vis, dar cînd le arătă proviziile pe care le adusese pentru călătoria lor, armele, praful de puşcă şi alicele, crezură. Se pregătiră să vină pe insulă.

Prima lor grijă fu să facă rost de o luntre. Sub pretext că se duc să se plimbe pe mare şi la pescuit, împrumutară de la sălbatici două bărci mari. A doua zi, fugiră cu ele. Nu le fu greu, deoarece n-aveau nici lăzi, nici haine, nici bogăţii, în sfîrşit, nimic, decît hainele de pe dînşii

Trimişii mei nu lipsiră din insulă decît trei săptămîni şi, la întoarcerea lor, găsiră insula pe mîna a trei scelerați, mai greu de guvernat decît cei mai mari tîlhari din lume.

Singurul lucru bun pe care-l făcură netrebnicii aceştia fu că dădură scrisoarea şi proviziile mele spaniolilor, după cum le poruncisem. Le mai dădură un caiet în care scrisesem cum făcusem pîinea, cum îmi îmblînzizem caprele, semănasem grîul, uscasem strugurii, fabricasem oalele, într-un cuvînt, cum mă condusesem în starea aceasta nenorocită.

Nu numai că dădură acestea spaniolilor, dintre care doi ştiau destul de bine englezeşte pentru ca să-mi priceapă scrierea, dar împărţiră cu dînşii şi castelul meu. Şeful lor îşi făcuse o idee despre modul cum trăisem, aşa că, ajutat de tatăl lui Vineri, putea să conducă toată colonia. Cît despre englezi, erau boieri prea mari ca să se ocupe cu lucruri aşa de mărunte; nu se gîndeau decît să hoinărească prin insulă, să împuşte papagali şi să răstoarne ţestoase. Seara, cînd se întorceau acasă, mulţumită spaniolilor, găseau mîncarea gata.

Aceştia n-ar fi zis nimic, dacă cel puţin i-ar fi lăsat în pace. Dar englezii nu erau oameni de omenie. Nu numai că nu lucrau ei, pentru prosperitatea acestei mici republici, dar, nu-i lăsau nici pe alţii să lucreze.

Neînţelegerile de la început nu merită să fie băgate în seamă. Dar nu peste mult timp, răutatea lor izbucni într-un chip extraordinar.

Fără pic de dreptate, declarară război pe faţă spaniolilor, cu o obrăznicie de necrezut.

Înainte de-a merge mai departe, trebuie să dezvălui cititorului un amănunt pe care l-am uitat şi care are legătură cu ceea ce va urma.

În momentul în care ridicasem ancora ca să părăsim insula, pe vasul nostru se născu o mică revoltă. Lucrul s-ar fi agravat, dacă căpitanul însoţit de mine şi de amicii lui, n-ar fi pus în lanţuri pe doi răzvrătiţi, ameninţîndu-i că, vinovaţi pentru a doua oară de aceeaşi crimă, îi va ţine închişi pînă în Anglia, unde-i va spînzura.

Cu toate că n-avea de gînd să-şi îndeplinească ameninţarea, îi sperie aşa de tare pe ceilalţi marinari, că aceştia se liniştiră.

Pilotul văzînd că începe să bată un vînt bun, ne anunţă. Se decise ca eu, care treceam mereu drept om de onoare, să le vorbesc marinarilor şi să-i asigur că, dacă în timpul călătoriei se vor purta bine, nu va mai fi vorba de trecut. Îmi îndeplinii misiunea şi le dădui cuvîntul meu de cinste că nu vor avea să se teamă de ura căpitanului. Cuvintele mele îi potoliră de tot, mai ales cînd văzură că, după rugămintea mea, cei puşi în lanţuri sînt lăsaţi în libertate.

Totuşi, întîmplarea aceasta ne întîrzie plecarea cu o noapte, iar a doua zi aflarăm că prizonierii eliberaţi furaseră fiecare cîte o puşcă şi cîteva arme, precum şi praf de puşcă, şi că fugiseră pe pămînt, să-i întîlnească pe ceilalţi răzvrătiţi, demnii lor tovarăşi.

Cînd aflai despre aceasta, plecai în urmărirea lor, într-o barcă condusă de doisprezece oameni, dar nu-mi fu cu putinţă, să dau de ei, pe cum nici de ceilalţi trei, deoarece la apropierea noastră fugiseră împreună în pădure.

Întîmplarea aceasta făcu ca numărul englezilor din insulă să crească la cinci; dar cei trei dintîi erau superiori în răutate noilor veniţi: după ce trăiră împreună trei zile, îi dădură afară din casă, îi siliră să-şi caute singuri de mîncare şi timp îndelungat nu-i ajutară cu nimic. Toate evenimentele avură loc înainte de sosirea spaniolilor.

Cînd veniră aceştia, îşi dădură toată silinţa să-i îmblînzească pe asupritori, sfătuindu-i să se împace cu compatrioţii lor, dar sceleraţii nici nu vrură să audă.

Astfel, nenorociţii aceştia doi fură siliţi să se retragă de-o parte şi să se hotărască a trăi din industrie, stabilindu-şi locuinţa în partea septentrională a insulei, spre vest, de frica sălbaticilor, care de obicei debarcau pe coasta estică.

Acolo construiră două colibe, una pentru ei şi cealaltă ca să servească drept prăvălie. Spaniolii dîndu-le grîu, ca să semene, şi cîteva străchini, se puseră pe lucru, plantînd şi făcînd ogoare după modelul pe care li-l lăsasem. Cu toate că semănară puţin, recoltară destul grîu ca să poată face pîine.

Se aflau în situaţia aceasta, cînd cei trei netrebnici veniră să-i insulte, numai aşa, ca să petreacă. Le spuseră că insula e a lor şi că le-o dăruise guvernatorul; că nimeni n-are dreptul să stea pe insulă în afară de dînşii şi că cei ce vor să clădească aici trebuie să plătească.

Bieţii oameni credeau la început că vor să glumească; îi poftiră să intre, să vadă „palatele" lor şi să se înţeleagă asupra chiriei. Unul dintre dînşii, vrînd să glumească şi el la rîndul lui, spuse c-ar fi bine să fie chemat un notar spre a iscăli contractul. Unul dintre cei trei bandiţi răspunse înjurînd şi blestemînd, că or să vază ei ce fel de glumă e asta şi, apropiindu-se de focul pe care-l aprinseseră ca să-şi facă mîncarea, luă un tăciune şi-l aruncă pe una din colibe, dîndu-i foc. Fără-ndoială c-ar fi ars de tot, dacă unul din proprietari nu l-ar fi gonit pe criminal, stîngînd apoi focul.

Sceleratul era aşa de furios văzîndu-şi barbaria neizbutită, că se repezi asupra celui care-l împiedicase, şi l-ar fi omorît c-o lovitură de prăjină, dacă acesta n-ar fi parat cu dibăcie. Tovarăşul său, văzîndu-l în pericol, îi veni în ajutor. Luară fiecare cîte o puşcă şi-i ameninţară pe noii veniţi că-i împuşcă dacă nu se retrag.

Adversarii aveau şi ei arme; dar unul dintre cei cumsecade, mai curajos decît tovarăşul său, le strigă că, dacă nu pun armele jos imediat, trage. Nu le puseră, dar văzîndu-i pe ceilalţi aşa de hotărîţi capitulară şi plecară. Cei doi insultaţi, văzîndu-se învingători, făcură rău că nu-i dezarmară, după cum era în drept, şi că nu se duseră să spună tot spaniolilor; căci, pe urmă, cei trei scelerați nu se gîndeau decît cum să se răzbune, şi-şi ascundeau aşa de rău intenţiile, că nu-i întîlneau niciodată pe ceilalţi fără să-i jignească.

Îi persecutară ziua şi noaptea, în mai multe împrejurări le culcară grîul, le împuşcară trei ţapi şi o capră, în sfîrşit, îi tratară într-un mod aşa de barbar, că aceştia, disperaţi, se hotărîră să le dea

riposta cu prima ocazie. Pentru aceasta se deciseră să se ducă la castel, unde duşmanii lor locuiau împreună cu spaniolii, şi să le declare război cinstit, în faţa străinilor.

Ca să-şi îndeplinească planul, se sculară cu noaptea în cap, şi, apropiindu-se de castel îi chemară pe nume pe cei trei sceleraţi, spunîndu-i unui spaniol, care le răspunse, că aveau să le vorbească în particular.

În ajun, doi spanioli îl întîlniseră în pădure pe unul din aceşti doi englezi de treabă şi îl auziseră plîngîndu-se de purtarea mizerabilă a celorlalţi, şi de pagubele pe care le făcuseră barbarii lor compatrioţi.

Aceştia, cînd se întoarseră acasă, pe cînd mîncau împreună cu sceleraţii, îşi luară îndrăzneala să-i dojenească. Unul dintre dînşii îi întrebă cum se poate să fie aşa de cruzi cu bieţii lor compatrioţi, care nu le făcuseră nici un rău şi care nu se gîndeau decît cum să trăiască. Ce-aveau cu dînşii ca să le dărîme lucrările care-i costaseră atîta muncă?

Unul dintre englezi replică obraznic că oamenii aceştia n-au ce căuta în insulă, că veniseră fără voie, că pămîntul nu le aparţinea şi că nu le vor da voie să construiască pe el.

— Dar, domnule, zise blînd spaniolul, nu pot fi lăsaţi să moară de foame!

— Să moară de foame! răspunse englezul, ca un adevărat barbar. Nu vor clădi aci!

— Şi ce vreţi să facă? replică spaniolul.

— Ce să facă? i-o reteză omul cîinos. Să ne fie robi şi să lucreze pentru noi.

— Dar ce drept aveţi ca să-i supuneţi? Nu i-aţi cumpărat cu bani şi n-aveţi nici un drept să-i robiţi!

Blestematul răspunse că insula e a lor, a celor trei, că le-o lăsase guvernatorul, şi că nimeni altul nu poate să poruncească într-însa. Ca să le arate puterea lor vor arde colibele duşmanilor, întîmple-se orice!

— Dacă e aşa, zise spaniolul, trebuie să vă fim sclavi şi noi.

— Fireşte, replică dînsul impertinent, o să vedeţi asta în curînd.

Discursul acesta obraznic fu însoţit de mai multe înjurături. Spaniolul se mulţumi să zîmbească batjocoritor, neînjosindu-se să răspundă.

Dar convorbirea aceasta îi aprinse pe mizerabili; se ridicară furioşi şi unul dintre dînşii, anume Will Atkins, le strigă celorlalţi:

— Haide să isprăvim odată! Să le dărîmăm colibele şi să nu-i mai lăsăm să se facă stăpîni în casa noastră!

Apoi plecară cîteşitrei, înarmaţi fiecare cu cîte o puşcă, cu o sabie şi un pistol, ocărîndu-i şi pe spanioli.

Nu se ştie ce făcură toată noaptea, dar se pare că hoinăriră prin toată insula şi că, în sfîrşit, obosiţi, se culcară în locul pe care îl numeam eu odată „moşioara mea". Se sculară a doua zi aşa de dimineaţă, încît să-şi poată aduce la îndeplinire planul lor sălbatic.

Se află pe urmă că voiseră să-i surprindă pe englezi în somn, să dea foc colibelor pe cînd nenorociţii dormeau şi să-i ardă sau să-i împuşte dacă vor încerca să fugă.

Dar, deoarece şi aceştia se hotărîseră se le declare război în aceeaşi noapte, mai cinstit însă, se întîmplă că monştrii găsiră colibele goale.

Cînd văzură aceasta, Atkins, care era cel mai crud, le strigă camarazilor:

— Iată cuibul, dar păsările au zburat!

Se opriră cîteva momente, pentru a ghici cauza care îi făcuse pe duşmani să plece aşa de dimineaţă, şi ajunseră la concluzia că, desigur, spaniolii îi anunţaseră de primejdia care-i ameninţă. Apoi numaidecît se apucară să dărîme colibele bieţilor englezi, nelăsînd în picioare nici un par. După aceasta, smulseră din rădăcini toţi arborii pe care duşmanii lor îi plantaseră, şi stricară toate gardurile, unde sărmanii îşi ţineau vitele şi-şi semănau grîul.

În timpul acestei isprăvi, cei doi englezi îi căutau peste tot, ca să-i atace, şi cu toate că erau numai doi contra trei, desigur că s-ar fi vărsat sînge, căci amîndouă părţile erau hotărîte să se nimicească.

Dar Providenţa nu-i lăsă se se întîlnească; pe cînd cei trei se aflau la colibe, ceilalţi doi se îndreptau spre castel, iar cînd aceştia se întoarseră, cei dintîi reveniră acasă şi ei.

Cei trei se întoarseră la spanioli mînioşi; se lăudară cu acţiunea lor, ca şi cum ar fi fost cine ştie ce faptă eroică, iar unul dintre ei, înaintînd spre un spaniol, c-un aer îndrăzneţ, îi luă pălăria din cap, şi, învîrtind-o pe deget îi zise obraznic, rîzîndu-i în nas:

— Şi pe dumneavoastră, domnilor, o să vă tratăm tot aşa, dacă nu ne veţi arăta supunere.

Spaniolul, blînd şi cinstit, era un om curajos şi voinic. După ce se uită lung la cel ce-l insultase gratuit, înaintă spre dînsul c-un pas grav şi, cu o lovitură de pumn, îl doborî la pămînt; atunci

un alt englez, tot aşa de obraznic ca primul, trase într-însul cu pistolul. Dar nu-l omorî; alicele îi zgîriară doar urechea.

Spaniolul, văzînd că-i curge sînge, crezu că este rănit grav şi, cu toate că pînă atunci fusese moderat, crezu că este timpul să le arate sceleraţilor că fac rău punîndu-se cu dînşii; smulse puşca celui culcat la pămînt şi tocmai se pregătea să-i zboare creierii netrebnicului care voise să-l omoare, cînd ceilalţi spanioli îi rugară să nu tragă şi, năpustindu-se asupra netrebnicilor, îi dezarmară şi-i legară cobză.

Cînd se văzură dezarmaţi şi în pericol, se îndulciră şi îi rugară pe spanioli să le înapoieze armele. Dar, avînd în vedere duşmănia dintre ei şi cei din colibe şi convinşi că mijlocul cel mai bun de a-i împiedica să-i atace era să-i lase dezarmaţi, spaniolii le spuseră că n-au de gînd să le facă nici un rău şi că, dacă se vor potoli, vor consimţi să-i ajute dar că nu găseau de cuviinţă să le înapoieze armele.

Oamenii aceştia îngrozitori, incapabili să priceapă, văzînd că li se refuză armele, plecară înfuriaţi, jurînd că se vor răzbuna pe spanioli. Dar aceştia, neluîndu-le în seamă ameninţările, îi avertizară ca nu cumva să se atingă de turmele şi de plantaţiile lor; dacă vor îndrăzni s-o facă, îi vor ucide ca pe nişte fiare, oriunde îi vor găsi.

De-abia îi pierduseră din vedere, cînd se arătară ceilalţi doi, nu mai puţin înfuriaţi, şi pe drept cuvînt: întorcîndu-se acasă, îşi găsiseră plantaţiile distruse, şi aveau tot dreptul să fie disperaţi. De-abia putură să le istorisească spaniolilor cele întîmplate, căci şi aceştia voiră să le spună aventura

lor. Era ceva nemaipomenit ca trei netrebnici să insulte nouăsprezece oameni de treabă, fără să primească nici o pedeapsă.

Într-adevăr, spaniolii se mulțumeau numai să-i disprețuiască, dar englezii erau hotărîți să se răzbune. Însă spaniolii îi liniştiră, spunîndu-le că, deoarece le luaseră sceleraților armele, nu puteau permite să fie atacați mişeleşte. Mai mult, spaniolul care ținea loc de guvernator îi asigură că vor căpăta satisfacție deplină, „căci, zise dînsul, nu mai rămîne îndoială că, după ce la va trece furia, vor trebui să se-ntoarcă la noi; nu vor putea să trăiască fără ajutorul nostru. În cazul acesta, vă făgăduim să vă dăm toată satisfacția, cu condiția ca, din partea voastră, să vă obligați că nu le veți face nici un rău".

Cei doi englezi consimțiră, dar cu multă greutate. Spaniolii le spuseră că nu vroiau altceva decît să împiedice vărsarea de sînge, „căci, nu sîntem aşa de numeroşi, încît să nu avem loc cu toții aici, şi ne pare foarte rău că nu putem să fim prieteni". Cuvintele acestea îi îndulciră; făgăduiră că vor face tot ce vor vrea spaniolii şi, deoarece colibele lor fuseseră dărîmate, se rugară să fie găzduiți cîteva zile.

După vreo trei zile, vagabonzii, osteniți de umblet şi aproape morți de foame, neavînd de mîncare decît cîteva ouă de țestoasă, se întoarseră la castel, şi văzîndu-l pe comandantul spaniol, plimbîndu-se cu ceilalți doi, se apropiară c-un aer supus şi cerură umiliți să fie iar primiți în sînul familiei. Spaniolul îi primi binevoitor, dar le spuse că, deoarece se purtaseră rău cu compatrioții săi şi chiar cu ai lor, îi era cu neputință să hotărască

asupra cererii lor, mai înainte de a-i întreba pe ceilalţi englezi şi pe spanioli; că se va sfătui cu dînşii numaidecît şi că le va da răspunsul peste o jumătate de ceas. Foamea îi făcu să li se pară cam lungă această jumătate de oră, şi, nemaiputînd răbda, îl rugară pe guvernator să le dea puţină pîine. Acesta le dădu. Le mai trimise o bucată de capră şi un papagal fript, alimente pe care le mîncară cu multă poftă.

După ce aşteptară rezultatul deliberării timp de o jumătate de ceas, fură introduşi şi avu loc o mare ceartă între dînşii şi compatrioţii lor, care-i învinuiau că le dărîmaseră plantaţiile şi voiseră să-i asasineze. Fiindcă înainte se lăudaseră cu isprava aceasta, nu putură să nege. Şeful spaniolilor făcu pe împăciuitorul şi, după cum îi convinsese pe cei doi englezi să promită că nu-i vor ataca pe cei trei atît timp cît vor fi dezarmaţi, îi obligă şi pe aceştia să se ducă să construiască la loc, colibele dărîmate, le porunci să facă alte ocoale, să planteze alţi arbori şi să semene la loc grîul pe care-l stricaseră; într-un cuvînt, să readucă, pe cît era cu putinţă, starea de mai înainte.

Se supuseră tuturor condiţiilor şi, fiindcă li se dădea mîncare îndeajuns, colonia toată începu să trăiască în bună înţelegere. Nu lipsea nimic. Însă fu cu neputinţă ca vagabonzii să se hotărască să muncească pentru ei. Totuşi, spaniolii fură destul de îngăduitori, asigurîndu-i că, atîta timp cît nu vor tulbura liniştea celorlalţi, vor lucra cu plăcere pentru dînşii, că-i lăsau se se plimbe după voia inimii. Totul merse bine o lună sau două, şi spaniolii se încrezură aşa de mult în îndreptarea lor, că le dădură şi armele.

Opt zile după actul acesta de generozitate, sceleraţii, incapabili de cea mai mică recunoştinţă, îşi reîncepură tîlhăriile şi-şi puseră în minte un plan dintre cele mai îngrozitoare. Nu-l executară însă numaidecît, din cauza unui accident care puse în primejdie toată colonia şi îi sili pe toţi să renunţe la orice duşmănie particulară, pentru a se gîndi la conservarea proprie.

Se întîmplă că, într-o noapte, guvernatorul spaniol nu putu să doarmă, simţindu-se tulburat: îi trecură pe dinaintea ochilor fel de fel de arătări, oameni care se băteau şi se omorau între dînşii. Văzîndu-se din ce în ce mai agitat, se sculă şi ieşi; dar întunericul îl împiedică să vadă lămurit; de altfel, îl împiedicau şi arborii, care crescuseră înalţi. N-auzi nici cel mai mic zgomot şi se hotărî să se culce, dar tot nu putu să adoarmă: presimţea o nenorocire.

Deoarece făcuse zgomot sculîndu-se, unul din oameni se deşteptă şi-l întrebă de ce-i neliniştit. Atunci guvernatorul îi împărtăşi presimţirile.

— Ascultă, zise spaniolul, trebuie să ne-ngrijim; presimţirile se cam îndeplinesc. Unde sînt englezii? întrebă dînsul

— Despre partea lor, n-avem să ne temem; dorm toţi în corturi, răspunse guvernatorul.

— Trebuie să fie ceva, replică spaniolul; să ieşim şi să observăm.; dacă nu vom găsi nimic, ne vom linişti.

O luară împreună către colina de unde mă uitam eu prin insulă în asemenea împrejurări, urcîndu-mă cu ajutorul unei scări. Fiindcă acum se aflau mulţi în insulă, nu mai luară această precauţie şi-o por-

niră, de-a dreptul prin pădure, dar fură foarte surprinşi zărind pe înălţime un foc mare şi auzind voci omeneşti.

În toate împrejurările în care îi văzusem pe sălbatici debarcînd, îmi luasem toate precauţiile, ca să nu se afle că sînt în insulă; acei care aflaseră erau într-o asemenea stare, că nu mai puteau să spună şi la alţii; singurii care ar fi putut face aceasta erau cei trei sălbatici care, în ultima noastră luptă, scăpaseră într-o luntre şi a căror fugă mă îngrijorase mult.

Spaniolii n-aveau de unde să ştie dacă sălbaticii debarcaţi sînt în număr mare, dar, oricum ar fi fost, n-aveau de făcut decît din două una: sau să se ascundă bine, aşa încît canibalilor să nici nu le treacă prin gînd că insula e locuită, sau să se arunce asupra lor, aşa încît să nu scape nici unul; ceea ce nu se putea face decît tăindu-le drumul spre bărci. Din nenorocire, oamenii mei nu avură această prevedere, şi greşeala le tulbură liniştea o bună bucată de vreme.

Guvernatorul şi tovarăşul său, surprinşi de ceea ce vedeau, se întoarseră să-şi deştepte prietenii şi să-i înştiinţeze de pericolul care-i ameninţă. Îi înspăimîntară, dar fu cu neputinţă să-i facă să înţeleagă să şadă ascunşi: ieşiră să se încredinţeze singuri de adevăr.

Răul nu era aşa de mare cîtă vreme era întuneric, şi timp de mai multe ore putură să-i privească în pace pe sălbatici, care stăteau în cerc, împrejurul a trei focuri. Neştiind ce-aveau de gînd, nu ştiau nici ei ce să hotărască. Duşmanul era în număr mare, şi ceea ce era mai periculos era că, în loc să fie toţi laolaltă, erau răspîndiţi în trei grupuri.

Spectacolul acesta îi înspăimîntă pe spanioli; îi vedeau hoinărind peste tot şi le era teamă că, dînd peste turmă, o vor distruge, ceea ce i-ar fi silit să moară de foame. Pentru a preveni dezastrul acesta, îi însărcinară pe doi spanioli şi pe trei englezi să gonească turma în vale şi, la nevoie, s-o închidă chiar în grotă.

Hotărîră ca, în cazul cînd sălbaticii s-ar întruni într-un singur grup, depărtîndu-se de bărci, să se arunce asupra lor, chiar dac-ar fi o sută la număr. Dar nu era chip: între grupuri era o depărtare de o jumătate de leghe şi, după cum descoperiră pe urmă, erau de naţiuni diferite.

După ce se sfătuiră ce era de făcut, hotărîră să-l trimită pe tatăl lui Vineri să se amestece printre ei cît timp era întuneric, ca să afle ce-aveau de gînd. Bunul bătrîn se învoi cu dragă inimă şi plecă la moment. După o lipsă de două ore, se întoarse, spunîndu-le că erau două naţiuni diferite care, după ce se luptaseră între ele, din întîmplare veniseră să-şi mănînce prizonierii amîndouă în aceeaşi insulă, şi că, descoperindu-se iar, n-aşteptau decît ziua, pentru ca să se încaiere din nou. Nu observase nimic care să-l facă să creadă că sălbaticii bănuiesc că insula ar fi locuită. De-abia dăduse bietul om raportul, cînd se auzi un zgomot teribil, care-i făcu pe ai noştri să înţeleagă că armatele se încăieraseră şi că lupta trebuie să fie furioasă.

Tatăl lui Vineri îşi întrebuinţă graiul pentru a-i face să priceapă pe cei din insulă să nu se arate. Le spuse că numai aşa puteau fi în siguranţă, că sălbaticii se vor omorî unii pe alţii, şi că cei rămaşi în viaţă vor pleca în bărci. Prevederea aceasta se întîmplă întocmai.

Dar oamenii mei nu voiră să înțeleagă, mai ales englezii, care, curioși, ieșiră să vadă lupta. Totuși, avură prevederea să se așeze astfel, încît să nu fie zăriți.

Lupta fu așa de înverșunată, că trecură două ore pînă cînd să se vadă de partea cui va fi izbînda. Atunci trupa care era mai apropiată de englezi se risipi și o luă la fugă.

Oamenilor noștri le era teamă ca nu cumva sălbaticii să dea peste ei, căutînd o ascunzătoare. În cazul acesta, n-aveau încotro, trebuiau să se slujească de săbii și de patul puștii, căci foc nu puteau să tragă, de frică să nu facă zgomot și să atragă un număr mai mare de fugari.

Lucrul se întîmplă întocmai: trei dintre învinși o luară la picior și, străbătînd golful, se îndreptară spre locul unde se aflau oamenii mei. Santinela veni să-i vestească numaidecît, adăugînd, spre marea lor mulțumire, că învingătorii nu-i urmăreau. Atunci guvernatorul spaniol, prea bun ca să lase să se ucidă fugarii, porunci la trei dintre ai noștri să se strecoare după colină și să-i surprindă, făcîndu-i prizonieri, ceea ce se și întîmplă.

Restul sălbaticilor o tuliră înspre bărci și plecară pe mare. Învingătorii nu-i urmăriră cu furie; întrunindu-se, își serbară victoria prin două strigăte. În aceeași zi, cam pe la trei după-amiază, reintrară în bărci, și astfel colonia fu eliberată și nu mai revăzu oaspeți cîțiva ani.

După ce plecară cu toții, spaniolii ieșiră din ascunzătoare și merseră să examineze cîmpul de luptă. Găsiră vreo treizeci de morți, dintre care unii fuseseră răpuși prin săgetare. Arcurile erau așa de grele, că-ți trebuia o putere extraordinară să le

mînuieşti. Cea mai mare parte aveau capul zdrobit, alţii picioarele şi mîinile tăiate, ceea ce arăta că se luptaseră cu disperare. Nu se găsi nici un rănit, deoarece obiceiul fiind ca soldatul să ţină piept inamicului pînă la ultima picătură de sînge, învingătorii îşi ridică totdeauna răniţii.

Evenimentul acesta îmblînzi caracterul englezilor pentru cîtăva vreme; spectacolul văzut îi îngrozise şi tremurau numai la ideea că mîncătorii aceştia de oameni, dacă i-ar fi prins, i-ar fi făcut şi pe ei friptură.

Cîtva timp, se purtară foarte bine şi contribuiră la prosperitatea coloniei. Plantară şi semănară, parc-ar fi trăit de cînd lumea în insulă; dar purtarea aceasta nu-i ţinu mult, şi luară în curînd alte măsuri ca să se răzbune pe compatrioţii lor, aruncîndu-se singuri în gura prăpastiei.

După cum spusei, făcuseră trei prizonieri. Erau nişte tineri sprinteni şi robuşti, care-i slujiră ca robi şi le fură de mare ajutor. Dar nu ştiură să se facă iubiţi, cum făcusem eu cu Vineri. Uitară să le cultive inima.

Oricum ar fi fost, colonia părea unită printr-o prietenie sinceră, primejdia comună stingînd, pentru moment, toate urile. În situaţia aceasta, se sfătuiră ce era de făcut ca să-şi îmbunătăţească traiul, şi primul lucru care le atrase atenţia fu să examineze dacă nu era mai bine să-şi mute locuinţa într-o parte a insulei nevizitată de sălbatici, unde şi-ar fi putut păstra mai în siguranţă semănăturile.

După multe discuţii, se hotărîră să nu-şi mute locuinţa, deoarece s-ar putea ca vechiul guvernator să trimită pe cineva care i-ar căuta zadar-

nic şi i-ar crede pieriţi. Cît priveşte turma şi semănăturile, fură de acord să le mute în valea de lîngă peşteră; însă, după ce se gîndiră mai bine, îşi schimbară planul şi luară hotărîrea să nu trimită în vale decît o parte din turmă şi să nu semene decît jumătate din grîul pe care-l aveau, deoarece, dacă s-ar fi întîmplat ca o parte din el să fie distrus, să rămînă restul, care să repare pierderea.

Castelul meu era întărit cu un zid şi cu o pădure destul de deasă. Dînşii îşi dădură seama, ca şi mine, că siguranţa consta în a nu fi descoperit, şi în consecinţă îşi ascunseră temeinic locuinţa. Pentru aceasta, văzînd că plantasem pomi la o distanţă mare de intrarea locuinţei, urmară acelaşi plan şi acoperiră tot spaţiul dintre pădure şi golful unde altădată trăsesem la mal cu plutele.

Îşi dădură seama pe urmă că toate prevederile mele erau bine chibzuite.

17 = C-da 1012

CAPITOLUL XVII

Trăiră astfel doi ani, în liniştea cea mai desăvîrşită, fără să primească vreo vizită de la vecinii lor nedoriţi. Însă într-o dimineaţă, cîţiva spanioli, ducîndu-se în partea occidentală a insulei, fură surprinşi la vederea a vreo douăzeci de bărci care vroiau să tragă la mal, şi se întoarseră acasă fugind înspăimîntaţi.

Se hotărîră să nu iasă din casă două zile, ducîndu-se în cercetări doar noaptea. Dar, din fericire, sălbaticii nu debarcară, ci plecară mai departe.

Puţin după aceea spaniolii avură altă ceartă cu cei trei englezi. Unul dintre dînşii, cel mai violent, din cauză că un sclav greşise la o lucrare, puse mîna pe un topor ca să-l omoare.

Vroia să-i sfărîme capul, dar furia împiedicîndu-l să nimerească, instrumentul căzu pe umărul bietului sclav. Unul dintre spanioli, crezînd că-i tăiase braţul, alergă să-l roage să nu măcelărească pe nenorocit. Atunci furiosul acesta se aruncă chiar asupra spaniolului, jurînd că-l va omorî în locul sălbaticului; dar celălalt se feri de lovitură şi, cu o lopată pe care o avea în mînă, îl culcă la pămînt.

Un alt englez, văzîndu-şi tovarăşul lovit, se aruncă asupra spaniolului, trîntindu-l la rîndul său. Doi spanioli veniră în ajutorul acestuia şi cel de-al treilea englez fu culcat lîngă ceilalţi. N-aveau puşti, dar destule arme ca să se poată lupta. Unul dintre englezi avea o sabie ascunsă în haine, cu care răni pe cei doi spanioli ce veniseră în ajutorul tovarăşului lor. Colonia toată fu tulburată, şi englezii arestaţi cîteşi trei. Coloniştii se sfătuiră cum să-i pedepsească. Făcuseră deja atîtea răscoale şi erau aşa de furioşi şi de leneşi, că n-aveau ce căuta în societate. De altfel, se dovediseră trădători şi perfizi, oameni pe care crima nu-i impresiona.

Guvernatorul le spuse pe şleau că, dac-ar fi de naţia lui, i-ar spînzura, deoarece legile tuturor guvernelor tind spre conservarea societăţii, ceea ce ei se străduiau să distrugă; dar că, fiindcă sînt englezi, în consideraţia unui om din naţiunea lor, îi va trata cu cea mai mare blîndeţe.

Coloniştii se sfătuiră mult şi hotărîră cu toţii să-i dezarmeze, nedîndu-le voie să aibă nici puşcă, nici gloanţe, nici sabie, în sfîrşit, nici o armă. Îi opriră să le vorbească atît pe englezi, cît şi pe spanioli, şi-i goniră din societate, permiţîndu-le să trăiască după cum vor putea, la oarecare depărtare de castel. În acelaşi timp, îi anunţară că dacă îi vor prinde stricînd semănăturile sau omorînd vitele, îi vor ucide ca pe nişte animale sălbatice.

Guvernatorul, a cărui bunătate era mai presus de orice laudă, judecînd conţinutul acestei sentinţe, se întoarse spre ceilalţi doi englezi şi le spuse să se gîndească la faptul că nenorociţii lor compatrioţi n-au grîu şi vite, în consecinţă să le dea cîteva provizii, ca să nu moară de foame. Dînşii le

dădură grîu ca să poată trăi opt luni și să aibă și de semănat. Adăugară șase capre, care dădeau lapte, patru țapi și șase iezi, destinați în mare parte mîncării. Le mai dăruiră cîteva instrumente necesare, șase topoare și un ferăstrău, cu condiția că se obligă, printr-un jurămînt solemn, să nu le întrebuințeze niciodată contra compatrioților lor sau a spaniolilor, și că pe viitor nu se vor mai gîndi să le facă nici cel mai mic rău.

Astfel fură goniți din societate. Plecară foarte nemulțumiți, nevoind să depună jurămîntul cerut cu atîta dreptate. Spuseră că se duc să se stabilească mai încolo și că vor face plantații. Li se dădură puține provizii.

După patru-cinci zile, se reîntoarseră iar, să ceară alte provizii, și arătară guvernatorului locul ales pentru locuit. Era o localitate foarte potrivită, aproape de coasta unde ancorasem în prima mea călătorie, după ce fusesem răpit de curenți.

Își clădiră două colibe, după modelul castelului meu, la picioarele unei coline înconjurate cu arbori, așa că, dacă mai plantau puțini, se ascundeau cu totul.

La aproape o lună după această despărțire, îi apucă o altă poftă, ale cărei urmări, adăugate la crimele lor trecute, îi puseră, împreună cu toată colonia, într-o primejdie mare. Obosiți de muncă, își puseră în gînd să se ducă pe continent, de unde veniseră sălbaticii, ca să încerce să prindă cîțiva și să-i pună să lucreze pentru dînșii.

Planul acesta, dacă ar fi fost chibzuit, nu era tocmai rău, dar nenorociții aceștia nu întreprindeau nimic fără să facă o crimă.

Cei trei tovarăşi de rele veniră într-o dimineaţă la castelul meu, cerînd umiliţi voie să le vorbească spaniolilor. Aceştia consimţind, le spuseră că sînt obosiţi de viaţa pe care o duc, că nu sînt destul de îndemînatici ca să-şi fabrice toate cele trebuincioase şi că, neavînd nici un alt mijloc de trai, vor muri de foame; că dacă li se dă voie să ia una din bărcile în care fuseseră aduşi şi li se înapoiază armele, ca să se poată apăra, ei vor pleca să-şi caute norocul pe continent, scăpîndu-i astfel şi de corvoada proviziilor.

Spaniolilor le-ar fi părut destul de bine să scape de ei; totuşi, avură bunătatea să le spună că vor muri de mizerie acolo, lucru pe care-l ştiau din experienţă.

Răspunseră hotărîţi că şi aşa vor pieri pe insulă, căci nici nu puteau, nici nu vroiau să lucreze, adăugînd că, dacă vor avea nefericirea să fie sfîşiaţi, vor scăpa de suferinţe.

Spaniolii le replicară că, deşi îi condamnaseră să nu le mai dea arme, nu-i pot lăsa să plece fără să aibă cu ce să se apere şi că, deci, le vor da două puşti, un pistol, o sabie şi trei topoare — tot ce le trebuia.

Cei trei aventurieri primiră. Le dădură pîine pentru mai mult de o lună, atîta carne de capră cît să poată mînca fără să se strice, un coş mare plin cu struguri, o ulcică cu apă rece şi un ied viu. Cu proviziile acestea, plecară îndrăzneţi, cu toate că aveau de făcut un drum de cel puţin patruzeci de mile.

Spaniolii le urară drum bun, fără însă a spera să-i mai revadă.

Cei care rămăseseră în insulă, englezi şi spanioli, nu puteau decît să se felicite de frăţia în care trăiau de la plecarea ingraţilor. Nici nu se mai gîndeau la ei, cînd, după o lipsă de douăzeci şi două de zile, unul dintre englezi, pe cînd planta, observă venind spre dînsul trei străini înarmaţi.

O luă la fugă ca vîntul şi, speriat, îi spuse guvernatorului spaniol că se isprăvise cu ei, deoarece văzuse străini debarcaţi în insulă. Spaniolul, după ce stătu puţin pe gînduri, zise că trebuie să fie sălbatici.

— Nu, nu, răspunse englezul; sunt îmbrăcaţi şi au arme de foc.

— Ei bine, zise spaniolul, de ce vă temeţi? Dacă nu sînt sălbatici, trebuie să ne fie prieteni, căci nu este naţiune creştină pe lume care să ne vrea răul.

Pe cînd vorbeau astfel, englezii, care şedeau ascunşi după arborii plantaţi de curînd, începură să strige din toate puterile. Le recunoscură vocile. La început, fură surprinşi că se întorseseră aşa de iute şi nu puteau ghici cauza.

Înainte de a-i lăsa să intre, fură întrebaţi unde fuseseră. Răspunseră în puţine cuvinte că străbătuseră marea în două zile, că zăriseră pe ţărm o mulţime de oameni care păreau speriaţi la vederea lor şi care se pregăteau să-i primească cu lovituri de lance; că se-ndreptaseră cu vreo şase-şapte leghe spre nord şi că observară că ceea ce luam drept continent era o insulă. Puţin după aceea descoperiseră o alta insulă, în dreapta coastei nordice, şi o mulţime altele în partea vestică. Fiind hotărîţi să meargă pe pămînt cu orice preţ, de-

barcaseră pe una din insulele occidentale, unde găsiseră un popor cinstit și sociabil, care le dăduse struguri și pește uscat.

Rămaseră acolo patru zile și întrebară pe locuitori, prin semne, de ce fel de națiuni erau locuite insulele celelalte. Sălbaticii le răspunseră că de popoare crude, obișnuite să mănînce oameni; îi asigurară totodată că ei nu mănîncă decît pe prizonierii de război.

Englezii îi mai întrebară cînd avuseseră ultimul festin. Aceștia îi făcură să înțeleagă că de vreo două luni, arătîndu-le luna și două degete. Adăugară că regele lor e stăpîn peste două sute de prizonieri, pe care îi prinsese într-o bătălie și care erau îngrășați pentru orgia viitoare. Englezii vrură să-i vadă, dar sălbaticii, crezînd că doresc să mănînce cîțiva din ei, îi făcură să înțeleagă că le vor da a doua zi. Se ținură de cuvînt și le aduseră cinci femei și unsprezece oameni, pe care li-i dăruiră.

Cu toate că nemernicii aceștia dăduseră în insula noastră dovezi de cea mai mare cruzime, se înspăimîntară la gîndul de-a mînca oameni. Marele număr al nenorociților îi cam încurca; totuși, primiră darul: ar fi fost o insultă să-l refuze. Deci se hotărîră să-l primească și, drept recunoștință, le oferiră celor darnici un topor, o cheie, un cuțit și vreo șase gloanțe, care le plăcură, deși nu știau la ce să le întrebuințeze. Pe urmă, legîndu-i pe bieții prinși de mîini și de picioare, sălbaticii îi duseră în barcă.

De frică să nu fie siliți să-și mănînce darul, englezii fură siliți să plece numaidecît.

Arătîndu-și recunoștința prin fel de fel de semne, își luară, deci, rămas bun de la oamenii aceștia și

se îndreptară către insula cea dintîi, unde dădură drumul la opt dintre prizonieri, găsind că au prea mulţi în spinare.

În timpul acestei călătorii, încercară zadarnic să se înţeleagă cu sălbaticii, căci aceştia erau convinşi că vor fi mîncaţi în curînd şi că orice li se dă şi li se spune e pentru scopul acesta trist.

Începură prin a-i dezlega, ceea ce-i făcu să scoată nişte strigăte îngrozitoare, crezînd c-a sosit momentul fatal.

După ce aventurierii îşi sfîrşiră descrierea călătoriei lor minunate, guvernatorul îi întrebă unde le sînt prizonierii. Aflînd că-i duseseră în colibe şi că tocmai veneau să ceară de mîncare, hotărîră să meargă acolo cu toţii, împreună cu tatăl lui Vineri.

Îi găsiră acolo, legaţi burduf, deoarece stăpînii lor găsiseră cu cale să ia această precauţie, de frică să n-o tulească cu barca. Şedeau trîntiţi pe pămînt. Erau trei bărbaţi în vîrstă de vreo treizeci şi cinci de ani, foarte voinici şi chipeşi. Restul erau cinci femei, dintre care două între treizeci şi patruzeci de ani, două de douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase şi o copilă de vreo şaisprezece ani.

Pentru a-i linişti, porunciră tatălui lui Vineri să vadă dacă îl cunoaşte pe vreunul sau poate să se înţeleagă cu ei. Bătrînul îi privi lung, dar nu recunoscu nici unul. Degeaba vorbi, căci nu-l înţelese nimeni, afară de o femeie. Era destul pentru a-i face să înţeleagă că noii lor stăpîni erau creştini, că le era groază de măceluri şi că pot fi liniştiţi, că nu vor fi sfîşiaţi.

Cînd aflară aceasta, nu mai putură de bucurie şi-şi arătară veselia prin fel de fel de gesturi, ceea ce ne făcu să credem că sînt de naţiuni deosebite,

Femeia care o făcea pe tălmaciul fu pusă să-i întrebe dacă consimţeau să fie sclavii oamenilor care-i aduseseră. Drept răspuns luară fiecare cîte un obiect, ducîndu-l în colibă şi arătînd, prin aceasta, că se învoiesc.

Spaniolii şi tatăl lui Vineri continuară să locuiască în vechea mea locuinţă. Aveau cu dînşii cei trei prizonieri pe care îi prinseseră după lupta sălbaticilor. Acolo era, ca să zic aşa, capitala coloniei, unde se adresau toţi pentru diferite trebuinţe.

Englezii noştri se puseră pe lucru: ajutaţi de sclavi şi de spanioli, încetul cu încetul, construiră alte cinci colibe de locuit, pe care le umplură cu mobile, instrumente şi provizii. Cei trei răi aleseseră partea cea mai depărtată de castel, ceilalţi doi—pe cea mai apropiată; dar ambele tabere se aşezară la nordul insulei, trăind totuşi despărţite, aşa că formau două orăşele diferite.

Cînd mă duceam să văd plantaţiile şi modul cum le conducea fiecare colonie, găseam că acelea ale englezilor de treabă prosperau atît de mult în comparaţie cu ale răilor, că nici nu puteau sta alături. Cei dintîi plantaseră împrejurul colibei lor o cantitate prodigioasă de arbori, care le ascundea locuinţa cu totul. Viţele le crescuseră de minune, ca şi cum ar fi prins pe cine ştie ce pămînt bun, şi strugurii lor, cu toate că erau tineri, erau foarte gustoşi. Mai mult: săpaseră în pădure o peşteră, care le sluji mult pe urmă, cînd putură să-şi ascundă acolo familia, de furia barbarilor. Plantaseră împrejur atîţia pomi, că nu se putea ajunge acolo decît pe o potecă pe care-o cunoşteau numai ei.

Cît despre ceilalţi, cu toate că, în comparaţie cu viaţa lor trecută, se mai îmblînziseră şi nu mai

jefuiau, rămăseseră tot vicioşi, adică leneşi. Cînd spaniolii veniră să le vadă semănăturile, le găsiră pline de neghină.

Plantaţia celorlalţi, din contra, arăta că era îngrijită. Nu se zărea nici o buruiană într-însa. Totul era în stare înfloritoare: turmă mai mare ca a celorlalţi, mobile şi instrumente mai multe.

Descriu acum o scenă tragică, total diferită de cele întîmplate înainte coloniei şi chiar mie. Iată povestea întreagă:

Într-o zi, foarte de dimineaţă, cinci-şase luntre pline cu sălbatici traseră la mal, fără îndoială cu intenţia de-a face un festin. Coloniştii se obişnuiseră aşa de mult cu accidentele acestea, că nu se mai gîndeau decît să se ascundă, convinşi că, după ce canibalii se vor ospăta, vor pleca liniştiţi. Cel care făcuse descoperirea se mulţumi să-i anunţe pe ceilalţi, ca să se ascundă, punînd numai o santinelă, care să le anunţe plecarea sălbaticilor.

Măsurile acestea erau bune; dar o întîmplare neprevăzută le zădărnici, şi erau să piardă toată colonia, descoperind-o barbarilor. Îndată după plecarea barbarilor, spaniolii ieşiră din ascunzători şi cîţiva dintre dînşii avură curiozitatea să viziteze locul orgiei. Spre marea lor mirare, găsiră acolo trei sălbatici dormind.

Spaniolii erau foarte încurcaţi şi guvernatorul consultat în legătură cu această întîmplare, nu ştiu nici el ce să hotărască. Aveau sclavi destui şi nu le venea să-i împuşte pe aceştia aşa, degeaba.

Cel mai bun lucru era să se retragă şi, deci, să lase timp sălbaticilor să se deştepte şi să plece; dar o altă întîmplare le zădărnici şi planul acesta:

n-aveau barcă şi, dacă plecau să cutreiere insula, puteau să descopere plantaţiile, deci să ruineze colonia.

Văzînd că dorm buştean, hotărîră să-i deştepte şi să-i facă prizonieri. Bieţii oameni fură foarte surprinşi cînd se văzură apucaţi şi legaţi; le era mai mult frică să nu fie mîncaţi.

Din fericire, nu fură aduşi la castelul meu, ci la coliba de la ţară, care era ferma principală, şi de acolo la locuinţa celor doi englezi.

Acolo cei doi englezi îi puseră să lucreze, cu toate că nu prea aveau la ce să-i întrebuinţeze; dar neţinîndu-i din scurt, într-o zi băgară de seamă că unul dispăruse, şi toate cercetările pentru a-l regăsi fură zadarnice. Ajunseră la convingerea că reuşise să fugă în bărcile sălbaticilor care, pentru scopul cunoscut, debarcaseră înainte cu două luni iarăşi în insulă.

Gîndul acesta îi înspăimîntă pe toţi coloniştii mei: erau siguri că, odată ajuns acasă, va spune compatrioţilor lui că insula e locuită.

Într-adevăr, după două luni, şapte luntre, încărcate cu cîte şapte, opt sau zece sălbatici, debarcară pe coasta septentrională a insulei, unde nu mai fuseseră pînă atunci, cu o oră înainte de răsăritul soarelui, la o depărtare de o milă de locuinţa celor doi englezi, unde robise sclavul cu pricina.

Dacă toată colonia s-ar fi aflat acolo, răul n-ar fi fost tocmai aşa mare şi, după toate probabilităţile, n-ar fi scăpat nici un sălbatic. Dar era cu neputinţă ca doi oameni să se bată cu cincizeci.

Cei doi englezi îi văzură cu o oră înainte de-a ajunge la mal, aşa că trecu un ceas pînă cînd aceştia să debarce, şi le mai trebuia puţin timp

pînă să ajungă la locuința lor. Bieții englezi, avînd toată dreptatea să se creadă trădați, se hotărîră mai întîi să-i lege pe cei doi care le rămăseseră și să le poruncească la doi-trei din ceilalți, care dăduseră dovezi de credință, să-i ducă în peșteră pe noii veniți și toate mobilele pe care puteau să le care. Le mai poruncíră să țină legați acolo pe cei doi prinși, pînă la alt ordin.

Pe urmă, văzînd că sălbaticii debarcați vin drept spre ei, deschiseră ocoalele și goniră caprele în pădure, așa încît dușmanii să creadă că sînt sălbatice.

După ce aceștia își puseră lucrurile în siguranță, trimiseră un sclav la spanioli, să le spună de primejdia care-i amenința și să-i roage să le vină în ajutor. În același timp, își luară armele și munițiile și se retraseră în pădure. Se opriră să vadă pe ce drum apucă sălbaticii.

În mijlocul ascunzătorii lor, descoperiră de pe o colină toată armata care se îndrepta spre colibele lor, ceea ce-i întristă. Era pentru ei o pierdere mare, cel puțin pentru o vreme îndelungată.

Se opriră cîtva timp, să vadă ce vor face fiarele, pînă cînd observară că sălbaticii se răspîndesc să-i caute pe stăpînii colibelor.

Descoperirea aceasta îi făcu pe englezi să-și dea seama că nu sînt în siguranță în zona unde se aflau, pentru că se putea întîmpla foarte ușor ca unul din dușmani s-o ia într-acolo.

În consecință, se retraseră cu o jumătate de leghe mai departe, închipuindu-și că, dacă sălbaticii se vor împrăștia, le va fi mai ușor să-i combată.

Se opriră în locul unde pădurea era mai deasă, unde se afla un pom bătrîn, stufos și scorburos. Se ascunseră într-însul, așteptînd desfășurarea evenimentelor.

Nu se așezaseră de mult, cînd zăriră doi sălbatici venind drept într-acolo, ca și cînd i-ar fi descoperit. În urma lor, veneau alți opt.

Bieții englezi nu știau dacă trebuie să fugă sau să rămînă pe loc; dar, după ce se sfătuiră, își făcură socoteala că, dacă dușmanul va putea să răscolească în modul acesta, înainte de sosirea ajutoarelor, ar putea să descopere peștera, ceea ce ar fi fost cea mai mare nenorocire. Se hotărîră să-i aștepte și, dacă vor fi atacați de o trupă mare, să se suie în pom, de unde puteau să se apere cît le vor ajunge munițiile.

După ce luară hotărîrea aceasta, examinară dacă era bine să tragă cu pușca asupra celor dintîi, sau dacă era mai bine să aștepte venirea celorlalți. Planul acesta le păru mai bun și hotărîră să nu tragă în cei doi dintîi decît în cazul cînd vor fi atacați. Avură dreptate, căci aceștia se îndreptară în altă parte a pădurii; dar ceilalți opt își urmau drumul drept spre dînșii, de parc-ar fi știut că sînt ascunși acolo.

Sălbaticii veneau în două grupuri. Într-unul erau trei, în celălalt cinci. Englezii văzură că nu-i cu putință să-i doboare dintr-o singură descărcătură; totuși, unul dintr-înșii încărcă pușca bine cu alice mari. Pe cînd inamicul înainta, ascunșii văzură distinct că printre cei trei se afla și sclavul fugit, și se hotărîră să nu-l lase să scape. Cel dintîi trase și lovi doi. Unul căzu mort, c-un glonț în cap; cel de-al doilea, care era fugitul, se rostogoli, rănit

rău. Al treilea nu fu decît zgîriat; totuşi, speriat, se trîntise pe pămînt, scoţînd nişte strigăte înfiorătoare.

Cei cinci care-i urmară, speriaţi mai mult de zgomot decît de primejdie, se opriră pe loc. Ecoul făcuse zgomotul şi mai teribil.

Totuşi, văzînd că totul reintră în linişte, îşi continuară calea fără nici o teamă; dar ajungînd sub pomii unde tovarăşii lor fuseseră aşa de ciopîrţiţi, înconjurară sălbaticul rănit şi îl întrebară ce pătise, fără să ştie că-i ameninţă aceeaşi primejdie.

Le răspunse că un trăsnet din cer omorîse doi din prietenii lui, şi îl rănise chiar pe dînsul. Răspunsul acesta era foarte natural, căci, deoarece nu văzuse pe nimeni împrejurul lui, n-avea ce să-şi închipuie. Ceilalţi erau la fel de naivi, altfel n-ar fi stat aşa de liniştiţi acolo.

Englezii noştri erau foarte întristaţi că sînt siliţi să omoare atîtea creaturi omeneşti, care habar n-aveau de primejdia ce le ameninţa; totuşi, siliţi pentru siguranţa lor, se hotărîră să tragă o a doua descărcătură: trăgînd foc în acelaşi timp, omorîră şi răniră patru din trupă; al cincilea căzu şi el, de frică, aşa că oamenii noştri îşi închipuiră că-i omorîseră pe toţi.

Părerea aceasta îi făcu să iasă din ascunzătoare, faptă foarte inprudentă. Apropiindu-se de locul măcelului, fură foarte surprinşi cînd constatară că patru trăiesc, dintre care doi erau răniţi uşor şi unul zdravăn. Descoperirea aceasta îi sili să le grăbească sfîrşitul cu patul puştii. Începură mai întîi cu sclavul, care era pricina tuturor relelor.

După ce isprăviră, erau tot aşa de încurcaţi, neştiind ce să facă. În sfîrşit, o luară către peşteră,

să vadă cum stau lucrurile acolo. Ajunşi, descoperiră că sălbaticii fuseseră pe-acolo, dar nu-i descoperiseră intrarea.

În acelaşi timp, văzură venindu-le în ajutor şapte spanioli; ceilalţi zece, cu sclavii şi cu tatăl lui Vineri, formaseră un corp deosebit, ca să apere castelul şi semănăturile. Dar sălbaticii nu ajunseră pînă acolo. Şapte spanioli erau însoţiţi de sclavul pe care li-l trimiseseră englezii.

Cei doi englezi, văzîndu-i pe spanioli, îşi reluară curajul într-atît, încît nu vrură să rămînă pe loc; luară cu dînşii cinci puşti, un pistol şi două bîte, şi plecară în urmărirea sălbaticilor. Se îndreptară către pomul în care se ascunseseră la început, şi văzură că mai trecuse pe-acolo o trupă, care încercase să-i ridice pe căzuţi.

Apoi se hotărîră să meargă cu multă îngrijire către plantaţiile lor ruinate; dar pe drum îi zăriră pe sălbatici, care se pregăteau să se arunce în bărci, să plece din insula aceasta care le fusese fatală. Fură cam supăraţi că nu putură să-i mai salute cu o salvă, dar, gîndindu-se mai bine, le veni foarte bine la socoteală să scape de dînşii.

Bieţii englezi fiind săraciţi pentru a doua oară, ceilalţi se oferiră cu dragă inimă să-i ajute la a-şi reclădi colibele. Pînă şi cei trei compatrioţi, care pînă atunci nu le făcuseră nici un bine, veniră să le dea ajutor. În felul acesta, după puţin timp, se instalară la loc.

CAPITOLUL XVIII

După războiul acesta, colonia se bucură de o pace deplină, pînă cînd mă întorsei s-o revăd. Luntrele indienilor tot mai traseră la ţărm, din cînd în cînd, pentru ca sălbaticii să-şi mănînce victimele, dar deoarece aceştia erau de naţiuni diferite şi nu auziseră niciodată ce li se întîmplase celorlalţi, nici nu le dădu prin gînd să cutreiere insula.

Aceasta este povestea întreagă şi adevărată a întîmplărilor petrecute în insulă în lipsa mea.

Sosirea mea fu de mare ajutor coloniştilor, deoarece le adusei cuţite, foarfece, lopeţi, securi, într-un cuvînt, o mulţime de instrumente trebuincioase. Se slujiră repede de ele, cu multă îndemînare, ajungînd să-şi facă din răchită case, care, cu toată originalitatea lor, le fură de mare folos contra căldurii şi a insectelor.

Invenţia aceasta plăcu tuturor oamenilor mei, care-i puseră pe sălbatici să-şi facă la fel, colibe, aşa că, atunci cînd mă-ntorsei să văd colonia celor doi englezi, de departe colibele lor îmi părură nişte stupi colosali.

E vremea să spun ce făcui pentru colonia mea şi despre situaţia în care o lăsai cînd plecai.

Oamenii aceştia erau încredinţaţi ca şi mine că sălbaticii nu-i vor mai supăra şi că, chiar dacă vor veni, vor fi siliţi să se retragă. O chestie mai importantă, pe care o tratai cu guvernatorul, era şederea coloniştilor în insulă. Scopul meu era să nu iau nici unul cu mine, căci n-ar fi fost drept să-i eliberez numai pe unii, lăsîndu-i acolo pe ceilalţi, care ar fi rămas foarte disperaţi.

Le spusei, deci, tuturor că venisem să le asigur şederea în insulă, iar nu ca să-i iau, că pentru scopul acesta cheltuisem bani mulţi, aducîndu-le tot ce le era de trebuinţă; ceva mai mult: le adusesem persoane care nu numai că le vor mări numărul, dar le vor aduce şi servicii, ştiind să facă pentru colonie o mulţime de lucrări folositoare.

Înainte de-a le împărţi tot ce le adusesem, îi întrebai pe fiecare în parte dacă se împăcaseră şi dacă-mi făgăduiau că vor trăi de-aci înainte uniţi, pentru binele întregii societăţi.

Will Atkins îmi răspunse glumind că înduraseră destule pentru a se îmblînzi cu toţii şi să devină prieteni, că, dinspre partea lui, făgăduia să trăiască şi să moară cu ceilalţi, că, departe de a-i urî pe spanioli, mărturiseşte că aceştia nu s-au purtat cu dînsul decît după cum merita, că, dacă ar fi fost el în locul lor, aceştia n-ar fi scăpat aşa ieftin, în sfîrşit, că era gata să-şi ceară iertare de la dînşii şi că se hotărîse să nu-şi revadă patria decît peste douăzeci de ani.

Cît despre spanioli, dînşii îmi spuseră că, într-adevăr, îl dezarmaseră pe Atkins şi pe camarazii lui, din cauza purtării acestora, şi că mă lăsau pe

mine să judec dacă avuseseră dreptate sau nu; dar că Atkins se luptase cu atîta vitejie în marea bătălie contra sălbaticilor, și că apoi arătase atîta interes societății, că uitaseră trecutul și-l credeau demn să-și reia armele și tot ce-i trebuia.

În urma acestor declarații, îi poftii pe toți la o masă și le dădui un ospăț magnific. Pusei să gătească mîncările pe bucătarul corăbiei și-i dădui ca ajutor pe cel din insulă. Aceștia aduseră din vas șase ciosvîrte de bou și patru de porc, un ceainic mare de porțelan, pentru fiertul punciului, zece sticle cu vin roșu de Bordeaux și zece cu bere englezească. Toate aceste bunătăți fură cu atît mai gustoase pentru oaspeții mei, cu cît nu gustaseră din ele de ani.

Spaniolii adăugară la transportul meu șase iezi, pe care bucătarii îi fripseră și dintre care trimiseră și pe bord trei, pentru ca să se ospăteze și marinarii.

După ce mă bucurai cu dînșii de toate plăcerile nevinovate ale mesei, poruncii să se aducă lucrurile pe care le dăruisem și, pentru a-i împiedica să se certe la împărțeală, ordonai să se îmbrace fiecare cu tot ce-i trebuia. Începui prin a le împărți cîtă pînză trebuia fiecăruia pentru a-și face cîte patru cămăși, consimțind apoi să le dau pentru șase, după rugămintea spaniolilor. Nimic n-ar fi putut să le facă o plăcere mai mare: purtau de atîta timp aceeași cămașă, că nici nu le mai trecea prin gînd că vor ajunge s-o schimbe.

Stofele subțiri de Anglitera le destinai pentru a le face cîte o pereche de haine largi. În același timp, poruncii să li se facă altele cînd se vor rupe acestea. Dădui aceleași ordine și pentru rufe.

Pe urmă le prezentai pe lucrătorii aduşi cu mine, mai ales pe croitor, pe fierar, pe cei doi dulgheri şi pe omul care se pricepea la toate şi care le era cel mai folositor. Croitorul, pentru a le arăta cît e de muncitor, se apucă să le croiască imediat cîte o cămaşă de om, bineînţeles, cu învoirea mea.

Cît despre dulgheri, e de prisos să mai spun cît fură de folositori coloniei. Se preocupară mai întîi să-mi înlocuiască mobila, care era primitivă.

Spaniolii, cu tatăl lui Vineri şi cu cei dintîi sclavi, locuiau tot în castelul meu de sub colină, care trecea cu drept cuvînt drept capitala imperiului: îl măriseră aşa de mult, că puteau să trăiască acolo confortabil, cu toate că erau ascunşi. Nu cred să se fi mai găsit în lume o locuinţă mai ascunsă. O mie de oameni ar fi putut să cutreiere insula o lună de zile, fără să-i dea de urmă. Arborii care o înconjurau erau aşa de stufoşi, încît ar fi trebuit tăiaţi pentru a se zări castelul; era greu să se descopere şi cărările pe care locuitorii se duceau şi veneau. Una era lîngă baie, la vreo două sute de yarzi de castel; cealaltă, mai ascunsă, trecea peste colină, cu ajutorul unei scări. Coloniştii mai plantaseră pe colină şi o pădure deasă, fără nici un luminiş, afară de un mic fort ridicat între doi arbori.

Cea de-a doua colonie era a lui Will Atkins, a tovarăşului său şi a familiei prietenului mort. Aici mai locuiau cei doi dulgheri şi fierarul, cu atît mai folositor locuitorilor, cu cît se pricepea la facerea armelor şi, în consecinţă, era în stare să dreagă totdeauna puştile. Tot acolo şedea şi omul care se pricepea la toate şi care făcea cît douăzeci de lucrători. Nu numai că era foarte muncitor,

dar era şi vesel, aşa că întrunea amîndouă cerinţele: plăcutul cu utilul. În sfîrşit, cea de-a treia colonie, era a celor doi englezi.

Nu crezui nimerit să vorbesc coloniştilor mei despre barca pe care o adusesem în bucăţi, cu intenţia de-a o lăsa în insulă. Mă decise la aceasta înţelegerea pe care o observai între ei, convins că, la cea mai mică nemulţumire, se vor folosi de dînsa ca să se despartă unii de alţii. Poate chiar ar fi întrebuinţat-o la piraterie, aşa că insula, în loc să devină o colonie de oameni muncitori, ar fi devenit un cuib de tîlhari.

După douăzeci şi cinci de zile de şedere în insulă, mă întorsei la bord, după ce promisei coloniştilor că, dacă voi putea, le voi trimite din Brazilia alte ajutoare. Le făgădui mai ales să le fac rost de vaci şi miei.

A doua zi, după ce salutarăm colonia cu cinci bubuituri de tun, plecarăm.

A treia zi, marea fiind liniştită, şi curentul curgînd cu putere spre est-nord-est, furăm abătuţi puţin din cale, şi oamenii noştri strigară: Pămînt spre est!, fără să putem distinge dacă era continentul sau o insulă. Spre seară, văzurăm marea de pe lîngă ţărm înnegrindu-se. Pilotul se urcă pe catargul cel mare şi, uitîndu-se cu ocheanul, strigă că e o armată. Nu ştiam ce vroia să spună cu armata lui şi-l luai drept glumeţ. E o armată navală, răspunse dînsul, o văd venind spre noi.

Fui cam surprins de ştirea aceasta şi tot aşa şi nepotul meu, căpitanul, care auzise o mulţime de grozăvii despre sălbaticii aceştia şi care, nemainavigînd pe marea aceasta, nu ştia ce să creadă. Strigă că trebuia să ne aşteptăm să fim sfîşiaţi.

Mărturisesc că, văzînd marea liniştită şi curentul care ne împingea spre ţărm, nu eram mai puţin speriat. Totuşi, îl încurajai, sfătuindu-l să lase ancora imediat ce va vedea c-o să cădem în mîinile berberilor.

Marea urmînd să fie liniştită şi flota apropiindu-se de noi, comandai să se lase ancora şi să se strîngă pînzele. Ca să-i împiedic să dea foc vasului, umplui amîndouă bărcile cu oameni bine înarmaţi şi le aşezai una la pupă şi alta la proră. Le spusei să ia cu dînşii găleţi, pentru a stinge focul în cazul cînd sălbaticii vor încerca să ne aprindă vasul de-afară.

În poziţia aceasta aşteptarăm duşmanii şi-i văzurăm apropiindu-se îndată. Nu cred să se fi arătat vreodată vreunui european un spectacol mai teribil. Pilotul îşi făcuse rău socoteala: în loc de o mie de luntre, nu erau decît o sută douăzeci şi şase, dar atît de încărcate, că într-unele se aflau cîte şaptesprezece persoane. În cele mai mici se aflau cîte şapte.

Înaintau cu îndrăzneală şi păreau că vor să înconjure vasul; poruncirăm bărcilor să nu le lase să se apropie.

Ordinul acesta ne silea să ne batem fără voie. Cinci-şase luntre se apropiară atît de mult, că oamenii noştri le făcură semn să se depărteze; sălbaticii înţeleseră, dar, retrăgîndu-se, traseră asupra bărcilor vreo cincizeci de săgeţi, rănind grav un marinar. Strigai oamenilor noştri să nu tragă cu puşca şi le dădui cîteva scînduri, ca să se apere de săgeţi.

După vreo jumătate de ceas, duşmanii, se apropiară de pupă, îndeajuns pentru a recunoaşte

într-o barcă pe unul din vechii mei inamici. Un moment se depărtară din nou, pentru a se întîlni pe urmă cu toţii, vîslind înspre noi. Se apropiară aşa de tare, că puteau să ne audă vorbind. Comandai echipajului să stea liniştit, pînă cînd duşmanul îşi va destinde arcurile a doua oară.

În acelaşi timp, îi poruncii lui Vineri să iasă pe punte şi să-i întrebe ce vor. N-apucă să apară şi Vineri strigă că duşmanul se pregăteşte să tragă. Într-adevăr, imediat căzură asupra vasului peste trei sute de săgeţi, care din fericire nu atinseră pe nimeni, în afară de servitorul meu credincios, care căzu sub ochii mei, străpuns de săgeţi.

Durerea pe care o simţii văzînd pe tovarăşul meu credincios căzînd mă împinse la răzbunare.

Ploaia de săgeţi urmînd să cadă asupra noastră, şi zărindu-l mort pe Vineri, care merita atît de mult iubirea mea, crezui că înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor sînt în drept să resping forţa prin forţă.

Poruncii să se încarce cinci tunuri şi le aruncarăm o ploaie de foc pe care cei scăpaţi cu viaţă cred că şi-o amintiră toată viaţa.

Patru luntre de-ale lor fură răsturnate de o singură ghiulea.

Împroşcătura noastră fu îngrozitoare; n-aş putea spune exact cîţi omorîrăm, dar ceea ce e sigur e că niciodată nu se produse într-o mulţime o spaimă mai mare. Dădurăm la fund vreo patrusprezece luntre; o parte din cei ce se aflau în ele se înecară, cealaltă căută să scape înot.

Inamicii fugiră aşa de repede, că pestre trei ore nici nu-i mai văzurăm, afară de patru luntre care,

probabil, luaseră apă şi care nu puteau să urmărească flota cu aceeaşi iuţeală. Nu puserăm mîna decît pe un sălbatic, care înota de un ceas.

Prinsul nostru era aşa de speriat, că nu vroia nici să bea, nici să mănînce, şi crezurăm că se hotărîse să moară de foame. Totuşi, găsirăm mijlocul să-l facem să vorbească: ne prefăcurăm că-l aruncăm în mare; pe urmă îl aruncarăm într-adevăr şi ne depărtarăm. Urmă barca înot şi, ajungînd-o, se sui într-însa şi prinse, să vorbească într-o limbă pe care n-o înţelegea nimeni.

Cînd se porni vîntul, ridicarăm pînzele. Toată lumea era mulţumită că scăpasem cu bine, în afară de mine, care eram disperat de pierderea lui Vineri.

Prinsul nostru începea să priceapă cîte o buche englezească şi să se înţeleagă cu noi. Îl întrebarăm de unde veneau el şi compatrioţii lui dar fu cu neputinţă să-i înţelegem răspunsul. Părea că, pentru a vorbi, nu întrebuinţa nici gîtul, nici limba, nici dinţii, nici buzele: sunetele lui semănau cu ale unui corn de vînătoare.

Cînd putu, în sfîrşit, să îndruge cîteva fraze englezeşti, ne spuse că flota care ne atacase era destinată de regii lor să ne distrugă. Îl întrebarăm cîţi regi aveau. Ne răspunse că erau cinci naţiuni unite, cu cinci regi, şi că scopul lor era să combată toate naţiunile duşmane. Îl mai întrebarăm de ce se apropiaseră de noi. Răspunse că, la început, voiseră numai să ne vadă vasul. Vorba lui era mult mai stricată decît a lui Vineri cînd începuse să înveţe englezeşte.

Încă un cuvînt despre acest servitor credincios. Îi făcurăm ultimele onoruri cu toată solemnitatea posibilă; îl puserăm într-un coşciug şi, după ce-l

aruncarăm în mare, ne luarăm adio de la dînsul prin unsprezece salve de tun.

Urmîndu-ne călătoria pe un vînt bun, a douăsprezecea zi după întîmplarea aceasta descoperirăm pămîntul, pe la gradul 5 latitudine meridională: era partea Americii care se lungeşte mai mult în mare spre nord-est. Ocolirăm spre sud-est şi, nepierzînd din vedere ţărmul, după patru zile ne îndreptarăm spre sfîntul Augustin. După alte trei zile, lăsarăm ancora în portul Todos-los-Santos, loc de unde-mi veniseră toate bucuriile şi toate necazurile. Niciodată nu ancorase aici vreun vas cu mai puţine gînduri de negoţ; totuşi, de-abia obţinurăm învoirea de-a vorbi cu locuitorii ţării.

Nu putu să obţină favoarea aceasta nici asociatul meu, care se bucura de o mare consideraţie în ţară, nici funcţionarii mei. În sfîrşit, asociatul meu, aducîndu-şi aminte că dăruisem odată bani stareţului mînăstirii Augustinilor şi săracilor din localitate, îl rugă pe călugăr să ceară guvernatorului permisiunea să debarcăm, şi acesta se învoi, cu condiţia să nu dăm jos de pe navă nici o marfă şi să nu luăm pe nimeni cu noi, decît cu o învoire expresă.

Furăm aşa de păziţi, că de-abia puturăm să debarcăm cîteva suluri de pînză şi de stofă, pe care le adusesem spre a le dărui asociatului meu. Era un om generos, cu sentimente nobile; fără ca măcar să ştie că-i aduc daruri, îmi trimise vin, tutun, dulceţuri şi cîteva medalii de aur. Nici darul meu nu era de aruncat, şi trebuie să-i fi făcut plăcere. Adăugai o sută de lire sterline şi-l rugai să încheie dînsul barca cea mare cu pînze, pe care o adusesem în bucăţi, pentru a putea trimite coloniştilor ceea ce le promisesem.

Treaba fu gata în cîteva zile; şi cînd barca mea fu echipată, dădui pilotului toate instrucţiunile ca s-o recunoască. După cum aflai pe urmă o găsi cu uşurinţă.

În curînd fu încărcată cu obiectele pe care le destinasem oamenilor mei. Unul dintre marinari se oferi să meargă cu barca în colonie, numai să-i dau o scrisoare către guvernator, ca să-i dea haine, pămînt şi scule pentru a începe o plantaţie; avea de gînd să se facă crescător de vite, căci se mai ocupase cu asta la Maryland. Îl încurajai şi-i dădui tot ce-mi cerea, dăruindu-i şi sclavul pe care-l prinsesem în lupta navală.

Mai trimisei coloniştilor, după cum le promisesem, trei viţei, cinci vaci, douăzeci şi doi de porci, trei scroafe borţoase, două iepe şi un cal.

Toate acestea ajunseră cu bine în insulă şi-şi poate închipui oricine cu ce plăcere le primiră coloniştii, care se aflau în număr de vreo şaptezeci.

În loc să părăsesc astfel pentru totdeauna o insulă, pe care voisem s-o revăd, cu toată vîrsta mea înaintată şi primejdiile călătoriei, aş fi putut să-mi asigur proprietatea acestei ţări, supunînd-o Marii Britanii. Aş fi putut să aduc tunuri, muniţii şi plantatori, să fac o colonie înfloritoare şi să mă stabilesc chiar eu, expediind în Anglia vasul meu plin cu orez şi rugîndu-i pe corespondenţii mei să mi-l înapoieze cu lucruri trebuincioase şi plăcute coloniei. Dar eram stăpînit de demonul aventurilor, care mă împingea să cutreier lumea, numai aşa ca să hoinăresc. Nu mă gîndii nici să botez insula în care scăpai de furia valurilor; nu-mi dădu prin gînd să stabilesc o comunicaţie între ea şi lumea civilizată. În loc să-mi sacrific averea şi restul vieţii

pentru a dărui fericirea oamenilor pe care o mîndrie copilărească mă făcea să-i numesc supuşii mei, nici nu-mi trecu prin gînd la ce fapte mari era chemat de Providență fondatorul statului acesta ce se năştea

Din Brazilia merserăm prin oceanul Atlantic, pînă la capul Bunei Speranțe. Avurăm vînt din sens contrar și cîteva furtuni; dar timpul nenorocirilor pe mare se sfîrşise: nenorocirile viitoare trebuiau să mi se întîmple pe pămînt.

Atinserăm mai întîi insula Madagascar. Poporul care o locuiește e hain şi trădător, înarmat cu lănci și cu arcuri pe care le mînuiește de minune. Totuși, la început ne primiră bine şi, pentru micile daruri pe care le dădurăm, ca foarfeci, cuţite etc,, ne aduseră unsprezece boi grași şi mari. O parte îi mîncarăm, iar cealaltă parte îi sărarăm pentru provizii.

Cînd debarcarăm în insulă, locuitorii, care se aflau în număr mare, se adunară împrejurul nostru şi ne priviră cu luare aminte. Văzîndu-i că se poartă bine, nu ne crezurăm în pericol; dar într-o zi, cînd mai mulţi dintre ai noştri coborîseră să petreacă noaptea pe pămînt, pe la două dimineaţa auzii un marinar scoţînd nişte ţipete îngrozitoare şi strigînd să le venim în ajutor dacă vrem să nu fie asasinaţi. Imediat apoi auzii cinci focuri de puşcă, care fură repetate.

Zgomotul deşteptîndu-mă, poruncii să se lase barca; mă suii în ea cu doi marinari şi mă îndreptai spre ţărm.

Furăm lîngă „coastă într-un minut. Marinarii noştri, urmăriţi de vreo trei patru sute de berberi, se aruncară în apă, să ne ajungă înot. Erau nouă şi

n-aveau decît cinci puşti; într-adevăr, ceilalţi erau înarmaţi cu săbii şi cu pistoale, dar nu ştiau să le întrebuinţeze.

Cu multă greutate, scăparăm şapte, dintre care doi erau grav răniţi. Pe cînd ne căzneam să-i urcăm în barcă, eram tot aşa de expuşi ca şi dînşii, căci berberii ne bombardau necontenit cu topoare şi cu barde, aşa că furăm siliţi să ne apărăm cu nişte scînduri care se aflau acolo din întîmplare.

Sălbaticii ochesc aşa de bine, că dacă ar fi fost ziuă, n-am fi scăpat nici unul. Din fericire, nu lumina decît luna. Traserăm în ei şi strigătele lor ne făcură să înţelegem că răniserăm cîţiva — ceea ce nu-i împiedică să rămînă pe ţărm în poziţie de bătaie pînă spre ziuă, sperînd c-o să ne facă mai bine de petrecanie cînd s-o lumina.

Furăm siliţi să stăm aşa, fără a şti cum să întindem pînzele şi să ridicăm ancora, de frică să nu ne nimerească săgeţile inamicului. Tot ceea ce puturăm face fu să arătăm prin semne vasului nostru că sîntem în primejdie şi, cu toate că se afla la o depărtare de o leghe, nepotul meu, auzind focurile de puşcă şi văzînd cu ocheanul că trăgeam înspre ţărm, înţelese totul şi ridică repede ancora. Se apropie de noi cît putu şi ne trimise cealaltă barcă, cu zece oameni, care reuşiră să ne ia în barca lor. Cînd furăm scăpaţi de pericol, căpitanul, încărcînd mai multe tunuri, trase asupra berberilor o împroşcătură aşa de teribilă, că omorî vreo treizeci.

Reîntorşi la bord şi în afară de pericol, examinarăm pricina acestei revolte. Unul dintre ai noştri, care fusese de multe ori în Madagascar, ne asigură că trebuie să-i fi supărat cineva pe locuitori deoarece aceştia nu ne-ar fi atacat niciodată după ce

ne-au primit ca amici. În sfîrşit, se descoperi totul; aflarăm că unul dintre marinarii noştri insultase pe berberi.

Din lupta aceasta scăparăm bine cu toţii, afară de un marinar, care fusese străpuns de o săgeată, şi de nenorocitul care fusese cauza ei. Degeaba îl căutarăm de-a lungul ţărmului două zile şi-i făcurăm tot felul de semne, căci nu apăru. Îl crezurăm pierdut.

Totuşi, nu mă putui hotărî să plec fără să încerc să-l mai caut o dată pe pămînt. De frică să nu mai fim atacaţi, hotărîi să ne coborîm noaptea, dar fui foarte imprudent să iau cu mine o trupă de marinari cruzi, care mă tîrîră fără voia mea într-o întreprindere nenorocită şi criminală.

CAPITOLUL XIX

Misitul meu și cu mine aleserăm douăzeci de oameni, dintre cei mai curajoși ai echipajului, și debarcarăm în același loc în care se adunaseră indienii cînd ne bombardaseră cu atîta furie. Scopul meu era să văd dacă părăsiseră cîmpul de luptă și să surprind cîțiva, pentru a răscumpăra apoi cu dînșii marinarul nostru rătăcit — dacă mai trăia.

Sosiți pe pămînt, fără zgomot, pe la zece seara, împărții trupa în două plutoane, dînd comanda celei de-a doua pilotului. La început nu văzurăm pe nimeni și înaintarăm, depărtîndu-ne de trupa cealaltă, către locul unde se petrecuse acțiunea. Din cauza întunericului, nu descoperirăm nimic; dar, peste cîteva minute, pilotul căzu, împiedicîndu-se de un cadavru. Se opri ca să-l ajung și hotărîrăm să adăstăm pînă o răsări luna, care trebuia să apară cam peste o oră. Atunci văzurăm dezastrul pe care-l făcusem indienilor: zărirăm pe pămînt treizeci și doi, dintre care doi mai respirau.

Eram de părere să ne întoarcem la bord; dar pilotul îmi spuse că e hotărît să se ducă împreună

cu ai lui în satul indienilor, şi mă rugă să-l însoțesc. Era sigur că vom da de urma lui Thomas Jeffery — aşa-i zicea marinarului pierdut.

Dacă mi-ar fi cerut voie să meargă, negreşit că le-aş fi poruncit să se îmbarce imediat, dar se mulțumiră numai să-mi spună hotărîrea lor, rugîndu-mă să vin şi eu. Cu toate că vedeam că această aventură în care se puteau pierde o mulțime de oameni, era păgubitoare unui vas al cărui unic scop era comerțul, n-aveam autoritatea necesară pentru a-i opri. Dar refuzai să-i însoțesc.

Totuşi, plecară după pradă; însă o întîmplare neprevăzută îi făcu ucigaşi. Ajunşi la nişte case de indieni, crezînd c-au sosit deja în sat, fură decepționați văzînd că nu sînt decît vreo treisprezece colibe. Se sfătuiră îndelung dacă era bine să le atace sau nu şi dacă trebuia să omoare toți locuitorii, ca să nu poată fugi nici unul să dea alarma în sat.

Se hotărîră să-i cruțe, cu gîndul de a pătrunde în sat, unde aveau mai mult de jefuit. După ce mai merseră puțin, găsiră o vacă legată de un pom şi se hotărîră s-o ia de călăuză. Iată ce le trăsni prin cap: „Vaca e din sat; odată liberă, se va întoarce în staul; o va lua înainte, iar noi după ea, vom ajunge la țintă". Îi tăiară funia, vaca o luă înainte şi, prin stratagema aceasta curioasă, ajunseră în sat. Avea două sute de colibe, dintre care unele adăposteau mai multe familii.

Domnea o tăcere adîncă; toți locuitorii dormeau liniştiți, ştiindu-se în siguranță. Marinarii ținură un nou consiliu de război şi hotărîră să se împartă în trei corpuri, să dea foc la trei case, din trei părți diferite ale satului, să pună mîna pe locuitori şi

ă-i lege, pe măsură ce vor da năvală afară, spe-iaţi. Începură prin a vizita tot satul, fără să facă el mai mic zgomot, pentru a-i vedea întinderea i a-şi da seama dacă planul lor poate fi dus la ndeplinire.

Pe cînd se îndemnau unii pe alţii, cei care o uaseră mai înainte strigară că l-au găsit pe Thomas Jeffery, ceea ce-i făcură să alerge toţi într-acolo. ntr-adevăr, îl găsiră pe nenorocit cu gîtul tăiat, ol şi spînzurat de creanga unui pom. Priveliştea ovarăşului lor sugrumat îi înfurie aşa de tare, că urară să-l răzbune şi să nu le fie milă de nici un ndian ce le va cădea în mînă; se puseră îndată pe ucru. Colibele erau joase şi acoperite cu paie: le useră foc şi, în mai puţin de un sfert de ceas, rdea tot satul. Începură cu o colibă ai cărei lo-uitori se deşteptaseră mai întîi. Cînd văzură că arde căminul, nenorociţii înspăimîntaţi voiră să ugă, dar întîmpinară altă primejdie mai mare: ilotul omorî doi cu o secure. Coliba fiind plină de ameni, marinarii nu îndrăzniră să intre, dar arun-ară într-însa o ghiulea, care omorî şi răni mai nulţi; alţii fură măcelăriţi cu baioneta; cei ră-naşi înăuntru arseră ca şoarecii.

În tot timpul acesta, de frică să nu deştepte po-orul, nu traseră nici un foc de puşcă; dar incen-iul silindu-i pe indieni să se deştepte, trupa fu evoită să şadă reunită. Focul nu întîlni decît ma-erii inflamabile, deci se răspîndi cu iuţeala ful-erului în tot satul, aşa că nu mai era chip de mblat. Locuitorii care încercau să fugă erau cul-aţi la pămînt de furioşii aceştia care, ca să se nbărbăteze, îşi strigau unii altora să-şi aducă ninte de bietul Jeffery.

În vremea aceasta eram foarte neliniştit, mai ales cînd văzui incendiul. Întunericul nopţii mă făcea să cred că era numai la cîţiva paşi.

Nepotul meu, văzînd flăcările, fu foarte surprins: nu ghicea ce putea fi şi-i era frică să nu mă aflu în primejdie. Îi trecură prin cap fel de fel de gînduri; se aruncă într-o barcă cu treisprezece oameni, să-mi vină în ajutor.

Fu foarte mirat cînd mă găsi în barcă numai cu misitul, cu un marinar şi cu un mus. Deşi era foarte mulţumit că mă găsise zdravăn, vroi să afle şi de soarta celorlalţi. Flacăra se mărea din ce în ce; focurile de puşti pe care le auzeam ne îngrijorau.

Căpitanul spuse că, orice s-ar întîmpla, vrea să-i ajute pe ai lui. Căutai să-l opresc, ca şi pe ceilal' şi-i oferii pe cei doi oameni care rămăseseră mine, ca să descopere ei cauza incendiului şi soart oamenilor noştri.

Dar nepotul meu era tot aşa de încăpăţînat ca şi ceilalţi. Vroi să plece şi era supărat că lăsase pe corabie mai mult de zece marinari. Nu se mai numea om, zicea dînsul, dacă-i lăsa pe tovarăşii lui de călătorie să piară, fără a le veni în ajutor. Se duse, deci, să li-l dea, chiar cu riscul de a-şi pierde vasul şi viaţa.

Nu numai că nu putui să-l determin să nu plece, dar fui silit să-l urmez. Porunci la doi oameni să se întoarcă la bord şi să mai aducă doisprezece camarazi, dintre care şase trebuiau să păzească barca, pe cînd ceilalţi şase să plece spre sat. Pe vas nu rămaseră decît şaisprezece oameni.

Călăuziţi de foc, o luarăm spre sat. Dacă focurile de puşcă ne miraseră de departe, furăm îngroziţi cînd ajunserăm acolo şi auzirăm strigătele locuitorilor nenorociţi.

În sat, ne fu cu neputinţă să mergem pe uliţe; furăm, deci, nevoiţi să ocolim, şi primul lucru pe care-l zărirăm fu ruina unei colibe, unde la lumina focului zărirăm cadavrele a patru bărbaţi şi trei femei. În mijlocul focului ni se păru că vedem şi altele.

Văzurăm fugind înspre noi trei femei, care scoteau ţipete disperate; le urmau vreo şaptesprezece bărbaţi din localitate, fugăriţi de marinarii noştri fioroşi, care, neputînd să-i ajungă, traseră cu puşca asupra lor, culcînd unul lîngă noi. Cînd bieţii fugari ne zăriră, ne luară drept un alt corp al duşmanilor lor şi începură să urle înfiorător, siguri c-o să-i sfîşiem. Spectacolul acesta oribil mă umplu de oroare şi cred că, dacă marinarii ar fi înaintat pînă lîngă noi, aş fi tras într-înşii. Ne dădurăm puţin deoparte, ca să-i facem să înţeleagă pe bieţii indieni că nu le vrem nici un rău. Se apropiară, se aruncară la picioarele noastre şi scoaseră nişte strigăte sfîşietoare, rugîndu-ne să nu-i omorîm. Îi convinserăm că n-au de ce să le fie teamă. Liniştiţi de făgăduiala aceasta, se adunară la spatele unui meterez. Poruncii oamenilor mei să fie gata, dar să n-atace pe nimeni; le ordonai însă să pună mîna pe cîţiva englezi, pentru a şti ce-i face să fie aşa de cruzi. Le spusei să caute a-i lămuri pe tovarăşii lor să se retragă, asigurîndu-i că, dacă mai rămîn, pînă la ziuă vor fi înconjuraţi de o sută de mii de indieni. Îi părăsii, şi, urmat numai de doi oameni mă amestecai printre fugarii pe care-i

scăpasem. În ce hal erau ! Unii, din cauză că fugiseră prin foc, aveau picioarele arse; una dintre femei, căzînd în foc, se prăjise, trei bărbaţi erau ciopîrţiţi pe spate cu tăieturi de sabie, un al patrulea, străpuns de un glonţ, muri sub ochii mei.

Spectacolul acesta mă înspăimîntă aşa de tare, că hotărîi să mă întorc la oamenii mei, să răzbat prin foc şi să pun capăt acestui măcel, cu orice preţ.

În momentul cînd formulam hotărîrea alor mei, văzurăm patru englezi, cu pilotul în frunte, fugind peste trupurile celor pe care-i omorîseră. Erau plini de sînge şi de praf; le strigarăm să vină la noi; ceea ce şi făcură.

Cînd ne zări, pilotul scoase un strigăt de izbîndă, vesel că-i sosiseră ajutoare.

— Ah, viteazul meu căpitan ! strigă dînsul. Sînt încîntat c-ai venit; n-am omorît încă nici pe jumătate din indieni; am să ucid atîţia, cîte fire de păr a avut în cap bietul Jeffery. Am jurat să nu scape unul, să desfiinţăm naţiunea aceasta afurisită...

Pronunţînd cuvintele în fugă, o luă iar la goană.

— Stai sălbaticule ! îi strig. Te opresc a te mai atinge de un singur nenorocit; dacă nu stai pe loc, eşti mort !

— Cum, domnule, răspunse dînsul, dar ştii ce au făcut ? Ia uită-te acolo !

Şi-mi arătă cadavrul sărmanului Jeffery, spînzurat de un arbore.

Priveliştea aceasta tristă îl înfurie pe nepotul meu şi pe oamenii care îl urmau, la fel ca pe pilot; De-abia îi stăpînii. Dar opt marinari se repeziră după pilot, să-l ajute la măcelărit. Trist şi gînditor, văzînd că vorbesc în deşert, mă întorsei, să nu mai

văd pe nefericiţii care cădeau sub securile călăilor, ca spicele de grîu sub seceră.

Nu eram însoţit decît de misitul meu şi de doi oameni şi mărturisesc că era o imprudenţă să ne întoarcem aşa de puţini. Ziua se apropia şi zgomotul atrăsese împrejurul celorlalte colibe vreo patruzeci de indieni înarmaţi, cu lănci, arcuri şi săgeţi. Din fericire, ocolii locul acesta, mergînd drept spre ţărm. Cînd sosirăm, se făcuse ziuă. Ne suirăm numaidecît în bărci şi, după ce ne întoarserăm la bord, le trimiserăm îndărăt, ca să servească şi celorlalţi.

Văzui atunci că focul începea să se stingă şi că zgomotul înceta; dar, după o jumătate de ceas, auzii o salvă: o traseseră ai noştri în indienii dimprejurul colibelor. Omorîră şaptesprezece şi arseră şi cătunul acesta; dar cruţară femeile şi copiii. Cînd cei trimişi cu barca se apropiară de ţărm, îi zăriră de departe venind aşa de răspîndiţi, încît o trupă disciplinată ar fi putut să-i bată cu siguranţă. Din fericire pentru ei, îi speriaseră aşa de tare pe indieni cu atacul lor neaşteptat, încît acestora nu le mai ardea să-i lovească.

Eram foarte înfuriat contra întregului echipaj, mai ales contra lui nepotu-meu, care nu numai că nu-şi văzuse de afaceri, dar îi aţîţase pe marinari, în loc să-i liniştească. La mustrările mele, îmi răspunse respectuos că, la vederea lui Jeffery, sugrumat fără milă, nu mai fusese stăpîn pe el; că n-ar fi trebuit să se lase condus de patimă, mai ales fiind comandant de vas, dar că fusese incapabil să judece în asemenea momente. Cît despre marinari, fiindcă nu erau puşi sub ordinele mele, nu le păsa de supărarea mea.

A doua zi, întinserăm pînzele: eram hotărîţi să mergem în golful Persic, iar de acolo pe coastele Coromandelului; la Surate n-aveam de gînd să ne oprim decît în treacăt.

Misitul avea mai multe treburi în golful Bengalului şi, dacă nu putea să-şi facă afacerile acolo, trebuia să meargă în China şi să se întoarcă apoi la Bengal.

Prima nenorocire care ni se întîmplă fu în golful Persic, unde cinci din oamenii noştri, mergînd pe pămînt pe coasta Arabiei, fură ucişi sau duşi ca robi de locuitorii ţării. Tovarăşii lor nu putură să-i răpească, de-abia reuşind să-şi scape pielea. Le spusei că privesc nenorocirea aceasta ca pe o pedeapsă meritată pentru măcelul din Madagascar, expresie de care mă servii mereu, deşi devenise supărătoare echipajului.

Mustrările pe care le făceam mereu, avură pentru mine urmări mai grave decît aş fi crezut. Pilotul, care condusese trupa, venind într-o zi să mă vadă, îmi spuse că fac rău pomenind mereu despre afacerea aceasta; că echipajul era foarte jignit, iar el nu mai puţin; că nefiind pe bord decît un simplu călător, n-aveam nici un drept să-l insult.

Îi răspunsei că nu spuneam decît ceea ce credeam, dar că, avînd la bord o cantitate de marfă considerabilă, puteam vorbi după plac, fără a fi nevoit să dau socoteală nimănui. Îi ţinui discursul acesta cu energie şi, fiindcă nu răspunse nimic, crezui că se sfîrşise.

Ne aflam atunci în portul Bengalului şi, dorind să văd ţara, cîteva zile după sosire, coborîi pe pămînt cu misitul meu, ca să petrecem cîteva ceasuri. Către seară, pe cînd mă pregăteam să mă

întorc la bord, unul din marinarii noştri veni să-mi transmită să nu mai merg degeaba la ţărm, deoarece oamenii din barcă aveau poruncă să nu mă mai ia cu dînşii. Lovit ca de trăznet, mă dusei să-l întîlnesc pe misit, îi istorisii cum stau lucrurile şi-i spusei că presupun o revoltă pe vas. Îl rugai să se ducă cu o barcă să-i spună căpitanului ce mi se întîmplă. Aş fi putut să nu-l mai ostenesc, căci afacerea era deja terminată la bord. Pilotul, armurierul şi dulgherul, în sfîrşit, toţi şefii, îndată ce mă văzuseră plecînd, se suiseră pe punte, cerînd să vorbească însuşi căpitanului. După ce-i repetară tot ce vorbiserăm împreună, pilotul îi spuse căpitanului că făcusem foarte bine că plecasem, deoarece altfel m-ar fi silit ei să fac pasul acesta; că se tocmiseră să slujească pe acea corabie sub comanda lui şi că erau gata să-l servească pînă la sfîrşit cu credinţă; dar că, dacă nu voiam să părăsesc vasul, plecau ei. Pronunţînd cuvintele acestea, se îndreptă către marinarii, care începură să strige: — Da, plecăm noi !

Nepotul meu erau un om îndrăzneţ şi cu foarte mult sînge rece. Surprins de discursul acesta, la care nu se aştepta, răspunse liniştit că se va gîndi, dar că nu poate să hotărască nimic înainte de-a mă vedea.

Apoi se sluji de mai multe raţionamente pentru a-i face să înţeleagă că n-au dreptate; dar în zadar, jurară cu toţii că, dacă vin eu, pleacă ei. Pe urmă le propuse să vină dînsul la mine, cu pilotul, să ne înţelegem.

Respinseră în unanimitate şi propunerea aceasta, zicînd că nu vor să mai aibă afaceri cu mine, nici pe pămînt, nici la bord. Repetară că, dacă nu se învoieşte, ei părăsesc vasul.

— Ei bine, zise căpitanul, atunci mă voi duce eu singur să vorbesc cu unchiul meu.

Se ţinu de vorbă şi sosi tocmai în momentul cînd fui înştiinţat de măsura luată contra mea.

Eram încîntat să-l văd, căci mi-era teamă ca marinarii să nu-l închidă şi să plece nu nava, ceea ce m-ar fi silit să rămîn singur, fără bani, şi într-o situaţie mai nenorocită decît aceea în care mă aflasem în insulă. Din fericire, nu împinseră răutatea pînă acolo, şi cînd nepotul meu îmi spuse că juraseră să-l părăsească toţi dacă mă va lăsa să mă reîntorc, îi spusei să nu se tulbure, căci eu eram hotărît să rămîn pe pămînt; îl rugai numai să aibă grijă să-mi aducă lucrurile şi o sumă mare de bani; şi-l asigurai că voi găsi eu mijlocul să mă întorc în Englitera.

Cu toate că nepotul meu era disperat să mă lase acolo, văzu că n-are încotro. Se întoarse deci la bord şi le spuse oamenilor că unchiul său cedează cererii lor. Discursul acesta potoli furtuna şi echipajul se întoarse la muncă; numai eu eram amărît, neştiind ce să fac.

Mă aflam în partea cea mai îndepărtată a lumii, despărţit de Englitera cu trei mii de mile mai mult decît cînd mă aflam în insulă. Într-adevăr, puteam să mă întorc pe uscat, trecînd prin mai multe ţări; dar toate drumurile acestea, împreună cu cele făcute deja, egalau întreg diametrul pămîntului, poate şi mai mult.

Ceea ce mă mîngîia puţin era că nepotul meu îmi lăsase un servitor şi un tovarăş. Acesta din urmă era ajutorul casierului vasului, iar celălalt sluga căpitanului. Închiriai un apartament la o en-

glezoaică, unde locuiau mai mulţi negustori englezi, francezi, evrei şi italieni. Fui foarte îngrijit şi stătui cîtva timp, gîndindu-mă prin ce mijloc aş fi putut să mă reîntorc mai în siguranţă în Anglia.

Nepotul meu îmi lăsase bani destui şi o poliţă pentru o sumă mai mare, aşa că n-aveam să mă îngrijesc de lipsa paralelor. Îmi desfăcui mai întîi foarte bine marfa şi, după cum avusesem de gînd cînd plecasem, cumpărai diamante, ceea ce-mi reduse calabalîcul la un volum foarte mic, pe care puteam să-l transport cu uşurinţă.

Trecu cîtăva vreme pînă să găsim o corabie care să ne convină; după ce-o găsirăm, ne fu foarte greu să dăm de marinari englezi care să-i conducă pe cei din localitate, pe care-i înţelegeam cu multă greutate. În sfîrşit, găsirăm trei englezi, un olandez şi trei portughezi, îndestulători pentru a-i supraveghea pe ceilalţi.

Călătoria noastră fu fericită şi, după ce rămăsei patru luni la Hamburg, trecui în Olanda, unde îmbarcîndu-mă pe o navă, ajunsei la Londra la 20 ianuarie 1705, după zece ani şi nouă luni de la plecarea mea din Englitera.

Dorul de pribegit nu s-a stins încă în mine, dar, în sfîrşit, m-am convins că numai odihna şi viaţa liniştită poate să aducă fericirea. Amintirea nenorocirilor trecute şi a întîmplărilor mele felurite mă face să gust pe deplin mulţumirea de a-mi revedea patria. Cuminţit la vîrsta de şaizeci şi doi de ani, a sosit vremea să mă pregătesc pentru o călătorie mai lungă decît toate cele povestite pînă acum.

SFÎRŞIT

NOTE

[1] *Navă (de război) de dimensiuni mari.*

[2] *Unitate de măsură pentru greutăți de aproximativ 1/2 kg (variind după epoci, țări și regiuni).*

[3] *Veche unitate de măsură pentru greutăți, egală cu aproximativ 35 g.*

[4] *15 grade latitudine nord de ecuator.*

[5] *Sale (Saleh) — oraș în Maroc. În trecut, port de pirați.*

[6] *Berberia sau state barbareze: partea de nord-vest a Africii, la țărmul Mării Mediterane, include cele patru state — Maroc, Algeria, Tunis, Tripoli; denumită astfel după locuitorii ei cei ma vechi, tribul hamitic al berberilor.*

[7] *Măsură veche de capacitate — vreo jumătate de litru.*

[8] *Mărfuri aflate în prăvălia negustorului de mărunțișuri.*

[9] *Băutură spirtoasă a indienilor.*

[10] *Unități de măsură specific englezești: un yard este egal cu 91 cm.; un picior este egal cu 0,305 m; o milă este egală cu 1609 m. (la romani, era egală cu 100 de pași), iar o milă marină cu 1852 m.*

[11] *Măsură veche pentru cereale, egală cu aproximativ 1-2 ocale; cantitate de cereale, de făină etc, corespunzătoare acestei măsuri.*

[12] *Coasta Africii de nord.*

S.C. „TIPOCART BRAŞOVIA“ S.A.
BRAŞOV

C-da 1063/1992 18½ coli tipo
10 000 ex.

Ediţia de faţă, îngrijită de Doina Florea, respectă textu
şi ilustraţiile fermecătoare ale volumului tipărit la
Bucureşti în 1900, în traducerea lui Radu D. Rosetti
fiind, în acelaşi timp, singura traducere completă a
cărţii lui DANIEL DEFOE.

I S.B.N. – 973 – 9557 – 2 – 3

Preţ 180 lei